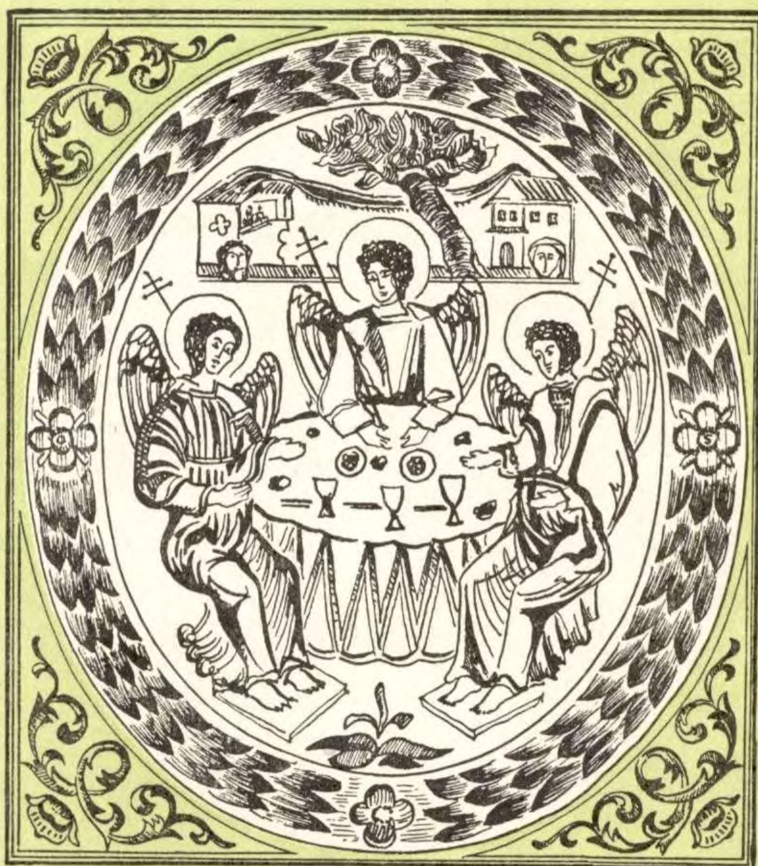

MITROPOLIA ARDEALULUI

REVISTA OFICIALĂ A
ARHIEPISCOPIEI SIBIULUI, ARHIEPISCOPIEI VADULUI, FELEACULUI ŞI CLUJULUI, EPISCOPIEI ALBA IULIEI şi EPISCOPIEI ORADIEI

7-8

IULIE—AUGUST 1985
ANUL XXX
SIBIU

MITROPOLIA ARDEALULUI

REVISTA OFICIALĂ A ARHIEPISCOPIEI SIBIULUI, ARHIEPISCOPIEI VADULUI, FELEACULUI ŞI CLUJULUI, EPISCOPIEI ALBA IULIEI şi EPISCOPIEI ORADIEI

CUPRINSUL

MITROPOLIA ARDEALULUI

REVISTA OFICIALĂ A
ARHIEPISCOPIEI SIBIULUI, ARHIEPISCOPIEI VADULUI, FELEACULUI ŞI CLUJULUI, EPISCOPIEI ALBA IULIEI ŞI EPISCOPIEI ORADIEI

ANUL XXX, Nr. 7—8 IULIE—AUGUST 1985

Redacţia şi Administraţia: ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ, SIBIU

MITROPOLIA ARDEALULUI

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA

Arhiepiscopia ortodoxă română Sibiu, strada 1 Mai nr. 24

O EPOCĂ DE MĂREȚE ÎNFĂPTUIRI

LA A 41-A ANIVERSARE A REVOLUȚIEI DE ELIBERARE SOCIALĂ ȘI NAȚIONALĂ, ANTIFASCISTĂ ȘI ANTIIMPERIALISTĂ

Evenimentul revoluționar de la 23 August 1944 constituie un moment de răscruce în istoria poporului nostru, concentrînd în sine tot trecutul de lupte și jertfe pentru mai binele neamului nostru și, în același timp, constituind poarta spre împlinirile viitoare ale României noi, libere și prospere.

Actul de acum patruzeci și unu de ani a avut importante implicații internaționale. A doua zi după evenimentul glorios de la 23 August 1944 România s-a alăturat puterilor antihitleriste, ca o importantă forță militară, a patra între puterile aliate. Aceasta a evidențiat în fața opiniei publice internaționale voința unanimă a poporului român de a înlătura, pe de o parte dominația Germaniei hitleriste, iar pe de altă parte de a elimina forțele interne care angajaseră țara pe calea prăbușirii.

Insurecția victorioasă din August 1944 a reprezentat un act suveran, săvîrșit prin voința liberă a întregului popor român, în deplin consens cu desfășurarea evenimentelor pe plan mondial. Adeziunea întregului popor la acest act revoluționar a permis ca, într-un timp foarte scurt, să se poată pune bazele noii societăți socialiste pe pămînt românesc. În mai puțin de 4 ani de la acest moment de răscruce, România va deveni Republică Populară, prin înlăturarea monarhiei, și va înfăptui reforma fundamentală a naționalizării, care va sta la baza schimbării radicale a raporturilor de producție, a sistemului economic în ansamblul său, cu toate consecințele ce derivă din acest fapt.

Puternica afirmare a forței creatoare a întregii națiuni a constituit factorul hotărîtor al marilor transformări înnoitoare pe care le-a cunoscut în ultimele patru decenii societatea românească, perioadă în care România a parcurs mai multe etape istorice, transformîndu-se dintr-o țară cu o industrie slab dezvoltată și o agricultură înapoiată, într-o țară industrial-agrară, cu o industrie puternică, modernă și cu o agricultură socialistă în plin progres, cu un nivel de viață materială și spirituală în continuă creștere.

Politica realistă, științifică, urmată de țara noastră în această perioadă de industrializare socialistă, a avut profunde implicații asupra

creşterii economice şi progresului general al ţării. O expresie elocventă a roadelor acestei politici o reprezintă creşterea, în acest răstimp, de peste 100 de ori a producţiei industriale a ţării. În acelaşi timp, transformarea pe baze socialiste a agriculturii a asigurat creşterea, în ultimele patru decenii, de peste 7 ori a producţiei agricole, sporirea continuă a contribuţiei acestei ramuri de bază a economiei la dezvoltarea generală a ţării. Au cunoscut, de asemenea, o dezvoltare puternică ştiinţa, învăţămîntul şi cultura — factori fundamentali pentru progresul economic şi social al ţării.

Un loc distinct în procesul înfăptuirii transformărilor revoluţionare şi construcţiei socialiste în ţara noastră revine perioadei inaugurate acum două decenii, în iulie 1965, cînd în fruntea destinelor României a fost ales Domnul Preşedinte Nicolae Ceauşescu, cel care prin întreaga sa activitate s-a dovedit a fi eminent om politic şi de stat, personalitate de înalt prestigiu internaţional, creator al celei mai fertile epoci din istoria ţării noastre, pe care a aşezat-o cu strălucire în conştiinţa lumii.

În această epocă, pe care în mod firesc şi fericit poporul o asociază cu numele ctitorului ei numind-o *Epoca Ceauşescu*, ţara a progresat cel mai mult, a făcut paşii cei mai marcanţi spre viitorul ei luminos, şi-a sporit în ritmuri altădată de neconceput avuţia ei naţională — suportul însuşi al libertăţii şi independenţei, şi-a consolidat necontenit unitatea de neclintit a poporului şi frăţia oamenilor muncii fără vreo deosebire de naţionalitate.

Scurtă vreme după alegerea Domnului Preşedinte Nicolae Ceauşescu, Marea Adunare Naţională a adoptat, la 20 august 1965, Constituţia R. S. România, document de istorică importanţă, care a consacrat cuceririle dobîndite, noile realităţi politice, sociale şi economice ale ţării, victoria socialismului în patria noastră şi, în acelaşi timp, cadrul constituţional al continuării operei de construcţie socialistă, al înaintării ferme pe calea procesului de transformare revoluţionară a societăţii noastre.

Dacă încercăm să cuprindem în oglinda cifrelor chipul cel nou al Patriei în această epocă, ceea ce obţinem este imaginea unei Românii ale cărei împliniri strălucesc cu pregnanţă în cartea de aur a gloriei neamului nostru. Tabloul sintetic astfel obţinut înfăţişează constanţa dinamismului creşterii economice, România situîndu-se pe primele locuri din lume în ce priveşte ritmul de dezvoltare economico-socială.

În comparaţie cu anul 1965, avuţia naţională a crescut în anul 1985 de 5,5 ori, iar venitul naţional pe locuitor a sporit în acest timp de la 8700 lei la 36.000 lei, fapt care a făcut posibilă reducerea decalajului ce ne desparte de ţările dezvoltate.

Începînd din anul 1965 s-a accentuat tot mai mult caracterul industriei de ramură conducătoare a economiei româneşti, contribuţia ei la crearea venitului naţional ridicîndu-se de la 48,9% în 1965, la peste 60% în prezent. Industria deţine acum 36,8% din populaţia ocupată a ţării, în anul 1978 numărul populaţiei ocupate în industrie depăşind pentru prima dată pe cel din agricultură. În comparaţie cu anul 1965, producţia industrială a crescut de 6 ori. Semnificativ pentru actuala forţă a idustriei româneşti este faptul că 90—95% din necesarul de maşini, utilaje, instalaţii şi echipamente pentru investiţii se asigură din producţia internă.

Perioada istorică ce s-a inaugurat în 1965 a plasat agricultura României pe noi coordonate de progres și a accentuat necesitatea trecerii la noua revoluție agrară, adică la o modernizare susținută a forțelor de producție a acestei ramuri, la perfecționarea formelor de organizare și de conducere și la creșterea mai accentuată a randamentelor și productivității muncii. În felul acesta, producția de cereale a ajuns în anul care a trecut, la 23,6 milioane tone, cea mai mare producție din istoria țării. Succesele obținute în această perioadă au permis să se treacă la o fază nouă, superioară de dezvoltare a agriculturii.

În concepția Președintelui Nicolae Ceaușescu, asimilarea cuceririlor tehnico-științifice reprezintă un factor determinant pentru înfăptuirea cerințelor obiective ale dezvoltării țării noastre în etapa actuală, pentru creșterea economiei, pentru ridicarea gradului de eficiență al întregii activități sociale. În perioada 1966—1985 s-au alocat pentru activitatea de cercetare fonduri de investiții de aproape 5 ori mai mari decît în perioada 1945—1965.

Adevărate cifre ale vieții ne sînt înfățișate de dezvoltarea medicinei și a sectorului sanitar, un rol deosebit revenind acțiunilor de prevenire și combatere a cazurilor de îmbolnăvire. În prezent, țara noastră dispune de 46.300 de medici de înaltă calificare, iar numărul personalului mediu sanitar reprezintă 132.600 persoane. Numărul locuitorilor ce revin la un medic a scăzut de la 682 în 1965 la 489 în prezent.

Imaginea se completează cu cifrele care înfățișează ritmurile înalte în construcția de locuințe, în perioada de după 1965 construindu-se de 7 ori mai multe apartamente decît în cei 20 de ani anteriori, așa încît astăzi peste 80% din populația României locuiește în case noi.

Puternica dezvoltare economică a țării a determinat profunde transformări și în structura socială a României. În ultimii 20 de ani a fost creat un puternic cadru democratic de participare directă a oamenilor muncii, a tuturor categoriilor sociale, a întregului nostru popor la conducerea tuturor sectoarelor vieții economice și sociale, la elaborarea politicii interne și externe a statului nostru. Un rol de seamă în această direcție îl au consiliile oamenilor muncii, adunările generale ca organe de conducere a activității fiecărei unități economico-sociale, Frontul Democrației și Unității Socialiste.

Arta și cultura noastră au cunoscut o puternică înflorire, fiind inaugurată o nouă epocă de cultură, caracterizată printr-o largă deschidere a orizonturilor creației către popor, către marile noastre idealuri, de o autentică libertate artistică. Prin participarea masivă a oamenilor muncii la fenomenul culturii, cum se întîmplă în cadrul Festivalului național „Cîntarea României", întreaga noastră cultură a devenit o cultură de masă, în cadrul căreia numărul instituțiilor culturale s-a înzecit, iar cel al iubitorilor de frumos s-a însutit.

Acestei dezvoltări interne îi corespunde o tot mai puternică afirmare a României, a Președintelui ei, pe planul vieții internaționale. În această privință este semnificativ faptul că în prezent România întreține raporturi diplomatice cu 139 de state și realizează schimburi economice cu 150 de țări de pe toate continentele.

De mare prețuire se bucură propunerile și inițiativele românești în cadrul unor organisme și întruniri internaționale cum sînt O. N. U. sau Conferința pentru Securitate și Cooperare în Europa, propuneri pentru crearea unei noi ordini economice mondiale, pentru înlăturarea pericolului unui război atomic, pentru crearea unei atmosfere de încredere și înțelegere între statele lumii, pentru rezolvarea pe calea tratativelor a tuturor conflictelor și divergențelor dintre state, pentru respectarea dreptului fiecărui popor de a-și alege singur calea propriei sale dezvoltări libere și independente.

Realizările poporului nostru în acești 20 de ani s-au revărsat binefăcător și asupra clerului și credincioșilor Bisericii Ortodoxe Române. Biserica noastră a fost mereu alături de poporul din care a odrăslit, sprijinindu-i munca pentru o viață mai bună, îmbelșugată și fericită, în armonie cu toată lumea și în climatul general al păcii. Se cuvine subliniat faptul că Biserica Ortodoxă Română, ca și toate cultele din țara noastră, s-a bucurat în această vreme de deplină libertate religioasă. Domnul Președinte Nicolae Ceaușescu însuși a apreciat activitatea cultelor religioase din România pentru sprijinirea acțiunilor dedicate păcii, progresului și fericirii poporului român.

De roadele păcii, care s-au afirmat cu îmbelșugare în noua orînduire din patria noastră, s-a bucurat din plin și Biserica Ortodoxă Română. Este suficient să amintim cîteva din marile noastre realizări ca să ne dăm seama de acest adevăr. Este vorba despre restaurarea a numeroase biserici monumente istorice și de artă, de dotarea cu noi locașuri de cult și împodobirea multora cu pictură nouă, de tipărirea de cărți și reviste: cursuri, manuale, cărți de cult, cărți de rugăciune. Sfînta Scriptură a ajuns la a treia ediție, a fost editat Noul Testament de două ori, au fost publicate patru ediții din Mica Biblie, au fost tipărite cîteva volume din Filocalie, au apărut numeroase lucrări în „Biblioteca teologică", precum și în colecția „Părinți și scriitori bisericești". Învățămîntul teologic își desfășoară în cele mai bune condiții activitatea sa de formare a noilor generații de slujitori bisericești, iar clerului i se oferă largi posibilități de activitate duhovnicească și pastorală.

Tot în acești 20 de ani, Biserica noastră a adîncit mereu legăturile cu Bisericile Ortodoxe surori, străduindu-se, în felul acesta „să păstreze unitatea Duhului în legătura păcii" (Efeseni 4, 3). În același timp și-a îndreptat atenția și spre celelalte Biserici Creștine, cu care întreține raporturi frățești directe sau în cadrul unor organizații creștine internaționale sau regionale, cum sînt Consiliul Mondial al Bisericilor, Conferința Creștină pentru Pace sau Conferința Bisericilor Europene. Iar la noi în țară colaborează, în chip rodnic, cu celelalte culte în cadrul ecumenismului nostru local, pentru slujirea Patriei pe drumul împlinirii tuturor aspirațiilor ei și a unității întregului nostru popor.

Redacția

CONCEPŢIA PATRISTICĂ DESPRE TRADIŢIA BIBLICĂ

Prin tradiţie, Părinţii Bisericii înţeleg de obicei învăţătura pe care Domnul sau Apostolii Săi au încredinţat-o Bisericii, oricare ar fi fost modul transmiterii ei, oral sau scris. Sensul vechi al cuvîntului tradiţie este foarte bine redat de Sf. Atanasie cel Mare, atunci cînd se referă la „predania, doctrina şi credinţa, pe care, de la începuturile Bisericii catolice, a dat-o Domnul, au vestit-o Apostolii şi au păstrat-o Părinţii".[1]

Iar tradiţia Bisericii patristice s-a format în primul rînd din interpretarea Sfintei Scripturi, fiind un răspuns al Bisericii la cuvîntul lui Dumnezeu. De altfel, toată teologia patristică şi toată tradiţia dogmatică nu sînt altceva decît o reflectare aprofundată a Sfintei Scripturi.[2]

Am putea chiar afirma că operele Sfinţilor Părinţi sînt, în majoritatea lor, de origine scripturistică, fie că sînt comentarii la Sfînta Scriptură, fie că sînt apologii, opere polemico-dogmatice şi uneori chiar şi corespondenţă.[3]

Rolul Sfintei Tradiţii a constat în a da Sfintei Scripturi viaţă, relief, rol şi circulaţie. Şi dacă e adevărat că teologia patristică are ca bază principală Sfînta Scriptură, e tot aşa de adevărat că această teologie este opera Tradiţiei, este Tradiţia propriu-zisă.[4]

Părinţii Bisericii trăiau, cugetau şi vorbeau prin Biblie cu acea pătrundere admirabilă care duce pînă la identificarea fiinţei lor cu substanţa biblică însăşi. Dincolo de toate şcolile şi de toate tendinţele patristice, ele năzuiau, prin cuvîntul biblic, la Persoana şi desăvîrşirea Cuvîntului, adică la ceea ce limbajul religios actual numeşte întîlnirea cu Iisus Hristos.

Toate operele Sfinţilor Părinţi sînt un comentariu al Bibliei şi lor li s-ar fi părut curios dacă li s-ar fi atribuit altă intenţie decît aceea de a tîlcui Sfînta Scriptură. Ei erau atît de scrupuloşi în acest sens încît

---

1 Epistola către Serapion I, 28, MPG XXVI, col. 593—596 şi J. Kelly, Initiation à la doctrine des Pères de L'Eglise, Paris, 1968, p. 40—41.

2 Diac. asist. Ion Bria, Scriptură şi Tradiţie. Consideraţii generale, în „Studii Teologice", nr. 5—6/1970, p. 405.

3 Doctorand Constantin M. Iana, Concepţia Sfîntului Chiril al Ierusalimului despre Sfînta Scriptură ca temei al învăţăturilor Bisericii în „Catehezele sale", în „Studii Teologice", nr. 7—8/1967, p. 446.

4 Pr. Prof. Ioan G. Coman, Sfînta Tradiţie în lumina Sfinţilor Părinţi, în „Ortodoxia", nr. 2/1956, p. 189.

ezitau să primească în formulele dogmatice, sinodale, chiar termeni care nu se găseau în Biblie („de-o-ființă" cu Tatăl, la Sinodul de la Niceea).

Sfinții Părinți cereau, în rugăciunile lor, lumina pentru a putea pătrunde sensul adevărat al Scripturii. Astfel, Sfîntul Ioan Gură de Aur se roagă în fața Cărții Sfinte: „Doamne Iisuse Hristoase, deschide ochii sufletul meu ca să-ți înțeleagă și împlinească voia Ta; luminează-mi cu lumina Ta simțurile mele, căci numai Tu ești singura lumină."

Iar Sfîntul Marcu Ascetul arată că: „Evanghelia este închisă față de strădaniile omenești, a o deschide este darul lui Hristos; Sfîntul Duh pătrunde în om și face din el cititor autentic pe acel care o deschide."

În sfîrșit, Sfîntul Efrem sfătuiește pe creștin ca „Înaintea oricărei citiri, roagă-te stăruitor la Dumnezeu să ți se descopere."

S-ar putea spune că pentru Părinți Biblia este Hristos, căci fiecare din cuvintele sale ne conduce spre Acela care le-a rostit și care ne așează în prezența Lui. Astfel orice lectură biblică se situează în perspectiva sacramentală. Sorbim euharistic cuvîntul pentru a ne împărtăși cu Hristos. Înțelegem mai ușor pentru ce în Biblie verbul cunoaștere însemnează întotdeauna cunoaștere și împărtășire, mai exact cunoaștere prin împărtășire.[5]

Sfinții Părinți se împărtășesc deci cu Hristos însuși, care-și comentează neîncetat învățătura Sa tuturor generațiilor, făcînd-o astfel veșnic vie și dinamică.[6]

Concepția patristică despre tradiția biblică trebuie privită în lumina acestei învățături veșnic vii și dinamice a lui Hristos, pe care Sfinții Părinți îl cunosc prin împărtășire. Ea se materializează în afirmațiile Sfinților Părinți, legate de Sfînta Scriptură și de implicațiile acesteia în credința și viața religioasă a creștinilor.

Autoritatea divină a Sfintei Scripturi și unitatea organică a ei

În disputele lor cu adversarii dreptei credințe, Sfinții Părinți nu s-au depărtat niciodată de Sfînta Scriptură, ale cărei cărți inspirate s-au străduit să le identifice, deosebindu-le din mulțimea de scrieri apocrife. Sfînta Scriptură a fost ghidul infailibil pentru doctrina patristică.[7]

Sfîntul Iustin Martirul arăta că autorii inspirați ai Sfintei Scripturi erau „ca niște harfe strunite de Sfîntul Duh", iar Atenagora îi asemăna cu „un fluier în mîna fluierașului", concepție eronată, după care autorii Sfintei Scripturi ar fi instrumente pasive ale Sfîntului Duh, pe care o vor combate Clement Alexandrinul, Sfîntul Atanasie cel Mare, Sfîntul Vasile cel Mare, Sfîntul Ioan Gură de Aur și Epifanie.[8]

---

5 Paul Evdokimov, La Bible dans la piété orthodoxe, în „Irenikon", nr. 4/1950, p. 377, 378; Prof. N. Chițescu, Scriptura, Tradiția și tradiții, în „Ortodoxia", nr. 3—4/1963, p. 367.

6 P. Evdokimov, o. c., p. 378.

7 C. Iana, o. c., p. 446.

8 Frank Gavin, Some aspects of contemporany greek orthodox thought, Milwaukee, London, 1923, p. 22—23.

După Sfîntul Irineu, Sfînta Scriptură trebuie interpretată în lumina temeliei ei, care este însăşi Revelaţia originală; de aceea exegeza corectă este prerogativa Bisericii, deoarece aceasta a păstrat intactă Tradiţia sau doctrina apostolică, cheia Sfintei Scripturi.[9]

Aceeaşi atitudine o adoptă şi Tertulian, care susţine că Sfînta Scriptura are o autoritate absolută; tot ceea ce ne învaţă ea este un necesar adevărat [10] şi vai de acela care primeşte învăţături pe care nu le-am găsi în ea.[11]

Ca şi după Irineu, principiul fundamental al lui Tertulian este că unica revelaţie divină e cuprinsă în totalitatea ei în Biblie şi în mărturia publică neîntreruptă a Bisericii.[12]

Sf. Chiril al Ierusalimului, la rîndul său, combate necredinţa sau credinţa eterodoxă a păgînilor, iudeilor, samarinenilor şi ereticilor, care au o atitudine greşită faţă de Sfînta Scriptură, toţi păcătuind împotriva Duhului Sfînt care a însuflat-o. Astfel greşeau păgînii, care şi-au făcut obiecte ale credinţei lor tot felul de lucruri şi ficţiuni,[13] tocmai datorită indolenţei lor relativ la cunoaşterea şi acceptarea adevărului scripturistic despre existenţa unui Dumnezeu personal. Pentru că nu cunoşteau Scripturile şi nu voiau să le primească, Sf. Chiril nu-i combate cu argumente scripturistice, ci numai cu argumente de ordin raţional, lucru pe care-l recomandă şi auditorilor săi.[14]

În sfîrşit, Sfîntul Ioan Gură de Aur învaţă că autoritatea supremă a Sf. Scripturi se întemeiază pe faptul că ea cuprinde adevăruri dumnezeieşti, scrise de oameni aleşi de Dumnezeu, sau directa inspiraţie a Duhului Sfînt.

Fără a exclude în întregime partea de contribuţie a autorilor inspiraţi în compunerea cărţilor sfinte, Sf. Ioan Hrisostom accentuează deseori acţiunea Sf. Duh asupra acestora, în aşa de mare măsură, încît uneori ei apar ca simple organe ale lui Dumnezeu.

Urmărind să prezinte auditorilor săi Sf. Scriptură într-o lumină cu totul deosebită faţă de celelalte scrieri profane ori religioase, vorbitorul, în elanul său oratoric, a stăruit îndeosebi asupra elementului divin, care a contribuit la compunerea cărţilor sfinte, trecînd uneori sub tăcere, ori amintind numai în treacăt partea de contribuţie a elementului omenesc. Astfel, spre deosebire de religiunile idolatrice, cînd cineva prevestea viitorul, fiind stăpînit de un duh necurat, vorbea ca un om lipsit de minte, neştiind nimic din cele pe care le grăia, profetul însă acţionează cu totul altfel: el are cugetul limpede, este liniştit, totdeauna ştiind ceea ce vorbeşte.[15]

Autorii Sfintei Scripturi, în momentul scrierii cărţilor lor, se găsesc, în adevăr, sub reala şi imediata călăuzire a Duhului Sfînt, îşi păstrează

---

9 Contra haeres. I, 8, 1; I, 9, 1—4, MPG VII, col. 520—523, col. 537—547.
10 De praescr. haer XXI MPL II, col. 38.
11 Adv. Hermog. 22 MPL II, col. 242; De carne Christi 6, MPL II, col. 810.
12 J. Kelly, o. c., p. 48, 50, 51.
13 Cateheza XII, 27 MPG XXXIII, col. 760.
14 Cateheza XVIII, 10 MPG XXXIII, col. 1028—1029.
15 Omilia XXIX la ep. I Cor. MPG LXI, col. 241, şi Coment. la Psalmi XLIV MPG LV, col. 184.

însă intacte toate facultăţile lor intelectuale. Nu este vorba deci de o acţiune silită a Duhului Sfînt asupra autorului unei scrieri, ci numai de o colaborare conştientă a omului cu Dumnezeu, în faţa căruia intelectul scriitorului biblic se subordonează în mod voluntar.

Din această cauză, arată Sf. Ioan Gură de Aur, tot ceea ce se găseşte în Sf. Scriptură este adevărat. Este cu neputinţă ca un profet, un apostol, un bărbat care acţionează, în scris sau prin viu grai, sub influenţa Duhului Sfînt, să propovăduiască învăţături potrivnice adevărului.[16]

Sf. Ioan are deci convingerea că toate învăţăturile religioase, care se găsesc în cărţile sfinte, indiferent de persoana care le-a scris sau pronunţat, sînt adevărate şi necesare oamenilor.[17]

În privinţa unităţii organice a Sfintei Scripturi este de la sine înţeles că Părinţii Bisericii considerau întreaga Biblie ca fiind inspirată. Ea nu este o alcătuire din bucăţi disparate, dintre care unele ar fi de origine divină, în timp ce celelalte de compoziţie pur omenească.

Sf. Iustin spune iudeului Trifon că Scripturile sînt mai mult ale creştinilor decît ale iudeilor, deoarece „noi ne lăsăm convinşi de ele, în timp ce voi le citiţi fără să înţelegeţi spiritul care este în ele".[18] „Cum am putea crede că un om răstignit este cel dintîi născut al veşnicului Dumnezeu şi că el va judeca lumea întreagă, dacă nu am fi găsit vestirea făcută cu mult înainte de întruparea sa şi dacă n-am fi constatat că această vestire s-a împlinit întocmai"? [19]

Iar Clement Alexandrinul zice că „noi am desfăşurat cărţile care sînt în posesia noastră în care profeţii vorbesc despre Hristos fie prin cuvinte, fie prin enigme, fie în chip limpede şi distinct, iar noi am descoperit în acestea venirea, moartea, crucea sa şi toate celelalte pătimiri pe care i le-au pricinuit iudeii, învierea, înălţarea sa . . . Şi nu spunem nimic care să nu provină din Scripturi".[20]

Interpretarea eronată a Sf. Scripturi de către eretici se datorește, după părerea Sf. Irineu, faptului că aceştia, neţinînd seama de unitatea funciară a Bibliei, se sprijinesc pe texte izolate pe care le mînuiesc în funcţie de propriile lor idei.[21] După Sf. Chiril al Ierusalimului, iudeii, samarinenii şi ereticii ofensau Sf. Duh prin îndrăzneala de a fragmenta corpul Sf. Scripturi.

Cu toate că, principial iudeii primeau Sf. Scriptură a Vechiului Testament, ei negau totuşi unitatea Bibliei atunci cînd respingeau sfintele Evanghelii şi celelalte cărţi ale Noului Testament, care vorbesc despre Hristos ca Fiu al lui Dumnezeu. Mai mult chiar, ei desconsiderau anumite texte din cărţile profetice, privitoare la Mesia, învierea morţilor şi altele. La aceştia se referă Sf. Chiril cînd zice: „Sînt unii însă,

---

16 Omilia la ep. I Cor. VII, 2 MPG LI, col. 210.

17 Prof. Dr. I. Moisescu, Sfînta Scriptură şi interpretarea ei în opera Sfîntului Ioan Hrisostom, în „Candela", L, LI, LII, Cernăuţi, 1942, p. 148, 152, 163, 155, 160—161, 163; şi Omilia VII la Facere, PMG LIII, col. 65.

18 Dial. XXIX, MPG VI, col. 537.

19 I Apolog. 53, MPG VI, col. 405.

20 Strom. VI, XV, MPG IX, col. 352—353.

21 Adv. haer. II, 27, 2, MPG VII, col. 687—8.

care deşi recunosc pe profeţi, totuşi nu cred în cele scrise de ei despre învierea morţilor".[22]

La rîndul lor sînt condamnaţi de către Sf. Chiril adepţii lui Marcion, care „a scos din Noul Testament mărturiile Vechiului Testament despre Hristos, ca să rămînă împăratul fără de mărturii".[23]

Sf. Chiril demonstrează că Sf. Scriptură este o carte inspirată, că cele două Testamente formează o unitate la baza căreia stă unitatea aceluiaşi Dumnezeu, care vorbeşte şi acţionează în ambele.[24] Fără o mărturisire integrală a Sf. Scripturi nu este posibilă mîntuirea, căci nimeni nu poate ajunge la Tatăl decît prin Revelaţia Fiului, uşa şi calea spre Tatăl.[25]

Sf. Ioan Gură de Aur împărtăşeşte aceeaşi convingere, cînd scrie că, rînduiţi de acelaşi Dumnezeu şi scrise sub inspiraţia aceluiaşi Duh Sfînt, cele două Testamente se găsesc unul faţă de altul în desăvîrşit acord;[26] de aceea este cu neputinţă să existe opoziţii în cuprinsul lor.[27] Din faptul că cele două Testamente pot fi comparate întreolaltă rezultă că au aceeaşi origine şi fac parte din aceeaşi familie.[28]

Teodor de Mopsuestia, deşi face distincţie între inspiraţia specială a profeţilor şi harul mai puţin bogat al „prudenţei" acordate lui Solomon,[29] este convins că toţi autorii celor două Testamente au scris sub inspiraţia unuia şi aceluiaşi Duh.[30]

Autorităţii divine a Sf. Scripturi i se adaugă şi o puternică autoritate pastorală şi didactică, atunci cînd Sfinţii Părinţi şi scriitorii bisericeşti au posibilitatea verificării concordanţei dintre datele biblice şi cadrul geografic în care s-au petrecut evenimentele descrise în Sf. Scriptură. Astfel, Sf. Chiril al Ierusalimului, vorbind ascultătorilor săi de răstignirea Domnului, aduce ca mărturie însăşi locul istoric pe care s-a întîmplat evenimentul: „Alţii doar aud de această sfîntă Golgotă, noi, însă, o şi vedem, o şi pipăim";[31] altă dată, referindu-se la pogorîrea Sf. Duh peste Apostoli, precizează că „aici în Ierusalim, în Biserica cea de Sus a Apostolilor, se găsesc vredniciile tuturor lucrurilor acestora".[32]

La fel aduce mărturie şi Sf. Nichifor Mărturisitorul, vorbind despre începutul Bisericii, cînd, pornind de la cuvîntul: „Din Sion va ieşi legea şi cuvîntul Domnului din Ierusalim" (Isaia II, 23), îl aplică Ierusalimului pămîntesc, dar cu chip ceresc, care este Biserica. Căci din acest Ierusalim sensibil, ca unul ce e chipul Ierusalimului de sus, a ieşit evident, cuvîntul dumnezeiesc... şi din el au fost trimişi şi Sfinţii Apostoli să meargă să înveţe neamurile".[33]

22 Cateheza XVIII, 14, MPG XXXIII, col. 1032.
23 Cateheza XVI, 7, MPG XXXIII, col. 925.
24 Cateheza VI, 27, 28, MPG XXXIII, col. 585—588.
25 Cateheza VII, 2, MPG XXXIII, col. 608.
26 Omilia VI, Despre Post MPG XLIX, col. 319—320; Omilia IX, ep. 2 Cor. MPG LVI, col. 461; Cuvînt IV Fac. MPG LIV, col. 594.
27 Omilia IV. Fac. MPG LIII, col. 42.
28 Omilia XVI Mat. MPG LVII, col. 244.
29 In Iob. MPG LXVI, col. 697.
30 In Nah. I, 1 MPG LXVI, col. 401—403.
31 Cateheza XIII, 22 MPG, XXXIII, col. 800.
32 Cateheza XVI, MPG XXXIII, col. 924.
33 Apologia pro sacris imaginibus 1 MPG C, col. 661.

Necesitatea fundamentării învățăturilor creștine pe Sf. Scriptură

Sfinții Părinți, propovăduitori și conducători ai Bisericii, nu au trădat, falsificat sau înlăturat Sfînta Scriptură, ca să impună Bisericii „preceptele" lor omenești. Mai mult chiar, Sfinții Părinți ai Sinodului I Ecumenic au refuzat să primească formula „omoousios to Pater" pînă nu li s-a făcut dovada că ea este scripturistică, în alte cuvinte. Părinții luptau în sinoade și pentru expresii, pentru un iota „pînă la sînge" (Sf. Chiril al Alexandriei). Căci Sfinții Părinți își întemeiază dogmele lor în chip unanim pe Sf. Scriptură. Tertulian punînd întrebarea: „A cui e credința? A cui e Scriptura? De la cine și prin cine e transmisă învățătura, prin care sînt creștinii?", răspunde: „Unde a apărut adevărul disciplinei și al vieții creștine, acolo va fi și adevărul Scripturii și al tuturor tradițiilor creștine".[34]

„Noi cunoaștem, scrie Irineu, iconomia mîntuirii noastre prin acei prin care Evanghelia a ajuns la noi. Ei au propovăduit aceasta în acel timp, dar după aceea, prin voia lui Dumnezeu ne-au transmis aceasta în Sf. Scriptură, ca să fie temelia viitoare și stîlpul credinței noastre",[35] iar Clement Alexandrinul arată că „noi folosim Scriptura ca o normă pentru descoperirea lucrurilor".[36]

Nu este necesar să stăruim asupra autorității absolute recunoscute Scripturii ca regulă de învățătură. Clement Alexandrinul declarase că Biblia interpretată de Biserică este izvorul învățăturii creștine.[37] Discipolul cel mai mare al lui Clement, Origen, este un biblicist convins, care face neîncetat apel la Biblie, ca la un criteriu decisiv al dogmei.[38]

Sf. Atanasie cel Mare arată că „Sfintele Scripturi inspirate de Dumnezeu sînt suficiente pentru propovăduirea adevărului".[39] Cărțile canonice ale Noului Testament sînt izvorul mîntuirii, pentru ca cei însetați să se adape cu cuvintele vii pe care le conțin. Numai în acestea se cuprinde doctrina credinței. Nimeni să nu adauge, nici să ia ceva din ele.[40] Tot el afirmă că Sfînta Scriptură „aparține tuturor".[41]

În epoca patristică se dezvoltase de altfel mult hristologia și ecleziologia pe baza Sfintei Scripturi și a Sfintei Tradiții, care la rîndul lor au fost explicate și puse în legătură cu viața Bisericii. Astfel, Sf. Chiril al Ierusalimului, contemporan cu Sf. Atanasie, arată că necesitatea întemeierii învățăturilor Bisericii pe Sf. Scriptură este evidentă, mai ales atunci cînd îi îndeamnă pe ascultătorii săi ca nici pe el să nu-l creadă, dacă nu va face dovada celor spuse de Sf. Scriptură, că asupra Sfintelor Taine ale credinței nu trebuie să se afirme niciodată nici cel mai mic lucru fără Sf. Scriptură. „Căci, zice el, nu trebuie să se predea la întîm-

34 De praescript. haeret. MPL II, col. 36.
35 Contra haeres, III, I, 1 MPG VII, col. 884.
36 Stromate, VII. XVI, MPG IX, col. 541.
37 Ibidem, col. 540.
38 De princ. I, prof. 10; I, V, 4; II, V, 3 MPG XI, col. 120—121; 160—206.
39 Contra Gentes I, 1 MPG, XXIV, col. 4.
40 Epistola Pascală 39 MPG XXVI, col. 1437.
41 De Synodis 6 MPG XXVI, col. 689.

plare și fără dovezi din dumnezeieștile Scripturi învățătura despre dumnezeieștile taine și nici nu trebuie să fie înfățișate din presupuneri și prin cuvinte căutate. Nici chiar pe mine care îți vorbesc aceasta să nu mă crezi dacă nu vei primi din dumnezeieștile Scripturi dovada celor ce-ți vestesc. Mîntuirea credinței noastre constă nu în ușurința vorbirii, ci în dovezile dumnezeieștilor Scripturi".[42]

Învățăturile Bisericii sînt deci ca niște ramuri care cresc din Sf. Scriptură, din care se alimentează și fără de care nu pot exista. Între doctrina Bisericii și Sf. Scriptură este o relație atît de strînsă încît este imposibilă o inserare de elemente străine în doctrină, după cum aceasta nu este posibilă nici în Sf. Scriptură.[43]

Sfinții Părinți au formulat în sinoade articole de credință sub călăuza Sf. Duh, alegînd cele mai semnificative texte scripturistice în sprijinul lor: „Învățăturile credinței n-au fost alcătuite așa cum li s-a părut oamenilor, zice Sf. Chiril, ci cele mai importante au fost adunate din toată Scriptura și împlinesc o singură învățătură a credinței. Și după cum sămînța de muștar dintr-un mic grăunte își întinde împrejur multe cuvinte tot așa și acest simbol de credință în puține cuvinte a cuprins ca într-un sîn toată cunoștința evlaviei din Vechiul și Noul Testament".[44] Aici avem o referință la Simbolul ortodox, care, după Sf. Chiril, Fer. Augustin și Ioan Casian, este un compendiu al Scripturii. Explicînd acest Simbol de credință, Sf. Chiril arată temeinicia biblică a fiecărei învățături cuprinse în el. Caracterul revelat al Sfintei Scripturi impune justificarea scripturistică a tuturor învățăturilor Bisericii și interzice formularea și propagarea învățăturilor fără temei scripturistic.[45]

În concluzie, Sf. Chiril arată că Sf. Scriptură este izvorul din care Biserica își trage seva învățăturilor sale, astfel încît își îndeamnă pe credincioși: „să ne întoarcem la dumnezeieștile Scripturi și să bem apoi din vasele noastre și din izvorul fîntînilor noastre",[46] cerîndu-le ascultătorilor să evite și să respingă orice altă sursă de credințe și practici greșite[47] sau să folosească cărți apocrife.[48]

Succintă și categorică este maxima Sf. Vasile cel Mare, după care: „Începutul oricărei învățături este cuvîntul lui Dumnezeu",[49] Sfînta Scriptură fiind o hrană sufletească pe care o dă Duhul Sfînt.[50] Iar dovada cea mai vie a originii dumnezeiești a dogmelor patristice este acordul cu Biblia; ceea ce-i este străin se înlătură.[51]

Potrivit concepției Sf. Ioan Gură de Aur, atît învățătura dogmatică cea adevărată, cît și dreptele principii de viețuire morală pot fi găsite numai în Sf. Scriptură și Tradiție. Adevărurile divine, scrise în cărțile

42 Cateheza IV, 17 MPG XXXIII, col. 476—477.
43 Cateheza V, 12 MPG XXXIII, col. 521.
44 Ibidem, col. 521—524.
45 Cateheza XVI, 2 MPG XXXIII, col. 920.
46 Cateheza XVI, 11 MPG XXXIII, col. 932.
47 Cateheza VI, 33 MPG XXXIII, col. 597—600.
48 Cateheza VI, 31 MPG XXXIII, col. 593.
49 Despre Duhul Sfînt, I, 2 MPG XXVII, col. 69.
50 Omilia la Ps. 59, 2 MPG XXIX, col. 469.
51 I. Bria, o. c. p. 405; N. Chițescu, o. c. p. 400.

Noului Testament, sînt perfecte și rămîn veșnic neschimbate.[52] Citind cu mare atenție Sfintele Scripturi, credincioșii înlătură pericolul de a cădea în greșeli, Sf. Scripturi rămînînd astfel un izvor și o carte de învățături veșnică.[53] De aceea, Sf. Ioan le recomandă credincioșilor să nu caute alți dascăli decît spusele lui Dumnezeu, căci în Biblie totul este drept și limpede și din aceasta se poate desprinde tot ceea ce trebuie cunoscut.[54]

La fel de categoric este Sf. Chiril al Alexandriei, care accentuează că: „izvoare ale mîntuirii" sînt numai Scripturile.[55]

În apusul creștin, Fer. Augustin declara că în Scriptură a vorbit Dumnezeu prin mijlocul oamenilor și într-un mod omenesc,[56] dar că „pasajele cele mai limpezi ale Scripturii cuprind tot ceea ce se referă la credință și moravuri".[57]

După scurtă vreme, Vincențiu din Lerin consideră axiomatic faptul după care canonul Scripturii este perfect, suficient în el însuși și mai mult decît suficient pentru orice lucru.[58]

Citirea, interpretarea și folosul Sf. Scripturi

Dacă Sfinții Părinți se împărtășesc prin Duhul Sfînt cu însuși Hristos, care-și comentează neîncetat învățătura Sa tuturor generațiilor, făcînd-o astfel veșnic vie și dinamică, așa cum am arătat la început, atunci s-ar putea spune că în Ortodoxie Hristos însuși își interpretează prin Biserică cuvintele Sale din Scriptură. În acest context, Sfinții Părinți n-au văzut în opera lor proprie, decît un comentar al Sfintei Scripturi, ca unii care au cercetat-o adînc, cunoscînd-o, trăind-o, tîlcuind-o și aplicînd-o la viață.[59]

Restabilind autoritatea dreptei credințe pe baza interpretării tradiționale a Sfintei Scripturi, Sf. Irineu susține că aceasta trebuie interpretată prin Tradiția care vine de la Apostoli,[60] iar omul duhovnicesc trebuie să citească Scripturile „lîngă presbiterii care au învățătura apostolică, pentru ca acolo să afle o tîlcuire, care să fie corectă, armonioasă, fără primejdie și fără blasfemie",[61] iar Sf. Atanasie cel Mare, precizînd că Sf. Tradiție este numai tîlcuitoare, arată că „Scripturile Sfinte și inspirate de Dumnezeu sînt îndestulătoare în sine pentru vestirea adevărului; există și multe cuvîntări alcătuite de fericiții noștri dascăli despre ele, pe care de le va citi cineva, va afla interpretarea Scripturilor".[62]

---

52 Cuvînt XII către iudei și păgîni, MPG XLVIII, col. 821—822.
53 Omilia XLV Fac. MPG LIV, col. 414.
54 Omilia Col. 9, 1; Omilia 2 Tes. 3, 4 MPG LXII, col. 361, 485.
55 Logos II MPG LXXVI, col. 1337.
56 Cetatea lui Dumnezeu XVII, VI, 2 MPL XLI, col. 537.
57 De doctr. christ. II, IX, 14 MPL, XXXIII, col. 42.
58 Commonitorium II, 2 MPL, L, col. 640.
59 D. Stăniloae, Sfînta Tradiție, definiția noțiunii și întinderii ei, în „Ortodoxia", 1964, nr. 1, p. 91.
60 Contra haer. III, V, 1, MPG VII, col. 857.
61 Ibidem, IV, XXXII, 1 MPG VII, col. 1071.
62 Împotriva păgînilor, 1 MPG XXV, col. 4

Sf. Chiril al Ierusalimului avertizează de la bun început că, pentru a te apropia de dumnezeieștile taine ale învățăturii creștine se cere credință,[63] fără de care nu e posibilă înțelegerea Sf. Scripturi.[64]

Lectura și cercetarea Sf. Scripturi nu trebuie să aibă ca scop doar o pătrundere logico-rațională, ci trebuie să fie călăuzite de căldura dorinței sincere a inimii care vrea să afle adevărul și liniștea deplină.[65]

Sf. Chiril nu folosește Scriptura numai textual, ci angajează în expunere persoane, locuri, obiecte, evenimente, fenomene cosmice pe care le personifică și le face să grăiască adevărul sau îl atestă prin simpla lor existență, bineînțeles toate fiind consemnate de Sf. Scriptură.[66]

Sensurile pe care Sf. Chiril le dă cuvintelor Scripturii variază în funcție de întregul context de idei și cuvinte: literal, figurat sau profetic, după caz. Totuși, el nu exclude folosirea datelor rațiunii în combaterea erorilor și argumentarea adevărurilor de credință, acolo unde aceasta este posibil.[67]

Sf. Ioan Gură de Aur vorbește mereu în omiliile sale despre necesitatea citirii Sf. Scripturi de către toți creștinii,[68] iar cuprinsul cărților sfinte trebuie să constituie un obiect de preocupare sufletească de fiecare zi.[69] Citind însă cărțile sfinte, se cade „să stăruim asupra cuvîntului și să coborîm spre adîncul ideilor; căci nu este suficientă citirea, dacă nu urmează și înțelegerea".[70]

Sf. Ioan învață că oriunde și oricînd se propovăduiește cuvîntul lui Dumnezeu este necesară și tîlcuirea acestuia. Pentru el cea dintîi și cea mai importantă slujire a preotului este aceea de interpret al Evangheliei, care ține de însuși actul propovăduirii, deoarece credința se naște și se întreține numai prin asimilarea personală a cuvîntului lui Dumnezeu cel viu.

De aceea, credincioșii se familiarizează prin citirea continuă a Sf. Scripturi cu conținutul ei, putînd astfel să înțeleagă ușor interpretările pe care preotul ori episcopul le face în biserică.[71] Datoria conducătorilor spirituali ai poporului este să călăuzească de aproape mintea credincioșilor, doritori de a-și însuși adevărurile cuprinse în cărțile sfinte.[72]

La rîndul său, interpretul trebuie să fie înarmat, în slujirea sa, cu atenție, sîrguință, bunăvoință și rugăciune pentru a nu fi cuprins de valuri,[73] Sf. Ioan comparînd interpretarea Scripturii cu o mare bîntuită de valuri.

Totuși, adevărurile religioase cuprinse în cărțile sfinte nu pot fi pătrunse de mintea omenească, fără ajutorul lui Dumnezeu.[74] Implorînd

---

63 Procateheza 3—6 MPG XXXIII, col. 336, 337, 341, 344, 345.
64 Cateheza V, 3, MPG XXXIII, col. 508.
65 Cateheza XII, 13 MPG XXXIII, col. 737.
66 Cateheza X, 19 MPG XXXIII, col. 685.
67 Cateheza XI, 9 MPG XXXIII, col. 700.
68 Omilia IX Coloseni, MPG LXII, col. 361; Omilia I Ioan, MPG LIX, col. 26; Omilia XXI Facere, MPG LIII, col. 183—184, ș. a.
69 Omilia XXXII Facere, MPG LIII, col. 293, ș. a.
70 Cuvînt de mustrare către cei absenți, MPG LI, col. 146—148, ș. a.
71 Omilia XXV Ioan, MPG LIX, col. 147.
72 Omilia la Ieremia, XX, 22, MPG LVI, col. 153.
73 Omilia LV Fapt. Ap., MPG LX, col. 384, ș. a.
74 Omilia VII, ep. I Cor., MPG LXI, col. 61, ș. a.

ajutor de la Dumnezeu, acesta trimite cititorului Sf. Scripturi harul Duhului Sfînt, care-l călăuzește în înțelegerea adevărurilor inspirate.[75]

În privința metodei de interpretare a Sf. Scripturi, Sf. Ioan acordă o mai mică importanță sensului alegoric, după care textul sacru este un simbol pur sau o alegorie a adevărurilor de ordin spiritual. Sensul literal, istoric nu joacă decît un rol destul de secundar, deoarece scopul exegetului este de a pune în lumină sensul moral, teologic sau mistic, sau anagogic, pe care presupune că e cuprins în fiecare pasaj și chiar verset și pînă la fiecare cuvînt în Biblie.

Vorbind despre sensurile Sf. Scripturi, Sf. Ioan afirmă că în cărțile sfinte se găsesc unele texte care au cîte două sensuri: unul care rezultă din interpretarea literală a textului, celălalt fiind exprimarea realizării perfecte în viitor a adevărului propovăduit prin sensul literal.[76]

Textele inspirate din Vechiul Testament, care pot fi interpretate în acest fel cuprind, în înțelesul lor literal, adevăruri din domeniul istoric, concret, referindu-se la lucruri, prin aceasta înțelegînd evenimentele istorice, ființele și obiectele. Prin mijlocirea lor, Dumnezeu a rînduit să se dea oamenilor învățături și îndeosebi să se vestească cele viitoare, precum a făcut aceasta cu ajutorul cuvintelor.[77]

Se acceptă astfel definiția clasică a „tipului", ca o „proorocire . . . exprimată prin lucruri".[78]

În concluzie, Sf. Ioan arată că citirea Sf. Scripturi este de mare folos pentru creștin, numai dacă acesta identifică scopul citirii ei cu cel pentru care acestea au fost scrise.[79] Iar citirea Sf. Scripturi „face sufletul înțelept, înalță cugetul către ceruri, face pe om plăcut, îl determină să nu se teamă de nimic din cele prezentate, și cugetul nostru să trăiască neîncetat acolo sus; ne determină să săvîrșim toate privind la răsplata Domnului, și să ne îndreptăm cu ardoare spre faptele virtuoase".[80]

Multe lucruri se găsesc în Sf. Scriptură; conținutul lor nu poate avea nicicînd sfîrșit. Însă luăm din ele numai ceea ce este de folos de fiecare dată și atît cît puterile noastre omenești ne îngăduie.[81]

După Sf. Ciril al Alexandriei și Teodoret de Cir, autoritatea Părinților constă tocmai în faptul că au expus fidel și complet gîndirea autentică a scriitorilor sacri. Ceea ce au găsit că este surprinzător, este că dascăli atît de vestiți și de sfinți, venerați de întreaga Biserică, sînt unanimi în interpretarea Scripturii și în expunerea adevărurilor cuprinse în ea, fie în mod expres, fie cel puțin implicit conținută.[82]

---

75 Omilia XXXV Facere, MPG LIII, col. 322.

76 Coment. Psalmi IX, MPG LV, col. 127, ș. a.

77 Omilia XII, Filip, MPG LXII, col. 273, ș. a.

78 De poenit. Nom. VI, 4, MPG XLIX, col. 520.

79 Cuvînt despre post și milostenie, MPG XLVIII, col. 1059.

80 Omilia XXXV, Facere, MPG LIII, col. 321.

81 Despre rugăciune, MPG L, col. 781—782 și Omilia III, Facere, MPG LIII, col. 32.

82 J. Kelly, o. c., p. 59.

Vincenţiu de Lerin afirmă că deşi Sf. Scriptură este „suficientă", după cuprins şi autoritate, totuşi ea trebuie interpretată în consens cu ceea ce Biserica de totdeauna a crezut şi a învăţat.[83]

Sf. Scriptură în cultul divin ortodox

Cultul divin ortodox este organic legat de Sf. Scriptură şi de tîlcuirea ei de către Sfinţii Părinţi.

De cum pătrunzi într-o biserică ortodoxă, întreg ansamblul şi fiecare amănunt al ei te scufundă dintr-odată în acea împărtăşire-cunoaştere, de care vorbeam la început, şi ţîşneşte spontan cu un comentariu pătrunzător, căci istoriseşte Biblia, ilustrînd-o şi însufleţind-o prin cele ce înfăţişează.

Pe pragul acestei lumi măreţe a bisericii, îţi aminteşti fără să vrei de cuvintele sfîntului patriarh Gherman: „Cu adevărat cerul se coboară împreună cu Hristos pe pămînt, şi sufletul e răscolit de viziunea lumii cereşti".[84] Ortodoxia este în esenţă o astfel de viziune, o contemplaţie a „cerului deschis cu îngeri suindu-se şi coborîndu-se", despre care ne vorbeşte prologul Evangheliei lui Ioan (1, 51). Frescele şi icoanele te introduc direct în atmosfera caldă a Bibliei, pe care o face uimitor de vie.[85]

Dar nu numai prin zugrăvirea, ci şi prin cuvintele Scripturii, acestea au pătruns atît în literatura patristică, precum şi în cultul Bisericii ortodoxe. Cărţile de slujbă sînt pline de lecturi biblice, de cărţi întregi, ca: Psaltirea, Evangheliile, Faptele Apostolilor, Epistolele, care se citesc periodic în cursul anului bisericesc. Nu este învăţătură sau practică de cult, care să nu se poată referi la Sf. Scriptură sau să nu fie conformă cu învăţătura şi cu spiritul ei. Slujba ortodoxă se compune înainte de toate din lecturi din Biblie, din litanii, rugăciuni şi cîntări sfinte de diferite tipuri.[86]

Sfinţii Părinţi au avut grijă să stabilească unele rînduieli ale pericopelor biblice în uzul Liturghiei, încît toate imnele liturgice să fie îmbibate de texte din Scriptură, şi toate actele liturgice să simbolizeze momente din Scriptură, din istoria mîntuirii, scoţînd în relief faptul biblic comemorat. Dar prin aceasta imnele şi actele liturgice dau Scripturii „o adîncă tîlcuire dogmatică şi spirituală", şi le actualizează. Asemenea gîndirii patristice, cuvîntul liturgic e întreţesut de texte biblice, în el se roagă Biblia. La înţelepciunea teologică a Părinţilor se adaugă astfel contemplaţia sfinţeniei.[87]

---

83 Prof. Ion Bria, Tradiţie şi dezvoltare în teologia ortodoxă, în „Ortodoxia", 1973, nr. 1, p. 23.

84 Rev. eccl. contempl., MPG XCVIII, col. 384—5.

85 P. Evdochimov, o. c. p 379—380; N. Chiţescu, o. c. p. 367.

86 T. M. Popescu, Sfînta Tradiţie ca temei de credinţă în Biserica Ortodoxă, în „Ortodoxia", 1964, nr. 1, p. 11; Sergiu Bulgakof, Ortodoxia, în româneşte de N. Grosu, Sibiu, 1933, p. 170.

87 D. Stăniloae, o. c. p. 67—68; N. Chiţescu, o. c. p. 368; P. Evdochimov, o. c. p. 380.

Sf. Liturghie este, după Teodor din Andida, recapitularea tuturor episoadelor mîntuirii, o adevărată desfășurare scenică a evenimentelor biblice,[88] iar după Sf. Vasile cel Mare, Scriptura fără explicarea liturgică se usucă, se desfigurează.[89]

După concepția Sfinților Părinți, Sfintele Taine continuă marile evenimente biblice, dîndu-le astfel ultimul lor sens; ele le prelungesc și le desăvîrșesc: fructele Edenului, mana, euharistia, potopul, trecerea prin mare, botezul, „lacrimile pocăinței continuă apele botezului". Tainele sînt ca și fructele coapte și pline de har, pe care Biserica le culege din pomul sfînt al istoriei biblice. Tainele, ca și rugăciunile sau cultul divin, sînt și ele revelația dumnezeiască nu mai prejos de Scriptură, prin care se transmite harul dumnezeiesc și legătura cu Hristos prin Sf. Duh.

Sf. Chiril al Ierusalimului arată că „după învățătura evanghelică puterea mîntuitoare a botezului este dublă: una care se dă prin apă celor ce au să se lumineze, iar a doua care se dă sfinților mucenici în timpul persecuțiilor prin sîngele lor propriu; pentru aceasta a ieșit din mîntuitoarea coastă sînge și apă pentru ca să întărească harul mărturisirii făcută pentru Hristos atît la botez cît și în trupul muceniciei".[90] Sf. Chiril preia și alte practici religioase atestate de Tradiție, ca: semnul sfintei cruci,[91] necesitatea uleiului sfințit,[92] a sfîntului mir,[93] a apei baptismale[94] și felul în care lucrează sacrificiul nesîngeros al Sf. Euharistii.[95] Tot prin Tradiție dovedește obiceiul de a invoca mijlocirea sfinților și folosul rugăciunilor pentru morți.[96]

Sf. Vasile cel Mare face din practica liturgică de a boteza în numele celor trei Persoane un pivot al argumentării sale despre egalitatea Sfîntului Duh cu Tatăl și cu Fiul.[97]

Imnografia liturgică, seva meditațiilor Părinților, bogăția contemplativă a icoanelor, toate aceste elemente constitutive ale Tradiției alcătuiesc o lume esențial dinamică, o sferă vie a rezonanței cuvîntului biblic, inseparabilă de Cuvîntul însuși, ca urmare a Lui și corp al Lui, venind din aceeași sursă de inspirație.[98]

Iată, deci, și în cultul divin, cunoașterea — împărtășirea Sfinților Părinți cu Iisus Hristos cel viu din Sf. Scriptură.

Părinții Bisericii atribuie autoritatea divină Sf. Scripturi, susținînd unitatea celor două Testamente inspirate de același Duh Sfînt.

Sf. Scriptură constituie izvorul principal, pe care se fundamentează orice învățătură a Bisericii.

---

88 Brev. Com. 3, MPG CXL, col. 421.
89 Despre Sf. Duh, XXVII, MPG XXXI.
90 Cateheza XIII, 21, MPG XXXIII, col. 797—800.
91 Ibidem, col. 472.
92 Ibidem, col. 1080.
93 Ibidem, col. 1092.
94 Ibidem, col. 492.
95 Ibidem, col. 1103.
96 Ibidem, col. 485 și 768.
97 Despre Sf. Duh X, MPG XXXI, col. 112.
98 P. Evdochimov, op. cit., p. 384.

De aceea, Sf. Scriptură trebuie citită şi folosită de toţi credincioşii creştini dornici de mîntuire, după tîlcuirea şi interpretarea Bisericii.

După Părinţii Bisericii, cultul divin este terenul în care îl cunosc şi se împărtăşesc cu Iisus Hristos cel veşnic viu, din cuvintele Sfintei Scripturi şi Sfintelor Taine.

De aceea, în înţelegerea Sfintei Scripturi creştinii nu pot părăsi spiritul patristic, ci prin el caută să coboare pînă la adîncurile unde ne întîmpină Hristos, cel veşnic viu şi actual.

Arhid. prof. dr. *Constantin Voicu*

RAPORTUL DINTRE SFINTELE TAINE ŞI IERURGII *

Legătura dintre Sfintele Taine şi ierurgii are consecinţe din cele mai însemnate pentru viaţa morală a credinciosului, pentru creşterea lui întru Hristos, prin unirea efortului personal cu lucrarea harului divin. Aspectul dogmatic al acestei legături fundamentează încrederea fiecărui membru al Bisericii în posibilitatea şi eficienţa reală, imediată şi profundă a harului lucrător în toate sfintele slujbe ale Bisericii. Credincioşii nu se interesează atît de subtilităţile teologice şi nu amănunţesc minuţios felul în care puterea sfinţitoare se împărtăşeşte în Sf. Taine sau în fiecare slujbă în parte. Ei sînt însă vital interesaţi, vor să aibă — şi trebuie să li se ofere — garanţia că atît slujbele Sf. Taine cît şi orice slujbă în general ce se săvîrşeşte în Sf. Biserică nu este numai un rit, o solemnitate religioasă bine intenţionată, ci conţine şi împărtăşeşte în mod sigur harul sfinţitor. Altfel nu ar mai fi nici o deosebire între sfintele slujbe ce se săvîrşesc în biserică şi simplele rugăciuni ale credinciosului de acasă sau chiar rugăciunile unui necreştin; pentru că ajutorul lui Dumnezeu se poate împărtăşi, într-o formă oarecare, şi prin acestea.

Învăţătura creştină îi oferă credinciosului certitudinea că harul divin este viu şi lucrător în chip special în fiecare act sacru întemeiat şi săvîrşit în Biserică. A împărţi lucrările sfinte din Biserică în necesare şi ne-necesare înseamnă a denatura învăţătura de credinţă creştină, cu urmări din cele mai primejdioase pentru viaţa morală a credincioşilor.

În cele ce urmează vom căuta să înfăţişăm mai întîi cele 7 Sfinte Taine — slujbele fundamentale care împărtăşesc harul Sf. Duh în Biserică — apoi celelalte acte şi slujbe sacre (ierurgiile), iar la sfîrşit legătura dintre ele.

I. *Fiinţa Sfintelor Taine*

Sfintele Taine sînt acele lucrări sau acte sacre, instituite de Mîntuitorul Hristos şi săvîrşite în Biserică de slujitorii ei, în care, sub o formă vizibilă, materială, se împărtăşeşte credinciosului harul nevăzut al Sfîntului Duh. Pentru viaţa în Duhul a Bisericii şi a credincioşilor, Sfintele Taine sînt esenţiale: ele sînt „respiraţia continuă a Bisericii prin care ea inspiră şi expiră neîncetat pe Duhul Sfînt",[1] adică sînt calea expres aleasă

---

* Lucrare de seminar susţinută la Catedra de Teologie dogmatică şi simbolică, sub îndrumarea P. C. Pr. Prof. Dr. Dumitru Radu, care a dat şi avizul pentru publicare.

1 Pr. Prof. Dr. D. Stăniloae, *Din aspectul sacramental al Bisericii*, în „Studii Teologice", nr. 9—10/1966, p. 533.

de Mîntuitorul pentru a-L împărtăşi pe Duhul Sfînt Bisericii. Ele sînt modul fundamental de întîlnire a credinciosului cu harul divin, unicul instituit expres de Hristos, cel mai sigur şi mai complet pentru această întîlnire.

Sf. Taine, fiind revărsări ale harului Sf. Duh, sînt în număr de 7, corespunzător numărului darurilor Sf. Duh (Isaia 11, 1—2). Numărul de 7 Sfinte Taine, se întemeiază pe tradiţia Bisericii, comună Bisericii Ortodoxe şi Bisericii Catolice şi este dovedit convingător de practica Bisericilor necalcedoniene; el ne-a rămas atestat în scris din sec. XII în Apus (la Petru Lombardul) şi în sec. XIII în Răsărit (1270, la monahul rus Iov Iasitul). Toate Tainele au fost instituite expres şi personal de Mîntuitorul Hristos şi toate sînt atestate scripturistic (*Botezul:* Matei 28, 19—20; *Mirungerea:* F. Ap. 8, 15 şi II Cor. 1, 21—22; *Spovedania:* Ioan 20, 22—23; *Împărtăşania:* Matei 26, 26—28; Luca 22, 17—20, I. Cor. 11, 23—26; *Preoţia:* Ioan 20, 21—23, F. Ap. 6, 6, F. Ap. 14, 23, II Tim. 1, 6; *Nunta:* Matei 19, 6, Efes. 5, 32; *Maslul:* Iacov 5, 14—15).

Pentru fiinţa Sfintelor Taine este esenţial de mărturisit două lucruri: 1. Tainele nu sînt altceva decît însăşi viaţa în Duhul a lui Hristos — capul Bisericii, transmisă din Sine trupului Său — Biserica. 2. Mijloacele care îmbracă şi concretizează această transmitere sînt alese din lumea materială, care este întruchiparea plasticizată a raţiunilor divine, veşnic lucrătoare. Expresia supremă a acestui aspect material-spiritual al Tainelor este însăşi Sf. Euharistie, Taina Tainelor. Prin pîinea şi vinul din Sf. Euharistie, materia întreagă devine subzistent de bază al Tainei Sf. Euharistii, căci pîinea şi vinul fac parte din materia lumii întregi „şi această sfinţire a materiei prin întruparea lui Dumnezeu, care se împlineşte, ca să spunem aşa, încă odată (în Euharistie, n. n.) implică toate sfinţirile prealabile care sînt ca nişte trepte inferioare".[2]

Este o legătură esenţială între materia şi harul Sf. Taine, evidenţiată nu numai de Sf. Euharistie şi celelalte Sf. Taine, în general, ci mai ales, de Însuşi Izvorul Sf. Taine, Mîntuitorul Hristos. Trupul Mîntuitorului, compus din sînge şi carne omenească este nu numai solidar cu întreaga lume materială, dar face chiar parte din natura cosmică înfăţişată ca dar general al lui Dumnezeu către noi. Iar în măsura în care acest Trup este expresia superioară şi pîrga materiei transfigurate, El şi transmite „prin unele elemente cosmice puterea harului special către noi".[3]

Sfintele Taine sînt deci modul deosebit de împărtăşire a vieţii trupului pnevmatizat al lui Hristos, credincioşilor. Această comunicare nu se face însă prin orice element material, pentru că, după coruperea naturii, ca urmare a păcatului strămoşesc, făptura şi-a slăbit capacitatea de a iradia pronia şi puterea lui Dumnezeu. De aceea, din întreaga natură, Hristos a ales numai unele elemente care sintetizează şi exprimă întreaga viaţă pămîntească a omului, făcîndu-le pe acestea purtătoare ale haru-

2 S. Bulgakoff, *Ortodoxia*, trad. de N. Grosu, Sibiu, 1933, p. 174.

3 Pr. Prof. Dr. D. Stăniloae, *Creaţia ca dar şi Tainele Bisericii*, în „Ortodoxia", nr. 1/1976, p. 13.

lui divin special. Așa este, de ex. *apa*, elementul primordial al întregii vieți cosmice și umane, material sine qua non al Sf. Botez. Orice creștin se naște spiritual și din ceva material, pentru că acel material a fost desemnat și împuternicit de însuși Mîntuitorul cu puteri spirituale.

Întrucît Hristos este Izvorul esențial al Sf. Taine, fiind „condiția și explicația" lor, se poate spune că El este de fapt Sacramentul fundamental, „sacramentul prin excelență originar și general".[4] Dar El este Taină nu numai în virtutea calității Sale de începător și izvor al Sf. Taine, ci și pentru că El însuși conține condițiile și însușirile Tainei. „Prin Taina Hristos, Dumnezeu a voit să ridice natura vizibilă și mai ales să se comunice prin natura vizibilă, pentru a uni cu Sine în chip sacramental întregul neam omenesc și tot universul".[5]

Sacramentalitatea fundamentală a lui Hristos Dumnezeu-Omul este exprimată mai ales în unirea ipostatică. Misterul unirii ipostatice a celor două firi, dumnezeiască și omenească, în ipostasul Logosului stă la baza sacramentalității trupului pnevmatizat al lui Hristos care, ridicat prin energiile divine la un mod de existență superior, dumnezeiesc, devine Sacrament și izvor de sacramente.

De aceea, primirea și trăirea Sf. Taine nu înseamnă altceva decît unirea noastră cu Hristos, „viața în Hristos" (conform expresiei din lucrarea cu același titlu, a lui N. Cabasila). Prin fiecare Sf. Taină ne împărtășim într-un mod nou de viața lui Hristos. „Căci, într-adevăr, noi de aceea ne și botezăm, ca să ne îngropăm și să înviem împreună cu El, de aceea ne ungem cu Sf. Mir, ca să ajungem părtași cu El prin ungerea cea împărătească a îndumnezeirii... Așa că, la drept vorbind, noi ne facem una cu Cel ce S-a întrupat și S-a îndumnezeit, cu Cel ce a murit și a înviat pentru noi".[6] Pentru a împlini această unire intimă, desăvîrșită cu oamenii, împărtășindu-le viața Sa prin Sf. Taine, Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om, fiind de acum înainte centrul lor ontologic care rămîne veșnic nedespărțit de Dumnezeu și în același timp unit și unind pe toți oamenii și întreaga creatură cu Sine și prin Sine.

De aceea putem spune că orice Taină, ca și viața lui Hristos, începe prin cruce și se încheie prin înviere. Fiecare credincios, prin drumul sacramental, urmează fidel și-și impropriază viața lui Hristos. În Sf. Euharistie, Hristos ca persoană ce se împărtășește este identic cu Taina de care se împărtășește credinciosul. Cînd credincioșii se împărtășesc de jertfa Mîntuitorului, moartea Lui e o moarte și o înviere în ei și cu ei. De altfel, toate Tainele stau în legătură cu „starea de jertfă și înviere a lui Hristos, pe care o exprimă plenar Euharistia ca jertfă și Taină".[7] Aceasta înseamnă identitatea între Hristos cel răstignit și înviat și Hristos euharistic, între viața lui Hristos și harul Sf. Taine; căci jertfa lui Hristos din Sf. Euharistie nu este alta decît cea de pe Golgota. De altfel și puterea

---

4 Pr. Prof. Dr. D. Radu, *Sfintele Taine în viața Bisericii*, în „Studii Teologice", nr. 3—4/1981, p. 173. Vezi și la Odo Casel, *Glaube, Gnosis und Mysterium*, în „Jahrbuch für Liturgiewissenschaft", 15 Band, Münster in Westfalien, 1941, p. 225.

5. Ibidem.

6 N. Cabasila, *Despre viața în Hristos*, trad. de Teodor Bodogae, Sibiu, 1946, p. 26—27.

7 Pr. Prof. Dr. D. Radu, *op. cit.*, p. 184.

de a ne jerfi noi înşine o primim din starea permanent actuală de jertfă a Lui, nu din retrăirea comemorativă a Jertfei de pe Golgota care ar fi o simplă trăire umană subiectivă. Caracterul de jertfă al Sf. Taine vine şi din faptul că, în ele şi prin ele, Mîntuitorul ni se dăruieşte nouă şi în acelaşi timp ne oferă împreună cu Sine Tatălui; fiind împărtăşire, Sf. Taine trebuie să fie şi jertfă, pentru că nu există împărtăşire fără jertfă. Tainele sînt în primul rînd împărtăşirea de o Persoană, ele implică o relaţie personală, dinamică, de unire cu Hristos.

Tainele constituie Biserica prin încorporarea noastră în Hristos ca mădulare ale Trupului Său. Taina Hristos, ca şi viaţă divină împărtăşită spre creştere personală şi interpersonală se realizează numai în Biserică, chiar dacă mila şi ajutorul lui Dumnezeu se poate împărtăşi — individual şi la alt nivel — şi în afara Bisericii.

Biserica este însă „trupul lui Hristos", mediul divin întemeiat şi poruncit de El pentru împreună-creşterea noastră în Duhul. De aceea, Biserica este ea însăşi, în mod real, o Taină. Lucrarea de împărtăşire a lui Hristos credincioşilor se cuprinde în relaţia între cele 3 Taine generale: Taina Hristos — Taina Bisericii — Cele 7 Sf. Taine.

Sf. Taine sînt cuprinse în Biserică şi Biserica este cuprinsă în Hristos; atît Sf. Taine cît şi Taina Bisericii îşi au baza şi originea în Taina Tainelor, Hristos. Tainele Bisericii sînt prelungirea Tainei Hristos în întreaga omenire: „În legătura ei strînsă cu Hristos, prin Duhul Sfînt... Biserica este ea însăşi o Taină, şi anume o Taină generală şi principală, condiţie şi rezultat al altor Taine care exprimă propria ei sacramentalitate".[8] Ca realitate vie şi unitate de persoane, Biserica este formată din persoane care au de la început (prin Botez, Mirungere şi Împărtăşanie) „imprimată lucrarea sau efectul tuturor Tainelor, ce au în ele sacramental pe Hristos trecut prin toate aceste stări...".[9] Biserica este sacramentală şi capabilă de a săvîrşi Sf. Taine întrucît ea însăşi nu este decît Hristos în prelungirea lui comunitar-umană şi „pe cît de sacramentală este Biserica, pe atît de ecleziologice sînt Tainele".[10]

Biserica este condiţie dar şi rezultat continuu al propriilor Taine; este o realitate antinomică: deşi are puterea de a împărtăşi Sf. Taine şi este în mod necesar spaţiul lor de manifestare, Biserica însăşi nu este decît rezultatul Sf. Taine.

Legătura dintre Sf. Taine şi ierurgii este determinată mai ales de faptul că Tainele, fiind ale Bisericii, „numai ea le poate săvîrşi, prin slujitorii ei instituiţi de Hristos însuşi odată cu instituirea Bisericii însăşi".[11] Prin însăşi instituirea ei, Biserica a primit nu numai harul Sf. Taine şi puterea de a-l împărtăşi, ci şi în general puterea şi misiunea de a sfinţi lumea, de a face din întreaga lume un mediu de întîlnire cu Dumnezeu. În această dimensiune eshatologică de netăgăduit a Bisericii stă şi justificarea şi puterea ierurgiilor, precum şi legătura lor cu Sf. Taine.

---

8 Pr. Prof. Dr. D. Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, III, Bucureşti, 1978, p. 21.

9 Pr. Prof. Dr. D. Radu, *Caracterul eclesiologic al Sf. Taine şi problema intercomuniunii*, teză de doctorat, Bucureşti, 1978, p. 168.

10 *Ibidem*, p. 373.

11 Idem, *Sfintele Taine în viaţa Bisericii*, p. 174.

Tainele exprimă puterea sfințitoare a Bisericii, ele sînt determinate și cincumscrise ființial în Biserică: „Biserica se arată prin Taine cum se arată inima prin mădulare, rădăcina pomului prin ramuri... Ca vița prin mlădițe, pentru că *aici nu e numai o identitate de numiri și o asemănare, ci identitate de lucru,* întrucît Tainele sînt Trupul și Sîngele Domnului".[12]

În Biserică, creațiunea se unifică și se desăvîrșește; „dacă toată Taina e o unitate a contrariilor, Biserica e Taina ultimă, căci e forma unității supreme a lui Dumnezeu cu toate cele create".[13] În această lucrare simultană de sfințire și unificare — sau de unificare prin sfințire — Biserica își vădește puterea ei sfințitoare.

Și în sfîrșit, Biserica are harul Sf. Taine iar acestea sînt eclezio-logice pentru că Sf. Taine, „fiind aceleași pentru totdeauna și pentru toți, încadrează pe om într-o ordine obiectivă, rînduită de Dumnezeu însuși",[14] pentru că „mîntuirea lui depinde de primirea unor acte din afară, aceleași pentru toți, deci de anumite acte ale Bisericii, ale unei comunități, care-și au originea chiar de la Hristos".[15]

Lucrarea sfințitoare a Bisericii, deci și a Sf. Taine, înseamnă puterea ei de a transmite harul divin *prin materie,* capacitatea materiei de a fi mediu de întîlnire cu spiritualul, cu harul divin.

La baza învățăturii despre puterea harică a Bisericii și despre eficiența Sf. Taine stă de fapt încrederea că Hristos, prin Duhul Sfînt, poate și vrea în mod expres să împărtășească harul Său, *printr-un om asupra altui om* (adică prin slujitorii Bisericii, instituiți de El însuși), *prin mijlocirea trupului* și *a materiei.* Este de mare importanță să înțelegem valoarea materiei prin care se transmite harul Sf. Taine și nu numai cuvîntul declarativ care le sfințește. Sf. Taine nu pot fi acte abstracte, pur nemateriale, pentru că ele se adresează omului care trebuie să le primească cu toată ființa lui, trup și suflet deodată. Nu poate fi deci justă concepția care neagă valoarea materiei prin care se împărtășesc Sf. Taine și supralicitează cuvîntul în cadrul Tainei, socotind că numai acesta este important. Este adevărat că cuvîntul premerge și urmează Tainelor, întrucît pregătește sufletul pentru primirea lor, cultivînd voința și conștiința credinciosului; însă supralicitarea versetului de la Facere, care spune că *„Dumnezeu a zis și s-a făcut"* este cu totul nepotrivită ca desemnînd actul de mîntuire a omului prin cuvînt, căci Dumnezeu a creat prin cuvînt numai obiecte, nu și pe om; omul n-a fost făcut prin cuvînt ci prin act, prin Taină. De aceea, Fiul lui Dumnezeu l-a mîntuit pe om nu prin cuvînt ci prin act și-i împărtășește harul tot prin acte, nu prin cuvînt. „Un act intuitiv spune dintr-o dată atîtea lucruri, cîte nu s-ar putea cuprinde în foarte multe cuvinte spuse pe rînd. Actul vizibil este un cuvînt încorporat".[16]

---

12 N. Cabasila, *op. cit.*, trad. cit., p. 78.
13 Pr. Prof. Dr. D. Stăniloae, *Teologia Dogmatică,* vol. III, p. 13.
14 Idem, *Ființa Tainelor...*, p. 28.
15 Idem, *Ibidem.*
16 Pr. Prof. Dr. D. Stăniloae, *Ființa Tainelor în cele trei confesiuni,* în „Ortodoxia", nr. 1/1956, p. 20.

Concepţia care vede numai valoarea cuvîntului din Taină exprimă însă de fapt neîncrederea în puterea sfinţitoare a Sf. Taine. Dacă totul se petrece într-o zonă abstractă, insesizabilă omului şi care nu-l influenţează pe om, atunci nu are loc nici o sfinţire. Însă esenţa şi sensul oricărei Sf. Taine este sfinţirea şi aşa au fost instituite ele de Mîntuitorul Hristos. În concepţia protestantă „Dumnezeu mîntuieşte exclusiv vorbind, nu şi lucrînd".[17] Aceasta însă denotă faptul că ea nu mărturiseşte starea permanentă de jertfă a trupului lui Hristos. Dar Hristos rămîne în veşnicie cu semnele patimilor în faţa Tatălui şi tocmai permanenţa jertfei Sale explică lucrarea Duhului Sfînt în Biserică prin harul divin împărtăşit în Sf. Taine.

II. *Fiinţa ierurgiilor*

Lucrarea Duhului Sfînt nu se restrînge la Taine. Biserica este mult mai complexă. Sf. Taine sînt necesare şi fundamentale pentru creşterea în Duhul şi mîntuirea credinciosului; însă harul sfinţitor şi grija Bisericii îmbrăţişează toate vîrstele şi evenimentele vieţii omului, precum şi întreaga lume în care trăieşte acesta. Aceste evenimente şi mai ales lumea materială înconjurătoare nu pot rămîne goale, neutre, lipsite de un sens creştin. Creştinul simte şi are nevoie să trăiască în mediu haric. Şi apoi, ar fi cu totul neevlavios să socotim că puterea harului şi iubirea Celui care S-a jertfit pentru noi se mărgineşte numai la om şi numai în unele momente ale vieţii sale.

Omul este o fiinţă legată de lumea înconjurătoare şi de întreaga fire văzută, trupul lui e zidit din pămînt (Facere 2, 7), adică veşnic solidar cu întreaga fire; de aceea sfinţirea se referă şi la fire. Sfinţirea naturii nu este totuna cu sfinţirea omului, dar sfinţirea şi mîntuirea omului se face în mijlocul naturii care este sfinţită şi ea. Firea văzută trăieşte în om, face parte din alcătuirea fiinţei sale: ce este mai tulburător şi mai semnificativ decît faptul că trupul omului, deşi identic cu sine însuşi, se preschimbă şi se identifică mereu — prin celulele ce se înlocuiesc continuu — în şi cu firea înconjurătoare? O intimitate mai mare între om şi fire nici nu poate exista. Cînd mîncăm ceva sfinţit, ne sfinţim şi noi; iar dacă e necurat, ne pîngărim şi noi. Sfinţirea naturii este deci şi ea o condiţie prielnică pentru sfinţirea sufletului, a omului în general.

Materia şi lumea nu sînt despărţite de harul divin, pentru că au fost create de Cuvîntul lui Dumnezeu şi exprimă raţiunile, sensurile divine. „Cerurile spun slava lui Dumnezeu" spune psalmistul (Ps. 1, 18) şi „Duhul Tău cel fără stricăciune este în toate" (Inţ. lui Solomon, 12, 1—2). Conform voinţei originare, creaţionale a lui Dumnezeu, El ne mîntuieşte în ambianţa acestei lumi, prin materia ei. Universul acesta material ni se impune stringent ca mediu şi purtător al harului divin, aceasta este lumea în care ne-a fost dată posibilitatea de a ne lucra mîntuirea prin harul divin în care ne întîlnim cu Dumnezeu. Fiecare părticică de

17 *Ibidem*, p. 25.

materie indică de fapt prezența lui Dumnezeu și fiecare clipă are un sens creștin, acela de a intra în veșnicia lui Dumnezeu.

În spiritualitatea și cugetarea ortodoxă, materia este considerată mediul prin care omul se poate împărtăși de divin, în care își lucrează desăvîrșirea și mîntuirea. Ea nu există prin sine, ci prin Spiritul care a creat-o și lucrează mereu asupra ei și prin ea; de aceea e plină de o putere spirituală. Întrucît materia nu există de la sine și prin sine, nu există nici materie în sine, ci numai materie în legătură cu spiritul. Acesta este, după cum vom vedea, și sensul ierurgiilor, de a trece materia de sub influența duhurilor rele sub oblăduirea binefăcătoare a harului. Asupra materiei lucrarea lui Dumnezeu nu contenește: „Tatăl Meu lucrează și Eu încă lucrez" (Ioan 5, 17).

Neînțelegerea legăturii esențiale a materiei cu Logosul divin și cu trupul lui Hristos și al nostru a putut duce, într-adevăr, în concepția protestantă, la despărțirea totală a lucrării divine asupra sufletului de cea asupra trupului, fără vreo legătură cu materia.

Actele sacre, serviciile divine și rituale care se săvîrșesc în Biserică, în afara sferei Sf. Taine, privesc această sfințire a lumii de către Biserică. Ele se numesc *ierurgii*, fiind denumite ca niște „prelungiri ale Tainelor".[18]

Ierurgiile posedă toate o putere de sfințire, sînt adică *sacramentalii* dar nu *sacramente* — Prin ele „harul Sf. Duh se revarsă fără încetare peste lume; acest har pregătește cosmosul pentru transfigurarea viitoare, pentru crearea unui cer nou și a unui pămînt nou. Un ajutor de har este oferit omului, după trebuințele sale personale, printr-o binecuvîntare, o rugăciune, o slujbă".[19]

Ierurgiile sînt lucrări sacre, instituite de Biserică pe temeiul puterii ei de sfințire primită permanent de la Hristos, așa cum ne încredințează mărturiile Sf. Evanghelii și epistolele Sf. Apostol Pavel. Biserica săvîrșește ierurgii pentru că Mîntuitorul însuși le-a săvîrșit mai întîi. Solidar în toată intimitatea cu firea omenească pe care Și-a împropriat-o, El este veșnic și intim solidar cu întreaga fire, pe care o sfințește. Biserica se conformează dispoziției Mîntuitorului, care a poruncit Sfinților Apostoli să binecuvînteze casele în care vor fi primiți (Matei 10, 12) și le-a împărtășit puterea de a alunga pe demoni (Matei 10, 8). El însuși luînd cele 5 pîini și cei doi pești, înainte de a le da mulțimilor să mănînce, a privit spre cer, *le-a binecuvîntat* (Matei 14, 19) și frîngînd a dat ucenicilor, iar ucenicii mulțimilor. Binecuvîntarea pîinilor nu a avut semnificație de Taină, dar este desigur un act, un semn sacru. La fel, primind copiii la Sine, Și-a pus mîinile peste ei și *i-a binecuvîntat* (Matei 19, 14—15); nu este o simplă mîngîiere părintească, ci o lucrare cu un sens precis sfînt, de binecuvîntare.

Toate ierurgiile au fost instituite de Biserică, dar în duhul celor poruncite de dumnezeiescul ei Întemeietor și în virtutea puterii reale de sfințire pe care El i-a împărtășit-o și i-o înnoiește fără contenire. Această putere reală și misiunea sfințitoare a Bisericii o subliniază Sf. Apostol

18 Idem, *Din aspectul sacramental* ..., p. 553.
19 S. Bulgakoff, *op. cit.*, trad. cit., p. 146.

Pavel cînd spune în Epistola I-a către Timotei că „orice făptură a lui Dumnezeu este bună şi nimic nu este de lepădat, dacă se ia cu mulţumire; *Căci se sfinţeşte prin cuvîntul lui Dumnezeu şi prin rugăciune*" (I Timotei 4, 4—5). Făptura devine bună, adică sfinţită, numai prin actele sacre ale Bisericii, care sînt „Cuvîntul lui Dumnezeu şi rugăciunea" de care vorbeşte Apostolul.

Misiunea sfinţitoare a Bisericii evidenţiată prin ierurgii are nu numai temeiuri biblice ci şi numeroase mărturii patristice.[20]

Ierurgiile (cuvîntul înseamnă „lucrare sfîntă") *evhologiile* („cuvînt de rugăciune") sau *sacramentaliile* (cum sînt numite în Apus) sînt „slujbe, rînduieli şi rugăciuni pentru binecuvîntarea şi sfinţirea omului în diferite momente şi împrejurări din viaţa sa, ca şi pentru binecuvîntarea şi sfinţirea naturii înconjurătoare. Ele stau de obicei în legătură cu Sf. Taine... fiind săvîrşite ori înaintea acestora... ori în timpul lor..., ori după ele...[21]

Prin ierurgii, omul descifrează înţelesurile profunde, eshatologice ale lumii, înţelege că totul se referă şi este referit de preot, prin acţiunea lui ierurgică, la Dumnezeu. Ierurgiile resfinţesc şi aduc lumea, coruptă în urma păcatului strămoşesc, la starea de curăţenie originară. Convingerea aceasta este exprimată amănunţit de cugetarea patristică. Prin păcatul strămoşesc „toată creaţia adusă de Dumnezeu la existenţă din cele ce nu sînt, văzîndu-l (pe om. n. n.), n-a mai voit să strălucească şi luna n-a mai voit să se arate, stelele n-au mai voit să se lase văzute, izvoarele n-au mai voit să ţîşnească, rîurile n-au mai voit să curgă, aerul s-a strîns în sine, să nu mai dea putinţă de suflare celui ce-l bate, fiarele şi toate animalele pămîntului, văzîndu-l pe om dezbrăcat de slava dinainte, l-au dispreţuit şi s-au înfuriat toate împotriva lui. Cerul s-a mişcat, cu dreptate, ca să cadă oarecum asupra lui şi pămîntul n-a mai binevoit să-l poarte pe spatele lui".[22] Deşi Dumnezeu, rînduind dinainte scoaterea omului din păcat şi mîntuirea lui, „înfrînează toate cu puterea, cu mila şi cu bunătatea Sa şi opreşte pornirea tuturor făpturilor şi le supune îndată omului pe toate",[23] totuşi oamenii, mai ales prin păcatele lor ulterioare, „au întinat pămîntul, aerul, cerul şi toate cele de sub el prin faptele lor necuviincioase. Căci nimic din toate celelalte nu murdăreşte pămîntul aşa de mult şi nu face aşa de necurat lucrul curat al lui Dumnezeu, ca faptul de a-l îndumnezei şi de a-i aduce închinare întocmai ca lui Dumnezeu".[24] Lumea materială a fost pervertită deci

---

20 Vezi *Constituţiile Sf. Apostoli*, cartea VII, cap. 27 (mulţumire pentru Sf. Mir), cartea VIII, cap. 19—26 (rug. pentru hirotonirea clerului inferior), cartea VIII, cap. 29 (rug. pentru sfinţirea apei şi a untdelemnului), cartea VIII, cap. 40 (rug. pentru binecuvîntarea primiţilor), cartea VIII, cap. 42 (rug. pentru pomenirea morţilor) trad. rom. de I. Mihălcescu, Matei Pâslaru şi G. N. Niţu în vol. „Scrierile Părinţilor Apostolici", vol. II, Chişinău, 1928, p. 196, 211, 254, 261—262. Vezi apoi Sf. Iustin, *Apologia I*, 61, 65, Tertullian, *De Baptismo*, cap. 7 şi *De corona militis*, cap. 3—4, Sf. Vasile cel Mare, *Despre Sf. Duh*, cap. 67.

21 Pr. Prof. Dr. Ene Branişte, *Liturgica specială*, Bucureşti, 1980, p. 437.

22 Sf. Simeon Noul Teolog, *Cuvîntarea I morală*, cap. 2 în „Filocalia" vol. 6, Bucureşti 1977, p. 128.

23 Idem, *Ibidem*.

24 *Ibidem*, p. 130.

prin atribuirea unor greșite meniri și semnificații. Prin cădere, ea s-a „materializat", adică s-a închis în sine, s-a întunecat, au slăbit calitățile ei de mediu transparent al rațiunii, puterii și proniei divine. În eliberarea ei din condiția dramatică existentă și în înscrierea ei în avîntul eshatologic ce trebuie să-i fie propriu, își găsesc justificarea și menirea lor ierurgiile.

Sfințind apa, hrana, plantele, activitatea creatoare a omului, Biserica le repune, prin ierurgii, în relația lor adevărată, originară, atît cu Dumnezeu cît și cu omul. Prin aceste sfințiri se întărește, de fapt, stăpînirea omului, ca și „chip al lui Dumnezeu", asupra forțelor cosmice. Ierurgiile inițiază și pregătesc făptura dar o și încadrează astfel într-o ordine nouă, în ordinea divină. Prin ele, „credinciosul trăiește atingerea, prezența, vecinătatea divinității, prin experiență tainică și evidențiază rolul mare al simbolurilor în viața lui. Prin simboluri, el ajunge în contact cu realitatea divină, pe de o parte revelată și reprezentată, pe de alta ascunsă".[25]

III. *Lucrarea unică și unitară a harului divin în Sfintele Taine și în ierurgii*

Sf. Taine se deosebesc de ierurgii, dar în același timp stau și într-o strînsă legătură cu ele.

Tainele sînt întemeiate direct de Mîntuitorul însuși printr-un act personal expres; ierurgiile sînt însă rînduite de Biserică și au o sferă de înrîurire mult mai largă. Fiind instituite de Hristos, Sfintele Taine rămîn pentru totdeauna neschimbate în Biserică.

Sf. Taine stau într-o legătură ființială de *absolută necesitate* cu trupul pnevmatizat al lui Hristos. Sfîntul Ioan Hrisostom spune că din coasta Mîntuitorului au curs sîngele și apa — elementele Botezului și Împărtășaniei.[26] Acest lucru este evidențiat covîrșitor în Taina Sf. Împărtășanii. Sf. Taine sînt atît de divin lucrătoare, eficiente și pline de putere încît, deși izvorăsc din Biserică, totuși „prin împărtășire, nu Biserica le preface pe ele în trup omenesc, ca pe oricare altă hrană, ci Biserica se preface în ele, deoarece cele mai tari biruiesc, precum fierul înroșit în foc ni se arată aievea ca foc, nu ca fier.[27] Tainele fac Biserica, formulă sintetizată și mai concis în expresia: „Euharistia face Biserica".[28] Ierurgiile au ca izvor direct Biserica; ele vin din inițiativa Bisericii și exprimă puterea ei de sfințire în general.

Sfintele Taine sînt fundamentale pentru mîntuire, unele chiar absolut necesare; ierurgiile se înfățișează ca niște lucrări complementare

25 Pr. Prof. Dr. D. Radu, *Caracterul eclesiologic...*, p. 26.

26 Apud N. Chițescu, *Sf. Taine*, în „Studii Teologice", nr. 7—8/1949, p. 515—516. Vezi Sf. Irineu, *Adversus haereses*, III, 18, 6.

27 N. Cabasila, *op. cit.*, trad. cit., p. 90—91.

28 Father Symeon, *The Eucharist as the Sacrament of Unity*, în „Sobornost", Series 4, nr. 11, 1964, p. 64, la Pr. Prof. Dr. D. Stăniloae, *Din aspectul sacramental*, p. 545: „Biserica este poporul lui Dumnezeu adunat în Trupul lui Hristos și acest Trup e dat ca hrană a ei în Euharistie. Euharistia e cea care dintr-o simplă adunare zidește Biserica, Euharistia face Biserica".

Tainelor, care prelungesc şi evidenţiază efectele harului lucrător în Sf. Taine.

Sfintele Taine lucrează prin ele însele, *ex opere operato;* după învăţătura ortodoxă, ele implică însă şi aspectul lui *ex opere operantis.* Prin *ex opere operato* se subliniază atît realitatea Tainelor ca acte ecleziale care împărtăşesc harul divin celor ce le primesc în comunitatea Bisericii cît şi profundul lor caracter hristologic şi trinitar, evidenţiat şi mărturisit prin rugăciunile, epiclezele şi formulele Tainelor. Rugăciunea şi invocarea Sfîntului Duh, făcută de preot, săvîrşitorul Tainelor, este în acelaşi timp rugăciunea şi invocarea întregii Biserici, a cărei forţă harică mereu prezentă şi activă prilejuieşte lucrarea Duhului. Sfîntul Ioan Hrisostom spune că: „şi prin cei nevrednici obişnuieşte să lucreze Dumnezeu şi harul botezător nu e vătămător prin viaţa preotului... Căci omul nu dă nimic de la sine acestor lucruri, ci totul este opera puterii lui Dumnezeu şi El ne împărtăşeşte pe noi de Taine.[29]

Ex opere operantis priveşte pe săvîrşitorul Tainei şi anume intenţia lui interioară de a săvîrşi ceea ce săvîrşeşte Biserica şi, mai mult, credinţa lui, manifestată în evlavia şi atenţia cu care săvîrşeşte actul sacru respectiv. Ex opere operantis se referă, de asemenea, şi la primitorul Tainei, privind eficienţa sau roadele Tainei. Apariţia roadelor duhovniceşti ale harului primit în Taină depinde şi de starea morală a primitorului; de exemplu: împărtăşindu-se cu Sfînta Euharistie, şi cel vrednic şi cel nevrednic se împărtăşeşte real cu Sfintele Taine, primul spre mîntuire, al doilea spre şi mai mare osîndă. Ierurgiile fac apel la starea şi dispoziţia morală a săvîrşitorului şi a primitorului; ele lucrează şi-şi împlinesc efectul asupra celor ce le primesc cu vrednicie şi participă la ele cu credinţă curată.

Biserica există odată cu Sfintele Taine, cu lucrarea şi eficienţa lor. Ierurgiile fiind rînduite de Biserică, pot fi schimbate de ea, potrivit trebuinţelor, cerinţelor şi foloaselor duhovniceşti cerute de anumite împrejurări şi timpuri.

Sfintele Taine nu se pot împărtăşi decît persoanelor vii. Cei morţi nu se pot împărtăşi de Sfintele Taine, pentru că sufletul nu mai este în trupul asupra căruia s-ar face Taina respectivă; ori, Sf. Taine se săvîrşesc numai asupra omului întreg, trup şi suflet nedespărţite. Dacă zelul unor creştini a administrat chiar unor morţi botezul (I Cor. 15, 29; Tertullian, De ressurrectione carnis, 48) şi chiar Euharistia, aceasta s-a făcut împotriva voinţei Bisericii care şi-a exprimat învăţătura şi voinţa fără echivoc în sinoadele ecumenice. Sfintele Taine presupun voinţa, atitudinea primitorului de a se împărtăşi de ele. Ierurgiile se săvîrşesc însă şi asupra celor morţi şi chiar asupra lucrurilor.

În Sfintele Taine se evidenţiază mai ales credinţa şi voinţa Bisericii şi puterea ei harică în ansamblul ei; validitatea lor este obiectivă. În ierurgii este chemată persoana să ia iniţiativa de creştere eshatologică asupra lumii a cărei stăpînitor a fost chemată să fie.

---

29 *Omilia III la I Corinteni,* apud Hristu Andrutsos, *Dogmatica,* trad. de Pr. Prof. Dr. D. Stăniloae, Sibiu, 1930, p. 322.

Dar între Sfintele Taine și ierurgii este și o strînsă legătură. Ierurgiile au fost denumite, semnificativ, și ca niște „prelungiri ale Sfintelor Taine". Ele pornesc din aceeași sursă generală, ca și Sfintele Taine: puterea de sfințire harică primită de Biserică de la Mîntuitorul Hristos. Deosebirea este că, dacă în Sfintele Taine harul vine și se împărtășește direct din Hristos, în ierurgii el se manifestă numai ca un ajutor dumnezeiesc, o sfințire mediată din harul general al Bisericii, încît Biserica este izvorul lor. Atît Sfintele Taine cît și ierurgiile au un caracter fundamental eclesiologic.

Sfintele Taine implică caracterul de persoană al lui Dumnezeu și al omului. În Taine se întîlnesc două subiecte, în ierurgii se întîlnește subiectul uman cu lumea. Prin Sfintele Taine, persoana crește în comuniunea cu Persoana absolută, prin ierurgii credinciosul umanizează lumea, conform menirii încredințate de Persoana absolută, și crește el însuși, își asumă divin cosmosul. La niveluri și sub aspecte diferite, atît Sfintele Taine cît și ierurgiile operează desăvîrșirea personală a credinciosului care poartă un nume, iar numele denotă unicitatea ființei sale și creșterea acestei personalități pentru împărăția lui Dumnezeu. Tainele sînt expresia relației personale a lui Hristos cu oamenii pe care-i încorporează în trupul Său — Biserica; ierurgiile prelungesc comuniunea umană în lume, în făptura întreagă.

Atît Sfintele Taine cît și ierurgiile se săvîrșesc numai în Biserică și numai de către slujitorii ei, instituiți prin Taina Hirotoniei, întemeiată de Hristos însuși. Prin mîna preotului slujitor lucrează Arhiereul nevăzut, atît în Sfintele Taine cît și în ierurgii. În acest sens, prin săvîrșitorul lor comun, și ierurgiile au un caracter hristologic, ca și Sfintele Taine. Tainele și ierurgiile exprimă două voințe și două lucrări: voința divină și voința umană; voința și lucrarea Duhului Sfînt care lucrează și cea a preotului și credinciosului care imploră într-o atitudine de angajare totală. Momentul cel mai important al Sfintelor Taine și al ierurgiilor este invocarea Sfîntului Duh de către preot sau episcop. Fiecare Sfîntă Taină are Cincizecimea sa proprie: Duhul Sfînt este chemat în Sfintele Taine să prefacă „firea omului în firea Împăratului" și să prefacă ființial elementele materiale, iar în ierurgii numai să le sfințească; chiar dacă este o deosebire de grad și calitate, legătura între cele două lucrări este evidentă.

Ierurgiile se administrează credincioșilor, ca și Sfintele Taine, prin *actul direct, exprimat material,* de preot asupra persoanei, respectiv asupra făpturii. Atît Sfintele Taine cît și ierurgiile se exprimă și se împărtășesc *prin elemente materiale sfințite* în scopul transmiterii harului. Multe ierurgii sînt pregătitoare și anticipează Sfintele Taine, pentru că prin ele se sfințesc elementele materiale care devin astfel apte de a fi purtătoare ale harului Sfintelor Taine.[30] Așa de exemplu, *sfințirea apei și a untdelemnului* premerg și pregătesc Taina Sfîntului

30 „Întrucît tiranul neamului omenesc a robit pe om, stăpînul întregii firi și împreună cu el și lumea cea văzută toată, întocmai cum se întîmplă și cu curtenii regelui căzut prizonier, pentru această pricină, *înainte de a alege vreo materie pentru una sau alta din Sf. Taine trebuie s-o scoatem de sub puterea celui rău printr-o slujbă anumită";* N. Cabasila, *op. cit.*, trad. cit., p. 128.

Botez, *sfinţirea Marelui Mir* în Joia Mare, anticipează Taina Mirungerii, după cum şi *sfinţirea untdelemnului* premerge Tainei Sfîntului Maslu. Alte ierurgii urmează Sfintelor Taine ca nişte prelungiri, evidenţiind şi mai mult rolul lor de creşteri şi înfloriri ale harului lucrător în Sfintele Taine. Astfel, la Cununie, *binecuvîntarea paharului* urmează momentului propriu-zis al cununiei, *binecuvîntarea anafurei* la Sf. Liturghie urmează Sfintei Euharistii, precum şi *rînduiala tunderii în monahism* apare ca o prelungire a Tainei Pocăinţei.

În fiecare Sfîntă Taină, credinciosul este chemat să moară stării vechi pentru a putea renaşte într-una nouă, în Hristos; şi ierurgiile intenţionează să lucreze o înnoire prin sfinţire, atît a omului, cît, mai ales, a elementelor naturii. Tainele şi ierurgiile au ca scop ultim şi menire realitatea eshatologică, acel „Hristos totul în toate" (I Cor. 15, 28). Dacă Tainele realizează această dimensiune eshatologică înlăuntrul credinciosului, ierurgiile sfinţesc legătura cu lumea, cu făptura neraţională. Gradul calitativ şi lucrările sînt felurite dar „Duhul este acelaşi şi..., e acelaşi Dumnezeu care lucrează în toţi" (I Cor. 12, 4—9). Lucrarea Sfintelor Taine se întîlneşte cu cea a ierurgiilor în efectul lor asupra persoanelor umane şi asupra lumii. Opunîndu-ne ierurgiilor, ne-am opune de fapt intenţiilor energiilor divine, care urmăresc realizarea unui plan cosmic. Pentru că nu natura coruptă sau goală de sens este mediul în care lucrează harul lui Hristos ci natura sfinţită, transfigurată în Duhul. Mîntuirea, desăvîrşirea credinciosului şi viaţa omenească în general este foarte complexă şi are multe laturi care trebuie toate activate.

Fără îndoială, ierurgiile nu împărtăşesc harul în sens propriu, harul mîntuitor, altfel s-ar confunda cu lucrarea Sfintelor Taine. Ele nu aduc „o schimbare de natură a stării harice, în care se găseşte primitorul lor, ci doar una de grad a aceleiaşi stări".[31] Dar şi ele lucrează o sfinţire reală. În raport cu harul propriu al Sfintelor Taine, sfinţirea şi ajutorul dumnezeiesc, împărtăşite de ierurgii ar putea fi numite, în sens impropriu, har general. Cu toată deosebirea lor de fiinţă, de întemeiere şi de lucru, Sfintele Taine şi ierurgiile rămîn într-o legătură nedespărţită în viaţa Bisericii.

Concluzii

Viaţa în har a Bisericii şi a fiecărui credincios este deosebit de complexă şi bogată, iar menirea şi specificul lucrării harului este tocmai de a le cuprinde într-o lucrare unitară. Biserica are misiunea divină de a lucra pentru această înduhovnicire universală în har. „Precum Dumnezeu făcîndu-le toate şi aducîndu-le la existenţă cu puterea Sa infinită, le ţine, le adună şi le circumscrie pe toate şi le strînge întreolaltă şi cu Sine, prin providenţă ... în acelaşi fel Biserica se arată făcînd aceleaşi cu Dumnezeu, ca un chip cu arhetipul".[32]

31 Pr. Prof. Dr. Isidor Todoran, *Sfintele Taine şi ierurgii*, în Mitropolia Ardealului", nr. 1—3/1965, p. 107.

32 Sf. Maxim Mărturisitorul, *Mistagogia*, P. G., tom. 91, col. 664—665, apud. Prof. Dr. D. Stăniloae, *Teologia Dogmatică*, vol. III, p. 11.

Biserica are misiunea să evidenţieze dimensiunea eshatologică a făpturii care „geme spre descoperirea slavei fiilor lui Dumnezeu" (Romani 8, 19). Prin ierurgii, Biserica arată făptura cea nouă care va să fie, acel „cer nou şi pămînt nou" (Apocalipsa 21, 1). Întrucît făptura nu va pieri ci se va remodela (I Petru 3, 10), rostul lucrării ierurgiilor se proiectează chiar în eternitate.

Ierurgiile sînt cerute de însăşi structura omului, de solidaritatea lui intimă cu făptura. Ele evidenţiază taina omului ca persoană, ca şi „chip al lui Dumnezeu", căruia i se dă şi i se solicită libertatea, iniţiativa credinţei şi voinţa morală pentru propria creştere şi împreună-creştere în libertate. Lucrarea ierurgiilor, fiind unificatoare şi privind întregul, priveşte viaţa comunitară a credincioşilor, ca membre ale Bisericii şi făpturi între făpturile lui Dumnezeu. Orice ierurgie operează o sfinţire reală; precum Sfintele Taine înseamnă pătrunderea Duhului în om, ierurgiile înseamnă sfinţirea lui şi a făpturilor lumii necuvîntătoare.

Pr. Drd. *Gheorghe Remete*

COMUNIUNE ȘI NĂDEJDE ÎN CULTUL ORTODOX AL MORȚILOR

1. Cultul ortodox al morților constituie o mărturie a religiozității, a continuității apostolice și patristice în Biserica străbunilor noștri. El este plin de idei dogmatice, de mireasmă biblică și alcătuiește un valoros mijloc de comuniune. Această comuniune cuprinde pe semenii noștri vii, astăzi împreună-călători pe acest pămînt și pe cei adormiți, tot vii și ei, prin sufletul lor nemuritor. Aceștia se află însă într-o lume plină de taină, în ce privește starea în „latura celor vii".

Prin toate rînduielile, înmiresmate de smirna și tămîia cădelnițelor, cultul morților toarnă în suflet simțiri profunde. Exprimă drama conștiinței însetată de perspectiva mîntuirii. Comunică starea apăsătoare de întristare și regret, de durere și lacrimă a sufletului aflat între nădejde și deznădejde. „Ce tînguire, ce plîngere în ceasul de acum, fraților".

Potrivit însă Legii Harului, pentru cei adormiți nu trebuie în primul rînd să plîngem, cît mai ales să ne rugăm. Aproape fiecare stih de la slujba înmormîntării ne adresează îndemnul „să ne rugăm neîncetat ... ca să așeze pe cel răposat unde este lumina vieții".

Cînd moartea se produce în comuniune cu Cel ce a biruit moartea prin moartea Sa, nu avem motiv de deznădejde (I Tes. 4, 13) și de nerecunoscătoare uitare a celui decedat. Regretul pentru cel adormit îl purtăm încrezători în Providența divină. „În durerea mea către Domnul am strigat și m-a auzit" (Ps. 119, 1) exclamăm și noi odată cu psalmistul, în toate necazurile vieții.

2. Viața este una singură. Moartea nu distruge viața în esența ei. Ea îi schimbă doar felul de a fi într-o existență nouă, cu totul altfel decît cea de aici. Ca și Soarele, care după asfințit nu dispare, ci luminează în altă parte a Pămîntului, tot așa și sufletul după despărțirea de trup, continuă să lumineze dincolo de tărîmurile lumii acesteia. Moartea, potrivit Sf. Grigorie de Nazians, nu este decît „sfîrșitul unui mod de a exista și începutul altuia, superior celui pămîntesc". Cei vii se deosebesc prin locul și felul vieții pe care o duc.

Sentimentul comuniunii neîntrerupte între cei de aici și cei de dincolo se întemeiază, în Biserica Ortodoxă, pe credința în dumnezeirea lui Hristos-Domnul; „Cel ce crede în Fiul are viață veșnică" (Ioan 3, 36). El e Viața. Dumnezeu este „Izvorul vieții". Din acest izvor ne tragem

seva vieţii vremelnice şi veşnice. Cei ce intrăm în comuniune cu El, prin taina Sf. Botez, sîntem mădulare vii ale trupului Său. Această calitate nu se pierde prin deces. Mîntuitorul Însuşi ne asigură: „Cel ce crede în Mine, chiar dacă va muri va trăi" (Ioan 11, 25). Iar Sf. Ap. Pavel ne spune „că ori de trăim ori de murim, ai Domnului sîntem" (Rom. 14, 8). El are stăpînire şi peste morţi şi peste vii (Rom. 14, 9).

3. Ca mădulare ale trupului Său, îi putem ajuta pînă la judecata universală pe acei decedaţi care, încă din viaţa aceasta s-au făcut vrednici de ajutorul de după moarte (cf. Fericitul Augustin). Pentru unii ca aceştia, prăpastia dintre rai şi iad (cf. Luca 16, 26) nu poate opri împărţirea pîinii (cf. Ieremia 16, 5—7) şi nici mijlocirea Bisericii văzute, una, sfîntă, sobornicească şi apostolească.

În rugăciunea acestei Biserici, care stă sub semnul crucii (I Cor. 1, 18), glasurile credincioşilor se împletesc cu glasul tuturor sfinţilor (Apoc. 17, 14) şi mai ales cu glasul „Maicii Soarelui celui neapus". Această sfîntă comuniune dintre Biserica văzută sau luptătoare de pe pămînt şi Biserica nevăzută sau biruitoare din ceruri constituie un ajutor preţios şi sigur pentru cei ce, după dezlegarea de cele pămînteşti, nu se mai pot ajuta singuri.

a) Pe cei ce nu s-au rupt din obştea Bisericii îi ajutăm, în primul rînd, rămînînd în comuniune cu ei în Sfînta Liturghie. Miridele pe care preotul liturghisitor le aşază pe discul euharistic, îi unesc în chip tainic cu Dumnezeu pe cei pomeniţi. Atît de mare şi de puternic este misterul jertfei liturgice încît, chiar şi sufletele sfinţilor de pe celălat tărîm se bucură de pomenirile săvîrşite pentru ei. Prin Sf. Liturghie, sfinţii se unesc şi se împărtăşesc cu Hristos mai luminat. „Pomenindu-i, ei răspund, mijlocind către Dumnezeu, să fie bine primite şi rugăciunile pentru cei adormiţi în dreapta credinţă şi pocăinţă" (cf. Sf. Simion Tesaloniceanul).

Toţi cei care în viaţă, „crucea ca jugul au luat şi au urmat Domnului cu credinţă" îşi însuşesc roadele jertfei liturgice, ca pe o continuare a direcţiei spiritual-morale pe care a avut-o sufletul în clipa despărţirii de trup. Efectul mîntuitor al mijlocirii Bisericii „corespunde stării de receptivitate a celui mort faţă de puterea rugăciunii" (Î. P. S. Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală).

Atunci cînd preotul introduce în Sf. Potir părticelele pentru cei pomeniţi, se spală păcatele întru nădejdea mîntuirii. „Spală, Doamne, păcatele celor ce s-au pomenit aici, cu cinstit sîngele Tău". Sf. Ioan Gură de Aur arată că chiar Sfinţii Apostoli au rînduit să se săvîrşească, la Sfînta Liturghie, pomenirea pentru cei adormiţi: „Nu degeaba au rînduit Apostolii să se facă asupra Tainei celei înfricoşate pomenirea celor plecaţi. Ştiau ei că mult le foloseşte, că multe binefaceri aduce celor adormiţi, întru nădejdea vieţii" (Omilia a II-a la Filipeni). Acelaşi sfînt Părinte precizează că „dacă cel mort e păcătos i se dezleagă păcatele, iar dacă e drept cîştigă un adaus de plată şi răsplată" (Omilia a XXXI-a la Evanghelia după Matei).

b) Mîntuitoare pentru cei adormiţi sînt slujbele speciale statornicite de Biserică pentru sobornică evocare. Prin darurile pe care le ocazio-

nează, acestea constituie momente de simţire şi pilduire creştinească în viaţa dreptmăritorilor creştini. Aceştia ştiu că de ruga şi faptele lor jertfelnice atîrnă modificarea, în fericită direcţie, a stării sufletului celui decedat. De aceea, mijlocesc pentru el, prin rugăciune şi milostenie. O astfel de mijlocire este dinamică prin însăşi natura ei. Ea se adresează lui Dumnezeu, angajînd pe credincioşi, în plinătatea fiinţei lor fizice şi sufleteşti. Căci „temeiul vieţii omului este apa, pîinea, hrana şi casa care-l adăposteşte", zice Isus Sirah (29, 24). În respectul pentru deplinătatea fiinţei umane, dreptul şi milostivul Tobie porunceşte bunului său fiu „să fie darnic cu pîinea şi cu vinul, atunci cînd se roagă la mormîntul celor drepţi" (Tobie 4, 17). În Vechiul Testament existau chiar rînduieli anume „pentru ca cei morţi să se slobozească de păcat" (cf. II Macabei 12, 42—46; Baruh 3, 4).

c) Dar, prin lucrătoare iubire, îi ajutăm nu numai pe cei adormiţi, ci ne susţinem şi pe noi înşine şi pe semenii noştri pe drumul ce duce la dobîndirea vieţii celei veşnice. Împărţind altora bunătăţile pămîntului, ne deschidem şi nouă calea mîntuirii. Sf. Ioan Damaschin zice că „cel ce luptă pentru mîntuirea aproapelui îşi foloseşte, în primul rînd, sieşi, apoi aproapelui. Iar posibilitatea de a ne mîntui, făcînd pe alţii fericiţi, este una din desfătările raiului. Sf. Scriptură ne asigură de faptul că Dumnezeu, drept fiind, nu uită de lucrul dragostei noastre (Evrei 6, 10).

Relaţia generoasă cu semenii corespunde unor năzuinţe fireşti, profund înrădăcinate în inima omului: aceea de a dărui ceva din sufletul nostru pentru mîntuirea lor. Această năzuinţă actualizează în faptă jertfelnică, deschide un orizont nemărginit conştiinţei chinuite. Fapta dragostei jertfelnice aduce o consolare, o ameliorare a durerii sufleteşti şi pentru cei ce o săvîrşesc. Căci este, într-adevăr, o mare mîngîiere să ştim că, prin milostenie şi rugă, vine lîngă noi sufletul celor dragi, pentru a-l susţine în dobîndirea milei dumnezeieşti.

4. Ruga şi mila în numele celor adormiţi au nobile implicaţii şi în ordinea socială şi morală. De aceea, urmînd Sfintei Scripturi şi în lumina orientărilor Sfinţilor Părinţi, se impun unele precizări corespunzătoare.

a) Mai întîi nu trebuie să se uite că puterea milosteniei nu stă numai în a dărui ci, mai ales, în iubirea comunicată prin dar. Orice milostenie am face fără iubire nu are valoare mîntuitoare. „De-aş împărţi toată avuţia mea, iar dragoste nu am, nici un folos nu-mi este", zice Sf. Ap. Pavel (I Cor. 13, 3). „A dărui cu plăcere, din iubire este mai important decît a dărui multe" (Fericitul Augustin). „Dacă dăruieşti pîine cu inima mîhnită, pierzi şi pîinea şi răsplata veşnică" (Sf. Ioan Gură de Aur).

În orice faptă bună sîntem datori să ne identificăm, după îndemnul şi pilda Mîntuitorului (cf. Matei 25, 31—46), cu oropsiţii vieţii. „Cînd faci prînz sau cină, cheamă pe neputincioşi, şchiopi, bolnavi" (Luca 14, 12—13). În fiecare din aceştia ne întîmpină Hristos, primind ajutorul nostru spre mîntuirea celor adormiţi şi a noastră.

Fapta milei trebuie să fie condusă de discreţie, de fineţe spirituală, de gîndul sincer al preamăririi lui Dumnezeu. „Toate spre slava lui Dumnezeu să le faceţi" (I Cor. 10, 31). Dacă mintea şi inima urmăresc alt scop decît preamărirea lui Dumnezeu, de pildă lauda oamenilor, atunci se împlinesc cuvintele: „Îşi iau plata lor" (Matei 6, 2), numai în lumea aceasta. Sf. Ioan Gură de Aur ne spune că „dacă cineva dăruieşte milostenie îmbelşugată cu dorinţa de a avea slavă şi luadă de binefăcător, un asemenea om dăruieşte milostenie slavei sale deşarte". Milosteniile noastre trebuiesc săvîrşite în aşa fel încît să putem spune odată cu Sf. Ap. Pavel: „Tinzînd la cele dinainte, alerg la ţintă, la răsplata dumnezeieştii chemări întru Hristos Iisus" (Filipeni 3, 14).

b) Faţă de familia îndoliată să fim călăuziţi de stimă şi afecţiune, de participare sufletească. Căci Dumnezeu vrea să ne facă şi pe noi, primitorii darurilor, să creştem în iubire faţă de cei întristaţi. De aceea avem datoria să ne transpunem, să ne identificăm moral cu ei, pentru a-i mîngîia, alinîndu-le durerea. Animaţi şi călăuziţi de aceste simţăminte, vom evita cu desăvîrşire, noi slujitorii bisericeşti ca şi credincioşii care primesc milostenii, formularea unor pretenţii care depăşesc posibilităţile şi capacitatea de cuprindere a celor ce dăruiesc. Vom ţine seama de faptul că, darurile milosteniei sînt oferite după posibilităţi, împrejurări etc. De aceea, pe cei ce dăruiesc, vecinii şi rudeniile celui decedat să nu-i judece, impunîndu-le jertfe care întrec puterile lor. „Toate să se facă cu cuviinţă şi cu rînduială" (I Cor. 14, 40; II Tim. 2, 5), în duhul orientativ al agapelor primare. În cumpătare şi modestie, cei ce dăruiesc şi cei ce primim diferite daruri după obiceiul locului, să arătăm respect faţă de noi înşine şi faţă de cei ce ne înconjoară. Să nu pierdem din vedere scopul nobil, mîntuitor al momentelor comemorative. Să luăm mereu în considerare atît mîntuirea celui pomenit cît şi adîncirea fraternităţii oamenilor în mijlocul cărora ostenim şi ne mişcăm.

c) Într-adevăr, comuniunea cu cei adormiţi nu ne scuteşte de obligaţiile faţă de alţii, faţă de neamul şi lumea timpului nostru. Cultul ortodox al morţilor indică apartenenţa la o anumită familie, comunitate etc. Conştiinţa acestei apartenenţe se evidenţiază în trăsăturile spirituale, specifice poporului nostru, în nobleţea creştinească şi românească în toate ceasurile mari ale vieţii.

Cu prilejul oficierii străvechilor rînduieli, se cultivă unitatea de vederi într-o existenţă comună. La parastase se adîncesc relaţiile afective, de reciprocă sprijinire. În toate aceste împrejurări, categoriile sociale dispar. „Cine este săracul sau bogatul? Cine împăratul sau ostaşul?" Răspunsul la aceste întrebări produce o sensibilizare morală. Toţi, cei mari şi cei mici, se smeresc întru împlinirea aceloraşi rosturi spirituale.

În comuniunea dragostei, învăluită în smerenie, rămîne mereu vie şi amintirea înaintaşilor noştri. Iubindu-i şi pomenindu-i în sfîntă rugăciune, ne aflăm într-o legătură trainică cu rădăcinile, în comuniune dinamică şi lucrare mîntuitoare cu prezentul şi viitorul acestui neam. Viaţa noastră primeşte, astfel, prin idealul mîntuirii tuturor, un sens precis şi permanent valabil.

6. Comuniunea şi nădejdea mîntuitoare se completează, aşadar, una pe cealaltă în cultul ortodox al morţilor. Rînduielile lui luminează existenţa pămîntească, îndreptînd sufletul spre rugăciunea săvîrşită cu cugetul mai concentrat. Starea emoţională, profund umană, creată de bogăţia acestor rînduieli caracteristice Ortodoxiei, determină, de asemenea, un examen riguros al conştiinţei. Întăreşte, în fiinţa noastră, capacitatea de a înţelege că viaţa pămîntească este o mare răspundere faţă de Dumnezeu şi o mare datorie faţă de oameni.

Împlinind această răspundere-îndatorire, avem nădejdea că celor ce rămîn în dreapta credinţă, „iubirea cea neasemănată a lui Dumnezeu", rugăciunile Bisericii şi îndeosebi jertfa euharistică le va deschide „uşile mîntuirii".

În această credinţă şi nădejde, preoţii-slujitori şi credincioşii sîntem hotărîţi să păstrăm integritatea şi unitatea cultului morţilor, valorificîndu-l ca pe o comoară de mare preţ, în direcţia progresului duhovnicesc, al binelui vremelnic şi fericirii veşnice.

Pr. *Gheorghe Răţulea*

Din Sfinţii Părinţi

„SYNODIKONUL ORTODOXIEI"

— PREZENTARE ŞI TRADUCERE ADNOTATĂ —

I.

Începînd cu data de 11 martie 843 — ca urmare a restaurării definitive a cultului icoanelor şi a triumfului deplin al Ortodoxiei asupra iconoclasmului în Imperiul bizantin după un secol şi jumătate de grave crize interne (726—784; 815—843) — Duminica I din Postul Mare, consacrată iniţial serbării Proorocilor, a devenit sărbătoarea solemnă a Dreptei Credinţe, sub numele de *Duminica Ortodoxiei*. Oficiul liturgic anterior i s-a suprapus şi substituit elemente noi, menite să celebreze cu deosebită solemnitate proaspătul eveniment al biruinţei Ortodoxiei şi reconcilierii Bisericii şi Imperiului. Alături de privegherea de la biserica Sf. Fecioare a Vlahernelor şi de procesiunea solemnă care traversa întreaga Capitală bizantină, din cartierul Vlahernelor şi pînă la catedrala Marii Biserici a Sfintei Sofii, şi la care se cîntau ca şi cîntece de biruinţă noile compoziţii imnografice cuprinse astăzi în Triod, înainte de liturghia festivă din catedrală, urmată ulterior de banchetul oficial oferit notabilităţilor imperiale la Palatul Sacru de către Împărat şi Patriarh, în tipicul sărbătoririi se înscria invariabil recitarea solemnă de pe amvonul Marii Biserici a celui mai original şi expresiv element al noii sărbători cunoscut sub numele de *„Synodikonul Ortodoxiei"*.

Alcătuit cu probabilitate de însuşi patriarhul Metodie (843—847), principalul militant şi realizator, alături de basilisa Teodora (842—856), al restaurării definitive a icoanelor, „Synodikonul" este compus dintr-un pro*log omiliar festiv (etésios eucharistía* — mulţumire anuală) sub forma unui exordiu, anunţînd circumstanţele solemnităţii şi calchiat după o omilie a Sf. Grigorie Teologul, un *corpus* de *aclamaţii dogmatice (apódeixis tôn tês eusebeías dogmáton* — proclamarea dogmelor evlaviei), încheiate fiecare cu aclamarea ortodocşilor prin formula *„Aionía he mnéme"* (veşnică fie memoria!), şi de *anatematisme corelative (katastrophè tôn tês kakías dyssebemàton* — răsturnarea impietăţilor răutăţii), încheiate fiecare cu excomunicarea heterodocşilor prin cunoscuta formulă *„anáthema"*, întreaga compoziţie finalizîndu-se printr-un epilog solemn, alcătuit din aclamaţiile festive (*polychrónia* şi *euphèmia*) ale basileilor şi patriarhilor ortodocşi, în viaţă sau defuncţi, începînd din 843, ca simbol al reconcilierii celor două puteri, politică şi eclesiastică, terestră şi spirituală, ale Imperiului, epilog încheiat la rîndul lui printr-o scurtă invocaţie euhologică comună.

Din punct de vedere literar deci, „Synodikonul" nu este nici simplă omilie comemorativă, nici decret sinodal propriu-zis. Mai mult decît două doctrine el opune două comunităţi, două Biserici, reprezentînd în primul rînd proclamarea şi actualizarea triumfală şi solemnă a biruinţei ortodocşilor iconoduli asupra heterodocşilor iconoclaşti. În aceeaşi măsură în care este triumf al Ortodoxiei, „Synodikonul" este şi un triumf al ortodocşilor, triumf dezvoltat pe trei registre: exaltarea dogmelor ortodoxe, a Ortodoxiei în sine; celebrarea personal-ierarhică a vesti-

torilor și mărturisirilor adevărului Ortodoxiei; și umilirea în paralel a comunității eretice și a dascălilor ei. După cum arată și aspectul lui de oficiu comemorativ și tonul triumfal, „Synodikonul" primar, al Icoanelor, este mai ales monumentul triumfal și anamneza sau memorialul unei restaurații: comunitatea ortodoxă, excomunicată de sinodul iconomah din 815 din Biserica oficială, reintră în posesia patriarhatului și-și cîntă biruința celebrîndu-și festiv doctrina și eroii, ca și reconcilierea cu Imperiul. Nu proclamă o doctrină nouă, ci îi sărbătorește restaurarea. Insistînd în principal asupra fundamentului hristologic al reprezentării și cultului icoanelor, „Synodikonul" nu vine cu nimic nou față de definiția Sinodului VII ecumenic (787 Niceea), reafirmînd doar sintetic principiile generale ale iconologiei ortodoxe tradiționale.

Transmis nemodificat în epoca Macedonenilor, vreme de două secole, „Synodikonul" va spori însă necontenit în volum vreme de patru secole, ca urmare a intensei activități sinodale bizantine din epoca Comnenilor (sec. XI—XII) și Paleologilor (sec. XIV), activitate soldată prin înserarea unor importante decizii dogmatice suscitate de diferite controverse iscate în mediile societății bizantine, „Synodikonul" devenind astfel oglinda fidelă a tabloului viu al oscilațiilor spirituale interne ale epocii. Alături sau în loc de decrete oficiale, în regulă, sinoadele constantinopolitane în cauză (1076—1077 și 1081; 1087; 1117; 1156—1157; 1166 și 1170; și 1351) au preferat să-și prelucreze concluziile în forma liturgică a anatematismelor și aclamațiilor și să amplifice astfel progresiv cuprinsul „Synodikonului" Icoanelor din 843. Începînd din sec. XI deci, „Synodikonul" integrează în textul oficiului concluziile a o serie de sinoade locale bizantine devenind astfel treptat un memorial esențialmente constantinopolitan, cu rolul de a comemora și celebra un anumit număr de decizii dogmatice emise de sinodul patriarhal între sfîrșitul sec. XI și mijlocul sec. XIV. Pregătite de dezvoltarea continuă a dipticelor și aclamațiilor oficiale din final, adițiile de noi articole în vechiul monument al triumfului icoanelor au fost favorizate de echivocul propice al titulaturii sale de „Synodikon" al „Ortodoxiei", denumire ce sugera mult peste semnificația limitată a actului din 843, și mai ales de inspirația esențial hristologică a doctrinei consacrate festiv de documentul primar: reprezentarea iconografică ca și corolar necesar al mărturisirii depline a evenimentului real și istoric al Întrupării. Prin urmare, „Synodikonul" n-a devenit o simplă colecție de decizii doctrinare heterogene. Principiul regulator al asimilării decizilor dogmatice sinodale bizantine în „Synodikon" a fost cel *hristologic*. Începînd din sec. XI, dintr-o activitate sinodală de patru secole, „Synodikonul" n-a integrat decît definiții relative, direct sau corelativ, la diverse aspecte și implicații ale misterului hristologic central al Întrupării. În viziunea „Synodikonului" și a Bisericii bizantine deci, atît teologia icoanelor din veacul IX cît și teologia energiilor necreate din sec. XIV (considerată de altfel de Sinodul din 1351 drept o explicitare, *anáptyxis*, riguroasă — nu adaus, *prosthéke* — a definiției Sinodului VI ecumenic, mai precis drept o aplicare în triadologie a distincției consacrate în 686 în hristologie) apar astfel drept dezvoltări și implicații organice ale hristologiei Sinoadelor Ecumenice, deciziile hristologice ale sinoadelor constantinopolitane din epoca Comnenilor (1081—1180) nereprezentînd altceva decît reconfirmări ale înțelegerii ortodoxe a celor două exigențe simultane ale formulei de la Chalcedon (unitatea ipostasului și integritatea firilor), în spiritul interpretărilor ei autorizate de către Sinoadele V și VI ecumenice și reafirmări ale gîndirii și terminologiei patristice tradiționale cu frînarea paralelă a tentativelor „umaniștilor" bizantini de a raționaliza misterele credinței.

Misiunea destinată de Biserica bizantină de după 1054 „Synodikonului" a fost deci aceea de a perpetua în memoria credincioșilor opera unor sinoade locale care au apărat și dezvoltat autentic gîndirea, spiritul și terminologia patristică și sinodal-ecumenică; condamnările ereziilor și sectelor dualiste, a deviațiilor harismatice și mistice și a erorilor latine reprezentau în optica monumentului chestiuni străine și deplasate într-un memorial exclusiv hristologic și intern cum este „Synodikonul". Prin „Synodikon" Biserica bizantină din epoca posterioară patristicii și Sinoadelor Ecumenice a dat măsura autonomiei și misiunii sale doctrinare: în sec. XI—XIV asistăm în limitele patriarhatului bizantin la o dezvoltare autonomă a dogmei — care avea să accentueze separația din 1054 între Bisericile Răsăritului și Apusului — și care și-a găsit expresia liturgică și implicit

recepţia eclesială sobornicească în „Synodikon". Succesoare şi moştenitoare legitimă a teologiei patristice şi a marilor Sinoade Ecumenice, Biserica bizantină a dogmatizat cu perfectă competenţă şi legitimitate exclusiv în scopul apărării şi activării, şi în sensul menţinerii vii a Predaniei sale patristice şi apostolice originare, evitînd programatic orice inovaţie exterioară şi achitîndu-se pe deplin de rolul ei de organ de conservare fidelă şi explicitare autentică a patrimoniului revelat în duhul Părinţilor.

În momentul în care instituţia Sinoadelor Ecumenice a încetat în creştinătatea răsăriteană, „Synodikonul" a devenit o adevărată mărturisire de credinţă a Bisericii bizantine din epoca postpatristică şi post-sinodal-ecumenică, ce obliga conştiinţele ca o adevărată regulă de credinţă. Fapt semnificativ, începînd din 1117, fiecare definiţie sinodală consacrată de „Synodikon" îşi avea corespondentul în mărturisirea de credinţă solicitată candidaţilor la episcopat cu ocazia hirotoniei, şi în care ipopsifiul declara succesiv că acceptă integral definiţiile celor 7 Sinoade Ecumenice însuşindu-şi deopotrivă şi aclamaţiile şi condamnările „Synodikonului". La acelaşi sinod din 1117, Niketas al Herakleei acuza pe Eustratios al Niceei de a fi „încălcat Synodikonul pe care avea datoria de a-l respecta nu numai ca episcop ci şi ca simplu creştin ortodox", iar în 1368 patriarhul Pilotheos declara despre articolele inserate în Synodikon de sinodul palamit din 1351, că Biserica le priveşte ca o explicitare *(anáptyxis)* a dumnezeiescului Simbol (niceo-constantinopolitan) al credinţei, şi de acelaşi rang cu acela. (P. G. 151, 702 D). Din punct de vedere dogmatic-simbolic, „Synodikonul" se prezintă astfel ca o adevărată Mărturisire de credinţă a Bisericii ortodoxe medievale bizantine şi deci ca un autentic monument dogmatico-simbolic al Bisericii Ortodoxe demn de a fi cunoscut mai îndeaproape, atît ca unul din izvoarele de seamă ale teologiei dogmatice cît şi ca un pasionant capitol de istorie a dogmelor.

În ce priveşte destinul istoric al monumentului dogmatic bizantin în epoca postbizantină trebuie menţionat că, deşi a continuat să figureze pînă astăzi în oficiul utreniei Duminicii Ortodoxiei din Trioadele greceşti (ediţia princeps fiind în „Triodul" de la Venezia, 1522), „Synodikonul" a căzut destul de repede uitării în conştiinţa teologică ortodoxă de după 1453, destin cauzat între altele de declinul istoric în condiţii vitrege, al teologiei răsăritene în sec. XVII—XIX, ca urmare a accentuării influenţelor heterodoxe ce au deviat-o o vreme de la sursele Tradiţiei ei autentice. În Biserica rusă „Synodikonul" a figurat în traducere slavă în Trioade pînă la 1766, cînd vechiul „rit al Ortodoxiei" a fost înlocuit cu un altul conţinînd alte anatematisme de un caracter mai general, iar în ce priveşte traducerile mai vechi şi mai noi ale Triodului în româneşte „Synodikonul" abia de este menţionat în synaxarul sărbătorii.

Marea importanţă a „Synodikonului" şi a deciziilor dogmatice ale sinoadelor bizantine sancţionate de el s-a pierdut apoi aproape cu totul în teologia ortodoxă de şcoală. Colecţiile simbolice l-au omis cu desăvîrşire. Fapt explicabil prin aceea că autorii acestor colecţii s-au interesat mai ales de textele simbolice îndreptate împotriva confesiunilor occidentale, a romano-catolicismului şi protestantismului (fragmentar şi dislocat în note, „Synodikonul" apare însă ca atare la I. Karmiris, *Ta dogmatikà kaì symbolikà mnemeía tês orthodóxon katholikês Ekklesías*, t. I, Athena, 1960, p. 244—249; 414—416 şi 410—413). Ori o asemenea atitudine limitativă faţă de textele simbolice nu poate fi considerată corectă. Deciziile sinodale adoptate împotriva erorilor interne pot avea o importanţă deloc mai mică ba uneori mai mare decît deciziile privind confesiunile occidentale. Date fiind deci importanţa sa dogmatică-simbolică şi istorică excepţională ca şi multiplele implicaţii ale deciziilor sinodale colecţionate în corpul său pentru capitole fundamentale ale Dogmaticii, şi faptul că este aproape necunoscut şi practic neutilizat în literatura teologică de la noi, oferim în continuare în traducere adnotată textul „Synodikonului Ortodoxiei", pe baza primei ediţii ştiinţifice complete, critice şi sistematice, însoţită de ample comentarii critice filologice şi istorice, aparţinînd bizantinologului francez Jean Gouillard, *Le Synodikon de l'Orthodoxie*, edition, traduction et commentaire, „Travaux et Mémoires" 2 (Centre française de recherche d'histoire et civilisation byzantines), Paris, 1967, 313 p., la a cărui amplă şi exhaustivă investigaţie monografică trimitem pentru multiplele detalii şi aspecte imposibil de cuprins în spaţiul limitat al acestei notiţe introductive.

II.

SYNODIKONUL CARE SE CITEȘTE ÎN DUMINICA ORTODOXIEI

A. SYNODIKONUL EPOCII MACEDONENILOR *

1. Synodikonul originar al Icoanelor (843)

Mulțumire aniversară datorată lui Dumnezeu în ziua în care am recîștigat Biserica lui Dumnezeu, împreună cu *arătarea dogmelor evlaviei și răsturnarea impietăților răutății.*

Urmînd[1] vorbelor profetice, cedînd îndemnurilor apostolice și instruiți de istoriile evanghelice, prăznuim (astăzi) ziua Înnoirii. Căci zice Isaia „să se înnoiască ostroavele înaintea lui Dumnezeu" (Is. 41, 1; 46, 16), făcînd desigur aluzie la bisericile cele dintre neamuri — iar biserici nu sînt doar simplu edificiile și strălucirile templelor, ci și deplinătatea binecredincioșilor adunați în ele, ca și imnele și doxologiile cu care aceia cinstesc Dumnezeirea. Iar Apostolul, sfătuindu-ne același lucru, ne îndeamnă „să umblăm întru înnoirea vieții" (Rom. 6, 4), și poruncește ca, „dacă este cineva în Hristos făptură nouă" (2 Cor. 5, 17), să se reînnoiască (2 Cor. 4, 16; Colos. 3, 10; Rom. 12, 2). Iar cuvintele Domnului s-au făcut și ele întocmire profetică, căci zice „și era sărbătoarea Înnoirii (Templului) în Ierusalim și era iarnă" (In. 10, 22), arătînd prin aceasta fie iarna spirituală în care neamul Iudeilor mișca împotriva obștescului Mîntuitor furtunile și agitația urii sale mînjite cu omor, fie pe cea care lovește simțurile trupului prin prefacerea aerului în ger. Și într-adevăr, și peste noi a trecut (acum) iarna, dar nu cea (a firii) care se întîlnește de obicei, ci cea (spirituală a ereziei și) care revarsă asprimea răutății celei mari cu adevărat. Dar (în cele din urmă) ne-a înflorit și nouă primăvara cea prielnică harurilor lui Dumnezeu și întru care ne-am și adunat laolaltă să aducem lui Dumnezeu mulțumita pentru secerișul celor bune, încît putem zice și noi cu Psalmistul: „vara și primăvara Tu le-ai plăsmuit pe ele. Adu-ți aminte de aceasta" (Ps. 73, 17—18).

Căci într-adevăr Dumnezeul minunilor a zdrobit pe vrășmașii cei ce au ocărît pe Domnul și au necinstit sfînta închinare adusă lui în sfintele icoane, pe cei înălțați și semeți în impietățile lor, și a zvîrlit la pămînt trufia apostaziei; n-a trecut cu vederea glasul celor ce strigau către El: „Adu-ți aminte Doamne, de ocara robilor tăi, pe care o port în sînul meu de la multe neamuri, cu care m-au ocărît vrășmașii tăi, Doamne, cu care a ocărît prețul (antállagma) Unsului Tău" (Ps. 88, 49—50); iar prețul Unsului sînt cei eliberați prin moartea Lui și care au crezut Lui prin cuvîntul propovăduirii și întipărirea prin icoane, prin care anume se cunoaște de către cei răscumpărați marea lucrare a Iconomiei Lui celei (înfăptuite) prin Crucea și Patimile Sale, ca și prin minunile Lui celei dinainte și după Cruce, și de unde imitația Pătimirilor Lui trece la Apostoli, de acolo la Martiri, și prin ei, coboară pînă la Mărturisitori și Asceți. De această ocară cu care au ocărît vrășmașii Domnului, cu care au ocărît prețul Unsului Său aducîndu-și aminte Dumnezeul nostru, mișcat înlăuntrul Său și înduplecat fiind de cererile Maicii Sale, ale Apostolilor și ale tuturor Sfinților care au fost împreună-batjocoriți cu El și împreună-ocărîți cu icoanele Lui — ca, precum au împreună-pătimit cu El în trupul lor, tot astfel, în chip firesc, să aibă împreună parte comună cu El și în ocările cele împotriva icoanelor Lui —, aducîndu-și deci aminte de ele, a lucrat astăzi ceea ce sfătuise ieri, și a înfăptuit și a doua oară ceea ce săvîrșise întîia oară.[2] Căci prima oară, după mulți ani de disprețuire și necinstire a sfintelor icoane, a întors evlavia

---

* Subtitlurile secțiunilor și subsecțiunilor documentului indicate cu litere și cifre aparțin traducătorului.

1 Exordiul sau preambulul „Synodikonului" calciază și adaptează pentru contextul sec. IX omilia Sf. Grigorie de Nazians, *In novam dominicam* P. G. 36, 608—621. Despre cadrul istoric al evenimentelor din 843 și doctrina iconologică a „Synodikonului", a se vedea pe larg analizele lui Gouillard, *op. cit.*, p. 119—168, 169—182.

2 Pasajul face aluzie la dubla restaurare istorică a cultului icoanelor, corespunzătoare celor două faze ale iconoclasmului: „prima dată", în 787, la Sinodul VII ecumenic, după persecuțiile din 726—784, și „a doua oară" în 843 după reluarea persecuțiilor într-o a doua fază între 815—843.

la ea însăşi, iar acum, a doua oară, după aproape treizeci de ani (de persecuţii) au rînduit şi nouă, nevrednicilor, eliberarea din necazurile noastre, izbăvirea de cei ce ne chinuiau, reproclamarea dreptei credinţei, întărirea închinării la icoane şi prăznuirea ce ne aduce toate cele mîntuitoare. Căci în icoane vedem Patimile Domnului cele pentru noi: Crucea, Mormîntul, Îngroparea şi prădarea Iadului, luptele martirilor şi cununile lor, însăşi Mîntuirea pe care Cel dintîi al nostru judecător (arbitru), răsplătitor şi încununat „a lucrat-o în mijlocul pămîntului" (Ps. 73, 12). Acest praznic îl serbăm deci noi astăzi, întru care, împreună bucurîndu-ne şi împreună-veselindu-ne prin rugăciuni şi litanii, strigăm în psalmi şi cîntări: „Cine este Dumnezeu mare ca Dumnezeul nostru? Tu eşti Dumnezeul nostru, singurul carele faci minuni" (Ps. 76, 14—15). Căci pe cei ce dispreţuiau slava Ta i-ai făcut de rîs, iar pe cei ce au cutezat cu semeţie împotriva icoanei Tale, i-ai arătat ca nişte fricoşi şi fugari.

Aceasta deci în ce priveşte mulţumirea faţă de Dumnezeu şi triumful Domnului asupra celor potrivnici; în ce priveşte luptele şi isprăvile cele împotriva iconomahilor, ele vor fi arătate pe larg într-un alt cuvînt şi relatare mai extinsă. Acum însă, în chip de odihnă după trecerea pustiei, intraţi în posesiunea Ierusalimului duhovnicesc şi imitînd astfel istoria mozaică, sau mai degrabă din poruncă dumnezeiască, am socotit drept şi îndatorat lucru a grava în inimile fraţilor, ca pe o lespede alcătuită din blocuri mari de piatră şi pregătită anume pentru primirea scrierii, binecuvîntările ce se cuvin celor ce păzesc legea ca şi blestemele cărora li se supun pe ei înşişi cei ce o încalcă.[3] Drept care zicem acestea:

— Celor ce mărturisesc venirea (şi prezenţa=parousia) în trup a Cuvîntului lui Dumnezeu cu cuvîntul, cu gura, cu inima, cu mintea, în scris şi în icoane, veşnică fie memoria.

— Celor ce cunosc deosebirea după firi a unicului şi aceluiaşi ipostas a lui Hristos, şi îi atribuie lui (însuşirile de) creat şi necreat, văzut şi nevăzut, pătimitor şi nepătimitor, circumscris şi necircumscris, atribuind firii dumnezeieşti pe acelea de necreată, nevăzută şi cele asemenea, iar firii omeneşti pe cele de circumscrisă, văzută şi cele asemenea, atît prin cuvînt cît şi prin icoane, veşnică fie memoria.

— Celor ce cred şi vestesc cuvintele Evangheliei prin litere iar faptele ei prin figuri (sau imagini) şi că, şi una şi alta, şi vestirea prin cuvinte şi întărirea adevărului lor prin icoane, concură fiecare spre unul şi acelaşi folos, veşnică fie memoria.

— Celor ce-şi sfinţesc buzele prin cuvîntul (Evangheliei), şi apoi, prin acelaşi cuvînt, (sfinţesc) şi pe cei ce-l ascultă, şi mai ştiu şi vestesc că prin augustele icoane se sfinţesc în mod asemănător şi ochii celor ce le văd, iar mintea se înalţa şi ea prin ele spre cunoaşterea lui Dumnezeu, ca de altfel şi prin dumnezeieştile temple, prin vasele sacre şi prin celelalte obiecte sfinte, veşnică fie memoria.

— Celor ce ştiu că toiagul, tablele, chivotul, candelabrul, masa şi altarul tămîierii (din Legea Veche) preînfăţişau şi prefigurau pe Prea Sfînta Fecioara, de Dumnezeu Născătoarea Maria, şi că acestea o prefigurau doar, dar ea nu era însăşi acele lucruri, ci ea a fost fiică şi rămîne după naşterea lui Dumnezeu fecioară, şi de aceea în icoane înfăţişează mai degrabă însăşi fiica decît schiţa ei umbratică în tipuri,[4] veşnică fie memoria.

— Celor ce cunosc şi primesc vedeniile Profeţilor după cum le-a configurat şi întipărit însăşi Dumnezeirea, cred în cele ce corul Profeţilor a relatat că au văzut, şi ţin astfel cu tărie Predania scrisă şi nescrisă transmisă Părinţilor prin Apostoli, drept pentru care şi înfăţişează şi cinstesc în icoane aceste sfinte (realităţi dumnezeieşti), veşnică fie memoria.

---

3 Cf. Deut. 27, 2—3 şi Iosua 8, 32—34. Corpul doctrinar, alcătuit din aclamaţii şi anatematisme corelative, al „Synodikonului" este asimilat simbolic şi analogic cu a doua proclamare a Legii mozaice sub Josua, inscripţiei materiale din referatul biblic corespunzîndu-i acum inscripţia spirituală a dogmelor gravate prin credinţă în inimile credincioşilor.

4 Extindere la Fecioara Maria a prevederilor canonului 82 Trulan referitoare la restrîngerea reprezentării iconografice simbolice a lui Hristos ca Miel şi preeminenţa înfăţişării Lui ca Persoană.

— Celor ce înţeleg bine pe Moise grăind: „Luaţi seama la voi înşivă că, în ziua în care Domnul Dumnezeu a grăit în Horeb pe munte, aţi auzit glasul cuvintelor Lui, dar chip n-aţi văzut" (Dt. 4, 12 şi 15), şi ştiu să răspundă drept: dacă am văzut ceva, am văzut cu adevărat, după cum ne-a învăţat Fiul Tunetului „ceea ce era dintru început, ceea ce am auzit, ceea ce am văzut, ceea ce am privit cu ochii noştri şi mîinile noastre au pipăit, despre Cuvîntul vieţii, acestea le mărturisim" (I In. 1, 1—2), şi iarăşi şi ceilalţi ucenici ai Cuvîntului (zicînd): „noi am mîncat şi am băut împreună cu El" (F. Ap. 10, 41), nu numai înainte de Patimă, ci şi după Patimă şi Înviere; aşadar, celor ce au primit de la Dumnezeu puterea de a deosebi porunca din Lege şi învăţătura din Har, şi ştiu că ceea ce e în Lege era nevăzut, în Har este văzut şi pipăit, drept pentru care în icoane înfăţişează cele văzute şi pipăite şi se închină lor, veşnică să fie memoria.

Precum au vestit Profeţii, precum au învăţat Apostolii, precum a primit Biserica, precum au dogmatizat Dascălii (Bisericii), precum a convenit (întreaga) creştinătate ecumenică, precum a strălucit harul, precum s-a arătat adevărul, precum a fost izgonită minciuna, precum a îndrăznit înţelepciunea, precum a biruit Hristos, aşa cugetăm, aşa grăim, aşa vestim şi cinstim pe Hristos adevăratul Dumnezeul nostru, şi pe sfinţii Lui, în cuvinte, în scrieri, în gîndiri, în jertfe, în biserici, în icoane, pe Unul adorîndu-L şi cinstindu-L, ca pe un Dumnezeu şi Domn, iar pe ceilalţi cinstindu-i pentru Stăpînul nostru obştesc ca pe autenticii Lui slujitori, acordîndu-le închinare potrivit relaţiei. Aceasta este credinţa Apostolilor, aceasta e credinţa Părinţilor, aceasta credinţa ortodocşilor, aceasta e credinţa care a întărit lumea.[5]

După acestea să aclamăm frăţeşte şi părinteşte pe vestitorii dreptei credinţe şi cinstiri, întru mărirea şi cinstea pentru care au luptat şi să zicem: Lui Germanos, Tarasios, Nikephoros, Metodios, ca unor adevăraţi arhierei ai lui Dumnezeu, apărători şi dascăli ai ortodoxiei, veşnică să fie memoria etc.[6]

Aşa cum aceste binecuvîntări ale Părinţilor trec de la ei la noi, fiii lor, care rîvnim evlavia lor, tot astfel şi blestemele lor îi ating pe toţi ucigătorii de părinţi şi dispreţuitorii poruncilor Domnului. Drept care, cu toţii împreună, ca deplinatate a celor binecinstitori aducem astfel asupra lor blestemul, sub care s-au supus dealtfel (mai întîi) ei înşişi, (şi zicem):

— Cei ce admit Iconomia în trup a Cuvîntului lui Dumnezeu (doar) cu cuvîntul, dar nu suferă să o vadă în icoane, drept pentru care, cu vorba se conformează dar în realitate tăgăduiesc (însăşi) mîntuirea noastră, să fie anatema.

— Cei ce întrebuinţează rău termenul „necircumscris", şi de aceea nu vor să înfăţişeze în icoană pe Cel ce „s-a făcut părtaş cu noi trupului şi sîngelui" (Ev. 2, 14), Hristos adevăratul Dumnezeul nostru, arătîndu-se astfel pe ei înşişi a fi fantasiaşti (=doketi), să fie anatema.

— Cei ce admit, măcar că nu vor, vedeniile profetice, dar resping imaginile înscrise ale celor văzute de aceştia, o minune, încă înainte de Întruparea Cuvîntului, şi, fie flecăresc aceea că văzătorul a văzut (în vedenie) însăşi acea fiinţa (dumnezeiască) necuprinsă şi nevăzută, fie convin că acestea s-au arătat celor ce le-au văzut ca nişte icoane ale adevărului, ca tipuri şi figuri ale lui, dar nu suferă să fie înfăţişate în icoane nici Cuvîntul întrupat, nici Patima Sa cea mare pentru noi, să fie anatema.

---

5 Întreg acest ultim pasaj este citat şi în actele *(semeioma)* sinodului bizantin din 1092 contra iconologiei neortodoxe a lui Leon al Chalcedonului (P. G. 127, 972—984, la 982 D); pentru detalii despre cazul Leon vezi Anna Comnena, *Alexiada* V, 2; P. G. 131, 384—389; trad. rom. de M. Marinescu — Himu, Minerva, BPT, 906—907, Bucureşti, 1977, Iè p. 182—186.

6 Urmează apoi aclamarea şi altor patriarhi ortodocşi: Ignatios (847—858, 867—877), Fotios (858—867; 877—886), Antonios II (893—901), Nicolaos I Misticul (901—907; 912—925); se anatematizează toate cele grăite şi scrise împotriva patriarhilor Germanos, (715—730), Tarasios (784—806), Nikephoros (806—815), Methodios (843—847), Ignatios, Photios, Antonios, Nikolaos şi Stephanos (886—893) şi „toate cele inovate şi comise sau care vor fi comise împotriva Predaniei bisericeşti, a învăţăturii şi întocmirii sfinţilor şi slăviţilor Părinţi", şi sînt aclamaţi o serie de alţi episcopi şi monahi mărturisitori ai icoanelor, printre care şi „Teodor, preacucernicul egumen al Studionului".

— Cei ce aud pe Domnul zicînd: „de credeți în Moise, ați crede și în Mine" (In. 5, 46) și celelalte, și înțeleg pe Moise grăind: „profet ca și mine va ridica Domnul Dumnezeul nostru dintre frații noștri" (Dt. 18, 15—18), iar după aceasta zic că ei primesc pe Profetul (vestit), dar nu introduc și prin icoane Harul Profetului și pe Mîntuitorul a toată lumea așa cum a fost El văzut, cum a trăit cu oamenii, cum a vindecat patimi și boli fără leac, cum a fost răstignit, și cum a fost îngropat, cum a înviat, cum a suferit și făcut toate pentru noi; deci cei ce nu suferă să vadă în icoane aceste lucrări mîntuitoare a toată lumea, și nici nu le cinstesc și venerează, să fie anatema.

— Cei ce stăruiesc în erezia iconomahă sau mai degrabă în apostazia hristomahă, și care nu vor să fie conduși spre mîntuirea lor prin legiuirea mozaică, nici nu consimt să se reintegreze în dreapta credință și cinstire prin învățăturile apostolice, care nu se încred în îndemnurile și sfaturile Părinților de a se reîntoarce din rătăcirea lor, nici nu au vreo considerație față de consimțămîntul Bisericilor lui Dumnezeu din toată lumea, ci dimpotrivă se raliază pe el înșiși partidei Iudeilor și Elinilor — căci ceea ce aceia le blasfemeiază nemijlocit față de Prototip aceștia nu se rușinează a le cuteza prin intermediul icoanei Lui și împotriva Celui înfățișat pe ea — deci cei ce sînt ținuți fără întoarcere în captivitatea acestei rătăciri și își închid urechile înaintea oricărui cuvînt dumnezeiesc sau învățături duhovnicești, ca unii ce sînt deja putreziți și tăiați pe ei înșiși, din obștescul Trup al Bisericii, să fie anatema.[7]

B. SYNODIKONUL EPOCII COMNENILOR

2. Contra lui Gerontios din Lampe (între 1052—1081)

— Gerontios, originar din Lampe,[8] care a împroșcat veninul ereziei lui în Creta, și s-a numit pe sine Unsul, spre răsturnarea, vai, a Iconomiei mîntuitoare a lui Hristos, dimpreună cu dogmele și scrierile sale perverse și cu cei ce cugetă la fel cu acesta, să fie anatema.

3. Contra lui Ioan Italos (1076—1077; 1082)

Capetele lui Italos[9]

— Cei ce întreprind în genere a introduce oarecare investigare nouă în ce privește negrăita Iconomie în trup a Mîntuitorului și Dumnezeului nostru, și a examina în ce mod Însuși Cuvîntul lui Dumnezeu s-a unit cu frămîntătura omenească, și, potrivit cărui principiu a îndumnezeit trupul asumat, încercînd să jongleze logomahic cu termeni dialectici ca „prin fire" *(katà phýsin)* sau „prin adopțiune" *(katà thésin)* în privința noutății celei mai presus de fire *(hypèr phýsin)* a (unirii) celor două firi ale Dumnezeu-Omului, să fie anatema.

---

7 Urmează anatematizarea patriarhilor iconoclaști: Anastasios (730—754), Constantin II (754—766) și Niketa (766—780) „care au fost în fruntea ereziilor sub Isaurieni" și a lui Theodot Kassiteras (815—821), Antonios I (821—837) și Ioan VII (831—843) „care și-au transmis unii de la alții răutățile și au urmat impietății" iconoclaste. După aceste condamnări „Synodikonul" originar al Icoanelor continuă cu anatemele Sinodului VII ecumenic (vezi în traducere mai jos la punctul 9). În acest punct al documentului s-a operat inserția progresivă a tuturor adițiilor și articolelor sinodale ulterioare ale epocii Comnenilor și Paleologilor începînd cu Gerontios din Lampe (mijloc. sec. XI) și sfîrșind cu controversa palamită (mij. sec. XIV).

8 Cunoscut numai din această notiță din „Synodikon", Gerontios din Lampe (Asia Mică) se pare că a fost adeptul sau inițiatorul unei secte mistice de tendință mesaliană susținînd identitificarea extatică a subiectului uman cu subiectul divin. Cf. Gouillard, *op. cit.*, p. 116—117.

9 Despre cazul Italos a se vedea relatarea Annei Comnena, *Alex.* V, 8—9; P. G. 131, 428—440; trad. rom. I, p. 205—214, și comentariul istoric cu bibliografia critică a lui Gouillard, *op. cit.*, p. 188—202, Doctrina și persoana filozofului Ioan

— Cei ce se proclamă pe ei înşişi drept-cinstitori, dar introduc fără ruşine sau mai degrabă fără evlavie în Biserica ortodoxă şi sobornicească impioasele dogme ale Elinilor referitoare la sufletele omeneşti, la cer, la pămînt şi la celelalte creaturi, să fie anatema.

— Cei ce preacinstesc pretinsa şi „nebuna înţelepciune" (I Cor. 3, 19) a filozofilor celor din afară, şi urmează celor ce o profesează (pe aceasta), admiţînd (astfel) metempsihozele sufletelor oamenilor sau că şi acestea pier în mod similar cu cele ale vieţuitoarelor neraţionale şi se întorc în nefiinţă, respingînd de aici Învierea, Judecata şi răsplătirea finală a celor făcute în viaţă, să fie anatema.

— Cei ce dogmatizează că materia şi Ideile sînt fără-de-început (eterne) sau împreună-fără-de-început (coeterne) cu Ziditorul a toate Dumnezeu, şi că cerul şi pămîntul şi celelalte creaturi sînt veşnice şi fără-de-început, dăinuind pururea nemodificate; şi care se împotrivesc (astfel) Celui ce a zis: „cerul şi pămîntul vor trece, dar cuvintele mele nu vor trece" (Mt. 24, 35), glăsuind cele deşarte şi pămînteşti şi atrăgînd astfel blestemul dumnezeiesc asupra capetelor lor, să fie anatema.

— Cei ce zic că înţelepţii Elinilor, cei dintîi ereziarhi, şi care au fost deja zvîrliţi anatemei de cele şapte sfinte Sinoade Ecumenice şi de toţi Părinţii care au strălucit în Ortodoxie, ca unii (ce sînt) străini de Biserica sobornicească, deci cei care zic că aceştia, pentru bogăţia stricată şi necurată din scrierile lor, sînt cu mult mai buni, şi acum şi la judecata ce va să fie, decît bărbaţii cei binecinstitori şi ortodocşi, dar care au putut greşi pentru patima şi neştiinţa omenească, să fie anatema.

— Cei ce nu primesc cu credinţă curată şi simplă, din toată inima şi din tot sufletul, minunile extraordinare ale Mîntuitorului şi Dumnezeului nostru şi ale Stăpînei noastre care L-a născut fără prihană şi ale celorlalţi Sfinţi, ci încearcă să le defăimeze prin demonstraţii şi raţionamente sofistice drept (lucruri)) imposibile sau să le răstălmăcească după cum li se pare lor şi să le potrivească după părerea lor, să fie anatema.

— Cei ce împreună cu alte plăsmuiri mitice schimbă de la ei înşişi şi doctrina noastră despre creaţie, admiţînd ca adevărate Ideile platonice, şi zicînd că materia de sine subzistentă îşi primeşte formele sale de la (aceste) Idei, defăimînd astfel deschis libertatea Ziditorului, Care a dus toate dintru nefiinţă la fiinţă şi, în calitate de Făcător, a fixat tuturor cu libertate suverană un început şi un sfîrşit, să fie anatema.

— Cei ce zic că la Învierea cea de pe urmă şi de obşte oamenii vor învia şi vor fi judecaţi cu alte trupuri şi nu cu cele cu care au vieţuit în această viaţă, întrucît acestea se corup şi pier, şi flecăresc lucruri deşarte şi zadarnice, în vreme ce însuşi Hristos Dumnezeul nostru şi ucenicii Lui, învăţătorii noştri, ne-au învă-

---

Italos, succesorul lui Psellos la conducerea Universităţii imperiale din Constantinopol, au fost obiectul a două procese sinodale: primul cîndva între 1 sept. 1076— 1 sept. 1077, cînd s-au inserat în „Synodikon" primele 10 anatematisme condamnînd în formă generală, fără nume, o listă de 10 filozofeme platonizate, iar al doilea în martie 1082 cînd, prin inserarea celei de-a 11-a anatematisme, este condamnat Italos însuşi nominal interzicîndu-i-se lui şi discipolilor lui profesarea teoriilor metafizice contrare Revelaţiei. Cele 11 „capete ale lui Italos" din „Synodikon" ce constituie unicul izvor referitor la aspectul doctrinar al proceselor, incriminează supralicitarea filozofiei antice, fixînd în acelaşi timp limita admisibilă a studiilor elenice pentru un creştin, şi denunţă ca eretice cosmologia, antropologia şi eshatologia platonică (şi origenistă): creaţia din eternitate, eternitatea lumii, preexistenţa, metempsihoza şi apocatastaza sufletelor, şi de asemenea aplicaţii inadecvate ale logicii în explicarea chestiunilor dogmatice, mai ales în hristologie. Importantă pentru semnificaţia generală a „Synodikonului" este mai ales prima anatematismă care interzice aplicarea în înţelegerea modului îndumnezeirii umanităţii în Hristos a aporiei dialectice antice: *„katà phýsin"* — *„katà thésin"* (după natură sau după relaţie), ai cărei termeni corespund de fapt în hristologie poziţiilor monofizită şi respectiv nestoriană; singurul calificativ admisibil misterului teandric este cel de *„hýper phýsin"* (mai presus de fire). După cum reiese din scrierile sale, hristologia lui Italos — ca şi ulterior cea a discipolilor lui, Nil şi Eustratios — înclina net în favoarea poziţiei „thesite" fiind deci una krypto-nestoriană.

țat că oamenii cu trupurile cu care au viețuit în această viață cu acestea vor fi și judecați, și încă și marele Apostol Pavel a învățat în mod expres adevărul pe larg și cu exemple în cuvîntul lui despre Înviere (I Cor. 15, 12—55) dovedind pe cei ce cugetă astfel a fi fără de minte; așadar, cei ce se împotrivesc acestor dogme și doctrine, să fie anatema.

— Cei ce admit și predau vorbele elenice cele deșarte, adică cum că ar fi o preexistență a sufletelor, că nu toate s-au făcut și adus din neființă, că ar exista un sfîrșit al pedepsei sau o restabilire a creației și a lucrurilor omenești, și de aici înțeleg împărăția cerurilor ca ceva destructibil și trecător, în vreme ce Însuși Hristos Dumnezeul nostru ne-a învățat că ea este veșnică și indestructibilă, și din întreaga Scriptură veche și nouă am primit aceea că pedeapsa (finală) va fi nesfîrșită și împărăția veșnică; așadar, cei care se pierd pe ei înșiși cu asemenea cuvinte și se fac și altora pricină de osîndă, să fie anatema.

— Dogmele și doctrinele elenice și hetorodoxe sau potrivnice credinței celei sobornicești și neprihănite a ortodocșilor introduse împotriva credinței creștine și ortodoxe de Ioan Italos și de acei dintre ucenicii lui care iau parte la pierzania lui, să fie anatema.

4. Contra lui Nil Calabrezul (cc. 1087)

a monahului Nil [10]

— Toate cele dogmatizate fără evlavie de monahul Nil ca și cei ce au părtășie cu ele, să fie anatema.[11]

5. Contra lui Eustratios al Niceei (1117)

Tezele găsite străine de dogmele cele drepte ale Bisericii în cele două tratate scrise de Eustratios,[12] fostul mitropolit al Niceei, împotriva Armenilor, și care au fost anatematizate:

— Cei ce introduc cu privire la negrăita Iconomie în trup a Domnului și Dumnezeului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos anumite rostiri deșarte, și zic sau cugetă că umanitatea lui Hristos se închină *(proskýnein)* Dumnezeirii celei

10 Despre cazul monahului Nil Calabrezul vezi reconsiderarea totală a problemei lui la Gouillard, *op. cit.*, p. 202—206, reconsiderare bazată pe descoperirea „libelului" de retractare a lui Nil, editat de același cercetător la p. 301—303 (apendice II) și din care reiese că, contrar celor afirmate de Anna Comnena, *Alex.* X, 1; P. G. 131, 697—700; tr. tom. II, p. 64—66, hristologia lui Nil, elev al lui Italos, nu era una monofizită, ci dimpotrivă puternic nestorianizantă, dezvoltînd consecvent poziția „thesită" a magistrului său. După Nil îndumnezeirea umanității în Hristos s-a făcut „*katà thésin è chárin*" (prin relație sau har) fiind echivalentă cu îndumnezeirea sfinților, în ambele cazuri fiind vorba de un proces de adopțiune, de relaționare a două subiecte autonome distincte, susținere care distrugea total realitatea unirii ipostatice.

11 Cîteva manuscrise aparținînd „Synodikonului" local al „Elladei" inserează în acest loc o serie de 13 anatematisme încadrate de un prolog și epilog și referitoare la doctrina și practica Bogomililor și a altor secte dualiste, antieclesiale, antisacramentale, harismatice și nonconformiste social, înrudite și cunoscute în izvoarele istorice ale epocii sub denominațiunile de Manihei, Paulicieni, Mesalieni, Euhiți, Entuziaști, Fundagiagiți, etc. Textul lor (Gouillard *op. cit.*, p. 61—69 și 228—237, comentarii), reprezentînd probabil tomul unui sinod local necunoscut din sec. XI—XII împotriva acestor secte, este identic cu P. G. 131, 40—48, unde sînt însă eronat atribuite lui Euthymios Zygabenos.

12 Despre cazul lui Eustratios al Niceei vezi discuția și bibliografia la Gouillard, *op cit.*, p. 206—212; notița din P. G. 140, 136—137 și actele procesului *(semeioma)* la J. și P. Zeppos, *Jus graeco-romanum* I, Atena, 1931, p. 650—653.

neapropiate ca un rob *(doulikôs)* şi posedă condiţia veşnică de rob *(douleian aidion)* ca o calitate fiinţială *(ousiodé)* şi cu neputinţă de pierdut, să fie anatema.

— Cei ce nu întrebuinţează cu toată evlavia distincţia ca pură operaţie intelectuală *(tê kat'epinoian diairései)* cu scopul de a evidenţia doar alteritatea celor două firi ce concurg în mod negrăit în Hristos şi sînt unite în El în mod neamestecat şi nedespărţit, ci abuzează de o astfel de distincţie şi zic că umanitatea asumată este altceva nu numai prin fire ci şi prin cinstire, şi că ea adoră *(latreuei)* pe Dumnezeu şi îi aduce o slujire de rob, oferindu-i cinstea cuvenită ca pe un lucru datorat, la fel ca „duhurile slujitoare" (Evr. 1, 14) ce slujesc şi cinstesc pe Dumnezeu ca nişte robi, şi care învaţă că doar firea asumată este propriu-zis Arhiereul cel mare, şi nu însuşi (ipostasul) Cuvîntului lui Dumnezeu întrucît s-a făcut om, ca unii care prin asemenea lucruri îndrăznesc să împartă ipostatic pe Unul Hristos, Domnul şi Dumnezeul nostru, să fie anatema.[13]

6. În controversa referitoare la interpretarea dogmatică a ecfonisului liturgic „Că Tu eşti Cel ce aduci şi Cel ce Te aduci şi Cel ce primeşti, Hristoase Dumnezeule". Contra lui Soterichos Panteugenos (1157).[14]

Cele introduse şi răspîndite prin viu grai de Mihail, fostul dascăl, protecdic şi maistor al retorilor, şi de Nikephoros Basilakes, dascăl al Epistolelor, diaconi ai Marii Biserici a lui Dumnezeu din Constantinopol, care au fost urmate şi de Eustathios mitropolitul Dyrrachionului şi care au fost susţinute în scris mai cu seamă de Soterichos, diacon al aceleiaşi Biserici, patriarh ales al marelui oraş al lui Dumnezeu Antiohia, cel numit şi Panteugenos, şi celelalte lucruri introduse şi publicate în scris de acelaşi Soterichos, şi care au fost anatematizate şi respinse mai tîrziu chiar de ei înşişi, şi pe care le-a dezavuat şi azvîrlit anatemei Sf. Sinod reunit din porunca lui Manuel, marele împărat ortodox, porfirogenet şi autocrator al Romeilor, Comnenul:

Elev al lui Italos, profesor de filozofie, comentator al lui Aristotel şi mitropolit al Niceei, Eustratios, angajat în dialog teologic cu armenii monofiziţi, a dezvoltat o hristologie exact la extrema opusă monofizitismului vechilor orientali necalcedonieni, hristologie tipic nestoriană şi prezentînd similitudini evidente cu doctrina lui Teodor de Mopsuestia (sec. V), condamnată la Sinodul V ecumenic. În dorinţa de a salvgarda integritatea umanităţii în Hristos, Eustratios distrugea practic unirea ipostatică, ipostaziind naturile pînă la a admite existenţa în Hristos a două subiecte distincte şi autonome, fiecare cu „psihologia" proprie.

13 În cîteva manuscrise eladice, anatematismele referitoare la hristologia lui Eustratios al Niceeii se prezintă sub alte variante, deosebite de uzul constantinopolitan comun, reprezentînd prelucrări ale unor extrase din abjurarea lui Eustratios; vezi textul lor la Gouillard, *op. cit.*, p. 71.

14 Pentru această controversă şi sinoadele din 1156—1157 vezi notiţele sumare ale lui Ioan Kinnamos, *Hist.* IV, 16; P. G. 133, 517—522 şi Niketas Choniates, *in Manuele lib. VII;* P. G. 139, 561; actele sinodale din P. G. 140, 137—202; comentariul istoric la Gouillard, *op. cit.*, p. 210—215 şi P. Ceremuhin, *Sinodul constantinopolitan din 1157 şi episcopul Nicolae al Metonei* (trad. I. V. Paraschiv) „Mitropolia Olteniei" 18 (1966), nr. 11—12, p. 87—109. Chestiunea disputată era: cui i se aduce (oferă) şi cine primeşte jertfa lui Hristos atît pe Golgota cît şi în Euharistie? În gîndirea lui Soterichos a spune că acelaşi Hristos oferă jertfa umanităţii Sale ca om şi o primeşte ca Dumnezeu împreună cu întreaga Sf. Treime (=teza ecfonisului rugăciunii tainice a Intrării celei Mari şi sinoadelor din 1156—1157) ar însemna a face din ipostasul Logosului întrupat subiectul a două acţiuni, după el, contradictorii: oferirea şi primirea jertfei. Spre a evita această pretinsă aporie, el transfera aceste două acţiuni de pe planul hristologic, unde ele erau două acţiuni diferite ale aceluiaşi ipostas, pe cel triadologic, transformîndu-le în două acţiuni incomunicabile a două ipostasuri distincte; oferirea şi primirea deveneau astfel

— Cei ce zic că jertfa cinstitului Trup şi Sînge din vremea Patimii lumii — spre — mîntuire a Domnului şi Dumnezeului nostru Iisus Hristos, jertfă oferită de El pentru a noastră mîntuire în calitatea Lui de Arhiereu lucrînd pentru noi potrivit umanităţii sale — întrucît potrivit marelui în teologie Grigorie, Însuşi este şi sacrificator şi victimă[15] —, (Fiul) a oferit-o lui Dumnezeu Tatăl, dar nu a primit-o ca Dumnezeu împreună cu Tatăl nici Cel Unul Născut, nici Duhul Sfînt, întrucît prin aceasta exclud pe însuşi Dumnezeu Cuvîntul şi pe Duhul Mîngîietorul, Cel de o fiinţă şi o cinstire cu El, de la de-o-cinstirea şi egalitatea cuvenită Lor ca Dumnezeu, să fie anatema.

— Cei ce nu admit că jertfa adusă în fiecare zi de către cei ce au primit de la Hristos puterea ierurgică (sacramentală) a celebrării dumnezeieştilor misterii este oferită (întregii) Sfintei Treimi, ca unii ce contrazic pe sfinţii şi dumnezeieştii Părinţi Vasilie şi Ioan Hrisostom cu care împreună-glăsuiesc (toţi) ceilalţi cu Dumnezeu purtători Părinţi ai noştri în cuvintele şi scrierile lor, să fie anatema.

— Cei ce aud pe Mîntuitorul zicînd despre celebrarea sacramentală *(hierourgia)* dumnezeieştilor misterii de El însuşi predată: „Aceasta să faceţi ca anamneză a Mea" (Lc. 22, 19), dar nu înţeleg corect termenul „anamneză", ci îndrăznesc a zice că jertfa adusă zilnic de cei ce celebrează dumnezeieştile misterii după cum a predat Mîntuitorul nostru şi Stăpînul tuturor, înnoieşte jertfa propriului Lui Trup şi Sînge adusă pe cinstita Cruce spre obştească răscumpărare şi împăcare a firii omeneşti doar la modul imaginativ şi iconic *(phantastikôs kai eikonikôs)*, şi de aici introduc şi (ideea) că aceasta ar fi o altă jertfă decît cea săvîrşită de Mîntuitorul la început (pe Golgota), ca unii ce deşertează misterul înfricoşătoarei şi dumnezeieştii celebrări prin care primim arvuna vieţii celei ce va să vină, şi aceasta în vreme ce dumnezeiescul şi preaînţeleptul nostru Părinte Ioan Hrisostom, în multe exegeze ale sale la cuvintele marelui Pavel, evidenţiază limpede identitatea jertfei *(tês thysías tò aparállakton)* şi zice clar că este una şi aceeaşi *(tèn autén eînai)*, să fie anatema.

— Cei ce născocesc şi introduc distanţe temporale *(chronikás diastáseis)* în împăcarea firii omeneşti cu dumnezeiasca şi fericita fire a Treimii celei de viaţă începătoare şi prea-neprihănite, şi stabilesc ca dogmă aceea că, mai întîi am fost împăcaţi cu Cuvîntul cel Unul Născut prin asumarea (umanităţii), şi mai apoi cu Dumnezeu Tatăl prin mîntuitoarea patimă a Domnului Hristos, împărţind astfel cele neîmpărţite, în vreme ce dumnezeieştii şi fericiţii Părinţi învaţă că Cel Unul Născut ne-a împăcat cu Sine iar prin Sine şi întru Sine cu Dumnezeu Tatăl, şi prin urmare şi cu Prea Sfîntul de viaţă făcătorul Duh, prin totalitatea misterului Iconomiei Sale, ca unii ce sînt născocitori de iscodiri noi şi străine, să fie anatema.

---

pentru Soterichos, caracteristici *ipostatice* incomunicabile ale Fiului şi respectiv Tatălui. Mai mult, în viziunea sa, mîntuirea sau reconcilierea *(katallagé)* oamenilor cu Dumnezeu era identică cu un proces juridic, extern, de schimb *(antallagé)* desfăşurat în două faze succesive, distincte cronologic: o primă reconciliere a noastră cu Fiul care, asumîndu-şi umanitatea noastră, ne-a dat în schimb iertarea păcatului originar, urmată de o a doua reconciliere cu Tatăl, care, primind jertfa sîngelui lui Hristos de pe Cruce, ne-a dăruit în schimb înfierea. Într-o asemenea viziune soteriologică externalist-juridică Soterichos a ajuns, trăgînd consecinţele logice ale poziţiei sale, să tăgăduiască pînă şi caracterul sacrificial şi sacramental al Euharistiei, care a devenit pentru el o simplă reprezentare memorială simbolic-anamnetică de către preot a dramei Patimilor de odinioară. Multiplele şi gravele erori dogmatice expuse de Soterichos într-un scurt „dialog" cu un oarecare Philon (P. G. 140, 140—148) au fost amplu şi riguros combătute într-un excelent şi dens *„Antiretic"* (ed. A. Demetrakopoulos, *Ekklesiastikè bibliothéke*, Leipzig, 1866, p. 321—359) de episcopul Nicolae al Metonei, cel mai important teolog al epocii Comnenilor, şi au constituit subiectul dezbaterilor a două sinoade constantinopolitane: 20 ian. 1156 şi 12—13 mai 1157 („semeiome": P. G. 140, 148—154 şi 174—201), ultimul concentrîndu-şi şi prelucrîndu-şi concluziile extrase din „Antireticul" lui Nicolae al Metoniei sub forma celor 4 anatematisme incluse în „Synodikon".

15 Greg. Naz., *or. 20;* P. G. 35, 1068 D.

7. În controversa referitoare la exegeza dogmatică a textului: „Tatăl Meu este mai mare decît Mine" (In. 14, 28).[16]

a) Sinodul general (1166)

Cele scrise și predate odinioară de sfinții și de Dumnezeu purtătorii Părinți și vestitori ai adevărului și dascăli ai sfintei lui Dumnezeu Biserici, iar acum din inițiativa de Dumnezeu mișcată și din purtarea de grijă de Dumnezeu socotită a de Dumnezeu încununatului, preaputernicului, de Dumnezeu înțeleptitului, ortodoxului, biruitorului, sacrosanctului nostru mare împărat, porfirogenet și autocrator kyr Manuel Comnenul, clarificate și definite de sacrul și dumnezeiescul Sinod, reunit din porunca sa, și orînduite a fi proclamate în această augustă zi:

— Cei ce nu înțeleg corect cuvintele sfinților Dascăli ai Bisericii lui Dumnezeu, și încearcă să răstălmăcească și să întoarcă (înțelesul) celor zise în acestea limpede și lămurit prin harul Sf. Duh, să fie anatema.

— Celor ce primesc aceea că cuvîntul lui Iisus Hristos, adevăratul Dumnezeu și Mîntuitorul nostru: „Tatăl Meu este mai mare decît Mine" (In. 14, 28), a fost zis, între alte interpretări ale Sfinților Părinți, și cu referire la umanitatea Sa după care a și pătimit, așa după cum vestesc expres Sfinții Părinți în multe din de Dumnezeu inspiratele lor scrieri, și mai zic că Același Hristos a pătimit după trupul Lui, veșnică să fie memoria.

— Cei ce cugetă și zic că îndumnezeirea firii asumate a constat dintr-o transformare a firii omenești în dumnezeire, și care nu înțeleg că din însăși virtutea unirii trupul Domnului participă la demnitatea și maiestatea divină, este închinat cu o unică închinare în Dumnezeu Cuvîntul care și L-a asumat, și este de aceeași cinste, de aceeași slavă, de viață făcător, de același renume, de același scaun cu Dumnezeu Tatăl și Prea Sfîntul Duh, fără a deveni însă cu toate acestea

---

16 Pentru controversa în jurul interpretării dogmatice a lui In 14, 38 vezi notițele lui Kinnamos *Hist.* VI, 2; P. G. 133, 616—624 și Chroniates, *de Manuele lib.* VII, 5; P. G. 139, 560—564 și mai ales dosarul actelor sesiunilor sinodului din 1166 cuprinse în *„Ekthésis"*-ul oficial, P. G. 140, 201—281, și edictul imperial din 4 aprilie 1166, P. G. 135, 773—781; pentru detalii istorice și bibliografice cf. comentariul lui Gouillard, *op. cit.*, p. 216—226. Ecou al unei dispute occidentale contemporane purtate în jurul „gloriei" lui Hristos, controversa bizantină în jurul înțelegerii lui In. 14, 28, cu complicate dedesubturi politice și o îndelungată supraviețuire istorică, se centra în esență pe chestiunea precizării mai îndeaproape a sensului corect al inferiorității Fiului întrupat față de Tatăl. O parte însemnată a episcopatului bizantin raporta în mod ortodox inferioritatea Fiului față de Tatăl la umanitatea lui reală, *concretă* pe care unirea ipostatică a transformat-o îndumnezeind-o la maximum, dar cu stricta salvgardare a integrității proprietăților ei naturale. În cealaltă parte a episcopatului însă era dominantă părerea cum că pentru Fiul întrupat inferioritatea Sa față de Tatăl nu poate avea nicidecum sens concret, real, și unul pur abstract, Hristos referindu-se în In. 14, 28 la o umanitate pur abstractă, în realitatea Sa concretă, efectivă neputîndu-se vorbi de vreo inferioritate a Sa față de Tatăl. Estompînd distincția între proprietățile *(idiómata)* naturale și măririle *(auchémata)* dumnezeiești cu care umanitatea s-a îmbogățit ca urmare a unirii ipostatice pînă pe punctul de a transforma proprietățile naturale ale umanității în proprietăți dumnezeiești, hristologia aceasta aluneca în pericolul monofizitismului și doketismului, atentînd serios la dogma integrității firilor în Hristos. Replicînd acestei poziții, Sinodul a reafirmat sensul autentic al formulei de la Chalcedon (451) după care unirea ipostatică și îndumnezeirea firii omenești în Hristos nu se face confundînd firile, ci cu stricta salvgardare a integrității lor, și, din această perspectivă a unei umanități *concrete* și integral umane în Hristos, în pofida îndumnezeirii ei, inferioritatea Fiului față de Tatăl are un sens real deplin. Deși condamnată în Sinod, interpretarea krypto-monofizită a lui In. 14, 28 va fi reluată, șase ani mai tîrziu, de Constantin al Kerkyrei și Ioan Eirenkos, ceea ce a condus la o reluare a sinoadelor pe această temă în 1170.

de-o-ființă cu Dumnezeu încît să iasă din proprietățile sale naturale de creat, circumscris și din celelalte proprietăți contemplate în firea omenească a lui Hristos, și să se transforme astfel în ființa dumnezeirii, pentru că din aceasta s-ar putea trage concluzia sau că Înomenirea și Patimile Domnului au avut loc doar în aparență și nu în realitate, sau că a pătimit însăși Dumnezeirea celui Unul Născut, să fie anatema.

— Celor ce zic că trupul Domnului cel preainalțat și ridicat mai presus de toată cinstea — ca unul care în virtutea unirii supreme în mod neschimbat, nealterat, neamestecat și nemutat, a devenit, din pricina unirii ipostatice, egal cu Dumnezeu *(homoteos)*, rămînînd pururea neseparat și indisociabil de Dumnezeu Cuvîntul Care L-a asumat —, este cinstit cu același renume cu El, și închinat cu o unică închinare, fiind așezat pe tronurile împărătești și dumnezeiești de-a dreapta Tatălui ca unul îmbogățit cu măririle Dumnezeirii, dar cu salvgardarea (necontenită) a proprietăților firii, veșnică fie memoria.

— Cei ce resping zicerile Sf. Părinți, și anume cele proferate întru apărarea dogmelor celor drepte ale Bisericii lui Dumnezeu de către Atanasie, Chiril, Ambrozie, Amfilohie, de Dumnezeu grăitorul prea sfîntul papă al Romei celei Vechi Leon, și de ceilalți (toți), și nu vor să primească (întocmai) actele Sinoadelor Ecumenice al IV-lea și al VI-lea, să fie anatema.

b) Contra lui Constantin al Kerkyrei (1170)

Anatematismele alcătuite la cîțiva ani după cele sancționate și dogmatizate referitor la „Tatăl Meu este mai mare decît Mine" (In. 14, 28), contra celor ce se împotrivesc și contrazic fără știință și fără evlavie acestea, (și cu care conglăsuia pe atunci și fostul Mitropolit al Kerkyrei, Constantin, nepot al arhiepiscopului Bulgariei, care însă și el după mai mulți ani a fost reprimit în Biserică, după ce s-a lepădat de unii ca aceia și s-a alăturat celor drept cugetători anatematizînd cele dogmatizate și grăite de el odinioară cu răutate și fără evlavie):[17]

— Cei ce nu primesc cuvîntul adevăratului Dumnezeu și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos: „Tatăl Meu este mai mare decît Mine", după diferitele moduri în care l-au explicat Sfinții Părinți — unii zicînd că aceasta s-a zis după dumnezeirea (Lui) cu referire la aspectul cauzat al nașterii Sale din Tatăl, alții că după proprietățile naturale ale trupului celui asumat de El și enipostaziat în dumnezeirea Lui, adică cu referire la (însușirile acestuia de) creat, circumscris, muritor și celelalte afecte naturale și ireproșabile din pricina cărora Domnul putea zice că Tatăl este mai mare decît El Însuși —, și zic că acest cuvînt trebuie înțeles (ca fiind valabil) doar atunci cînd, prin pură intelecție (sau operație mintală), trupul (lui Hristos) este cugetat separat de Dumnezeire, ca și cum n-ar fi unit cu ea, și care nu iau aici distincția pur intelectuală, așa cum a fost ea întrebuințată de Sfinții Părinți, adică (ca valabilă doar) atunci cînd e vorba de condiția Lui de rob și de neștiința Lui (umană) — întrucît (Părinții) nu sufereau ca trupul egal și de-o-cinstire cu Dumnezeu al lui Hristos să fie necinstit prin astfel de expresii — ci zic că și proprietățile naturale care aparțin în mod real trupului Domnului celui enipostaziat în Dumnezeirea Sa și rămînînd (pururea) nedespărțit de ea, trebuie luate după unire ca valabile doar prin simplă intelecție mintală, ca unii ce dogmatizează despre cele nesubsistente și mincinoase același lucru ca și despre cele subsistente și adevărate, să fie anatema.

— Cele zise cu răutate și fără evlavie de fostul mitropolit al Kerkyrei Constantin, nepotul arhiepiscopului Bulgariei, și anatematizate apoi de el, să fie anatema.

— Toți care cugetă astfel de lucrări, să fie anatema.

---

17 Revenirea ulterioară a lui Constantin al Kerkyrei și reabilitarea sa, ca urmare a acceptării deciziilor dogmatice de la 1166, au antrenat în unele manuscrise modificări în consecință ale textului anatematismelor, modificări pe care le semnalăm în paranteze.

— Fostul mitropolit al Kerkyrei Constantin, nepotul arhiepiscopului Bulgariei care dogmatizează cu răutate şi lipsă de evlavie (sau: Cei ce dogmatizează cu răutate şi lipsă de evlavie) despre cuvîntul adevăratului Dumnezeu şi Mîntuitorul nostru Iisus Hristos: „Tatăl Meu este mai mare decît Mine" şi nu cugetă nici nu zic(e) că acesta este luat de Sfinţii şi de Dumnezeu purtătorii Părinţi în mai multe înţelesuri evlavioase, între altele (înţelegîndu-l) cu referire la trupul cel asumat de Fiul Cel Unul Născut al lui Dumnezeu din Sfînta Fecioară şi de Dumnezeu Născătoarea, şi enipostaziat în Dumnezeirea Lui, fără amestecare, avînd (salvgardate) şi după unirea nedespărţită însuşirile proprii cu referire la care Domnul a numit pe Tatăl mai mare decît Sine, şi rămînînd în acelaşi timp împreună-închinat şi împreună-mărit întru o singură închinare ca unul egal cu Dumnezeu *(homotheos)* şi de aceeaşi cinstire cu Tatăl şi Prea Sfîntul Duh; şi care susţin(e) dimpotrivă că nu se cade a înţelege acest cuvînt (ca valabil) atunci cînd Domnul este conceput ca ipostas unic avînd cele două firi unite, ci doar atunci cînd, prin intelecţie pur mintală, trupul Lui este considerat separat de Dumnezeire şi socotit în mod abstract ca al oricărui om, şi aceasta în vreme ce marele în teologie (Ioan) Damaschin învaţă că distincţia pur intelectuală se aplică atunci cînd despre trupul lui Hristos se zice ceva ce nu constituie o proprietate naturală a Lui, doar spre a indica condiţia Lui de rob sau neştiinţa Lui (umană),[18] şi care nu vrea (vor) deci să urmeze sfintelor Sinoade Ecumenice al IV-lea şi al VI-lea, care au dogmatizat în mod corect şi evlavios despre cele două firi unite în mod neamestecat în Hristos, şi au învăţat Biserica lui Hristos dreapta credinţă (ortodoxia), ca unul (unii) ce a (au) alunecat astfel în diferite erezii, să fie anatema.

— Toţi cei ce cugetă în acord cu Constantin, nepotul arhiepiscopul Bulgariei, şi sînt afectaţi şi întristaţi pentru depunerea lui, dar nu atît din iubire compătimitoare, ci pentru că sînt împreună înşelaţi prin impietatea lui, să fie anatema.

c) Contra lui Ioan Eirenikos (1171)

— Prea ignorantul pseudomonah şi în deşert luptător Ioan Eirenikos şi scrierile alcătuite de el împotriva dreptei credinţe, şi (toţi cei ce-l îmbrăţişează pe acesta şi sînt de părere şi zic că nu cu referire la umanitatea enipostaziată în Domnul şi Dumnezeul nostru Iisus Hristos şi unită cu Dumnezeirea lui în mod inseparabil, nedespărţit şi neamestecat, a zis El, ca om desăvîrşit, cuvîntul din sfintele lui Evanghelii: „Tatăl Meu este mai mare decît Mine", ci aceasta s-a zis de către El potrivit umanităţii Lui atunci cînd aceasta este considerată prin intelecţie pur mintală ca dezbrăcată şi cu totul separată de dumnezeirea Lui, ca şi cum n-ar fi unită cu ea şi fiind luată exact ca şi firea noastră (umană) comună, să fie anatema.

C. SYNODIKONUL EPOCII PALEOLOGILOR

8. Contra lui Varlaam şi Akindynos (1351)[19]

Varlaam şi Akindynos, ucenicii şi urmaşii lui să fie anatema

Capetele împotriva lui Varlaam şi Akindynos

— Cei ce cugetă şi zic că strălucirea (ce s-a făcut) din Domnul la Dumnezeiasca Lui Schimbare la Faţă este, cînd o lumină oarecare, arătare fără consistenţă, creatură şi fantasmă ce a strălucit doar pentru scurtă vreme stingîndu-se apoi într-o clipită, cînd însăşi fiinţa lui Dumnezeu, ca unii care, aderînd la aceste contradictorii şi imposibile susţineri, se arată nebuni de nebunia lui Arie, care tăia pe Unul Dumnezeu şi unica Dumnezeire în creată şi necreată, şi se pun de

18 *de fide ort.* III, 21; P. G. 94, 1048 B—1089 C.

19 Actele Sinodului din 1351, cel mai important din seria sinoadelor zise isihaste sau palamite (1341, 1347, 1351, 1368), în P. G. 151. 717—768; detalii şi comentarii la D. Stăniloae, *Viaţa şi învăţătura Sf. Grigorie Palama*, Sibiu, 1938, p. 217—236, J. Meyendorff, *Introduction à l'etude de Gregoire Palamas*, Paris, 1959, p. 141—153 şi Gouillard, *op. cit.*, p. 239—252; cf. şi *Mărturisirea de credinţă a Sf. Grigorie Palama, traducere şi prezentare istorico-simbolică* de lic. Ioan I. Ică, „Mitropolia Ardealului", 29 (1984), nr. 7—8, p. 476—490.

acord cu nelegiuita impietate a Masalienilor, care zic că ființa dumnezeiască e vizibilă, și nu mărturisesc, potrivit celor teologhisite cu dumnezeiască insuflare de Sfinți și cu modul evlavios de a cugeta al Bisericii, că aceea preadumnezeiască lumină nu este nici creatură, nici ființa lui Dumnezeu, ci har, strălucire și energie naturală necreată, emanînd pururea și fără separație din însăși ființa dumnezeiască, să fie anatema.[20]

— Încă și cei ce cugetă și zic că Dumnezeu nu are nici o energie naturală ci numai ființă, și socotesc că ființa dumnezeiască și energia (lucrarea) dumnezeiască sînt identice și absolut indistincte, și gîndesc că nu există nici o diferență între ele cu privire la ceva, ci aceeași realitate se zice la ei cînd ființă cînd lucrare, ca unii ce suprimă fără judecată însăși ființa dumnezeiască împingîndu-o în neființă — căci dascălii bisericii vorbesc în termeni preciși că numai neființa este lipsită de energie —, și care mai sînt bolnavi și de cele ale lui Sabelie, cutezînd a înnoi acum cu privire la ființa și lucrarea dumnezeiască vechea contradicție, confuzie și amestecare a aceluia în ce privește cele trei ipostase ale Dumnezeirii, fuzionîndu-le în mod asemănător și pe acestea (adică ființa și lucrarea) în mod neevlavios, și nu mărturisesc, potrivit celor teologisite cu dumnezeiască insulflare de Sfinți și cu modul evlavios de a cugeta al Bisericii, că în Dumnezeu există atît ființa cît și energia naturală a acesteia, după cum au limpezit cei mai mulți dintre sfinți, dar în mod lămurit mai cu seamă cei de la sfîntul al VI-lea Sinod Ecumenic, care s-a întrunit în întregime în chestiunea referitoare la cele două energii și voințî, dumnezeiască și omenească, ale lui Hristos, și care nici nu vor să înțeleagă că așa cum între ființa și energia dumnezeiască există o unire neamestecată, tot așa există între ele și o diferență în unele privințe, dar care nu crează între ele interval sau distanță, mai cu seamă în ce privește însușirile de cauză și cauzat, neparticipabil și participabil, primele revenind ființei iar cele de al doilea energiei; deci, unii care proferează în mod neevlavios unele ca acestea, să fie anatema.

— Încă și cei ce cugetă și zic că toată puterea și energia triipostaticei Dumnezeiri este creată, ca unii care de aici ne silesc să credem că este creată însăși ființa dumnezeiască — căci energia creată, potrivit Sfinților, va vădi drept creată și firea (din care emană) iar energia necreată va caracteriza ființa necreată —, și de aici sînt în primejdie de a cădea cu totul în ateism, ca unii ce atribuie credinței celei curate și ireproșabile a creștinilor mitologia elenică și adorarea creaturilor, și nu mărturisesc, potrivit celei teologhisite cu dumnezeiască insuflare și cu modul evlavios de a cugeta al Bisericii, că toată puterea și energia naturală a Dumnezeirii celei triipostatice este necreată, să fie anatema.

— Încă și cei ce cugetă și zic că prin această (distincție) se face o anumită compoziție în Dumnezeu, și nu cred învățăturii Sfinților care învață că de la cele ale firii nu se face în fire nici o compoziție, și deci ne defăimează nu numai pe noi ci și pe toți Sfinții care învață în termeni preciși și multe rînduri atît simplitatea și necompoziția în Dumnezeu, cît și diferența ființei și energiei dumnezeiești, și că această diferență nu deteriorează cu nimic și de fel simplitatea dumnezeiască — căci n-ar fi putut întreprinde (Părinții) a teologhisi astfel împotriva lor înșiși —; deci, cei ce grăiesc aceste lucruri deșarte și nu mărturisesc potrivit celor teologhisite cu dumnezeiască insuflare de Sfinți și cu modul evlavios de a cugeta al Bisericii, că dimpreună cu această diferență vrednică de cele divine se conservă în mod frumos și simplitatea divină, să fie anatema.

— Încă și cei ce cugetă și zic că numele „dumnezeire" se zice numai pentru ființa dumnezeiască și nu mărturisesc potrivit celor teologhisite cu dumnezeiască insuflare de Sfinți și cu modul evlavios de a cugeta al Bisericii, că acesta se atribuie nu mai puțin și energiei dumnezeiești, și astfel, cînd cineva zice „Dumnezeire", el cinstește în multe feluri unica Dumnezeire a Tatălui și a Fiului și a Sfîntului Duh, atît ființa cît și energia lor, precum ne-au învățat dumnezeieștii noștri inițiatori în misterele divine, să fie anatema.

20 Un manuscris inserează aici un articol ce adaptează formula introdusă în mărturisirea de credință solicitată episcopilor la hirotonie de către sinodul din 1347; formula este reluată și de § 9 al *„omologhiei"* Sf. Grigorie Palama, ca și în *Synaxarul Duminicii II* din Postul Mare din Triod:

— Încă şi cei ce cugetă şi zic că fiinţa dumnezeiască este participabilă, ca unii ce nu se ruşinează a introduce în Biserica noastră nelegiuita impietate a Masalienilor care au fost bolnavi de această părere în vechime, şi nu mărturisesc potrivit celor teologhisite cu dumnezeiască insuflare de Sfinţi şi cu modul evlavios de a cugeta al Bisericii, că fiinţa Dumnezeiască este absolut incomprehensibilă şi neparticipabilă, dar harul şi energia dumnezeiască sînt participabile, să fie anatema.

Toate impioasele lor tratate şi înscrieri, să fie anatema.[21]

— Lui Andronic Paleologul, slăvitul şi fericitul nostru împărat, care a reunit primul Sinod (iulie 1341) împotriva lui Varlaam, prezidînd în mod nobil Biserica lui Hristos şi acel sacru Sinod prin fapte, cuvinte şi admirabile discursuri pronunţate cu propria sa gură, întărind dogmele evanghelice şi apostolice, şi depunînd şi dezavuînd public pe mai sus-zisul Varlaam dimpreună cu ereziile şi scrierile lui şi cu glasurile lui deşarte împotriva credinţei noastre, ca unuia care în mijlocul acestor sacre lupte şi isprăvi pentru dreapta credinţă a schimbat (la numai cîteva zile mai apoi) în mod fericit viaţa aceasta trecînd la viaţa cea bună şi fericită, veşnică fie memoria.

— Lui Grigorie, preasfîntul mitropolit al Tesalonicului,[22] care în Sinodul cel din Marea Biserică a depus pe Varlaam şi Akindynos, conducătorii şi născocitorii noilor erezii, împreună cu perversa asociaţie din jurul lor, care au cutezat să numească creatură energia şi puterea naturală şi inseparabilă a lui Dumnezeu, şi simplu-zis toate proprietăţile naturale ale Sfintei Treimi, ca şi lumina neapropiată care a strălucit din Hristos pe munte, întreprinzînd să introducă cu răutate în Biserica lui Hristos o dumnezeire creată, Ideile platonice, şi acele mituri elenice; care a luptat cu înţelepciune şi curaj pentru Biserica obştească a lui Hristos şi pentru dogmele cele adevărate şi infailibile ale ei despre Dumnezeire în scrieri, în discursuri şi în discuţii proclamînd neîncetat o unică Dumnezeire şi un Dumnezeu triipostatic, cu energie şi voinţă, atotputernic şi necreat întru toate cele ale Sale, potrivit dumnezeieştilor Scripturi şi a teologilor şi exegeţilor (din vechime), adică (urmînd) lui Atanasie şi Vasilie, Grigorie, Ioan şi Grigorie, şi de asemenea lui Chiril şi înţeleptului Maxim, (lui Ioan) oracolului dumnezeiesc celui din Damasc, ca şi (tuturor) celorlalţi Părinţi şi Dascăli ai Bisericii lui Hristos, arătîndu-se prin cuvinte şi fapte a fi părtaşul şi tovarăşul, ecoul, emulul şi aliatul tuturor acestora, veşnică să fie memoria.[23]

— Tuturor celor ce au luptat pentru Ortodoxie împreună cu slăvitul şi fericitul nostru împărat (Andronic) şi după el, şi au susţinut cu vitejie Biserica

---

— „Încă şi cei care cugetă şi zic că harul dumnezeiesc şi veşnic al Tatălui şi al Fiului şi al Sfîntului Duh, şi lumina veacului ce va să fie întru care „drepţii vor străluci ca şi soarele“ după cum a arătat mai înainte Hristos strălucind în munte, şi simplu zis, toată puterea şi energia triipostaticei Dumnezeiri şi tot ceea ce diferă întrucîtva de firea dumnezeiască le dogmatizează ca fiind create tăind impios unica Dumnezeire în creată şi necreată, iar pe cei care cinstesc în mod evlavios acea dumnezeiască lumină şi toată puterea şi energia dumnezeiască ca necreate — întrucît nimic din cele ce aparţin în mod natural la Dumnezeu nu poate fi ceva adăugat mai nou — îi numesc nebuneşte diteişti, şi politeişti precum ne numesc Iudeii, Sabelienii şi Arienii, şi toţi care cugetă la fel cu ei, să fie anatema“.

21 După 1351 în acest loc s-au inserat în „Synodikon“ alte 4 anatematisme condamnînd alte patru personaje principale, implicate în ultima fază a controverselor palamite: Isaac Argyros, Nikephoros Gregora, Prohor Kydones (condamnat în Sinodul din 1368 care la canonizat pe Grigorie Palama; tom. P. G. 151, 693—716) şi fratele lui, Demetrios Kydones; textul lor la Gouillard *op. cit.*, p. 85—89, respectiv, p. 246—249 (comentar).

22 Elogiul special al Sf. Grigorie Palama ce apare în toate redacţiile cunoscute ale „Synodikonului“ a fost inserat între aclamaţiile Sinodului din 1351 de către Sinodul din 1368 care l-a canonizat solemn.

23 Unele manuscrise înregistrează în acest loc şi elogiul arhiepiscopului Nil Cabasila, efemerul succesor al lui Palama ca arhiepiscop al Tesalonicului. Introducerea sa se datorează probabil faptului că, împreună cu Philotheos Kokkinos, Nil redactase tomosul sinodal din 1351; textul lui la Gouillard, *op. cit.*, p. 89.

lui Hristos în cuvinte şi discuţii, scrieri şi învăţături, cuvînt şi faptă, combătînd şi dezavuînd împreună perversele şi cele cu multe înfăţişări erezii ale lui Varlaam şi Akindynos şi pe cei ce cugetau la fel cu aceştia, şi care au proclamat cu strălucire dogmele apostolice şi patristice ale dreptei credinţe fiind pentru acestea calomniaţi, defăimaţi şi ocărîţi de oameni rău famaţi dimpreună cu Sfinţii teologi şi purtătorii de Dumnezeu Părinţi şi Dascăli ai noştrii, veşnică fie memoria.

— Celor ce mărturisesc Un Dumnezeu triipostatic atotputernic şi necreat nu numai după fiinţă şi ipostasuri, ci şi după energie, şi zic că dumnezeiască energie iradiază în mod nedespărţit din dumnezeiască fiinţă, indicînd prin „iradiază" distincţia negrăită, iar prin „în mod nedespărţit" unirea lor mai presus de fire, după cum a proclamat şi Sfîntul Sinod al VI-lea Ecumenic, veşnică fie memoria.

— Celor ce mărturisesc că Dumnezeu aşa cum este necreat şi fără de început după fiinţă este tot aşa şi după energie — luînd aici expresia „fără de început" *(ánarchos)* cu referire la timp (nu la principiu) — şi zic că după fiinţa sa dumnezeiască Dumnezeu este cu totul neparticipabil şi incomprehensibil, dar pentru cei vrednici este participabil după energia sa dumnezeiască şi îndumnezeitoare, după cum zic teologii Bisericii, veşnică fie memoria.

— Celor ce mărturisesc că lumina ce a strălucit pe munte la Schimbarea la Faţă a Domnului este lumină neapropiată, lumină infinită şi revărsare neînţeleasă a dumnezeieştii splendori, slavă negrăită, slavă supremă a dumnezeirii, slavă primordială şi atemporală a Fiului, împărăţie a lui Dumnezeu, frumuseţe adevărată şi vrednică de iubire în jurul firii celei dumnezeieşti şi fericite, slavă naturală a lui Dumnezeu, şi Dumnezeire a Tatălui şi a Duhului strălucind în Fiul cel Unul Născut, aşa cum au grăit dumnezeieşti şi de Dumnezeu Purtători Părinţii noştri Atanasie şi Vasilie cel Mare, Grigorie Teologul, Ioan Hrisostom şi Ioan Damaschin, drept pentru care slăvesc această preadumnezeiască lumină ca necreată, veşnică fie memoria.

— Celor ce slăvesc lumina Schimbării la Faţă a Domnului ca necreată pentru motivele cele mai înainte zise, şi totuşi nu zic că aceasta este fiinţa cea mai presus de fiinţă a lui Dumnezeu — întrucît aceea rămîne cu totul nevăzută şi neparticipabilă, căci „pe Dumnezeu nimeni nu L-a văzut vreodată" (In. 1, 18), adică aşa cum este El în firea Lui, zic teologii — ci o numesc mai degrabă slavă naturală a fiinţei celei mai presus de fiinţă iradiind în mod nedespărţit din aceea, şi arătată celor curăţiţi cu mintea pentru iubirea de oameni a lui Dumnezeu, slavă cu care Domnul şi Dumnezeul nostru va veni la a doua şi înfricoşătoarea Venire să judece viii şi morţii, după cum zic teologii Bisericii, veşnică fie memoria.

9. Reluarea şi finalul Synodikonului Icoanelor
Anatemele de la Niceea (787) [24]

— Toţi ereticii să fie anatema.

— Sinedriul,[25] cel ce s-a aprins cu mînie împotriva cinstitelor icoane, să fie anatema.

— Cei ce iau zicerile dumnezeieştii Scripturi împotriva idolilor ca zise pentru cinstitele icoane ale lui Hristos Dumnezeul nostru şi ale Sfinţilor Lui, să fie anatema.

— Cei ce sînt în comuniune cu bună ştiinţă cu cei ce ocărăsc şi necinstesc augustele icoane, să fie anatema.

— Cei ce zic că creştinii se apropie de icoane ca de nişte zei să fie anatema.

— Cei ce zic că un altul,[26] afară de Hristos Dumnezeul nostru, ne-a slobozit din rătăcirea idolatră, să fie anatema.

---

24 Primele şapte anatematisme de aici sînt extrase din actele Sinodului VII ecumenic; cf. Mansi XIII, 397, 416.

25 E vorba de marele sinod iconoclast de la Hieria-Vlaherne (754).

26 La Sinodul de la Hieria, împăratul iconoclast Constantin V (740—776)

— Cei ce cutează să zică că (prin icoane) Biserica sobornicească a acceptat idoli, ca unii ce răstoarnă misterul (Întrupării) și astfel însăși credința creștină, să fie anatema.

— Dacă cineva ia apărarea unui adept al ereziei detractorilor creștinilor,[27] fie el în viață, fie mort în aceasta, să fie anatema.

— Dacă cineva nu se închină Domnului nostru Iisus Hristos celui circumscris în icoană după umanitate, să fie anatema.

10. Polychronia și Euphemia[28]
Epilog euhologic

Sfînta Treime i-a mărit pe ei!

Cerînd lui Dumnezeu să fim și noi instruiți și întăriți prin luptele, întrecerile și învățăturile lor cele pînă la moarte pentru cauza evlaviei, și rugîndu-L să ne arate pînă la sfîrșit imitatori ai viețuirii lor celei îndumnezeite, să ne învrednicim și noi de cele cerute prin harul și milele marelui și întîiului nostru Arhiereu, Hristos adevăratul Dumnezeul nostru, prin mijlocirile preaslăvitei Stăpînei noastre de Dumnezeu Născătoare și Pururea Fecioarei Maria, ale îngerilor celor deiformi și ale tuturor Sfinților. Amin.

Traducere și prezentare
de
Drd. *Ioan I. Ică*

Copronimul fusese aclamat drept „nimicitor al idolatriei"; Mansi, XIII, 353 C.

27 Epitet aplicat iconomahilor de la Sinodul VII ecumenic încoace, cînd s-a precizat oficial că respingerea icoanelor echivalează cu tăgăduirea fundamentului ei: Întruparea.

28 „Synodikonul" se încheie ca un epilog solemn, alcătuit din aclamațiile festive ale basileilor și patriarhilor ortodocși în viață (cu formula *„pollà tà éte"*, mulți ani trăiască!) sau defuncți (cu formula *„aionía he mnemé"*, veșnică fie memoria!), începînd cu 843, data reconcilierii celor două puteri ale „basilieii" creștine dezbinate de iconoclasm. „Synodikonul" aclamă astfel în trei serii:

a) împărații bizantini ortodocși de la Mihail III (842—867) și Theodora (842—856) la Manuel II Paleologul (1391—1425) cu trei omisiuni avînd valoarea unor „damnatio memoriae": Andonic I Comnenul (1183—1185) pentru crimele sale, Mihail VIII Paleologul (1259—1282) pentru a fi semnat și impus „unirea" de la Lyon (1274) și Ioan IV Laskaris (1258—1261) exclus din diptice de același Mihail VIII, rivalul lui politic și dinastic;

b) împărătesele bizantine de la Eudoxia Ingerina la Maria Paleologhina, soția lui Ioan VIII Paleologul, cu unele omisiuni;

c) patriarhii ortodocși ai Constantinopolului de la Germanos I (715—730) la Euthymios II (1408—1416); din pomelnicul lor sînt omiși patriarhii iconoclaști dintre 730—784 și 815—843, Vasilios I Skamandrenos (970—974) depus, cei cinci patriarhi dintre 1147—1157; din intervalul 1244—1303 apar menționați doar Arsenios (1255—1259; 1261—1265) și Iosif I (1265—1275; 1282—1283), fiind omiși Nikephor II (1261—1262), Germanos III (1265—1267) Ioan XI Bekkos (1275—1282), Gregorios II Kyprios (1283—1289) și Ioan XII Cosmas (1294—1303), omisiuni ce reflectă criza internă a Bisericii bizantine provocată de schisma arsenită și „unirea" de la Lyon (1274); mai sînt omiși apoi Nifon (1310—1314), Ioan XIII Glykys (1315—1319), depuși pentru motive infame, și Ioan XIV Kalekas (1334—1347), depus ca akindynist de Sinodul din 1347; de elogii speciale se bucură Philotheos (1353—1354; 1364—1376) și Nil (1379—1388), panegiriștii Sf. Grigorie Palama, și Euthymios II (1408—1416) ulterior canonizat.

Textul dipticelor și comentarii istorice la Gouillard, *op. cit.*, p. 93—118 respectiv 235—285. Cele trei serii ale Eufemiilor sau dipticelor „Synodikonului" reprezintă o expresie solemnă a vocației inseparabile a Bisericii și Statului, a simfoniei necesare între autoritatea civilă-politică și religios-spirituală în Imperiul bizantin.

RECUNOȘTINȚA

Uneori Domnul interzicea celor spre care-și îndrepta fapta îndurării Sale, să vorbească altora despre binefacerea primită de la El. Așa s-a întîmplat, de pildă, cu cei doi orbi cărora le-a dăruit vederea (Mt. 9, 30). La fel cu leprosul vindecat de boala lui (Mt. 8, 4). Și tot așa cu cei ce fuseseră martori la învierea fiicii lui Iair (Mc. 5, 43).

A spune și altuia despre binefacerea primită de la cineva, constituie un fel de a-ți arăta mulțumirea și recunoștința față de acela. Domnul însă a vrut să nu se vorbească despre binefacerile Sale. Să fi vrut oare El, prin aceasta, a devaloriza datoria de a fi recunoscători față de binefăcători? La asemenea întrebare nu putem răspunde afirmativ. Recomandînd păstrarea tăcerii cu privire la atîtea din binefacerile săvîrșite de El, Domnul a urmărit nu să-nlăture datoria recunoștinței, ci să ne dea învățătura că, atunci cînd săvîrșim un bine, să n-o facem cu gîndul la laude, la recompensă, la glorie, dar să-l împlinim în chip dezinteresat, fără calcule egoiste.

O dovadă în sensul că Domnul prețuiește recunoștința e însăși atitudinea Sa descrisă în pericopa de azi (Lc. 17, 12—19).

Cînd dintre cei zece leproși tămăduiți numai unul se-ntoarce să-i mulțumească, Mîntuitorul rosti cu mîhnire: „Dar ceilalți nouă unde sînt?". Adică: „Aceia de ce n-au venit să dea mărire lui Dumnezeu, să-și arate recunoștința pentru binefacerea primită?".

Dezaprobînd pe cei nouă și aprobînd gestul celui ce-a venit să-i mulțumească, Domnul subliniază prin însuși acest fapt valoarea recunoștinței. E tocmai tema asupra căreia se va opri cuvîntarea de azi.

Recunoștința e virtutea constînd în voința și capacitatea de a simți și răspunde la bunăvoința și binefacerea primită.

A face bine cuiva înseamnă a-ți manifesta practic dragostea față de el. A fi recunoscător față de binefăcător înseamnă a răspunde cu dragoste la dragostea ce ți se arată.

Binefăcător este cel ce nu rămîne indiferent față de lipsurile, abaterile, necazurile, suferințele noastre, ci intervine prompt cu un ajutor potrivit.

Nu e binefăcător cel ce ne ajută cu gîndul ascuns de a ne folosi în interesul său. După cum nu e recunoscător acel ce socotește binele ce i se face drept ceva de sine înțeles, sau care confundă recunoștința cu adularea, în scopul de a-și asigura pe timp mai îndelungat primirea binefacerii.

Atît în privința binefacerii, cît și a recunoștinței se cuvine să fim cu băgare de seamă la intenția din care izvorăsc și una și alta. Intenția curată e o condiție esențială atît a binefacerii cît și a recunoștinței.

Pentru noi credincioșii supremul binefăcător e Creatorul însuși.

De la El ne vine „orice dare bună și orice dar desăvîrșit" (Iac. 1, 7).

O mare binefacere pentru noi este însăși existența noastră și anume existența cu individualitatea pe care o avem. E un semn al dragostei lui Dumnezeu față de noi faptul că am fost aduși din neființă la viață, e un semn al iubirii Lui față de noi faptul că avem *această* individualitate și nu alta.

Participarea la existența care marchează o îngustare a neantului, participarea la activitatea creatoare de bunuri care fără munca noastră n-ar fi existat sau n-ar fi existat în forma și cu valoarea ce-o au, constituie satisfacții atît de adînci încît beneficiind de ele, nu putem să nu ne ducem cu gîndul la Acela fără a cărui iubire noi am fi rămas în neființă.

O mare binefacere pentru noi este și viața în cadrul familiei. Înrîurirea pozitivă a unui soț asupra celuilalt; misiunea lor de transmițători ai vieții în numele lui Dumnezeu; sentimentul răspunderii față de copii; ambianța de dragoste dezinteresată, care învăluie și dinamizează viața domestică, constituie elemente ce conferă familiei ca ordine creațională caracterul de mare binefacere pentru noi, de la Dumnezeu.

În mod asemănător se poate vorbi și despre entitatea comunitate.

Comunitatea ne asigură cadrul larg al dezvoltării predispozițiilor native precum și al pregătirii temeinice pentru viață. Comunitatea e locul unde învățăm și aplicăm tehnica de muncă. E locul unde ne îmbogățim viața sufletească prin folosirea valorilor create de alții și unde ne adîncim lumea lăuntrică prin activitatea noastră de creație și de dăruire generală. Comunitatea ne formează deprinderea de a evita alunecarea pe panta egoismului de familie, prin faptul că dezvoltă sentimentul responsabilității pentru întreaga comunitate.

Comunitatea constituie o condiție indispensabilă a dezvoltării umanității din noi. În acest sens este și ea o binefacere de la Dumnezeu.

Dacă trecem în sfera religios-morală, aici cea mai mare binefacere pentru noi credincioșii o constituie Mîntuitorul Iisus Hristos.

Din dragoste față de Domnul, făcînd act de kenoză, s-a pogorît la noi, asumîndu-și firea noastră cu slăbiciunile inerente ei, minus păcatul.

Din dragoste față de noi Domnul a luat chipul interlocutorului cu care să putem discuta și de la care să primim lumini și putere pentru dezlegarea problemelor fundamentale ale vieții.

Din iubire față de noi Domnul a întemeiat Biserica pentru ca, prin-tr-însa El să fie mereu în mijlocul credincioșilor, al oamenilor, al lumii, cu învățătura, harurile și exemplul Său.

Prin Biserică Domnul a urmărit să pună la-ndemîna oamenilor pilda înfrățirii desăvîrșite a următorilor Săi.

Prezența activă a lui Hristos e, pentru noi credincioșii, suprema binefacere din partea lui Dumnezeu.

Să mai amintim oare că însăși lumea aceasta este o binefacere de nepreţuit?

Lumea e locul unde ne naștem și ne dezvoltăm ca individualități distincte, ca membri ai familiei și ai comunității. Lumea de aci și de acum e locul unde s-a întrupat, a lucrat și a pătimit Iisus Hristos Domnul. E locul, unde prin truda, creațiile și dragostea față de oameni și de întreaga zidire, ne făurim destinul nostru veșnic.

Iată cîteva numai din binefacerile revărsate de Dumnezeu asupra noastră. Ele sînt mult mai numeroase și mai frecvente. Fiecare dintre noi le poate identifica atît în propria-i viață, cît și în aceea a semenilor.

Unde este binefacere însă acolo se cuvine să fie și recunoștință.

Copiii sînt datori cu recunoștință față de părinți. Școlarii — față de dascăli. Tinerii — față de bătrîni. Cetățenii față de autoritățile de ei înșiși promovate la conducere. Noi credincioșii sîntem datori cu recunoștință față de Dumnezeu, de la care am primit și primim mereu atîtea binefaceri. După cuvîntul Apostolului putem spune că nu avem nimic ce să nu fi primit de la Dumnezeu. „Ce lucru ai pe care să nu-l fi primit?" (1 Cor. 4, 7).

Cu atît mai mult se cuvine să ne împlinim datoria recunoștinței cu cît prin ignorarea ei viața de credință și dragoste scade, slăbește se superficializează.

Prin ce ne putem manifesta recunoștința față de Dumnezeu?

O cale este aceea a rugăciunii de mulțumire. Facem în fiecare zi rugăciuni. De obicei însă acestea sînt pline de tot felul de cereri. Nici nu ni s-a împlinit bine o cerere și venim degrabă cu altele. Vrem să primim mereu, des și mult ca și cum rostul lui Dumnezeu n-ar fi altul decît să stea cu sacul plin la ușa noastră și să ne tot dea. Să ne tot dea, fără ca noi să dăm ceva în schimb. O asemenea atitudine a noastră e necorectă, nedreaptă, necreștină. Dreptatea pretinde ca la rugăciunea de cerere să adăugăm rugăciunea de mulțumire, rugăciunea prin care să ne arătăm recunoștința pentru bunăvoința și binefacerile revărsate de Dumnezeu asupra noastră. După cum în ordinea vieții obișnuite la binefacerile primite se răspunde cu mulțumiri și recunoștință, la fel se cuvine să ne comportăm și față de binefacerile primite de la Dumnezeu.

Mai mult, Lui Dumnezeu trebuie să-i mulţumim nu numai cînd primim de la El binefaceri, dar şi cînd îngăduie să vină asupra noastră necazuri, amărăciuni, suferinţe. Fiindcă şi în asemenea împrejurări El nu urmăreşte decît binele nostru. Prin suferinţe Domnul urmăreşte ca pe cei tari să-i facă şi mai tari, iar pe cei căzuţi urmăreşte să-i scoată din căderea lor.

Cînd vreo boală ne atinge trupul, medicul ne aplică mijloace terapeutice uneori dintre cele mai drastice, nu fiindcă ar voi să ne producă dureri dar pentru că numai aşa ne poate scăpa de boală. Cînd copiii săvîrşesc abateri, părinţii le aplică sancţiuni care, deşi neplăcute, îi pot readuce pe făgaşul vieţii normale. La fel procedează şi Dumnezeu. Cînd ne abatem de la legile Lui, Domnul îşi arată dezaprobarea îngăduind să vină asupra noastră amărăciuni, necazuri, suferinţe. Dragostea Lui faţă de noi îl face să pună între noi şi alunecare, suferinţa.

Suferinţa este uneori calea sigură care inhibează partea rea din noi, asigurînd în acelaşi timp manifestarea puterilor pozitive, sănătoase, bărbăteşti.

Prin suferinţe şi lacrimi, Domnul nu urmăreşte decît reintegrarea noastră pe făgaşul vieţii normale. De aceea marele Pavel ne îndeamnă: „Daţi mulţumită lui Dumnezeu pentru toate" (1 Tes. 5, 18). Adică nu numai pentru cele plăcute, ci şi pentru cele neplăcute. Fiindcă şi cele neplăcute sînt spre folosul nostru.

Încît chiar şi atunci cînd apasă mîna Lui asupra noastră, Dumnezeu are dreptul să pretindă a-i fi recunoscători, iar noi avem datoria să ne arătăm recunoştinţa faţă de El.

Recunoştinţa faţă de Dumnezeu ne-o putem arăta străduindu-ne ca binefacerile primite să le folosim nu spre paguba noastră şi a altora, ci în acord cu voinţa cea prea sfîntă a dăruitorului, în acord cu poruncile dumnezeieşti.

Astfel, mintea să nu ne-o punem în slujba minciunii, ci totdeauna în slujba adevărului, chiar dacă aceasta ar fi să ne coste scump. Capacitatea de însufleţire să n-o subordonăm unor simţăminte inferioare, ci s-o utilizăm în slujba sentimentelor înalte, curate, sfinte. Voinţa şi tot ce reprezentăm ca energie să le angajăm cu fermitate întru slujirea idealurilor înalte de umanitate, înfrăţire, colaborare, dragoste. Puterile trupeşti să nu le robim patimilor, ci să le folosim cu grijă în munca creatoare.

Dumnezeu nu ne dă daruri ca să le folosim contra noastră, contra semenilor şi contra Lui, ci ca să le valorificăm întru promovarea vieţii şi progresului în toate domeniile.

Cel mai bun chip de a ne arăta recunoştinţa faţă de Dumnezeu e de a deveni noi înşine binefăcătorii altora.

Dumnezeu ne-a adus din nefiinţă la existenţă şi ne-a înzestrat cu individualităţi distincte nu pentru a ne satisface interese înguste, egoiste, ci pentru a ne aduce aportul la promovarea şi înfrumuseţarea vieţii obşteşti.

Dumnezeu ne-a dăruit viaţa în cadrul domestic, comunitar şi bisericesc, nu pentru a ne face din acestea puncte de sprijin pentru lacoma şi egoista noastră năvală spre putere, ci pentru a ne dezvolta şi afirma dragostea noastră dezinteresată faţă de alţii, faţă de oameni.

Toate binefacerile îndreptate de Dumnezeu spre noi ţintesc şi ceva dincolo de noi, ţintesc binele semenilor noştri.

Învrednicindu-ne de darurile Sale, Domnul ne obligă prin însuşi acest fapt ca binefacerile primite să le valorificăm şi pentru alţii. Şi anume, să le valorificăm sporindu-le prin nevoinţele personale.

Nu e satisfacţie mai adîncă şi mai curată pentru cineva decît aceea de a creea el însuşi ceva, de a-şi pune pecetea individualităţii asupra simţirii, gîndirii şi a întregii sale activităţi. O floare mai bine îngrijită, o grădină mai frumos aranjată, un ogor mai bine cultivat, un nou soi de pomi ori grîu, un medicament nou, o cusătură după gust propriu, o crestătură cu înflorituri particulare, construirea unei case, săparea unei fîntîni, o inovaţie în domeniul tehnic, un stil propriu în poezie, în artă, literatură, sculptură, muzică, iată tot atîtea căi pe care fiecare dintre noi le poate folosi, după înclinări, pentru a-şi putea manifesta darurile primite şi pe care le poate converti în izvoare de adîncă bucurie pentru sine şi pentru semenii săi.

Conştienţi că dimensiunile individuală, domestică şi comunitară ale vieţii noastre sînt de la Dumnezeu, ne dăm în acelaşi timp seama că aceste daruri sînt şi misiune. Ele cuprind adică şi obligaţia de a le dezvolta continuu şi a le pune în slujba Dăruitorului. La binefacerea iubirii răspundem cu mulţumire şi recunoştinţă. Practic însă Dumnezeu e reprezentat prin oameni. Ceea ce înseamna că în concret noi ne putem manifesta recunoştinţa faţă de Dumnezeu, înmulţind şi valorificînd darurile primite, în folosul semenilor, al oamenilor, sub chipul cărora e prezent Dumnezeu însuşi.

Semnificaţia cea mai adîncă a binefacerilor primite de la Dumnezeu constă în obligaţia pentru noi de a deveni la rîndul nostru binefăcătorii semenilor, ai oamenilor. E cel mai bun chip de a fi recunoscători lui Dumnezeu.

II

Pericopa ne istoriseşte că Domnul a vindecat zece leproşi, dar dintre ei numai unul singur — şi şi acela străin de religiozitatea iudeilor — s-a întors să mulţumească pentru binefacerea tămăduirii. Ceilalţi nouă socotind probabil, că vindecarea a fost un lucru care la urma urmei li s-a cuvenit, s-au dus în treburile lor, ignorînd elementara datorie a recunoştinţei.

Se-nţelege, Domnul n-avea nevoie de mulţumirea lor. Dumnezeu n-are nevoie de recunoştinţa noastră, dar o primeşte bucuros cînd i-o manifestăm şi se întristează cînd după binefacerile dăruite nouă cu atîta dragoste, noi îi întoarcem spatele. Ajutîndu-ne, Dumnezeu îşi manifestă iubirea părintească faţă de noi, fiii Lui, îşi exprimă voinţa de a intra şi de a rămîne în comuniune cu noi. Refuzînd să-i fim recunoscători noi facem un act de desconsiderare a dragostei Lui marcînd prin aceasta mişcarea de închidere egoistă în noi înşine.

Refuzul celor nouă leproşi de a-şi arăta mulţumirea pentru vindecarea primită a făcut să vibreze în inima Domnului coarda întristării amare. Era întristarea iubirii şi a comuniunii respinse cu răceală şi indiferenţă.

În ce ne priveşte să ne ferim de a ne încadra în rîndul celor ce-şi uită şi mai ales în rîndurile ce-şi uită în mod calculat de datoria recunoştinţei.

Fără binefacerile lui Dumnezeu şi fără dragostea Lui noi nu sîntem nimic. Lui îi datorăm tot ce avem. La iubirea Lui să răspundem cu iubirea, cu recunoştinţa noastră. Să-I mulţumim pentru toate şi pentru cele plăcute, şi pentru cele neplăcute, deplin încredinţaţi că vieţuind în comuniune cu El, tot ceea ce ni se întîmplă este spre binele şi zidirea noastră.

Să nu uităm că cel mai bun mod de a-I mulţumi lui Dumnezeu pentru binefaceri e de a deveni noi înşine binefăcători, folosind în acest scop binefacerile primite de la Dumnezeu.

Agerimea de minte, capacitatea de însufleţire, energia voinţii, puterile fizice, pregătirea temeinică, măiestria în materie de creaţie, tehnica de lucru, harurile dumnezeieşti să nu le folosim în mod egoist, ci pentru dezvoltarea şi îmbunătăţirea vieţii semenilor, a oamenilor în acord cu voinţa cea prea sfîntă a lui Dumnezeu căruia I se cuvine slavă, cinste şi închinăciune în veci.

| Pr. *D. Belu* |

PREDICĂ LA DUMINICA A XI-A DUPĂ RUSALII

— DESPRE IERTARE —

„Slugă vicleană, eu ţi-am iertat toată datoria, fiindcă m-ai rugat. Oare nu se cădea să ai şi tu milă de tovarăşul tău, cum am avut şi eu de tine?"

(Mt. 18, 32—33)

Evanghelia creştină a fost numită, pentru conţinutul învăţăturii sale şi a semnificaţiilor mari care decurg din acesta, Evanghelia iubirii divine, a milostivirii şi iertării, pe care Dumnezeu-Tatăl ne-a descoperit-o în Fiul Său întrupat, Domnul nostru Iisus Hristos. Spre a face mai uşor de reţinut, de înţeles şi de împlinit aceste virtuţi ale milostivirii şi iertării creştine, Mîntuitorul le-a prezentat şi în pilda Împăratului milostiv şi slugii neîndurătoare, din care rezultă: pe de

o parte, milostivirea și iertarea lui Dumnezeu față de om, iar pe de altă parte, nemilostivirea și neiertarea omului față de semenul său.

O slugă era datoare stăpînului său zece mii de talanți, o sumă deosebit de mare. Neavînd cu ce plăti, această slugă a căzut în genunchi înaintea stăpînului său, rugîndu-l de păsuire, spre a nu fi vîndut el și casa lui. Stăpînul cuprins de milă, nu numai că-l înțelege și-i amînă data achitării, dar găsește cu cale, în marea sa mărinimie și bunătate, să-i ierte toată acea mare datorie, cu neputință de plătit de datornic.

Dar, ne grăiește Sf. Evanghelie, această slugă întîlnind în drum pe tovarășul său de slujbă, care-i datora neînsemnata sumă de o sută de dinari, se repede la el, îl ia de piept și-i zice: „Plătește-mi ce-mi ești dator".

În zadar nefericitul datornic cade în genunchi și se roagă să-l păsuiască. Fără nici o înțelegere, se folosește de puterea legii și-l întemnițează pe tovarășul său. Auzind stăpînul de o așa de crudă purtare, s-a mîniat și a chemat pe nemernicul datornic și l-a aruncat în temniță, pînă-și va plăti toată datoria. Și Domnul Hristos încheie pilda zicînd: „Tot așa va face și Tatăl Meu cel ceresc, dacă fiecare din noi nu iartă din toată inima pe fratele său" (Mt. 18, 33).

Este lămurit pentru toți că Împăratul din pildă reprezintă pe Dumnezeu, care, în bunătatea și milostivirea Sa, nemărginită, iartă pe omul păcătos, dacă acesta se căiește și-și cere iertare, oricît de mari ar fi fărădelegile sale. Aceasta ni s-a descoperit și s-a împlinit în ceea ce noi numim mîntuirea realizată prin întruparea, răstignirea și învierea Fiului Său, Domnul nostru Iisus Hristos, de care noi ne facem părtași prin Taina Pocăinței în rînduiala Sf. Biserici. Iertarea și izbăvirea noastră veșnică de toate răutățile și fărădelegile noastre, este condiționată, între altele, de iertarea pe care noi o arătăm față de cei ce ne greșesc nouă. Tocmai pentru aceasta a rînduit Mîntuitorul ca în rugăciunea domnească, Tatăl nostru, să rostim cuvintele atît de însemnate în acest sens: „Și ne iartă nouă greșalele noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri" (Mt. 6, 12).

Iertarea creștină este o fiică bună a iubirii și bunătății creștine, așa cum neiertarea, ținerea în minte a răului și răzbunarea sînt fiice ale urei, ale răutății. Numai cei ce voiesc să înțeleagă iubirea și iertarea divină, așa cum ni s-au descoperit în Iisus Hristos, Domnul nostru, pot să ajungă treptat, prin o strădanie sinceră, sprijinită de rugăciune și harul lui Dumnezeu, să ierte din inimă greșelile semenilor lor.

Ceea ce trebuie să subliniem și să reținem este faptul că Evanghelia Domnului ne cere să fim îngăduitori nu numai cu casnicii, prietenii și binefăcătorii noștri, ci iertarea creștină ne obligă să iertăm chiar și pe dușmanii noștri, pe cei ce din știință sau neștiință ne-au pricinuit pagube, necazuri și supărări vătămătoare vieții noastre. Așa ne-a învățat Mîntuitorul Iisus Hristos și așa a împlinit în viața Sa, așa cum au făcut toți cei buni și aleși ai Domnului, care s-au nevoit prin darul lui Dumnezeu să-i urmeze și să se asemene cu El.

Iisus Hristos ne-a învățat să nu răspundem la rău cu rău, ci să răsplătim răul cu binele, ocara cu binecuvîntarea, blestemul cu rugăciunea (Mt. 5, 44). În viața Sa a împlinit această dumnezeiască învățătură a libertății și iubirii vrăjmașilor, atunci cînd, răstignit pe cruce între doi tîlhari, a zis acele minunate cuvinte de rugăciune: „Părinte, iartă-le lor că nu știu ce fac" (Lc. 23, 34).

Ar putea spune cineva că Iisus Hristos n-a fost numai om, ci era Dumnezeu adevărat. Așa este. „Dar El a pătimit — zice Sf. Ap. Petru — pentru noi, lăsîndu-ne pildă ca să pășim pe urmele Lui" (I Petru 2, 21). Tocmai pentru aceasta nu avem numai pilda Mîntuitorului, ci și pildele Apostolilor, ale mucenicilor și ale tuturor bunilor credincioși ai Bisericii. Apostolii, urmînd pe Domnul, ocărîți fiind, binecuvîntau, prigoniți fiind răbdau, huliți fiind, se rugau. Oameni au fost și mulțimea cea mare a mucenicilor calendarului creștin, care chinuiți fiind prin cele mai cumplite munci și omorîți, ei se rugau și iertau pe cei ce le luau viața, compătimindu-i pentru răutatea care-i robea, prin care deveneau, din fii ai binelui, ai lui Dumnezeu, fii ai răutății, ai celui rău, ai diavolului. Ce pildă minunată de iertare, ne dă întîiul mucenic, Sf. Ștefan, cînd, plecîndu-se în genunchi, se ruga pentru cei ce-l ucideau cu pietre, zicînd: „Doamne, nu le socoti lor păcatul acesta. Și grăind acestea a adormit" (F. Ap. 7, 60).

Mare și dumnezeiască este o astfel de faptă a bunătății și iertării creștine! Cei ce s-au învrednicit să ierte din inimă și să se roage pentru vrăjmași au

devenit părtaşi la Patimile Domnului. Prin asemenea adevăraţi creştini s-a făcut lucrător harul Sfîntului Duh şi au arătat lumii cea mai înaltă şi aleasă biruinţă: a dragostei, a bunătăţii şi iertării. Ei au făcut să sporească Împărăţia lui Dumnezeu între oamenii acestei lumi, pentru cei care îi priveau cum se poartă, îi admirau pentru eroismul, nobleţea şi mărinimia sufletelor şi vieţii lor şi adesea îi urmau, încreştinîndu-se prin exemplul viu al suferinţei şi morţii lor pentru Hristos.

Era vădit că, asemenea oameni credincioşi se rugau şi urmau pilda dumnezeiască a lui Iisus Hristos, care-i întărea prin puterea Duhului Sfînt, spre a arăta lumii chipul de bunătate, milostivire şi iertare a Tatălui ceresc, care face să răsară soarele Său, peste cei buni şi peste cei răi şi plouă peste cei drepţi şi peste cei nedrepţi (Mt. 5, 45).

Aşadar, trebuie reţinut că temeiul sau tăria acestei iubiri şi iertări creştine este însuşi Dumnezeu, care ni s-a descoperit în Iisus Hristos, ca un Părinte atotbun şi atotmilostiv, răbdător şi iertător, care nu voieşte moartea păcătosului, ci să se întoarcă şi să fie viu. Oricît de nevrednic ar fi omul păcătos, Dumnezeu îl iubeşte, căci deşi dispreţuieşte păcatul, preţuieşte chipul Său din făptura mîinilor Sale, care este omul. Şi cîte păcate nu facem noi oamenii împotriva Tatălui ceresc? Chiar şi cei ce ne numim creştini, adesea Îl batjocorim, Îl înjurăm şi-L necinstim prin faptele noastre rele, prin lăcomiile noastre, prin poftele şi răutăţile noastre, prin invidiile şi nedreptăţile noastre, cu care ne manifestăm unii faţă de alţii. „De vei căuta la fărădelegi, Doamne, cine va putea suferi? — se întreabă Psalmistul David. Răspunsul ni-l dă Evanghelia de azi, pentru toţi cei care ne recunoaştem păcătoşenia noastră şi rugîndu-ne lui Dumnezeu pentru iertare, primim cuvintele de mustrare: „Toată datoria ţi-am iertat-o pentru că m-ai rugat. Oare nu se cădea ca şi tu să ai milă de fratele tău?"

Iertarea creştină are şi temeiuri raţionale pentru marile binefaceri ce le revarsă peste viaţa noastră în familie şi în relaţiile care le avem unii cu alţii. Darurile şi binefacerile iertării sînt aducătoare de lumină, armonie şi pace între fiii oamenilor. Cine foloseşte cuvîntul şi cu fapta cea rea şi duşmănoasă şi răzbunătoare, dovedeşte că nu-şi poate stăpîni pornirile josnice ale firii sale; cel care iartă dă dovadă de bunătate, răbdare şi nobleţe sufletească. Acesta este neasemuit mai nobil şi mai tare decît cel ce se răzbună. Cine se stăpîneşte, uită şi iartă jignirea, a smuls din rădăcină orice urmă de vrajbă şi răutate. Cîtă pace, linişte şi fericire se coboară peste familia în care bunătatea şi iertarea sînt însuşiri şi virtuţi care împodobesc pe soţi, părinţi şi copii. Şi invers, cîtă tulburare, vrajbă şi ceartă, care duc la dezbinare şi nefericire, se naşte atunci cînd nu se găsesc în familie membri cu suflete bune, răbdătoare şi iertătoare? Dintr-un cuvînt sau o contrazicere, dintr-o jignire sau batjocură se nasc vîlvătăi de răutate, care nu se mai sting cu lunile şi anii, ducînd la duşmănii şi procese între părinţi şi copii, între soţi şi între fraţi.

Se obiectează uneori că o asemenea bunătate şi iertare, lipsită de simţul dreptăţii, care cere pedepsirea celui ce face rău, ar fi o slăbiciune şi ar duce la încurajarea răutăţii. Experienţa vieţii omeneşti şi a relaţiilor dintre oameni ne arată că acolo unde mijloacele de împăcare şi iertare nu duc la rezultatele pozitive dorite, credinciosul poate apela la ocrotirea legii şi societăţii fără să greşească.

La aceasta ne îndeamnă şi Evanghelia: „De-ţi va greşi fratele tău, mergi şi mustră-l între tine şi el singur; de te va asculta, ai dobîndit pe fratele tău; iar de nu te va asculta, mai ia împreună cu tine pe unul sau doi... De nu-i va asculta pe ei, spune-l soborului (adică instanţei care face dreptate în cadrul legii, n. n.) şi de nu va asculta nici de sobor să-ţi fie ca un păgîn şi vameş" (Mt. 18, 15—17).

Cîtă binefacere de pace şi fericire s-ar coborî peste oameni, peste omenire, dacă oamenii şi popoarele nu s-ar lăsa stăpînite de porniri rele, de lăcomie, mîndrie, dominaţie, asuprire şi nedreptate? Şi iarăşi cîtă armonie, pace şi fericire ar putea fi între oameni şi popoare, dacă s-ar lăsa călăuziţi de apropiere, înţelegere, mărinimie, răbdare şi colaborare?

Sub raport creştin în lumina Evangheliei, principal lucru este ca să nu acţionăm cu răutate, ambiţie şi răzbunare, ci cu simţăminte de dreptate şi pace, de rugăciune pentru liniştirea şi iertarea celor ce ne fac rău. Oricare ar fi hotărîrea legii omeneşti, în calitatea de creştini să nu uităm că există şi o sancţiune şi dreptate divină, a ordinii morale eterne, pentru care Sf. Pavel zice: „Nu vă răzbunaţi singuri, iubiţilor, ci lăsaţi loc dreptăţii lui Dumnezeu..." (Rom. 12, 19).

Rămînem totuşi ca în relaţiile noastre de la om la om, de la persoană la persoană, să fim şi noi buni şi iertători pentru milostivirea care o aşteptăm de la Tatăl ceresc. În acest sens şi în această lumină duhovnicească a Evangheliei creştine, ne îndeamnă şi Sfinţii Părinţi duhovniceşti: „Mai mare dragoste decît aceasta nu este, decît a-şi pune cineva viaţa pentru fratele său. Iar cel ce aude de la cineva din fraţi cuvinte de ocară asupra lui şi ar putea să-i răspundă şi el cu rău, dar nu-i zice lui, ci se sileşte să-i rabde lui vitejeşte şi îi iartă din inimă, nerăsplătind răul cu rău, unul ca acesta îşi pune sufletul şi viaţa pentru fratele său" ... „Dumnezeu văzînd fapta ta, te va ajuta pe tine şi pe el, căci rău cu rău nu se potoleşte, ci mai mult se înmulţeşte".

„Să ne purtăm cu bunătate căci Dumnezeul nostru cu milă şi iertare se poartă cu noi oamenii căci numai aşa vom fi şi noi iertaţi şi binecuvîntaţi de milostivirea Tatălui ceresc în ziua cea înfricoşătoare a judecăţii Sale".

Pr. *Filaret Costea*

GRIJA PENTRU TRUP ŞI SUFLET

Din prima pagină a Sfintei Scripturi aflăm că la început a făcut Dumnezeu cerul, adică lumea nevăzută, prin care înţelegem lumea spirituală, adică îngerii, iar apoi a făcut prin cuvînt, potrivit sfatului voiei Sale, lumea văzută sau materială. La sfîrşit, ca o încoronare a creaţiunii, a făcut Dumnezeu pe om, ca stăpîn al tuturor făpturilor, plăsmuindu-i trupul din materie, adică din pămînt, chiar cu mîna Sa, după cuvintele psalmistului: „Mîinile Tale m-au făcut şi m-au zidit..." (Ps. 118, 73), iar apoi „i-a suflat în faţă suflare de viaţă şi omul s-a făcut astfel o fiinţă vie" (Gen. 2, 7).

Alcătuit astfel din trup şi suflet, omul formează o verigă, un punct de trecere între lumea materială şi cea spirituală, între pămînt şi cer. Pe temei biblic, Sf. Biserică ne învaţă că omul trebuie să-şi îngrijească atît trupul, cît şi sufletul.

În puţine cuvinte, aş dori să vă arăt care sînt temeiurile pentru care Biserica ne cere să purtăm grijă atît de trupul, cît şi de sufletul nostru.

După învăţătura Bisericii Creştine, omul este coroana creaţiunii, capodopera ei. Cuvîntul om vine din limba latină (homo) şi înseamnă fiinţă cu privirea îndreptată în sus, spre cer, către Creator, spre deosebire de animale, care au privirea îndreptată în jos, spre pămînt.

Trupul constituie casa sufletului, este confratele şi colaboratorul sufletului la mîntuire. Prin mijlocirea lui ne împărtăşim cu Sfintele Taine. El este menit ca, împreună cu sufletul, după obşteasca înviere, să trăiască în veşnicie, luîndu-şi alături de suflet şi împreună cu acesta cuvenita răsplată potrivit faptelor bune sau rele pe care omul le-a săvîrşit în viaţă.

Dacă acest chip pămîntesc este privit numai prin prisma ştiinţelor care se ocupă cu studiul organismului omenesc, am rămîne fără un răspuns mulţumitor la întrebarea: ce valoare are omul? Căci ce ne spun unele ştiinţe despre om?

Dacă am întreba un medic, ne-ar spune: Omul este o uimitoare şi o uriaşă maşinărie. Inima este cel mai perfect motor, care lucrează neîntrerupt cît durează viaţa omului. În cap se află creierul, cel mai gingaş organ omenesc şi care este o adevărată centrală, de unde pleacă în tot organismul mii de curenţi nervoşi, el fiind locaşul senzaţiilor, al durerilor, dar şi al bucuriilor.

Dacă te-ai adresa unui naturalist care studiază compoziţia şi structura ţesuturilor trupului omenesc, globulele sîngelui şi rostul lor, ţi-ai da seama că omul este o maşină şi mai complicată. Am auzi astfel de mii şi milioane de celule, care toate sînt în cea mai strînsă legătură unele cu altele, despre milioane de ţesuturi celulare, de globule, de organe, care toate îşi au scopul şi funcţia lor. Dacă am întreba un chimist, ne-ar răspunde că omul este compus dintr-o serie de elemente chimice, ca apă şi grăsimi, carbon, fosfor, fier, calciu şi altele. Astfel ne arată ştiinţa valoarea omului.

Dar noi nu ne putem simţi mulţumiţi cu aceste răspunsuri, de aceea recurgem la religie şi întrebăm: Ce valoare are omul?

Cunoscînd răspunsul acesteia cu privire la originea omului, ne putem da seama că el este singura fiinţă care are posibilitatea să stăpînească şi să domine tot ceea

ce există pe pămînt. Aceasta, deoarece omul este creat „după chipul și asemănarea" lui Dumnezeu, cu scopul de a fi stăpînul creaturilor și reprezentantul lui Dumnezeu pe pămînt.

Sufletul fiind suflare de la Dumnezeu, este nemuritor. Prin „chipul" lui Dumnezeu care se oglindește în om, avem să înțelegem darurile și puterile cu care Dumnezeu a înzestrat sufletul prin actul creației: cugetarea, simțirea și voința. Din adîncurile tainice ale acestui suflet, răsare puterea sa de judecată, pe care o exprimă prin grai, emoțiile, sentimentele lui, precum și hotărîrile sale de a face binele sau răul.

Tot de acest suflet este legată funcția conștiinței, de care se vorbește tot mai mult astăzi. Ce este conștiința? Este ca un cîntar care măsoară faptele omenești după bunătatea sau răutatea lor. Este o strajă ce nu doarme, este un judecător neobosit și nepărtinitor. Dacă am căuta în toată lumea un astfel de judecător, nu l-am putea afla. Tribunalul conștiinței nu este robit de frică, nu este interesat nici nu se lasă mituit, ci judecă pe om în toate împrejurările după dreptate, de aceea este un judecător drept.

Femeile cînd nasc în dureri, după naștere se bucură de noul născut și uită durerile nașterii. Cu păcatul în fața conștiinței lucrurile stau invers: cînd facem păcatul ne bucurăm, dar după înfăptuirea lui vine regretul, remușcarea, nemulțumirea față de noi înșine și mustrările conștiinței.

Singur omul este capabil să înainteze pe căile progresului, pe cînd animalele nu pot păși dincolo de hotarele instinctelor. Numai omul are înnăscut simțul religios ca dispoziție, dovada contituind-o faptul că n-a existat nicicînd un popor fără vreo credință religioasă. Înțeleptul Plutarh zice: „Am văzut state fără ziduri, fără arme, fără întărituri, dar n-am întîlnit nicăieri vreun popor fără religie". Acest simț religios a ajuns de multe ori slăbit sau s-a încercat să fie dezrădăcinat, dar n-a fost cu putință. Este de-ajuns să ne amintim de Nero sau de Dioclețian, ca și de rezultatul negativ al persecuțiilor lor. „Sîngele martirilor este sămînța creștinismului", spunea un scriitor bisericesc. Murea un creștin, dar se converteau zeci și sute. Simțul religios îi dă putere omului să se înalțe cu mintea la Dumnezeu și să-L adore cu inima, căci numai în El își poate găsi adevărata pace și fericire. De aceea, Fericitul Augustin spunea: „Neliniștit este sufletul meu și nu-și va găsi liniștea pînă cînd se va odihni în Tine, Doamne!"

Între suflet și trup este un raport de solidaritate, ca între artist și instrumentul său. Trupul este tot așa de necesar sufletului, ca și instrumentul muzical prin care artistul își cîntă talentul său, ca și pana scriitorului pentru exprimarea gîndului său. Sufletul se manifestă, gîndește, muncește prin trup. El se folosește de trup ca de o unealtă menită să-i slujească pînă la moartea trupească.

Deși atît trupul, cît și sufletul sînt opera lui Dumnezeu, totuși înaintea Lui sufletul prețuiește mai mult decît trupul, ba mai mult decît tot ce este material. Căci iată ce ne spune Mîntuitorul: „Ce-i va folosi omului dacă va cîștiga lumea întreagă, iar sufletul său îl va pierde? Sau ce va da omul în schimb pentru sufletul său?" (Mt. 16, 26). Cu toate acestea, valoarea trupului este mare, deoarece, pentru mîntuirea oamenilor din robia păcatului, Mîntuitorul nostru s-a jertfit cu trupul, și-a vărsat sîngele pe cruce, după ce la întrupare și-a luat trup omenesc adevărat.

Iată de ce învățătura creștină nu ne îndeamnă să ne disprețuim trupul și să ne îngrijim numai de suflet. Strămoșii noștri romani aveau un proverb: „Numai într-un trup sănătos poate sălășlui o minte sănătoasă". Iar o minte sănătoasă trebuie să supravegheze ca între trup și suflet să fie o armonie frățească. Atunci cînd la cîrma vieții omenești se așează instinctele, poftele și pornirile inferioare, animalice, care întunecă demnitatea omului, îi degradează valoarea, făcîndu-l rob al unor plăceri inferioare, cînd își neglijează sufletul și devine rob patimilor trupești, atunci omul devine o greutate pentru cei din jur și pentru el însuși. De aceea trupul trebuie pus în slujba sufletului.

Legea firii este ca trupul să asculte de suflet, iar sufletul de Dumnezeu. Dar uneori alunecăm: facem din trup un zeu pe care îl slujim cu toate plăcerile și podoabele, iar grija de suflet o uităm.

De aceea, iubiţi credincioşi, trebuie să dăm întîietate sufletului şi apoi să ne îngrijim de nevoile trupului, spre a putea şi noi împlini cuvintele Sf. Apostol Pavel: „Slăviţi, dar, pe Dumnezeu în trupul vostru şi în duhul vostru, care sînt ale lui Dumnezeu" (I Cor. 6, 20). Prin aceasta ne vom dovedi originea: „Sîntem din neamul lui Dumnezeu" (F. Ap. 17, 29). Amin.

Arhim. *Serafim Man*

PREOŢIA SACRAMENTALĂ

Biserica, prin Sfîntul Duh actualizează în viaţa credincioşilor lucrarea mîntuitoare a lui Iisus Hristos continuînd pînă la sfîrşitul veacurilor întreita Sa slujire de Prooroc-Învăţător, Arhiereu şi Împărat. Mîntuitorul a dat însă Bisericii Sale o organizare Ierarhică. De aceea Biserica îşi exercită funcţiunea ei mîntuitoare prin ierarhia bisericească, adică prin slujitorii cărora Mîntuitorul le-a dat puterea de a învăţa, de a sfinţi şi de a conduce spre mîntuire pe credincioşi.

Avîndu-şi izvorul în preoţia sau arhieria lui Iisus Hristos, preoţia sacramentală ţine de fiinţa Bisericii ca şi comuniunea sacramentală a oamenilor cu Dumnezeu prin Hristos în Duhul Sfînt. Pe temeiul mărturiilor N. Testament şi ale Sfintei Tradiţii, Biserica învaţă că preoţia constituie o slujire de instituire divină. Ea are o putere care vine de la Sfîntul Duh, iar slujirea ei se desfăşoară potrivit voii lui Dumnezeu. Prin actele sfinţitoare ale preoţiei lucrează transcendenţa divină.

Preoţii, ca organe slujitoare ale transcendenţei divine, au misiunea de a-i înălţa pe credincioşi spre Dumnezeu. Dar ei nu pot face aceasta prin puterea omenească, ci printr-o putere de sus. De aceea, în Biserică se face distincţie între preoţi şi credincioşi, între păstori şi turma cuvîntătoare.

Termenul de preot nu este folosit în Noul Testament niciodată pentru desemnarea ierarhiei bisericeşti. Primii creştini au dat preoţilor alte denumiri, voind desigur să evite orice confuzie între preoţia creştină şi preoţia iudaică sau păgînă. Acest termen este aplicat însă fie Mîntuitorului Hristos, care este numit în epistola către Evrei „Preot după rînduiala lui Melchisedec" (Evrei 5, 56), Mare Preot (10, 21) şi Arhiereu (2, 17) etc. fie credincioşilor creştini în general (Apoc. 1, 6; 5, 10; 20, 6; I Petru 2, 5—9) preoţie împărătească. Epistola către Evrei dă acest titlu Mîntuitorului deoarece îşi propune să demonstreze superioritatea preoţiei lui Hristos faţă de preoţia mozaică.

Dar credincioşii sînt numiţi preoţi pe temeiul apartenenţei lor la noul popor ales al lui Dumnezeu în care s-au împlinit făgăduinţele Vechiului Testament (Ieş. 19, 6). Nu este vorba desigur de exercitarea misiunii preoţeşti specifice de către toţi membrii Bisericii. Prin preoţia generală sau împărătească a credincioşilor creştini nu se înţelege altceva decît consacrarea lor lui Dumnezeu, participarea lor la harul mîntuirii prin jertfa lui Iisus Hristos.

Domnul Iisus a ales pe cei 12 Apostoli (Lc. 6, 12—13), acestora le-a dat puterea şi dreptul de a popovădui Evanghelia (Mt. 28, 19—20; Mc. 16, 15); de a săvîrşi Sf. Taine (Mt. 18, 18; 28, 18—19; Lc. 22, 19; In. 20, 22—23) şi de a conduce pe credincioşi la mîntuire (Mt. 18, 14; Lc. 10, 16; I Cor. 5; II Cor. 10, 16). După cei 12, Domnul alege pe cei „şaptezeci de ucenici" (Lc. 10, 1) deosebindu-i şi pe aceştia de „mulţimea ucenicilor". Alegerea celor două grupări vădeşte intenţia precisă a Mîntuitorului de a crea o Biserică organizată ierarhic, cu cler şi popor.

După Pogorîrea Sfîntului Duh, Apostolii Domnului au întemeiat Biserica creştină, rînduind în fruntea ei o ierarhie bisericească, bine constituită, cu cele trei trepte ale ei: diaconatul, preoţia şi episcopatul.

Diaconii

Termenul de diacon „diaconos" în antichitate însemna „slujitor" şi în special „slujitor la mese" dar este folosit şi cu sensul special de slujitor bisericesc în prima treaptă a preoţiei (Fil. 1, 1; I Tim. 3, 8—12). Instituirea se făcea prin rugăciune şi prin punerea mîinilor (F. Ap. 6, 1—6). Ei sînt menţionaţi alături de episcopi.

Preoţii

Sf. Apostoli au hirotonit preoţi imediat după Cincizecime. Erau numiţi „prezbiteri" a căror funcţiune era identică cu cea a preoţilor de azi. În F. Ap. 11, 30 îi vedem pe preoţi primind, în numele Bisericii din Ierusalim, ajutoarele aduse de Sf. Pavel şi Barnaba de la Antiohia Siriei. Rînduirea în această treaptă se făcea prin hirotonie (F. Ap. 14, 23). Prin hirotonie în Noul Testament rezultă clar că preoţilor li se conferă o întreită putere: învăţătorească, sfinţitoare şi conducătoare. Astfel Sf. Pavel arată că preotul trebuie să fie destoinic, să înveţe pe alţii... bun chivernisitor la casa lui... căci dacă nu ştie cineva să-şi rînduiască a sa casă, cum va purta grijă de Biserica lui Dumnezeu? (Tim. 1, 9).

Preoţii sînt însă şi purtători ai puterii sfinţitoare. Mîntuitorul a încredinţat Sfinţilor Apostoli şi urmaşilor nu numai misiunea de a învăţa ci şi de a-i boteza pe oameni; de a săvîrşi Taina Sf. Euharistii spre pomenirea Sa (Lc. 22, 19; I Cor. 11, 24). Puterea de a lega şi dezlega (Mt. 18, 18), adică puterea de a ierta păcatele, făcîndu-i astfel continuatorii lucrării sale sfinţitoare.

Preoţii la rîndul lor au datoria de a-şi îndeplini misiunea cu rîvnă şi cu dragoste făcîndu-se pildă vie credincioşilor (I Petru 5, 1—3). Pentru slujirea lor preoţii vor primi „cununa cea neveştejită a măririi" de la Însuşi Mîntuitorul, Care este Mai-Marele păstorilor (I Pt. 5, 4).

Episcopii

Noul Testament ne oferă mărturii clare despre faptul că unele persoane aveau demnitatea de episcopi. Sf. Iacob, fratele Domnului, unul dintre stîlpii Bisericii (Gal. 2, 9) este înfăţişat în Noul Testament ca episcop al Ierusalimului (F. Ap. 21, 28). Îndemnurile pe care Sfîntul Iacob le dă în Epistola sa, mai ales cele privitoare la Sf. Maslu (Iac. 5, 14—15), sînt desigur îndemnurile unui episcop.

Sfinţii Timotei şi Tit sînt hirotoniţi episcopi şi trimişi să conducă bisericile. Au primit însărcinarea de a hirotoni preoţi pentru comunităţile creştine de aici (Tit 1, 5).

Apocalipsa cuprinde unele cuvinte de îndemn adresate „îngerilor" adică episcopilor a şapte Biserici din Asia Mică (Apoc. 2—3), ceea ce înseamnă că aceste Biserici aveau deja o organizare ierarhică bine constituită, fiind fiecare conduse de cîte un episcop.

Episcopul este reprezentantul deplin al lui Hristos. Fiecare episcop este capul unei biserici locale, „Capul plinătăţii lui Hristos" cum spune Sf. Grigorie de Nazianz. Căci Hristos îl investeşte pe acesta nu numai cu harisma şi cu răspunderea săvîrşirii Tainelor, săvîrşite şi de preot, ci şi a tainei hirotoniei, pentru ca toţi preoţii să-şi aibă preoţia prin acesta şi să stea sub ascultarea lui.

De aceea episcopul este prin excelenţă reprezentantul văzut al lui Hristos şi lucrează în voia lui Hristos. De aceea întrucît Biserica este în chip nevăzut în Hristos, este în chip văzut în episcop, organul lui plenar. Fără episcop nu poate exista Biserică (Sfîntul Ciprian), pentru că fără el Hristos nu are un organ şi un chip văzut prin care să hirotonească orgenele văzute ale Bisericii pentru săvîrşirea celorlalte Taine, prin care adaugă membri noi şi întreţine viaţa Bisericii sau a trupului Său tainic în unitate.

Din această succintă prezentare putem constata că încă de la începuturile Bisericii creştine s-a făcut distincţie netă între membrii ierarhiei şi credincioşii laici, între păstori şi păstoriţi. Pe de altă parte Noul Testament oferă mărturii extrem de clare, cu privire la existenţa în epoca apostolică a ierarhiei bisericeşti sacramentale, cu cele trei trepte ale ei, chiar dacă terminologia referitoare la această ierarhie nu era încă fixată în mod definitiv.

Din mărturiile neotestamentare rezultă în mod limpede, că preoţii nu sînt simpli delegaţi ai credincioşilor, ei nu-şi primesc slujirea de la comunitate, cum învaţă teologia protestantă, nici nu-şi arogă cu de la sine putere vreun drept oarecare, „Nu-şi ia cineva de la sine această cinste, ci e chemat de Dumnezeu ca şi Aron" se spune în Epistola către Evrei 5, 8.

Întreita putere a preoţiei creştine este de origine dumnezeiască. Sfîntul Apostol Pavel mărturiseşte că preoţii sînt rînduiţi în slujba lor de Duhul Sfînt (F. Ap.

20, 28). „Duhul Sfînt v-a pus pe voi episcopi" şi ca atare ei sînt iconomi ai lui Dumnezeu (Tit 1, 7).

Importante temeiuri ale ierarhiei sacramentale ne oferă şi scrierile Părinţilor Apostolici. Amintim doar cîţiva: Sf. Clement Romanul care în epistola sa către Corinteni scrisă pe la anul 96 împarte pe slujitorii Bisericii în trei cete.

Sfîntul Ignaţiu Teoforul († 107) zice: „toţi să respecte pe diaconi ca pe Iisus Hristos; să respecte şi pe episcop care este chip al Tatălui, iar pe preoţi ca pe soborul lui Dumnezeu şi ca adunare a Apostolilor. Fără de aceştia nu se poate vorbi de Biserică" (Epistola către Tralieni).

Luîndu-i pe preoţii (care se supun) bisericii magneziene, pentru cinstea care o dau episcopului lor, acelaşi Părinte Apostolic arată că cei ce se supun episcopului se supun de fapt Tatălui lui Iisus Hristos, Episcopul tuturor. „De aceea se cuvine să ne supunem episcopului fără nici o făţărnicie, că nimeni nu înşală pe episcopul acesta văzut, ci îl înşală pe cel nevăzut" (Epistola către magnezieni).

Avîndu-şi temeiul şi izvorul în preoţia sau arhieria lui Iisus Hristos, în care se concentrează întreaga Sa operă răscumpărătoare, preoţia sacramentala este o instituţie indispensabilă Bisericii.

Prin preoţia creştină se actualizează în viaţa credincioşilor însăşi preoţia lui Hristos şi deci lucrarea Sa mîntuitoare şi sfinţitoare.

Fără preoţie nu poate exista Biserică autentică. Dacă Biserica este trupul lui Hristos (Rom. 12, 4) atunci Biserica fără preoţie poate fi asemănată cu un trup mutilat, căruia îi lipsesc organele cele mai importante, fiindu-i extirpate „încheieturile şi legăturile" (Coloseni 2, 19; Efeseni 4, 16) care-i asigură unitatea şi armonia.

Voind a ne mîntui în Hristos Iisus, trebuie să ne ferim de orice fel de răstălmăcire a învăţăturii celei sănătoase (Tit 7, 9) despre preoţie.

Să răsune permanent în auzul nostru spiritual îndemnul Sfîntului Clement Romanul: „Să ne temem de Domnul Iisus al cărui sînge s-a dat pentru noi".

Să respectăm pe conducătorii noştri; să cinstim pe preoţi (Epistola către Corinteni 21).

Pr. *Gavril Burzo*

DIN VIAȚA BISERICEASCĂ ÎN ARHIEPISCOPIA SIBIULUI

Resfințirea bisericii ortodoxe române „Sf. Nicolae" din suburbia Turnișor-Sibiu

Făcînd o scurtă incursiune în trecutul istoric al acestei așezări, aflăm Turnișorul ca o localitate de margine a Sibiului și pomenită sub numele documentar latin de „Villa Epponis", întîlnit la anul 1327, iar apoi de „Villa Eppendorf" sau „Eppendorf", apoi „Neppendorf" și în sfîrșit „Villa Oppensis" (opus)=cetate, fortificație (lat), fundația bisericii ev. luth. de azi, avînd ca fundație un turn de pază roman= oppendorf. Turnișor, turn mic sau cum obișnuiesc pînă astăzi a zice: mă duc în „Turn", recte în Turnișor.

În cronica bisericii ev. luth. din Turnișor se amintește că la venirea coloniștilor germani-catolici, se afla pe acest teritoriu o populație românească, stabilită cam în centrul suburbiei de azi și forțată atunci să se retragă spre Cibin, unde a rămas vatra de baștină a românilor turnișoreni. În 1536, coloniștii trec la lutheranism împreună cu preotul lor Mihail Binder.

Vitregia istoriei s-a abătut în nenumărate rînduri și sub forme diferite, asupra locului și locuitorilor săi. Astfel, Turnișorul a fost prădat și ars de turci în 22 ianuarie 1493, care la plecare au luat cu ei mulți locuitori. În 1494 regele ungar Vladislav al II-lea, venind în Transilvania își instalează tabăra regală pe hotarul comunei, aproape de Antrepozitul frigorific de astăzi.

În 1502 Turnișorul e declarat suburbie a Sibiului, iar printr-un act guvernamental din 1804 localitatea e numită comună independentă, devenind din nou suburbie după 23 August 1944.

În 15 octombrie 1529 mercenarii lui Zapolya și aliații turci dau foc Turnișorului. În 28 noiembrie 1601 Turnișorul e ars de trupele maghiare ale principelui Sigismund Bathory, luînd și mulți prizonieri de ambele sexe, iar în 27 ianuarie 1603 alte trupe ale lui Sigismund au ars din nou satul reclădit. În 1658 voievodul muntean Mihnea Vodă cel Rău a avut tabăra între Turnișor și Cristian. În 1659 principele Rakoczy II, asediind pe concurentul Acatius Bartchai, care era retras în cetatea Sibiului cu o mică armată turcă în așteptarea unui ajutor de la sultan, a fost cu trupele în Turnișor pînă la 13 mai 1660, cînd se retrage fără succes. În 1686 trupele austriece au ocupat cetatea, iar un detașament de trupe au devastat holdele Turnișorului, dîndu-se o luptă între ei și secui.

Primele date precise despre locuitorii Turnișorului se întîlnesc în anul 1691: un morar, patru văduve, opt familii de români și 24 familii de sași. Deci la finele sec. XVII, Turnișorul era un adevărat „turnișor", sat foarte mic, parohia ort. rom. abia mijind ca o zare dintru începuturi, strecurată prin negura veacurilor.

La începutul sec. 18 urmează un nou val de suferințe din cauza războiului civil dintre austrieci și aderenții lui Francisc Rakoczy. La 27 noiembrie 1706 Turnișorul e ars din nou, cei mai mulți locuitori părăsindu-l și fugind în Sibiu. În 1707 aderenții lui Rakoczy au neliniștit atît de mult pe locuitori încît recolta a fost adunată sub paza soldaților austrieci. După terminarea războiului civil din 1712, autoritatea fiscală constată doar 28 gospodării de sași și 5 gospodării de români.

În anul 1719 urmează o suferință și mai groaznică: ciuma. Astfel, dintr-un raport datat 28 septembrie 1719, reiese că pînă la data respectivă au murit 45 de per-

soane, ciuma încetînd la 1 noiembrie cu un bilanţ jalnic: morţii 55 români şi 52 saşi.

Important este faptul că după atîtea încercări şi mutaţii, cu ocazia verificării locuitorilor din scaunul Sibiului, de către comisari fiscali, în 1721, Comisia din Turnişor prezintă o situaţie cu 34 familii româneşti şi 25 familii săseşti, iar 12 curţi arse şi fără locuitori.

În anii 1734—37, sub domnia împăratului Carol al VI-lea, a fost populat Turnişorul cu un număr considerabil de austrieci de religie luterană, foşti muncitori mineri, iar în anul următor mai vin din satul vecin Cristian încă 58 de austrieci. Astfel, la sfîrşitul sec. XIX sînt 1823 lutherani şi 474 ortodocşi.

În 12 septembrie 1829, un incendiu, alimentat de vînt, a cuprins în puţine minute tot cartierul românesc în flăcări, arzînd 52 case şi 64 şuri. În 14 septembrie 1864 un alt incendiu a mistuit gospodăriile a 40 de români şi 23 de germani şi în 24 septembrie 1866 alt incendiu a mistuit 166 şuri şi 2 case.

În 1878 ia fiinţă organizaţia de pompieri voluntari, confruntată în 1892 cu ultimul mare incendiu care a mistuit 84 de gospodării.

În asemenea împrejurări de vitregie, sub toate formele, parohia ort. rom. din Turnişor-Sibiu se organizează cam în jurul anului 1800. Pe o filă a Mineiului lunii martie, apare o menţiune făcută de protopopul „deplin" al Scaunului Sibiului, Ioan Popovici: „Acest mineiu... şi s-au dat la această sfîntă bisearică neunită, care *acum dintru întîiu s-au zidit* întru acest numit sat Turnişor..." Turnişor 20 februarie 1812", an care ar corespunde cu zidirea bisericii, iar turnul-clopotniţă ridicîndu-se abia în 1883, din pricina orînduirilor sociale de atunci.

În anii 1945—46, un nou lot de colonişti sporesc populaţia Turnişorului, de astă dată români veniţi din comunele Poplaca, Tilişca şi Vale, precum şi din alte localităţi, majorînd populaţia ortodoxă de la 500 suflete la peste 1800 suflete.

Parcurgînd anii de linişte şi de noi prefaceri sociale, după cel de-al doilea război mondial, cînd Turnişorul se înscrie între primele cinci gospodării colective pe ţară (1949), locuitorii suburbiei s-au înfrăţit în muncă şi au ţinut pas cu înnoirile ce se văd peste tot.

Îndrumaţi în ultimii 12 ani de P. C. Pr. Dionisie Turcu, credincioşii parohiei ortodoxe au reuşit să-şi realizeze şi ultima dorinţă de-a vedea biserica parohiei cu hramul „Sf. Nicolae", îmbrăcată într-o frumoasă pictură în tehnica fresco, executată de fam. Valeria, Ioan şi fiul Nelu Căzilă, lucrare încheiată la împlinirea a 72 ani de la zidirea bisericii.

Ziua de duminică 14 iulie 1985 n-a fost numai o zi cu soare, ci şi o zi mare pentru întreaga obşte românească a Turnişorului. În dimineaţa zilei respective, Înalt Prea Sfinţitul Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, poposeşte în faţa bisericii „Sf. Nicolae", în dangătul clopotelor, pentru resfinţirea locaşului de cult.

Înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi, format din P. C. Păr. vicar în pens. Traian Belaşcu, P. C. Dănilă Luca protopopul Sibiului, P. C. Prot. Nichifor Todor Sibiu-Trcistejari, P. C. Prot. Mircea Creţu — Tălmaciu, C. Preot Mircea Leb — Ghijasa de Sus şi parohul bisericii P. C. Prot. Dionisie Turcu, precum şi P. C. arhid. Dumitru Dan, cons. arhiepiscopesc, şi P. C. arhid. Ioan Galea, secretar arhiepiscopesc şi C. diacon Nichifor Stancu.

După sfinţirea apei, în sunetele clopotelor, Î. P. S. Mitropolit Antonie, înconjurat de soborul de preoţi şi diaconi, a făcut înconjurul bisericii, stropind cu aghiazmă şi pecetluind cu Sf. Mir zidurile şi interiorul bisericii, apoi pe altarul ridicat ocazional în curtea bisericii s-a slujit slujba arhierească a Sf. Liturghii, în prezenţa unei asistenţe numeroase de credincioşi, răspunsurile fiind date de un grup coral de la centrul arhiepiscopesc Sibiu.

În cadrul Sf. Liturghii, la momentele potrivite, a fost hirotonit întru diacon C. Vasile Leb, asistent la Institutul Teologic Universitar din Sibiu şi întru preot C. diacon I. Naghiu pentru parohia Aita Medie, jud. Covasna.

La sfîrşitul Sf. Liturghii a vorbit P. C. Prot. D. Luca despre semnificaţia momentului, scoţînd în evidenţă exemplul de dăruire, de muncă şi de părintească dragoste al Î. P. S. Sale Mitropolitul Antonie. De asemenea, a vorbit parohul locului P. C. Prot. D. Turcu care după ce face o scurtă prezentare a trecutului localităţii, expune în detalii, întreaga sa activitate pastorală din parohiile prin care a păstorit,inclusiv lucrările înfăptuite, încheind cu pictura bisericii, dar mai ales

deosebita mulţumire pentru prezenţa Î. P. S. Sale în această biserică şi în mijlocul credincioşilor, eveniment care nu se va uita niciodată.

Î. P. S. Mitropolit Antonie, mînecînd de la evanghelia duminicii a 6-a după Rusalii, vindecarea slăbănogului (Mt. 9, 1—8), a axat cuvîntul de învăţătură pe valoarea credinţei şi rugăciunii făcute pentru alţii. Analizînd pericopa evangheliei, cu spirit critic şi cu o logică determinantă, a reţinut atenţia credincioşilor ca într-un dialog deschis, urmărindu-se pe feţele lor înţelegerea, convingerea şi nu mai puţin nesaţul şi grija lor de-a nu le scăpa nimic din cuvîntul de învăţătură al Înaltului ierarh.

După otpust, s-a dat citire actului prin care Î. P. S. Sa acordă şi hiroteseşte întru iconom stavrofor pe parohul locului Prot. Dionisie Turcu, precum şi actului de preţuire acordat epitropilor bisericii şi membrilor consiliului parohial.

La agapa ce s-a dat după terminarea serviciului religios, a toastat D-l pastor evanghelic din localitate Heintz Galter, care aducînd salutul Bisericii evanghelice din localitate, vorbeşte în spirit ecumenist despre rolul şi colaborarea bisericilor, pentru o lume mai bună şi paşnică. P. C. Păr. vicar Tr. Belaşcu, caracterizînd rîvna deosebită a Î. P. S. Mitropolit Dr. Antonie, spune că din amvonul catedralei, Î. P. S. Sa mitropolitul cărturar, a făcut o tribună, ca unul care ştie să coboare în inima credincioşilor, dezvoltînd o prodigioasă activitate şi pe plan extern, fără a neglija realităţile din cadrul Mitropoliei, care toate poartă girul unor înnoiri. A toastat de asemenea P. C. Prot. N. Todor, evocînd stări de pionierat ale parohiei ortodoxe Turnişor, după 1946 şi arătînd importanţa contribuţiei preotului ca delegat al ierarhului său într-o parohie. Parohul D. Turcu, mulţumeşte Î. P. S. Sale pentru bucuria făcută credincioşilor şi păstorului lor, cu acest prilej festiv. Mai toastează pictoriţa Valeria Căzilă şi P. C. Prot. M. Creţu.

Tuturor le răspunde Î. P. S. Mitropolit Antonie, care referindu-se între altele la plecarea continuă peste hotare, precizează că nu pleacă din plăcere, dar o face cu plăcere, punînd suflet în ea, ca să avem o contribuţie la buna înţelegere între biserici şi la statornicirea unei păci echitabile în lume.

Într-o atmosferă de înălţare sufletească, resfinţirea bisericii ort. rom. din Turnişor s-a înscris ca un act memorabil în cronica vieţii parohiale, ca o zi de neuitat, o zi mare de înviorare duhovnicească şi aleasă bucurie.

Prot. *Nichifor Todor*

Deschiderea festivă a Cursurilor de îndrumare misionară şi pastorală a preoţilor — seria a 71-a — de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu

Între 22 iulie şi 21 august 1985 s-a desfăşurat la Institutul Teologic Universitar din Sibiu seria a 71-a a Cursurilor de îndrumare misionară şi pastorală a preoţilor, la care participă 250 de preoţi din cuprinsul întregii Patriarhii Române.

Festivitatea de deschidere a acestora a avut loc în ziua de 31 iulie a. c. fiind prezidată — din încredinţarea Sf. Sinod şi a Preşedintelui său, P. F. Patriarh Iustin — de către P. S. Sa Justinian Maramureşanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului.

Programul festiv a constat din trei cuvîntări şi trei piese muzicale: „Taina creştină", „Iubite-voi, Doamne" şi „Rugăciune" (text de Mihai Eminescu), acestea din urmă fiind executate de corala preoţilor cursanţi, condusă de P. C. Arhid. Lector Ioan Popescu.

Cuvîntul de inaugurare l-a rostit P. C. Prof. Dr. Constantin Voicu, Rectorul Institutului. Importanţa momentului festiv de deschidere a acestor cursuri a fost subliniată de P. C. Sa astfel: „Astăzi, le inaugurăm festiv, cu inimi curate, înălţate deasupra portativului îndeletnicirilor de zi cu zi. Le inaugurăm festiv, astăzi, cu convingerea că un asemenea moment generează îndatoriri şi prilejuieşte asumarea de angajamente. Popasurile festive împrospătează atmosfera de lucru

şi infuzează vigoare nouă celor ce muncesc. În această atmosferă de lucru, dorim să se desfăşoare şi aceste cursuri".

După o succintă prezentare a formelor de organizare şi de îmbunătăţire continuă a învăţămîntului teologic din cuprinsul Patriarhiei Române, după anul 1949, P. C. Sa arată că astăzi principiul călăuzitor în acest domeniu este cel formulat de P. F. Patriarh Iustin astfel: „Pentru ca Biserica să-şi poate îndeplini misiunea, avem nevoie de preoţi vrednici. Ea trebuie să contribuie la rezolvarea problemelor pe care ţara le are şi pe care poporul le cere... Nu pregătim preoţi nelegaţi de glia românească. Avem nevoie de preotul care trăieşte în mijlocul credincioşilor, care ascultă de glasul pămîntului, care are ochii aţintiţi la popor şi care doreşte şi caută să-i ajute. Facem, în lucrarea noastră, ceea ce Mîntuitorul a făcut prin întruparea Sa, ca omul să fie ridicat la Dumnezeu. Biserica trebuie să se plece la chemarea poporului şi să îl ridice la o treaptă mai înaltă".

Despre importanţa cursurilor de îndrumare misionară şi pastorală a preoţilor, P. C. Sa a spus, între altele: „Deşi cursurile de îndrumare misionară şi pastorală a clerului au ajuns la seria a 71-a totuşi ele nu şi-au pierdut însemnatatea. Dimpotrivă, viaţa arată că ele sînt din ce în ce mai necesare şi mai folositoare. Ele corespund, pe de o parte, dorului de progres, trebuinţei de perfecţionare a metodelor de lucru în activitatea pastorală, pe de altă parte, dinamismului în care se desfăşoară viaţa societăţii din zilele noastre". La aceste cursuri preoţii au prilejul şi posibilitatea „să-şi împrospăteze cunoştinţele teologice, ... să-şi împlinească lacunele, ... să-şi primenească metodele îmbătrînite de rutină,, ... să împărtăşească metode superioare de eficientă lucrare pastorală, ... să-şi cultive capacitatea slujitoare, ... să primească o orientare de fond în problemele vieţii contemporane, ... să se pătrundă de rigorile examenelor de conştiinţă, ... să defrişeze energic, bine gîndit, corect săvîrşit toate tărîmurile de afirmare a pastoraţiei colective şi individuale", să-şi înnoiască spiritul de răspundere, zelul pastoral şi misionar pentru a realiza chipul preotului integral şi a corespunde „imperativului pastoraţiei din toate timpurile" formulat de Sf. Ap. Pavel prin cuvintele: „Fii treaz în toate, fă lucru Evanghelistului, slujba ta fă-o deplin" (II Tim. 4, 5)

Între îndatoririle bisericeşti actuale ale preoţimii, P. C. Sa enumeră cu prioritate: „păzirea cu curăţie a doctrinei Bisericii străbune", prevenirea „infiltraţiilor prozelitiste nocive", „adoptarea şi unificarea cîntării bisericeşti în comun", „uniformizarea cultului", „vestirea Cuvîntului lui Dumnezeu" îmbinată cu „viaţa morală", cu „pilda vieţii" morale şi religioase şi „datoria de a da „un răspuns bun" întrebărilor şi solicitărilor credincioşilor noştri de astăzi"; iar între obligaţiile cetăţeneşti de actualitate acordă întîietate celor care privesc — aşa cum zice P. F. Patriarh Iustin — „opera istorică pe care o înfăptuieşte poporul nostru acum", adică: devotamentul faţă de popor, faţă de aspiraţiile şi străduinţele lui, slujirea binelui comun, „contribuţia... la adîncirea şi cimentarea respectului obştesc faţă de legile ţării", sprijinirea acţiunilor statului nostru pentru pace şi dezarmare, a Apelului pentru pace şi dezarmare lansat de F. D. U. S. în 23 mai a. c. etc.

Îndreptînd atenţia auditorului asupra faptului că „seria a 71-a a cursurilor noastre se desfăşoară într-un an cu evenimente de înaltă talie evocatoare şi amplă vibraţie naţională la care se asociază şi Biserica noastră", P. C. Rector precizează: „În acest an se împlinesc două decenii de cînd destinele patriei noastre au fost încredinţate Domnului Nicolae Ceauşescu, Preşedintele R. S. România. S-a inaugurat în acest răstimp în istoria poporului nostru „epoca Ceauşescu", epocă în care România se înfăţişează lumii întregi ca o ţară cu o economie puternică, în plin avînt, cu o cultură şi o civilizaţie superioară" şi cu o politică externă apreciată ca fiind „cea mai activă, cea mai dinamică şi mai bogată în roade din întreaga istorie a României:... Ca un corolar al prestigioasei activităţi a Preşedintelui patriei noastre, Domnul Nicolae Ceauşescu, a fost şi alegerea recentă a Domniei Sale ca membru titular şi Preşedinte de onoare al Academiei R. S. România".

Din multele referiri ale vorbitorului la problema păcii şi războiului în vremea noastră, amintim doar una concluzivă: „Sîntem bucuroşi că programul

pastoral al slujirii noastre specifice coincide cu programul național al năzuințelor noastre supreme, în miezul căruia stă apărarea și întărirea păcii".

Încheiem prezentarea acestor spicuiri din cuvîntarea bogată în idei, sfaturi și îndemnuri pentru preoții cursanți cu informarea asupra mulțumirilor pe care P. C. Rector Dr. C. Voicu le-a adresat P. F. Patriarh Iustin, I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, P. S. Sale Justinian Maramureșanul și Institutului Teologic Universitar din București „pentru tot ceea ce fac ca să ne desfășurăm cu folos activitatea noastră la această serie de cursuri" și cu menționarea urării de bun venit și de succes la cursuri adresată preoților participanți la cursuri.

În continuare a luat cuvîntul P. C. Pr. drd. Mihail Popescu (București), care a vorbit în numele preoților cursanți, spunînd, între altele următoarele: „Este bine cunoscută grija deosebită pe care Biserica Ortodoxă Română o poartă pentru ridicarea continuă a nivelului de pregătire profesională a preoțimii noastre de astăzi. Trăim într-o lume care se află în continuă prefacere și progres pe toate planurile, inclusiv pe cel al ridicării permanente a gradului de pregătire profesională a celor ce muncesc. Acest fapt ne obligă pe noi preoții să fim la înălțimea exigențelor societății contemporane și a obligațiilor ce ne revin de a fi „lumina lumii". Sîntem cu toți conștienți de misiunea ce o avem și de răspunderea ce decurge din ea — aceea de a fi preoți capabili să propovăduim cuvîntul lui Dumnezeu la toți oamenii de toate categoriile în ce privește nivelul de pregătire. Dacă în vechime preotul și învățătorul erau singurii intelectuali de la sate, astăzi situația este cu totul alta, gradul pregătirii intelectuale a enoriașilor noștri fiind net superior. De aceea sîntem cu toți conștienți că pretutindeni credincioșii noștri de astăzi — pe care îi păstorim — ne privesc cu un ochi mai critic, mai exigent, așteptînd de la noi, preoții răspuns la toate problemele lor sufletești care îi frămîntă, la toate chestiunile neclare și întrebările ce îi preocupă — potrivit spiritului veacului în care trăim — pe plan lăuntric. De aici decurge și faptul că exigențele pregătirii noastre în pastorație sînt mult mai mari. Așa se face că astăzi sîntem prezenți la Institutul Teologic Universitar, din Sibiu, preoți din toată țara, dornici să ne îmbogățim cunoștințele noastre teologice, pentru a răspunde la înălțime în situațiile cu care sîntem adeseori confruntați". După exprimarea unor aprecieri elogioase privind nivelul prelegerilor, competența profesorilor și condițiile create în institut pentru buna desfășurare a cursurilor și a mulțumirilor de rigoare adresate I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului și P. C. Rector Dr. C. Voicu, vorbitorul a dat expresie dorinței preoților de a se depăși pe ei înșiși la aceste cursuri spre a se întoarce acasă ca preoți și cetățeni cît mai de folos Bisericii, credincioșilor și Patriei noastre R. S. România.

Programul festiv a fost împlinit printr-un substanțial, competent și binevenit cuvînt de învățătură rostit de P. S. Episcop-vicar Justinian Maramureșanul. P. S. Sa a vorbit preoților cursanți despre întreita demnitate a preoției, despre cele trei slujiri la care sînt chemați preoții. Demnitățile preoției îl situiază pe preot într-o poziție de excepție în cadrul comunității umane. Rolul său excepțional nu va înceta niciodată, căci lumea va avea nevoie totdeauna de un plus de spiritualizare. Preotul care își îndeplinește conștiincios cele trei slujiri, de: profet (învățător) arhiereu, împărat (apostol, conducător), se bucură de prețuirea, respectul și grija enoriașilor săi. „Preotul trebuie să aibă inimă și suflet care să bată în ritm cu inima enoriașilor săi".

P. S. Sa a subliniat importanța pentru țară a slujirii preoțești, adăugînd: „Avem o țară fiindcă am avut o Biserică. De aceea, cine lovește în Biserică, lovește în țară. Avem o țară fiindcă am avut un preot. Totdeauna preoții noștri au fost români, nu străini, născuți din sînge românesc. Ei au slujit totdeauna românește, pentru că nici ei nu știau altă limbă". De aici și primele cărți în limba română.

„Preotul — a spus P. S. Sa în continuare — nu e niciodată scindat, ci e și omul patriei pe care o avem și omul împărăției eterne. Slujind patria de pe pămînt, ne asigurăm patria din cer".

În legătura cu importanța cursurilor de îndrumare, P. S. Sa apreciază că ele ajută pe preot „să nu îmbătrînească (Preotul n-are voie să îmbătrînească pentru că slujește un stăpîn nemuritor, un suflet nemuritor, o instituție permanent

necesară)", să-şi împrospăteze cunoştinţele, să se simtă iar student, ... să-şi verifice puterile proprii în comparaţie cu profesorii şi cu ceilalţi preoţi, ... să-şi întărească puterea în rugăciune, în cuvînt, în slujire, ... să înveţe de la colegii de preoţie veniţi din toată ţara, ... să-şi dea seama că nu e singur, că în dreapta şi în stînga are alţi slujitori şi un popor întreg". Pentru toate aceste înlesniri „trebuie să mulţumim conducătorilor Bisericii şi autorităţilor de stat... Trebuie să le fim recunoscători. Ce-ar fi dacă nimeni nu ţi-ar da nici o atenţie? Ce-ar fi dacă n-am avea posibilitatea să ne întrunim la aceste cursuri, la conferinţele de orientare?"

P. S. Sa îndeamnă pe preoţii cursanţi la credinţă şi dragoste, la rugăciune, la promovarea cîntării în comun „ca armă împotriva prozelitismului sectar", la ajutarea „fraţilor mai mici, care au nevoie de ajutorul, de fapta bună a preotului".

În încheiere, P. S. Sa adresează mulţumiri P. F. Patriarh Iustin, Onor. Departament al Cultelor, I. P. S. Antonie al Ardealului, P. C. Păr. Rector C. Voicu, P. C. lector I. Popescu şi tuturor care asigură buna desfăşurare a acestei serii de cursuri de îndrumare misionară şi pastorală.

Pr. lector *Ioan Glăjar*

Mitropolitul Nicolae Bălan

— La 30 de ani de la moartea sa —

În ziua de 6 august 1985, ziua Schimbării la faţă a Domnului, s-a săvîrşit comemorarea mitropolitului Nicolae Bălan, de la a cărui moarte se împlinesc 30 de ani.

În Sibiu a fost săvîrşit un parastas de un sobor de 12 preoţi, — în frunte cu I. P. Cuviosul Arhim. Vasile Cornilă, vicarul administrativ al Arhiepiscopiei — şi de un sobor de diaconi în frunte cu I. Galea, secretarul Arhiepiscopiei.

A participat un număr impresionant de admiratori de la Centrul Eparhial şi profesori de la Institutul Teologic, peste o sută de preoţi din cei aflaţi la cursurile de îndrumare, credincioşi.

Cuvîntul memorial l-a rostit pr. prof. Nicolae Neaga, care, în rezumat, a spus următoarele:

Iau cu adîncă mişcare sufletească cuvîntul în acest moment de sublimă tăcere, pe care o impune atmosfera strălucitoare şi lumina duioasă a evenimentului pe care îl prăznuim astăzi: Treizeci de ani de la moartea mitropolitului Nicolae Bălan, care întruchipează „figura cea mai reprezentativă a episcopatului nostru de la Unire încoace".

Graiul meu nu poate tălmăci îndeajuns avalanşa de sentimente care ne copleşeşte pe cei care l-am cunoscut faţă către faţă pe „arhiereul neegalat de nimeni în prestigiu şi neajuns de altcineva în realizările sale naţional-bisericeşti".

Prin măiestria cuvîntului de la catedră, şi amvonul catedralei şi al bisericilor, binecuvîntate de el şi prin calitatea de redactor şi îndrumător al atîtor prestigioase tipărituri, a ridicat cultura ortodoxă şi românească la un grad apropiat de gîndul şi inima Aceluia care a zis: „Aşa să lumineze lumina voastră..."!

Cărţile de frumoasă şi apreciată ţinută, apărute în tiparniţa arhidiecezană, cu seriile populară, didactică şi teologică, sînt realizări care copleşesc recunoştinţa, căci ele constituie o contribuţie serioasă la cultura noastră ortodoxă şi românească.

Tactul cu care a ştiut să întîmpine şi să dezlege cele mai grele probleme, constituie „o vitejie a spiritului cu care a slujit împărăţia lui Dumnezeu şi împărăţia neamului".

„Eroicul drum făcut la Iaşi în toamna viforoasă a anului 1918, pentru a înfăptui împărăţia neamului rămîne epocal". „A ridicat steagul Ortodoxiei, l-a fîlfîit în văzul ţării şi-a strigat drepturile noastre netăgăduite".

De faţă a fost, cu toată puterea rîvnei sale, la cele mai epocale momente ale vieţii noastre publice şi a făcut să se audă glasul său răspicat.

Ctitoriile vlădiceşti de la Cluj şi Oradea, evoluţia episcopiei din Caransebeş spre mitropolia Banatului din Timişoara, operă şcolară, sporul material al arhiepiscopiei, rectitorirea mănăstirii voievodale de la Sîmbăta, orfelinatul din strada Dealului, lupta pentru unitatea legii strămoşeşti, noua îndrumare a clerului, desăvîrşirea învăţămîntului teologic, reprezentarea Bisericii peste hotare, poziţia

fermă și clară în apărarea păcii și a dreptății îl aureolează și-l încarcă de prestigiu pe cel care îndrumă pe discipolii săi „să sporească în credință prin cultură și în cultura sfințită de harul credinței".

Între oamenii reprezentativi ai bisericii mitropolitul Nicolae Bălan ocupă un loc de frunte. „Om cu mintea luminată și un suflet curat și-a îmbogățit viața și activitatea cu atîtea fapte de seamă încît ele merită să fie apreciate nu numai din prilejul unei comemorări ci ori de cîte ori poate fi vorba despre un om reprezentativ".

Nimic nu-i lipsea din ceea ce face pe oameni mari: „minte scînteietoare din care strălucea înțelepciune și prudență, gîndire profundă, care poate pătrunde cu ușurință în miezul problemelor, discret, cumpătat, modest", personalitatea sa întruchipează tot ceea ce poate constitui un mare deschizător de drumuri.

Popas de pomenire la mănăstirea din Sîmbăta de Sus

Se știe că în dreptul acestei mănăstiri coama munților Făgărașului prezintă două spărturi, pe care oamenii locului le-au numit „Fereastra mare" și „Fereastra mică".

Cineva spunea că poate prin astfel de spărturi s-a uitat Constantin Brîncoveanu atunci cînd văzînd că soarta Bisericii Ortodoxe din Ardeal „se zbate ca o corabie învăluită de valuri", a clădit înainte de anul 1700 această frumoasă mănăstire, pe care oamenii stăpînirii de la Viena au transformat-o în ruină pe la anul 1785.

Se știe că fiind strivit de interesele prea pămîntești ale împăraților turcești și austriece, care se încrucișau tocmai în ținuturile carpato-dunărene, voievodul Constantin Brîncoveanu a murit ca un mucenic al credinței creștine strămoșești.

După mai bine de 200 de ani de la moartea lui, militînd neîncetat pentru reîntregirea Bisericii românești ardelene, mitropolitul Nicolae Bălan a restaurat această ctitorie brîncovenească redîndu-i în chip simbolic sufletul unitar românesc de totdeauna.

Cu ocazia împlinirii a 30 de ani de cînd acest mare ierarh a încetat din viață și s-a adaos, în somnul pe care-l doarme, ca un al doilea ctitor al ei, s-au săvîrșit pioase rugăciuni la care sub conducerea P. Cuv. păr. Stareț Veniamin au luat parte mulți preoți și credincioși nu numai din satele din jur, ci pînă și din Moldova și Banat.

Preotul și credincioșii din Moeciul Branului au ținut să dea răspunsurile liturgice cuvenite printr-o frumoasă pregătire corală.

Mulți credincioși s-au împărtășit cu Sfintele Taine, înfrățindu-se, sub cupola de lumină a acestui măreț praznic, cu duhul de evlavie al celor doi ctitori ai mănăstirii.

Pr. prof. *Nicolae Neaga*

DIN VIAȚA BISERICEASCĂ ÎN ARHIEPISCOPIA VADULUI, FELEACULUI ȘI CLUJULUI

Resfințirea bisericii din parohia Cicîrlău, prot. Baia Mare

Sîmbătă, 29 iunie a. c., de praznicul Sf. Apostoli Petru și Pavel, a avut loc resfințirea bisericii din parohia Cicîrlău, prot. Baia Mare, de către Prea Sfințitul Episcop-vicar Iustinian Maramureșanul, însoțit de la Centrul eparhial de P. C. Sa Picu Octavian, consilier bisericesc și arhidiaconii Vasile Raus și Valentin Bochiș.

La slujba resfințirii bisericii din parohia Cicîrlău, au mai participat P. C. prot. Gavril Mociran (Baia Mare), pr. A. Todoruț (Ilba), Pr. A. Iuga (Tăuți Măgheruș), Pr. Ioan Coltan (Groși), Pr. Aurel Luca (Bușag), pr. Valer Marian (Săbișa), pr. Pop Gheorghe (Seini), Pr. Coltan Vasile (Vetiș — Satu Mare), Pr. Șandor Vasile (Românești — Satu Mare), pr. Mihalca Gavril (pensionar) și pr. Liviu Bob, actualul preot paroh al parohiei Cicîrlău.

Impresionantă prin dimensiunile sale arhitectonice, asemenea unei catedrale, biserica din Cicîrlău, s-a zidit în anul Domnului 1911 din jertfelnicia credincioșilor din parohie și sub îndrumarea preotului paroh Nicolae Breban.

Construcția din piatră și cărămida a bisericii a fost încredințată unor arhitecți și meșteri italieni.

În anul 1936 s-a refăcut turnul și s-a înălțat forma actuală. Pictura a fost executată tot în anul 1936 de către pictorul băimărean Ziebel, iar iconostasul de către Neresteși din Tușnad.

Între anii 1981—1985 s-au refăcut temeliile exterioare în suprafață de 1450 mp. S-au făcut reparații interioare la zugrăveală, s-a revopsit mobilierul, s-a înlocuit tabla de pe acoperiș, ș. a., prin jertfelnicia credincioșilor și prin osîrdia și vrednicia noului lor paroh, Pr. Liviu Bob.

Preoții și credincioșii adunați la marele praznic au făcut o primire deosebit de călduroasa Prea Sfințitului Iustinian, Episcopul-vicar al Eparhiei Clujului.

După slujba resfințirii a urmat Sf. Liturghie arhierească, în cadrul căreia au luat cuvîntul: P. C. păr. Mociran Gavril, protopopul Băii Mari, vorbind despre bucuria generală a credincioșilor prezenți la tradiționalul hram al bisericii lor, dar și la alesul eveniment sacramental de resfințire a minunatei lor biserici.

Prea Sfințitul Iustinian în cuvîntul său pornind de la textul scripturistic: „Fiți sfinți, pentru că Eu sînt Sfînt" (I Petru 1, 16) dezvoltă tema luptei permanente a credincioșilor împotriva păcatelor, pentru cinstirea și sfințirea vieții.

Pentru activitatea sa gospodărească și pastorală, părintele paroh Liviu Bob a fost distins cu distincția onorifică de „iconom" cu dreptul de a purta „brîu roșu".

În încheiere, părintele paroh adresează mulțumiri Prea Sfințitului Iustinian și însoțitorilor, soborului de preoți și tuturor credincioșilor prezenți.

La agapa frățească ce a avut loc la casa parohială s-au ținut toasturi.

Sfințirea bisericii din Belișu Nou, prot. Huedin

Duminică, 30 iunie a. c. credincioșii din parohia Beliș au trăit bucuria sfințirii locașului lor de cult. Aici, pe aceste meleaguri încărcate de istorie s-au adunat la aleasa sărbătoare creștinească numeroși credincioși.

La ora 9,30, însoțit de la Centrul Eparhial de către P. C. Sa Picu Octavian, consilier administrativ și arhidiaconii Vasile Raus și Iustin Tira, Prea Sfințitul Episcop-vicar Iustinian Maramureșanul este întîmpinat de un grup de copii, îmbrăcați în port național, înmînîndu-i buchete de flori.

Din soborul care a participat la sfințire au mai făcut parte P. C. Prot. Petru Nicolae (Huedin), Pr. Grigore Gheorghe (Călățele), Pr. Vidican Mircea (Rîșca), Pr. Leș Gheorghe (Finciu) și pr. Deac Ioan (Ciuleni).

Biserica din Belișu Nou, cu hramul Sf. Apostoli Petru și Pavel, este o construcție nouă. Ea a fost edificată în anul 1975 din fond de stat de către Consiliul popular județean Cluj, în urma strămutării comunei Beliș în vederea construirii barajului de pe Someșul Cald.

În anul 1984, sub păstorirea P. C. Pr. Ioan Pașcalău s-a împodobit biserica cu haina de sărbătoare a picturii tradiționale, în tehnica „tempera grasă" de către pictorul Iacob Varga din Cluj-Napoca.

După slujba sfințirii bisericii a urmat Sf. Liturghie arhierească. În cuvîntul său, P. C. prot. Petru Nicolae, prezintă pe scurt actul de naștere a noii biserici pe locuri unde odinioară a trecut Avram Iancu cu ai săi. Prea Sfințitul Iustinian, pornind de la textul evanghelic „Doamne nu sînt vrednic să intri sub acoperișul meu și numai zi cu cuvîntul și se va vindeca sluga mea" (Mt. 8, 8), mulțumește lui Dumnezeu pentru această zi minunată, în care toți cei prezenți s-au împărtășit cu prisosință, în chip spiritual, din Trupul și Sîngele lui Iisus Hristos. Hristos ne îmbăiază în Sîngele Său curățindu-ne de toate păcatele. Omul se naște de două ori: trupește pentru mormînt și sufletește pentru împărăția cerurilor. La fel și biserica: material prin jertfa dvs. iar prin sfințire, de azi înainte ea este locașul Duhului Sfînt. P. S. Sa vorbește apoi despre curăția sufletească a oamenilor de la munte care sînt încercați de o viață mai aspră. „Dar să nu uitați — spune P. S. Sa —

Iisus Hristos cînd era obosit de tumultul lumii, de cărturari și de farisei, se retrăgea la munte și se ruga. Munții sînt Catedralele lui Dumnezeu".

Pentru minunatul și binecuvîntatul praznic al belișenilor, mulțumește P. C. Sa păr. Ioan Trandafir, parohul lor.

După Sf. Liturghie a urmat agapa frățească la motelul-restaurant din stațiunea Fîntînele, unde s-au ținut și toasturi.

Sfințirea unui clopot nou la biserica ucraineană din Crasna Vișeului, prot. Sighetu Marmației

Sîmbătă, 6 iulie a. c., la ora 13,30, Prea Sfințitul Episcop-vicar Iustinian Chira Maramureșanul, în drum spre parohia Rona de Jos, prot. Sighetu Marmației, vizitează așezămîntul parohiei Moisei III, însoțit de la centrul eparhial de P. C. păr. consilier economic Cosmuța Ștefan și arhid. Vasile Raus și Valentin Bochiș.

La ora 15,00 Prea Sfinția Sa face un popas la locuința P. C. păr. Pițura Ioan, protopopul ucrainean.

La ora 19,15 Prea Sfințitul Iustinian ajunge în parohia Crasna Vișeului, unde este întîmpinat de P. C. Păr. Oprișan Mihai și de un sobor de preoți din jur. Aici se săvîrșește slujba vecerniei, după care se oficiază sfințirea unui clopot nou.

Cu acest prilej, Prea Sfințitul Iustinian — fiind praznicul Nașterii Sf. Ioan Botezătorul — după calendarul ucrainean — a vorbit despre rolul și misiunea profetică a Sf. Ioan Botezătorul înainte de naștere, după naștere și după moarte.

Pentru merite deosebite P. C. Păr. Cucu Gheorghe este distins de Prea Sfințitul Iustinian cu distincția onorifică de „sachelar" cu dreptul de a purta „brîu albastru".

În prezența a numeroși credincioși, proba sunetului noului clopot o face Prea Sfințitul Iustinian Maramureșanul.

Parohul locului, păr. Cucu Gheorghe, mulțumește Prea Sfințitului pentru prezență și pentru distincție, precizînd: „sînt preot de 10 ani în această parohie unde am edificat o casă parohială, am turnat acest clopot, iar acum urmează să renovăm o capelă ce se află în afara satului".

A urmat apoi o agapă frățească oferită în cinstea înalților oaspeți.

Resfințirea bisericii din Rona de Jos, prot. Sighetu Marmației

Duminică, 7 iulie a. c., a fost o zi binecuvîntată pentru păstorul sufletesc al parohiei Rona de Jos cît și pentru miile de credincioși ai acestei parohii și a celor din jur.

Prezența Prea Sfințitului Iustinian, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului la ceremonia resfințirii bisericii locale a constituit un moment de mare bucurie și satisfacție duhovnicească.

La intrarea în localitate, 20 de călăreți, împodobiți tradițional, împreună cu mulțimea de credincioși au încadrat pe un venerabil credincios care a rostit un emoționant cuvînt de „bun venit" Prea Sfințitului Iustinian. De aici, convoiul de credincioși s-a îndreptat pe jos spre biserica parohială.

Însoțit de la Centrul Eparhial de P. C. păr. Cosmuța Ștefan, consilier economic și de către arhid. Vasile Raus și Valentin Bochiș, în prezența unui mare sobor de preoți (16) din care n-au lipsit P. C. Păr. Oprișan Mihai, protopopul Sighetului Marmației și P. C. Păr. Pițura Ioan, protopopul ucrainean, Prea Sfințitul Iustinian a început slujba resfințirii bisericii.

În cadrul Sfintei Liturghii arhierești, la locul prescris, Prea Sfinția Sa a hirotonit întru diacon pe teologul Zetea Vasile, originar din Viile Apei, jud. Maramureș.

După priceasnă, Prea Sfințitul Iustinian, a vorbit credincioșilor despre înțelesul și însemnătatea semnului Sf. Cruci, despre graiul crucii, despre puterea ei izbăvitoare.

Parohul locului, păr. Zimveliu Sever, în încheiere, cuprins de emoția evenimentului s-a făcut interpretul bucuriei sfinte, generale, prilejuită de actul resfin-

ţirii bisericii, pentru a cărei înfrumuseţare a ostenit împreună cu credincioşii aparţinători acestei sfinte biserici.

Aduce mulţumiri alese Prea Sfinţitului Iustinian pentru osteneală şi prezenţă, tuturor preoţilor care au alcătuit soborul şi tuturor credincioşilor prezenţi la marea sărbătoare.

Resfinţirea bisericii cu hramul „Schimbarea la Faţă" din Sîngeorz-Băi, prot. Năsăud

Credincioşii parohiei Sîngeorz-Băi şi numeroşii cetăţeni prezenţi în staţiunea balneo-climaterică şi de odihnă de aici, au avut bucuria sufletească de a asista la Liturghia arhierească ce a avut loc, duminică 14 iulie a. c., cu prilejul resfinţirii bisericii cu hramul „Schimbarea la Faţă" din Sîngeorz-Băi.

Slujba resfinţirii bisericii a fost săvîrşită de Înalt Prea Sfinţitul Arhiepiscop Teofil şi de către Prea Sfinţitul Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul, după ce, în prealabil, în ajun, au oficiat slujba vecerniei în biserica mare din staţiunea Sîngeorz-Băi. După slujba vecerniei ambii ierarhi au ţinut cîte un cuvînt de învăţătură credincioşilor prezenţi.

A doua zi, slujba resfinţirii a început la ora 9,30. Alături de Înalţii noştri Ierarhi, la slujba resfinţirii şi la Liturghia arhierească, au participat, în sobor, P. C. preoţi: P. C. Sa Octavian Picu — consilier bisericesc, P. C. Sa Suliciu Spiridon, protopopul Năsăudului, P. C. Pr. Valerian Olaru — Vatra Dornei (fost paroh), P. C. Sa pr. Ieremia Mihai (parohul actual), P. C. Sa Bîndean Ioan (preot deservent), P. C. Sa Pr. Ieremia Teodor-Botoşani, P. C. Pr. Floşui Gavril (Maieru), Pr. Răţoi Gheorghe — Gorsa II, Pr. Dănilă Emil — Ilva Mică, Miholca Gavril — Cubleş, Pr. Botiş Vasile — Anieş, arhid. Prof. Dr. Ioan Zăgrean şi Iustin Tira, secretar eparhial.

De menţionat faptul că actuala biserică a fost construită între anii 1935—1937, în vremea păstoririi Pr. Ioan Bunea şi a fost sfinţită de episcopul Nicolae Colan la 18 iulie 1937.

În ultimii ani biserica a fost reparată în interior şi exterior şi pictată de pictorul Toma Lăscoiu.

În cadrul Sf. Liturghii, la priceasnă, cît şi la vecernie, Înalţii noştri Ierarhi au ţinut cuvîntări tematice pentru zidirea sufletească a credincioşilor, pornind de la evanghelia duminicii respective.

Pentru bucuria resfinţirii bisericii, a mulţumit cu căldură Înalţilor Ierarhi, Păr. Ieremia Mihai, parohul bisericii „Schimbarea la Faţă".

După sfîrşitul Sf. Liturghii Înalţilor Ierarhi şi oaspeţilor de onoare li s-a oferit o agapă frăţească, cu care prilej s-au rostit toasturi.

Resfinţirea bisericii din filia Mănăşturel, cu hramul „Sfinţii Arhangheli", parohia Ciceu Mihăieşti, prot. Năsăud

Biserica ce a fost resfinţită s-a zidit în anul Domnului 1912, din jertfelnicia bunilor credincioşi sub îndrumarea preotului Buşiţa Ştefan. Din anul 1983 şi pînă în 1985, s-a tencuit biserica în interior şi în exterior şi s-a pictat „în frescă" de către pictorul Bumbu Constantin.

Duminică, 18 iulie a. c., la sosirea la biserică, Prea Sfinţitul Iustinian a fost întîmpinat cu deosebită căldură de către peste 1000 credincioşi, prin cuvîntul de „bun venit" al P. C. Sale Păr. Suliciu Spiridon, protopopul Năsăudului.

Din soborul preoţilor care au luat parte la ceremonia resfinţirii şi la Liturghia arhierească au mai făcut parte şi următorii P. C. preoţi: Pr. Nistor Vasile — Reteag I, Pr. Moldovan Mihăilă — Reteag II, pr. Cîmpean Ioan — Agrieş, pr. Mureşan Pompei — Cristeştii Ciceului, Pr. Somodean Iuliu — Ciceu Corabia, Pr. Şerban Alexandru — parohhul locului, Pr. Mănăstirean Teodor — Cuzdrioara, Pr. Diţ Sabin — Apahida şi Pr. Ciceu Simion — Sînmărghita.

Ajutaţi de un timp minunat, Sf. Liturghie arhierească s-a săvîrşit afară pe un podium special amenajat.

La sfîrşitul Sf. Liturghii, Prea Sfinţitul Iustinian în prologul cuvîntului său de învăţătură aduce mulţumiri şi laudă lui Dumnezeu, apoi, vrednicului preot-paroh Şerban Alexandru, membrilor consiliului parohial, corului şi dirijorului acestuia, pentru frumoasele realizări obţinute la biserica lor.

De la început, Prea Sfinţia Sa a cerut credincioşilor ca astăzi pentru toţi să fie o zi de sfinţenie, o zi binecuvîntată, o zi de rugăciune.

„Toată ţara — a spus P. S. Sa — în această zi a fost cu noi în rugăciune. Peste 10.000 de preoţi din ţara noastră s-au rugat astăzi lui Dumnezeu, cu credincioşii lor pentru pacea lumii, pentru liniştea şi bunăstarea tuturor". Apoi a tălmăcit evanghelia zilei de la Matei 14, 16 şi 4, care ne înfăţişează înmulţirea minunată a celor 5 pîini şi 2 peşti în pustie, din care s-au săturat peste 5.000 de bărbaţi fără de femei şi copii.

Prea Sfinţia Sa arată apoi ce semnificaţie vitală are pîinea pentru viaţa noastră trupească şi cîtă grijă trebuie să avem, în aceste momente, pentru ca nici un bob de grîu să nu se piardă, să fie recoltat şi adunat cu grijă. „Noi — spune P. S. Sa, în fiecare Liturghie ne împărtăşim cu Iisus Hristos — luînd Trupul şi Sîngele Său, avînd ca elemente de bază pîinea şi vinul curat".

În cuvîntul său de mulţumire, părintele paroh Şerban Alexandru face o dare de seamă privind lucrările efectuate la biserică, aducînd elogii celor 125 de familii de credincioşi, care uniţi în totalitate în jurul bisericii lor şi a preotului lor au reuşit să împodobească şi să îngrijească locaşul lor de închinare şi de rugăciune.

După Sf. Liturghie, la casa unui bun creştin din Mănăşturel a fost o bogată agapă frăţească unde s-au ţinut toasturi.

Sfinţirea bisericii noi, cu hramul Sf. Ap. Petru şi Pavel" din parohia Bonţ, prot. Dej

O mulţime de credincioşi aşteptau cu bucurie sosirea Înaltului Ierarh în mijlocul lor.

La ora 9,00 Înalt Prea Sfinţitul Arhiepiscop Teofil a sosit în faţa bisericii noi, minunat împodobită, însoţit de la Centrul eparhial de P. C. Păr. Petru Varga, inspector eparhial şi de către diaconii Vasile Raus şi Radu Onac.

După rînduiala Bisericii noastre ortodoxe, sfinţirea bisericii noi a început cu ceremonia aşezării Sf. moaşte în masa altarului, cu rugăciunile de sfinţire şi cu înconjurarea sf. lăcaş de trei ori.

Din soborul care a participat la tîrnosirea bisericii şi la Sf. Liturghie arhierească, au făcut parte următorii preoţi: P. C. Sa Păr. Teofil Herineanu, protopopul protopopiatului Dej, pr. Simu Gheorghe (Nicula), pr. Pop Vasile (Sîntioana), pr. Mureşan Aurel (Chiuieşti), Pr. Breazdău Ioan (Dîrja), pr. Morar Ioan (Gherla — Hăşdate), Pr. Turţoi Octavian (Orman).

În cadrul Sf. Liturghii, la priceasnă, P. C. Păr. protopop Herineanu Teofil a rostit un cuvînt de „bun venit" Înaltului Ierarh, făcînd totodată un elogiu vrednicilor credincioşi în frunte cu parohul lor pentru frumoasa biserică ce au înălţat-o întru mărirea lui Dumnezeu şi sfinţirea lor sufletească.

Părintele paroh Budeanu Petru, a făcut apoi o dare de seamă asupra lucrărilor efectuate pentru edificarea noului locaş de închinare, aducînd în acelaşi timp alese mulţumiri Î. P. S. Teofil pentru ajutorul şi înţelegerea acordată, precum şi tuturor acelora care au jertfit pentru zidirea lui.

În cuvîntul său de învăţătură, Înalt Prea Sfinţitul Teofil, a scos în evidenţă purtarea de grijă a lui Dumnezeu pentru lume, pentru cei ce cred în El. Minunea înmulţirii celor 5 pîini şi 2 peşti este mărturie acestui adevăr.

Pentru vrednicia şi activitatea sa pastorală şi gospodărească părintele paroh Budean Petru a fost distins cu distincţia onorifică bisericească de „iconom", cu dreptul de a purta „brîu roşu".

La sfîrşit, Înalt Prea Sfinţitul Teofil, împreună cu însoţitorii şi alţi oaspeţi de seamă au fost invitaţi la agapa creştinească ce a fost pregătită cu prilejul acestei sărbători. La masă s-au ţinut toasturi.

Prot. *Liviu Ştefan*

DIN ACTIVITATEA BISERICEASCĂ A EPARHIEI DE ALBA IULIA

Sîmbătă 6 iulie, P. S. Episcop Emilian a luat parte la înmormîntarea Dr. Vasile Nicolescu, medic primar radiolog, fost director al Spitalului Reghin, care după o activitate deosebită ca medic, om de cultură și mare patriot, la 83 ani a trecut la cele veșnice spre regretul familiei și al tuturor celor ce l-au cunoscut.

Prin prezența P. S. Sa a adus o mîngîiere familiei îndoliate, iar prin cuvintele rostite de P. C. cons. Petru Pleșa, P. C. Prot. Aurel Sămărghițan, Dr. Gr. Georgescu — medic primar directorul Spitalului, Prof. Vasile Săbădeanu, Av. Victor I. Boariu, Pr. Gh. Pop și Prot. Ilie Damian s-au scos în evidența trăsăturile nobile ale portretului sufletesc al Dr. Vasile Nicolescu, abnegația, pasiunea și conștiința cu care a profesat medicina.

A doua zi, duminică 7 iulie, P. S. Episcop Emilian, însoțit de P. C. consilier Petru Pleșa, P. Cuv. Arhim. Mihail Goia și Pr. Doru Gheaja a poposit în parohia Stînceni, prot. Reghin, asistînd la Sf. Liturghie și la oficierea unui parastas în memoria Dr. Vasile Nicolescu, originar din Stînceni.

După Sf. Liturghie P. S. Sa a analizat împreună cu cei prezenți posibilitățile de a spori măreția frumoasei biserici din Stînceni, o copie în miniatură a Sf. Sofii din Constantinopol. După-amiaza s-a vizitat biserica de lemn din filia Ciobotani, care necesită urgente reparații.

Sfințirea bisericii monument istoric din parohia Lunca Mureș, prot. Aiud, jud. Alba

În imediata vecinătate a vechiului drum roman ce lega cetățile Apullum și Potaissa, la cîțiva km de vărsarea Arieșului în Mureș, în frumoasa luncă a acestuia din urmă se află localitatea Lunca Mureș. Localitate străveche, pe teritoriul căreia s-au descoperit vestigii cu însemnele Legiunii a V-a Macedonica, Lunca Mureșului prezintă astazi chipul înnoit al satului românesc.

Biserica de lemn, monument istoric, cu hramul „Pogorîrea Duhului Sfînt" a fost construită în anul 1703 după cum indică inscripția aflată deasupra ușii de la intrarea în pronaos. Biserica se află sus pe culme, deasupra satului, într-un splendid cadru natural.

Lucrările de reparație executate în ultimul timp, în scopul conservării bisericii monument istoric, realizare legată de păstorirea P. C. Preot Petru Curșeu și de îndrumările și sprijinul Centrului Eparhial, au fost încununate și binecuvîntate de P. S. Episcop Emilian al Alba Iuliei prin sfințirea bisericii care a avut loc, duminică 14 iulie 1985.

La intrarea în incinta bisericii, frumos împodobită de sărbătoare, P. S. Sa a fost întîmpinat de un sobor de preoți în frunte cu P. C. Prot. Ilarie Benchea și o mulțime mare de credincioși, într-o atmosferă de emoție și însuflețire. În același duh al evlaviei și înălțării sufletești s-a săvîrșit slujba sfințirii bisericii și Sf. Liturghie.

În cadrul Sf. Liturghii P. S. Sa a hirotonit întru preot pe C. diac. Gh. Remete pe seama parohiei Sebeș III.

După Sf. Liturghie au rostit cuvîntări: Pr. Emil Gîlea (Unirea I) despre „Biserica locaș de închinare" și Pr. Mihai Crăciunescu (Războieni) „Păstrarea dreptei credințe în Biserică". Pr. paroh Petru Curșeu a făcut o dare de seamă privind realizările parohiei Lunca Mureș în cei 11 ani de păstorire.

În încheiere, P. S. Episcop Emilian a rostit un bogat cuvînt de învățătură avînd temeiul în Evanghelia zilei. De asemenea a îndemnat pe harnicii credincioși din Lunca Mureșului la împlinirea îndatoririlor față de suflet, ca și față de societatea în care trăim.

Pastorul reformat din Lunca Mureșului Konya Ladislau a rostit un cuvînt adecvat momentului, arătînd că și comunitatea de maghiari reformați din localitate, care trăiesc înfrățiți cu frații ortodocși români, se bucură de realizările acestora.

P. S. Episcop Emilian a răsplătit strădania preotului și colaboratorilor lui apropiați prin oferirea de gramate.

După oficierea sfeştaniei la noua casă parohială, preotul şi consiliul parohial au oferit o agapă, în timpul căreia cei prezenţi au interpretat un buchet de pricesne şi cîntece, presărate cu scurte alocuţiuni adecvate momentului.

Prăznuirea hramului Mănăstirii „Sf. Prooroc Ilie" din Topliţa şi binecuvîntarea bisericii Topliţa II

Şi în acest an Mănăstirea „Sf. Prooroc Ilie", ctitoria primului patriarh al B. O. R., Dr. Miron Cristea, şi-a sărbătorit hramul într-o înălţatoare atmosferă de trăire creştinească şi românească. La fel ca şi în anii precedenţi, la prăznuirea hramului a participat P. S. Episcop Emilian înconjurat de un ales sobor de preoţi şi o mulţime mare de credincioşi.

Încă din ajunul hramului, spre sf. mănăstire şi-au îndreptat paşii numeroşi credincioşi din parohiile apropiate sau din locuri mai îndepartate cum sînt cei din Botiza Maramureşului, corul mixt din această parohie participînd şi în acest an împreună cu preotul lor Isidor Berbecar la sărbătoare.

Seara, în ajun, s-a săvîrşit vecernia la care a participat P. S. Episcop Emilian. În cadrul vecerniei au rostit cuvîntări: C. Pr. Teodor Beldean (Chiherul de Sus) despre „Cinstirea Maicii Domnului şi a sfinţilor" şi P. Cuv. Arhim. Timotei Eftimie stareţul mănăstirii Bodrog despre „Hramuri şi prăznuirea lor în Biserica noastra strămoşească".

A doua zi, dimineaţa, soborul de preoţi şi mulţimea de credincioşi adunaţi la hram au întîmpinat la frumoasa poartă tradiţională a mănăstirii, pe P. S. Episcop Emilian. P. C. Prot. Dumitru Gherman a rostit un cuvînt de bun venit, după care P. S. Sa a răspuns acestei călduroase şi emoţionante primiri.

S-a săvîrşit apoi Sf. Liturghie arhierească în cadrul căreia P. S. Sa a hirotonit întru diacon pe tînărul teolog Călin Antal. După Sf. Liturghie C. Pr. Ştefan Urda (Alba Iulia-Lipoveni) a vorbit „Despre mănăstiri şi rostul lor în viaţa credincioşilor".

În bogatul său cuvînt de învăţătură P. S. Episcop Emilian a vorbit despre sărbătoarea Sf. Prooroc Ilie, despre importanţa mănăstirii Topliţa şi despre ctitorii ei, despre munca înfrăţită a locuitorilor acestor meleaguri şi despre pace. Totodată P. S. Sa a îndemnat pe credincioşi la statornicie în dreapta credinţă, în iubirea de patrie, în păstrarea unităţii de credinţă şi de neam. P. Cuv. Arhim. Mihail Goia, stareţul Sf. Mănăstiri a mulţumit P. S. Episcop Emilian, preoţilor participanţi şi credincioşilor, tuturor celor ce au luat parte la prăznuirea hramului.

Răspunsurile la Sf. Liturghie au fost date de corul din parohia Botiza, jud. Maramureş.

După încheierea Sf. Liturghii s-a săvîrşit parastasul pentru ctitori în faţa criptei de sub biserică.

La agapa creştinească ce a urmat, P. S. Sa a mulţumit obştei mănăstirii pentru buna organizare, încheindu-se astfel o sărbătoare de înaltă vibraţie.

*

Duminică 21 iulie a avut loc binecuvîntarea bisericii Topliţa II care a fost îmbrăcată în frumoasa haină a picturii în frescă, împodobită cu catapeteasmă nouă şi mobilier tradiţional. În ajun, seara, s-a săvîrşit vecernia în cadrul căreia au rostit cuvîntări: Pr. Ioan Chioreanu (Iernuţeni) despre „Rugăciunea şi foloasele ei în viaţa credincioşilor" şi Pr. Ilie Pintea (Topliţa I) despre „Cele şapte laude".

Dimineaţa s-a făcut sfinţirea apei, acatistul Sf. Nicolae şi utrenia, după care soborul de preoţi şi mulţimea de credincioşi prezenţi au întîmpinat pe P. S. Episcop Emilian. Cuvîntul de întîmpinare a fost rostit de P. C. Prot. Dumitru Gherman.

După săvîrşirea binecuvîntării bisericii s-a oficiat Sf. Liturghie arhierească în cadrul căreia P. S. Sa a hirotonit întru preot pe C. Diac. Călin Antal pentru parohia Imper, prot. M. Ciuc, jud. Harghita.

La Sf. Liturghie a vorbit P. C. Prot. Ilarie Benchea „Despre suferință și suferința Mîntuitorului Hristos". Preotul paroh Gavril Filip a făcut o scurtă dare de seamă asupra realizărilor parohiei.

P. S. Episcop Emilian a rostit apoi un însuflețitor cuvînt de învățătură pornind de la pericopa evanghelică a zilei, luminînd orizontul vieții noastre sufletești și cetățenești. P. S. Sa a îndemnat părintește pe credincioși să fie statornici în credință, să fie buni credincioși ai Bisericii străbune și cetățeni loiali ai Patriei dragi. Răspunsurile la Sf. Liturghie au fost date alternativ de corurile reunite ale celor două parohii din Toplița și corul bisericii din Botiza, jud. Maramureș.

P. S. Sa a acordat distincția de iconom stavrofor P. C. Pr. Gavril Filip, după care a urmat hirotesia și acordarea de gramate chiriarhale preotului și colaboratorilor săi apropiați, consiliului și comitetului parohial în semn de prețuire a strădaniilor lor.

După Sf. Liturghie s-a săvîrșit slujba parastasului pentru ctitorii bisericii.

Preotul și consiliul parohial al parohiei Toplița II au oferit o agapă desfășurată în spirit creștinesc, la care cei prezenți au intonat cîntece bisericești, iar unii au rostit scurte alocuțiuni în care au exprimat deplina mulțumire sufletească pentru cele două zile de slujire, de înălțare sufletească petrecute la Toplița.

*

Luni 22 iulie, P. S. Episcop Emilian împreună cu preoții și invitații care-l însoțeau au participat la slujba vecerniei în parohia Vălenii de Mureș, prot. Reghin, jud. Mureș.

În biserica frumos împodobită, s-au adunat toți credincioșii vrednici ai acestei parohii în care s-au realizat lucruri mărețe.

După cuvîntul P. C. Prot. Ilie Damian, a vorbit P. C. Pr. Iacob Panga — pensionar, fiu al acestei parohii.

P. S. Episcop Emilian a răspuns acestei emoționante manifestări subliniind strădaniile și realizările preotului și bunilor credincioși ai acestei parohii între care o contribuție deosebită a avut-o d-l Ioan Jude deputat eparhial. După slujba vecerniei s-a servit o agapă.

Sf. Liturghie arhierească la Schitul Poșaga

La Praznicul Schimbării la Față — 6 august — P. S. Episcop Emilian a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească la Schitul Izvorul din Poșaga, înconjurat de un sobor de preoți format din: Pr. Zaharie Curea (Bistra), Pr. Iacob Ormenișan (Alba Iulia), Pr. Iosif Gligore (Sălciua de Jos), Pr. Ionel Todea (Sălciua de Sus), Pr. Petru Vlad (Poșaga de Jos), Pr. Iosif Sîrbu (Poșaga de Sus), și diac. Viorel Slăvaș.

La Sf. Liturghie C. Pr. Zaharie Curea (Bistra) a ținut un cuvînt despre „Importanța mănăstirilor în viața credincioșilor".

P. S. Episcop Emilian a rostit un bogat cuvînt de învățătură legat de Praznicul Schimbării la Față. De asemenea P. S. Sa s-a referit la realizările timpurilor noi pe care le trăim, realizări pe tărîm bisericesc și social. P. S. Sa a îndemnat pe cei prezenți la statornicie în dreapta credință, la împlinirea îndatoririlor cetățenești și patriotice. După Sf. Liturghie P. S. Sa și soborul de preoți au participat la o agapă la schit.

În zilele de 7—8 august, P. S. Sa a vizitat mai multe parohii din prot. Cîmpeni: filia Belioara (Poșaga de Sus), Poșaga de Jos, Sălciua de Jos, Lupșa, iar în drum spre Alba Iulia, filia Poiana Ampoiului și parohia Meteș.

În fiecare caz, P. S. Sa a dat îndrumări privitoare la lucrările ce sînt necesare pentru mai buna conservare sau pentru punerea în valoare a bisericilor respective.

Praznicul Adormirii Maicii Domnului la fosta mănăstire din Sînmărtinul de Cîmpie, prot. Tg. Mureş, jud. Mureş

La Praznicul Adormirii Maicii Domnului — 15 august, P. S. Episcop Emilian înconjurat de un ales sobor de preoţi şi o mulţime mare de credincioşi din Cîmpia Transilvaniei a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească la Mănăstirea Sînmartinul de Cîmpie, continuînd tradiţia creată de Centrul eparhial în cei 10 ani care au trecut de la refacerea Episcopiei.

În ajun, în drum spre Sînmartinul de Cîmpie, P. S. Sa a vizitat capela mortuară Aiud, biserica şi of. protopopesc Luduş, capela mortuară din filia Ercea, iar la biserica de piatră din Tg. Mureş, într-o şedinţă cu preoţii ce aveau să participe la acest praznic, s-a stabilit programul.

Seara s-a săvîrşit vecernia în cadrul căreia C. Pr. Ştefan Urda (Alba Iulia — Lipoveni) a vorbit despre „Cinstirea Maicii Domnului", iar C. Pr. Alex. Cătineanu a vorbit despre „Rugăciunea şi foloasele ei". În prezenţa unui număr mare de credincioşi care au sosit încă din ajun la acest praznic, s-au săvîrşit în continuare Paraclisul Maicii Domnului şi Taina Sf. Maslu.

A doua zi, la sosire P. S. Episcop Emilian a fost întîmpinat de soborul de preoţi în frunte cu P. C. Prot. Aurel Sămărghiţan şi mulţimea de credincioşi sosiţi. P. C. Sa a rostit un înflăcărat cuvînt de bun venit, căruia i-a răspuns P. S. Episcop Emilian.

A urmat apoi Sf. Liturghie arhierească în cadrul căreia au rostit scurte cuvîntări: P. C. Prof. Dr. Nicolae Neaga „Despre Praznicul Adormirii Maicii Domnului", C. Pr. Teodor Beldeanu (Chiheru de Sus), „Maica Domnului în iconomia mîntuirii" şi Pr. Silviu Negruţiu (Glodeni) „Rolul mănăstirilor în păstrarea dreptei credinţe".

În bogatul său cuvînt de învăţătură P. S. Episcop Emilian a vorbit despre Sf. Fecioară Maria, Maica Domnului şi Maica noastră a tuturor. Cinstirea Maicii Domnului face parte din tradiţia şi spiritualitatea Bisericii dreptmăritoare. P. S. Sa a îndemnat părinteşte pe credincioşi la statornicie în dreapta credinţă, la împlinirea îndatoririlor creştineşti şi social-cetăţeneşti. Frumosul cadrul natural în care s-a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească ne aminteşte de tradiţia acestui aşezămînt, mărturie peste veacuri a trecutului nostru creştinesc şi românesc.

După încheierea Sf. Liturghii, preotul şi Consiliul parohial al parohiei Sînmartinul de Cîmpie au oferit o agapă la care cei prezenţi au interpretat un buchet de pricesne şi cîntece adecvate, presărate cu scurte alocuţiuni ale unora dintre participanţi.

La întoarcere, în drum spre Alba Iulia, P. S. Sa a făcut o vizită în parohia Vidrasău, prot. Tg. Mureş unde s-a întîlnit în biserica frumos împodobită, în cadrul vecerniei cu credincioşii acestei parohii. La casa parohială P. S. Sa s-a întreţinut cu preotul şi cu cei prezenţi.

Binecuvîntarea bisericii „Sf. Nicolae" din Cîmpeni-Deal

Duminică 25 august, P. S. Episcop Emilian a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în binecuvîntata biserică Cîmpeni-Deal cu hramul „Sf. Nicolae" care a fost împodobită cu o deosebit de frumoasă pictură în frescă executată de pictorul Grigore Popescu din Bucureşti, cu iconostas şi mobilier tradiţional.

La Cîmpeni s-au adunat pentru această sărbătoare credincioşi din frumoasa şi istorica Ţară a moţilor, pămînt binecuvîntat care a dat neamului nostru pe martirii luptei pentru libertate naţională şi socială, Horia, Cloşca, Crişan şi Avram Iancu.

Seara, în ajun, s-a săvîrşit după rînduială slujba vecerniei, iar duminica dimineaţa utrenia şi sfinţirea apei.

Întîmpinat de soborul de preoţi şi de numărul mare de credincioşi a sosit P. S. Episcop Emilian. Cuvîntul de bun venit a fost rostit de P. C. Pr. Iosif Motora. A urmat apoi slujba binecuvîntării acestei biserici în care s-a rugat de mai multe ori eroul martir Avram Iancu împreună cu tribunii săi, dintre care unii îşi dorm somnul de veci în cimitirul bisericii.

În cadrul Sf. Liturghii P. S. Sa a hirotonit întru diacon pe tînarul licențiat în teologie Gheorghe Bogdan.

După terminarea Sf. Liturghii P. C. Prot. Gheorghe Benchea, parohul acestei biserici a prezentat o dare de seamă asupra lucrărilor efectuate, mulțumind P. S. Episcop Emilian pentru grija părintească și pentru îndrumările și sprijinul acordat, autorităților locale pentru larga înțelegere și bunilor credincioși ai parohiei pentru jertfelnicia lor.

P. S. Episcop Emilian a rostit un ziditor cuvînt de învățătură pornind de la explicarea pericopei evanghelice a zilei: Mîntuitorul ne îndeamnă, prin răspunsul dat tînărului frămîntat și preocupat de cîștigarea vieții veșnice, să iubim pe Dumnezeu și pe aproapele, pentru că prin aceasta împlinim legea și poruncile lui Dumnezeu. P. S. Sa s-a referit apoi la statornicia în credință și în iubirea de pămîntul strămoșesc a locuitorilor din frumoasa țară a moților, la hărnicia și dîrzenia lor, iar în acești ani binecuvîntați, de deplină libertate religioasă, ei și-au dovedit dragostea și atașamentul față de Biserica strămoșească. Toate acestea își găsesc expresie în acest „Sion" care va rămîne mărturie peste veacuri.

Au mai rostit scurte cuvinte de învățătură P. C. Prot. Ilarie Benchea (Aiud) pornind de la porunca „Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta" și P. C. Prof. Dr. Nicolae Neaga despre valabilitatea poruncilor Decalogului care nu se va pierde niciodată. Răspunsurile la Sf. Liturghie au fost date de o formație corală alcătuită din studenți teologi.

În încheiere P. S. Episcop Emilian a acordat distincția de iconom stavrofor P. C. Prot. Gheorghe Benchea și gramate chiriarhale epitropilor, cîntăreților, consiliului și comitetului parohial ca o apreciere a strădaniilor lor.

După Taina Sf. Maslu care a urmat, protopopul și consiliul parohial au oferit o agapă creștinească în cadrul căreia cei prezenți au intonat cîntece religioase și patriotice, iar unii dintre participanți au rostit scurte alocuțiuni adecvate momentului.

Pr. Ștefan Urda

DIN VIAȚA BISERICEASCĂ ÎN EPARHIA ORADIEI

Prezentăm succint cîteva momente semnificative din activitatea bisericească în Eparhia Oradiei.

În cursul ultimelor două luni, mai și iunie 1985, viața bisericească în Eparhia Oradiei și-a menținut constant cursul firesc de promovare, în sînul credincioșilor, a autenticei trăiri duhovnicești creștine, precum și a atașamentului față de imperativele social-obștești și patriotice ale vremii. Preoțimea este îndrumată și îndemnată prin cuvîntul și înalta pildă a arhipăstorului să răspundă chemării și înălțimii slujirii preoțești, cu devotament și responsabilitate.

I. Sfințiri și binecuvîntări de biserici

SOLDUBA. — Prin marea jertfelnicie a bunilor credincioși din parohia Solduba, prot. Carei, și prin strădania harnicului preot Viorel Pașca, impozanta biserică din această parohie (zidită între 1937—1946 și sfințită la 10 mai 1970 de P. S. Episcop Teoctist Arăpaș al Aradului și loctiitor al Oradiei) a fost îmbrăcată, în ultimii ani, în exterior, cu o nouă tencuială de o deosebită calitate, în terasit.

De notat că încă sub păstorirea preotului Ioan F. Păduran de la parohia Homorodul de Sus, pe cînd Solduba era filie a acestei parohii, s-a început zidirea noii case parohiale pe care a terminat-o în 1978 preotul Vasile Goje, întîiul paroh al nou-înființate parohii, iar în 1984 a fost tencuită în terasit, odată cu biserica.

Pentru binecuvîntarea acestor lucrări și a trudei enoriașilor P. S. Episcop Vasile l-a delegat pe P. C. Păr. iconom-stavrofor Augustin Lucian, vicar eparhial.

După slujba de binecuvîntare s-a oficiat Sf. Liturghie de către un numeros sobor de preoți și diaconi, în curtea bisericii, în prezența unui foarte mare număr de credincioși din localitate și din împrejurimi. Răspunsurile au fost date de corul bisericesc al parohiei vecine, Chilia.

La sfîrșitul Sf. Liturghii, Păr. Prot. Costache Mirea și preotul-paroh Viorel Pașca au înfățișat împlinirile duhovnicești și gospodărești în parohie, în special cele legate de înnoirea bisericii, aducînd mulțumirile cuvenite celor ce au contribuit la efectuarea lucrărilor de înnoire.

În continuare, P. C. Păr. Victor Frangulea de la biserica Popa Nan din București, invitat personal al părintelui paroh, și-a manifestat cu multă simțire bucuria de a fi putut sluji, împreună cu soborul de preoți, în fața unei atît de mare mulțimi de credincioși, pe care-i felicită pentru măreața lor biserică, iar pe preotul paroh — fostul său elev la Seminarul teologic special de la Curtea de Argeș — pentru rodnica activitate pastorală și pentru bunul nume ce și l-a cîștigat în aceste părți, ca și pentru aprecierea de care se bucură din partea arhipăstorului său.

S-a dat apoi citire de către diaconul Dr. Teodor Savu scrisorii arhierești adresată credincioșilor, membrilor consiliului și comitetului parohial, precum și păstorului lor sufletesc, pentru jertfelnicia și strădania lor, pentru purtarea lor de grijă față de sfîntul lăcaș și pentru păstrarea nealterată a dreptei credințe.

În încheierea măreţului praznic, Păr. vicar eparhial Augustin Lucian a ținut o însuflețită și instructivă cuvîntare, inspirată din caracterul specific al momentului sărbătoresc, arătînd că credincioșii totdeauna au dorit să aibă locașuri de închinăciune cît mai mari și cît mai frumoase. Unui astfel de dor îi răspunde și impozanta biserică din această parohie. În numele P. S. Episcop Vasile, a adus omagiu de recunoștință înaintașilor care au înălțat aici o biserică atît de măreață, iar celor de azi felicitări pentru îngrijirea și înfrumusețarea ei. În încheiere, le-a împărtășit promisiunea chiriarhului de a veni în mijlocul lor, ca să se roage împreună, îndată ce timpul îi va îngădui acest lucru.

VOIVOZI-ȘIMIAN. — Într-o frumoasă zi de vară, duminică 16 iulie 1985, ierarhul a poposit în mijlocul credincioșilor din parohia Voivozi-Șimian, prot. Marghita, în urma lucrărilor din ultimii ani, cînd — prin grija și hărnicia preotului Ioan Albu, ajutat îndeaproape de membrii consiliului și comitetului parohial, dar mai ales prin jertfelnicia bunilor credincioși — a fost împodobită cu o frumoasă pictură, după tradiția veche românească.

Biserica, avînd hramul „Sf. Ierarh Nicolae", a fost zidită în anul 1905, în timpul păstoririi preotului Ioan Clintoc. În anul 1952, i s-au făcut reparații generale, pe cînd păstorea preotul Gheorghe Erdei, iar în 1981, sub preotul Cornel Pop, a fost tencuită în exterior.

Răspunsurile la Sf. Liturghie au fost date în comun de credincioși. Predica zilei a fost rostită de Păr. Secretar Eparhial Liviu Ungur. Au fost de față preotul romano-catolic și cel reformat din Șimian.

După otpustul Sf. Liturghii, păr. prot. Aurel Pop de la Marghita și preotul-paroh Ioan Albu au urat cuvînt de bun sosit P. S. Sale și s-a făcut dare de seamă asupra stării religioase din parohie și a lucrărilor efectuate. Apoi s-a dat citire scrisorii arhierești de apreciere, adresată credincioșilor, membrilor consiliului și comitetului parohial, precum și păstorului lor sufletesc.

În cuvîntul de învățătură, ierarhul a insistat asupra însemnătății actului de sfințire a unei biserici, explicînd momentele de seamă ale acestei sfinte slujbe. Prin înfrumusețarea bisericii cu această pictură, după tradiția veche românească, ați făcut un lucru mare și bine plăcut lui Dumnezeu, prin care vă mărturisiți credința în Dumnezeu și totodată și unitatea de credință și de sfințire cu toți credincioșii ortodocși români de pe întinsul țării noastre, le-a spus chiriarhul credincioșilor. Deși puțini la număr, ați făcut o lucrare mare, cinstindu-vă prin aceasta pe înaintașii dumneavoastră, care cu 80 de ani în urmă au înălțat-o atît de măreață. Ați reușit această frumoasă lucrare, și datorită strădaniei și dragostei harnicului preot Ioan Albu, care a știut să vă apropie tot mai mult de Biserica strămoșească, pentru care îi aduc cuvinte de laudă și prețuire. Astfel de cuvinte a adus și membrilor consiliului și comitetului parohial, în frunte cu cei doi epitropi, Ioan Zdroba și Gheorghe Furău.

În continuare, ierarhul și-a exprimat bucuria de prezența preoților romano-catolic și reformat din Șimian, prin aceasta ei dînd dovadă de bunele relații ce domnesc între credincioșii lor și cei ai Bisericii noastre, ca și între păstorii lor sufletești, fapt ce corespunde întru totul atît noului spirit de viață social-obștească din țara noastră, cît și noilor raporturi de împreună-lucrare între cultele din țara noastră și între diferitele Biserici pe plan internațional, în spiritul ecumenismului ce s-a dezvoltat tot mai mult după cel de al doilea război mondial. În încheiere, vorbitorul a îndemnat pe cei de față să trăiască în continuare în aceste

raporturi de bună înţelegere şi de înfrăţire, aducînd astfel rezultate bune şi bisericilor cărora aparţin, şi Patriei comune în care trăiesc.

Dimineaţa, în drum spre Voivozi, chiriarhul a vizitat biserica din parohia *Valea lui Mihai* (păstorită de preotul Leontin Derşidan), dînd îndrumările necesare. De asemenea, a vizitat şi capela credincioşilor noştri din filia *Şimian* (aparţinătoare parohiei Voivozi), exprimîndu-şi satisfacţia de felul cum este întreţinută.

După-amiază, în drum spre reşedinţă, arhipăstorul a mai făcut două popasuri duhovniceşti. Unul, în biserica parohială din Curtuişeni, unde în faţa unui mănunchi de credincioşi, în frunte cu păstorul lor sufletesc, preotul Petru Sabo, şi-a arătat mulţumirea de vrednicia lor, luînd cunoştinţă de hotărîrea de a-şi împodobi biserica cu pictură, care deja este pregătită pentru această lucrare, aşteptînd doar să fie găsit un pictor. Ierarhul i-a asigurat de sprijin moral şi material.

Al doilea popas a fost făcut în parohia *Tarcea*, în a cărei biserică, în faţa unui mare număr de credincioşi, s-a oficiat slujba vecerniei, arhiereul ţinînd un bogat cuvînt de învăţătură, în care şi-a arătat satisfacţia pentru pasul hotărît al credincioşilor, la îndemnul harnicului lor păstor sufletesc, preotul Marcel-Stănică Blaga, de a-şi înfrumuseţa biserica cu pictură. Şi lor le-a făgăduit sprijin moral şi material. De asemenea, i-a felicitat pentru frumoasa casă parohială.

BRATCA. — Duminică, 23 iunie 1985, într-o minunată zi de vară, bunii credincioşi ai bisericii din frumoasa parohie Bratca, prot. Oradea, împreună cu vrednicul lor păstor sufletesc, preotul Liviu Pop, au petrecut momente de înaltă trăire duhovnicească, prilejuite de prezenţa în mijlocul lor a întîistătătorului Eparhiei Oradiei, P. S. Episcop Vasile, care a venit să le binecuvinteze osteneala, jertfelnicia şi strădania întru înnoirea sfîntului lor locaş de închinăciune.

Biserica, avînd hramul „Sf. Arh. Mihail şi Gavril", a fost zidită din jertfelnicia credincioşilor în anul 1898, în timpul păstoririi preotului-protopop Ştefan Domocoş (ce a păstorit peste 30 de ani), vrednic fiu al satului şi al Bihorului, sfinţită la 21 octombrie 1898 de episcopul Iosif Goldiş al Aradului, iar la 24 august 1958 binecuvîntată de episcopul Valerian Zaharia al Oradiei, după ce în 1957 fusese pictată de fraţii Eugen şi Eremia Profeta din Bucureşti, sub păstorirea altui vrednic păstor sufletesc, Moise Bocşan (care a păstorit 40 de ani). Şi acum, în ultimii patru ani, iarăşi din jertfelnicia bunilor credincioşi de azi şi prin hărnicia unui alt vrednic păstor sufletesc, tînărul şi harnicul preot Liviu Pop, în strînsă colaborare cu membrii consiliului şi comitetului parohial, în frunte cu epitropii Ioan Vereş, Ioan Manea şi Ştefan Ţepelea, a fost înnoită şi în exterior, căpătînd o înfăţişare deosebit de frumoasă, mai ales prin tencuitul în terasit, în care au fost gravate, cu multă măiestrie artistică, scene biblice din viaţa Mîntuitorului. De asemenea, a fost învelit şi acoperişul cu tablă zincată nouă, iar în turn a fost instalat un orologiu.

După slujba de binecuvîntare a acestor lucrări, ierarhul — împreună cu numerosul sobor clerical — a săvîrşit Sf. Liturghie, afară, biserica dovedindu-se neîncăpătoare pentru marele număr de credincioşi din localitate şi din împrejurimi. Răspunsurile au fost date de corul parohial, condus de cîntăreţul bisericesc Leontin Butiri, cor ce activează de peste 50 de ani.

Predica zilei a fost ţinută de păr. consilier eparhial Nicolae Mara.

La sfîrşitul Sf. Liturghii, păr. prot. Aurel Puşcaş l-a bineventat pe chiriarh, făcînd totodată şi un succint şi interesant istoric al localităţii, parohiei şi bisericii. Apoi, preotul-paroh Liviu Pop, după ce a făcut o scurtă dare de seamă asupra lucrărilor efectuate şi după ce a adus mulţumirile cuvenite celor îndreptăţiţi, a exprimat respectuoase mulţumiri şi aleasă recunoştinţă Prea Sfinţitului Episcop Vasile pentru bunăvoinţa de a fi venit să le binecuvinteze osteneala şi jertfelnicia, urîndu-i bun venit în mijlocul unor buni credincioşi ai Bisericii strămoşeşti, care aşteaptă cu inimile larg deschise cuvîntul de învăţătură al iubitului lor arhipăstor.

În amplul şi edificatorul cuvînt de învăţătură, ierarhul şi-a exprimat bucuria şi satisfacţia sufletească de a fi părtaş la praznicul credincioşilor din această frumoasă parohie, care — prin frumoasa haină cu care şi-au îmbrăcat, şi pe dinafară, biserica — se dovedesc vrednici urmaşi ai celor ce au înălţat-o atît de măreaţă cu aproape 100 de ani în urmă. Şi aceştia, a spus vorbitorul, dacă ar vedea-o cum e de frumos împodobită, ar rămîne uimiţi. Pentru reuşita acestor lucrări, ierarhul a spus că ea poate servi drept model şi celorlalte parohii, mai ales celor de pe şoseaua

internaţională Oradea—Bucureşti, la care se şi lucrează în acest mod, spre a arăta şi turiştilor străini felul cum sînt îngrijite bisericile în Patria noastră.

Ziua de azi, a spus ierarhul, e o zi ruptă din Paşti, pentru că şi azi, pentru ceea ce s-a făcut aici, putem exclama, ca la praznicul Învierii: „Aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul să ne bucurăm şi să ne veselim într-însa". Bucuria de azi însă nu e ca una de toate zilele, ci e una cu totul aparte, întocmai ca aceea de la Paşti, pentru că ea — răsărind din puternica credinţă strămoşească — rămîne tot timpul cu noi, pînă şi dincolo de mormînt.

Referindu-se la activitatea tînărului preot, ierarhul a spus: „L-am trimis aici, în această fruntaşă parohie, cunoscînd vrednicia lui încă din şcoală şi fiind convins că va continua lucrarea şi vrednicia înaintaşilor săi, lucru pe care mi l-am confirmat azi. Mă bucur că aţi intrat în inima lui şi el a intrat în inimile dumneavoastră. În continuare, el are datoria de a vă face tot mai ataşaţi de Biserica strămoşească şi faţă de Patria noastră dragă, şi să cheme acasă pe cei ce din diferite motive, au apucat pe căi greşite".

În încheiere, arhipăstorul a felicitat pe credincioşi, pe membrii consiliului şi comitetului parohial, pe preot şi pe corişti, pentru dragostea lor faţă de Biserică, înmînîndu-le scrisori de apreciere şi laudă (citite de diaconul Dr. Teodor Savu) şi îndemnîndu-i să muncească cu rîvnă pe ogoare, în mine şi la orice loc de muncă, pentru propăşirea Patriei.

În după-amiaza aceleiaşi zile, ierarhul a oficiat vecernia în biserica parohială din *Valea Mare de Criş*, păstorită cu mult zel de tînărul preot Viorel Şerban. În cuvîntul de învăţătură, ierarhul i-a lăudat pe credincioşi pentru dragostea lor faţă de Biserică, precum şi pentru jertfa făcută pentru ridicarea, într-un timp foarte scurt, a unei frumoase case parohiale. În mod deosebit, a adresat cuvînt de laudă şi mulţumire credinciosului Nicolae Olar, epitrop II, care a donat terenul pentru construirea acestei case. De asemenea, a subliniat hărnicia şi zelul pastoral al preotului-paroh.

II. Conferinţe preoţeşti

Conferinţele preoţeşti ale clerului din Eparhia Oradiei s-au desfăşurat între 13—17 mai 1985, avînd ca temă: *„Apărarea păcii şi a vieţii pe pămînt, o datorie a tuturor oamenilor"*, ţinute cu prilejul împlinirii a 40 de ani de la sfîrşitul celui de-al doilea război mondial.

De la Centrul Eparhial au fost delegaţi cu conducerea lucrărilor: P. C. Prot. Augustin Lucian, vicar eparhial, la protopopiatele Oradea, Beiuş şi Marghita, P. C. Prot. Nicolae Mara, consilier adm.-bis., la protopopiatele Satu Mare şi Carei şi P. C. Prot. Ioan Negroiu, consilier economic, la protopopiatele Zalău şi Şimleu.

Referatele asupra temei au fost susţinute de următorii preoţi: Ioan Porumb la prot. Oradea, Antim Purle la prot. Beiuş, Grigore Puşcaş la prot. Marghita, Viorel Mihăilă la prot. Satu Mare, Dorinel Dani la prot. Carei, Ioan Sabău la prot. Zalău şi Ioan Marian la prot. Şimleu. Pe marginea referatelor au luat cuvîntul 46 de preoţi: 7 la Oradea, 5 la Beiuş, 6 la Marghita, 8 la Satu Mare, 9 la Carei, 5 la Zalău şi 6 la Şimleu.

Referatele, luările de cuvînt, ca şi consideraţiile sintetice ale delegaţilor eparhiali, au reliefat cu pregnanţă deosebita importanţă şi actualitate a temei, faptul că pacea este o problemă majoră a lumii şi implicit a Bisericii creştine, căci, prin însăşi natura ei, Biserica este un aşezămînt al păcii lumii, ca păstrătoare şi împlinitoare a lăsămîntului de pace al Mîntuitorului Iisus Hristos.

Subliniindu-se dubla semnificaţie a sărbătorii naţionale de la 9 mai, încheierea victorioasă a celui de al doilea război mondial, prin zdrobirea forţelor hitleriste şi cucerirea independenţei de stat a României, s-a făcut o retrospectivă asupra ultimei conflagraţii mondiale, care a comportat uriaşe jertfe umane şi a pricinuit incomensurabile pagube materiale, culturale şi sociale. Din ruinele războiului, omenirea s-a ridicat însă viguros, ca să-şi edifice o viaţă nouă, bazată pe înfrăţire, colaborare şi pace, lipsită de conflicte armate.

S-a arătat că îndată după război voinţa de apărare a păcii s-a manifestat unanim şi pretutindeni. În acest uriaş front de susţinere a păcii şi a vieţii s-au

înrolat cu oamenii de bună credință din întreaga lume, Biserici și organizații internaționale. Noi, creștinii, mărturisim că viața își are originea în voința și puterea lui Dumnezeu, este darul lui Dumnezeu și, ca bun suprem al oamenilor, naște pentru fiecare obligația de a o apăra și a contribui la înflorirea și propășirea ei. Or, condiția esențială pentru apărarea și ocrotirea vieții este pacea.

Biserica Ortodoxă propovăduiește pacea cu tot zelul și cu toată puterea, bine știind că Dumnezeul nostru este Dumnezeul păcii. Mîntuitorul a venit pe pămînt să aducă pacea și buna înțelegere între oameni și popoare, iar Apostolii Domnului și urmașii lor îndeamnă necontenit pe creștini să trăiască „în bună pace cu toți oamenii" (Rom. 12, 18).

Vorbitorii au subliniat vocația de pace manifestată dintotdeauna de poporul nostru și care, și în prezent, duce o luptă susținută pentru pace și dezarmare, așa cum s-a exprimat nu odată Președintele țării, Domnul Nicolae Ceaușescu: „Nu există și nu poate exista problemă mai importantă decît salvarea omenirii de la distrugerea nucleară... Nu vom precupeți nici un efort pentru a contribui la triumful rațiunii, al înțelepciunii, la cauza independenței popoarelor, a colaborării și păcii în lume".

Slujitorii Sfintei Biserici sînt datori a fi pururea rugători către Creatorul vieții pentru „pacea a toată lumea", sprijinind totodată inițiativele și acțiunile poporului și statului nostru pentru pace, dezarmare și conlucrare armonioasă între oameni și popoare.

III. Consfătuiri de lucru

La data de 18 iunie 1985 s-a ținut la Centrul Eparhial o ședință comună de lucru a Consiliului Eparhial, împreună cu protopopii și secretarii protopopești din eparhie, sub președinția P. S. Episcop Vasile.

În amplul cuvînt introductiv, Chiriarhul, recent întors din Statele Unite ale Americii, unde a reprezentat Biserica noastră în dialogul cu luteranii, a arătat stadiul actual al acestui dialog, tendințele și orientările generale ale Bisericilor în cadrul eforturilor ecumenice mondiale și ofensivei creștine în lupta pentru apărarea păcii. „Mișcarea ecumenică — a spus P. S. Sa — este o mișcare ce e susținută de două mari imperative: pe de o parte imperativul biblic „ca toți să fie una" (Ioan 17, 21), pe de altă parte necesitatea de a da un model de a sluji omenirii, de a năzui către o unitate a tuturor oamenilor și prin aceasta să fie un factor prin care se sting conflictele și litigiile între oameni și popoare... Bisericile se întîlnesc și colaborează în susținerea vieții, a bunei înțelegeri între oameni, a păcii pe pămînt. Acum este timpul să-și arate contribuția lor la susținerea marelui ideal al omenirii: pacea!"

Sînt prezentați apoi noii angajați ai Centrului Eparhial, P. C. Pr. Dorel Rus, inspector eparhial și P. C. Pr. Liviu Ungur, secretar eparhial, precum și doi noi protopopi, P. C. Prot. Aurel Pușcaș la Oradea și P. C. Prot. Teodor Cios de la Beiuș, cu urarea de rodnică activitate în misiunea ce li s-a încredințat.

În continuare P. C. protopopi au prezentat rapoarte asupra activității pastoral-misionare și realizărilor administrativ-gospodărești din parohii în trimestrul al II-lea al anului, referindu-se și la o serie de probleme cu care se confruntă unii preoți, la mijloacele de soluționare a lor și de combatere a unor aspecte negative din cadrul unor parohii.

Conducătorii de secții de la Centrul Eparhial au făcut comunicări despre activitatea din fiecare domeniu în parte, spre bunul mers al vieții bisericești din eparhie.

Membrii Consiliului Eparhial au luat act de toate cele arătate și au aprobat hotărîrile Permanenței Consiliului Eparhial luate de la ultima ședință plenară.

În încheiere, Chiriarhul, făcînd aprecieri generale și trăgînd concluziile ce se impun, îndeamnă pe cei prezenți, și prin ei pe toți slujitorii bisericești din eparhie, să fie mereu la datorie și să se ridice prin activitatea lor la înălțimea misiunii și imperativelor vremii în care trăim.

Diacon Dr. *Teodor Savu*
Pr. *Dorel Rus*

PE PĂMÎNT PACE

PE MARGINEA CONFERINŢEI PREOŢEŞTI PENTRU PACE DIN IULIE 1985 ÎN ARHIEPISCOPIA SIBIULUI

Potrivit celor rînduite de conducerea noastră bisericească, în cursul acestei veri a avut loc o conferinţă preoţească specială, ea constituind una din acţiunile consacrate şi pe plan bisericesc marii probleme a zilelor noastre: apărarea păcii şi vieţii pe pămînt, tema intitulîndu-se: *„Pacea înseamnă astăzi însăşi viaţa planetei noastre"*.

În Arhiepiscopia Sibiului această conferinţă s-a desfăşurat după cum urmează: în 23 iulie a. c. în aula Institutului Teologic Universitar din Sibiu cu preoţii din protopopiatele Sibiu, Mediaş şi Agnita, fiind condusă, din încredinţarea Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului plecat peste hotare, de P. C. arhid. prof. C. Voicu, rectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu; în 25 iulie a. c. la biserica Sf. Nicolae din Braşov cu preoţii din protopopiatele Braşov şi Sf. Gheorghe, fiind condusă de P. C. arhid. Gh. Papuc, consilier cultural, şi în 26 iulie 1985 la sediul prot. Făgăraş, cu preoţii din protopopiatele Făgăraş şi Rupea, fiind condusă de P. C. pr. prof. D. Abrudan, prorectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu.

În cuvîntările de deschidere, delegaţii chiriarhali au făcut cuprinzătoare expuneri referitoare la importanţa temei supusă dezbaterii, din care încrestăm idei ca acestea:

Sîntem generaţia unui veac în care, într-un anumit fel, inteligenţa umană — această zestre spirituală primită de fiecare făptură umană de la Ziditorul a toate — prin capacitatea ei de creaţie a atins culmi aproape nevisate cu numai cîteva decenii în urmă. Tehnica modernă ne ajută să comunicăm într-o clipă cu aproape orice punct de pe glob, ne-a creat unelte cu care ne uşurăm şi ne sporim la scară mare munca, de orice nuanţă ar fi ea, ne-a introdus nu numai în macrocosmos ci şi în lumea feerică a microcosmosului şi, mai mult decît pe Newton, Kopernic, Flammarion şi alţii ca ei, ne ajută să ne extaziem de ceea ce Psalmistul exprima atît de potrivit la vremea sa: „Minunate sînt lucrurile Tale, Doamne, toate cu înţelepciune le-ai făcut"; ba mai mult, această tehnică ne-a ajutat să punem chiar piciorul pe lună, purtîndu-ne mîine-poimîine poate şi pe alte corpuri cereşti, cu care Dumnezeu a îmbogăţit acest necuprins Univers. Prin toate aceste mijloace, omul are nesfîrşite posibilităţi de a se dovedi coroană a creaţiei, colaborînd cu adevărat la înfrumuseţarea acestei lumi, la desăvîrşirea ei, ceea ce constituie unul din rostul său pe lume, hărăzit lui de Creatorul a toate. În acest fel se poate ajunge totodată la crearea condiţiilor ca fiecare fiu al pămîntului, animat de dorinţa de a-şi împlini făptura, să se poată manifesta şi bucura în această lume, ceea ce este şi dorinţa Părintelui nostru ceresc.

Din nefericire însă sîntem martorii şi ai unei alte feţe a lucrurilor. Cuprinşi de patimi oarbe, de dorinţi de cucerire, de subjugare a semenului său, de pofte de stăpînire, de mîndrie luciferică şi alte asemenea forţe negative, unii din fiii Pămîntului, parcă pierzîndu-şi busola, au împins omenirea spre „o fatală răscruce din istoria sa" — aşa cum potrivit se spune într-un document al O. N. U. Ştim cu toţii că, la ora actuală, întreaga noastră planetă este un adevărat butoi cu pulbere, putînd în orice clipă, chiar din greşeală, să sară în aer. O nesăbuită cursă a înarmărilor — „ultima nebunie a omului" — cum tot într-un document O. N. U. se spune, cu deosebire a armelor atomice cu forţă de distrugere negrăit mai mare

decît prima bombă nucleară aruncată acum 40 de ani în Japonia, a pus planeta noastră într-o primejdie fără precedent.

În timp ce milioane de oameni mor de foame, în timp ce mari suprafețe de pămînt sînt bîntuite de secetă, în timp ce încă multe boli fac enorme ravagii, omenirea de astăzi investește uriașe resurse materiale și de inteligență umană în crearea de noi și cît mai sofisticate mijloace de distrugere, ceea ce, după cum știm cu toții, pune sub semnul întrebării însăși perpetuarea vieții pe Pămînt.

Sîntem fiii unei țări care a făcut din apărarea păcii politică de stat, legile țării noastre îngrădind cu desăvîrșire orice pornire, orice manifestare care ar putea să prejudicieze bunele relații între oameni.

Avem deci un simțămînt de bucurie că poporul nostru, Președintele țării noastre se află în primele rînduri ale celor ce au tras și trag cu putere semnalul de alarmă asupra primejdiei în care se află omenirea de astăzi, luptînd prin toate mijloacele pentru oprirea cursei înarmărilor, pentru dezarmare la cel mai de jos nivel, pentru distrugerea armelor atomice, pentru găsirea mijloacelor pașnice celor mai potrivite de a ieși din impasul în care omenirea se găsește astăzi.

Din această sinceră și fierbinte dorință de pace au izvorît atîtea inițiative ale țării noastre în forurile internaționale, cît și pe plan intern, între ultimele numărîndu-se: Apelul pentru dezarmare și pace al F. D. U. S. din Republica Socialistă România, adresat partidelor și organizațiilor democratice, guvernelor, tuturor popoarelor din țările europene, din Statele Unite ale Americii și Canada, Apel de care am luat cunoștință cu toții încă din luna mai.

„Nimeni nu poate să stea pasiv în fața gravului pericol care planează asupra viitorului popoarelor" — se spune între altele în acest Apel.

Noi ca fii ai Bisericii, ca slujitori ai „Domnului păcii", sîntem îndatorați a fi printre cei dintîi care cu adevărat nu pot sta pasivi în fața gravelor amenințări care planează asupra lumii de astăzi. Știm că încă protopărinții noștri au primit porunca: „Alege viața, ca să trăiești tu și urmașii tăi" — cum citim în Deuteronom (39, 19), sau cum citim la Isaia 52, 7: „Cît de frumoase sînt picioarele trimisului care vestește pace", profet care întrezărește o epocă minunată, epocă în care săbiile se vor preface în seceri și sulițele în fiare de plug.

Mîntuitorul Iisus Hristos știm că fericește pe făcătorii de pace. În Noul Testament cuvîntul pace este de peste 80 de ori, iar scrierile Sf. Părinți abundă în texte care ne dau suficiente temeiuri în a sprijini lupta poporului nostru, inițiativele Conducerii noastre de stat întru apărarea păcii și a vieții pe pămînt, ceea ce ne sugerează și tema conferinței noastre de astăzi.

Din astfel de motive, în ultimele decenii în Biserica noastră și în sînul altor Biserici creștine și chiar la alte religii s-a născut o adevărată Teologie a păcii, concluziile acesteia fiind aceea că noi, cei ce credem în Dumnezeu, sîntem implicați în chip special în a lucra la promovarea păcii, a binelui sub toate aspectele sale în lume, în a lucra la ocrotirea și promovarea vieții, sub toate formele sale.

Aducînd în atenție și alte temeiuri biblice și patristice care ne îndatorează pe noi, ca fii ai Bisericii, la sprijinirea inițiativelor de pace ale țării noastre, cît și la lucrarea efectivă, de pe pozițiile și mijloacele noastre, la promovarea păcii și a tot binele în lume, delegații chiriarhali la conferința din iulie a.c. au arătat de asemenea că din uriașul val de lumină adus în lume de Mîntuitorul Iisus Hristos, o puternică undă o constituie învățătura pe care El a exprimat-o pentru prima dată în istoria omenirii, atunci cînd cu un anumit prilej a rostit cuvintele: „Voi toți sînteți frați" (Matei 23, 8), cuvinte care constituie, între altele, un temei solid pentru cooperare, pentru dezarmare și pace.

Uriașele cheltuieli pentru înarmare, care amenință atît de mult pacea lumii și însăși planeta noastră, poluarea, subnutriția și fenomenele de foamete, analfabetismul existent încă în multe țări ale lumii, deteriorarea fertilității și deșertizarea pămîntului etc., nu se pot rezolva decît prin lucrarea unită a tuturor oamenilor, a tuturor popoarelor, ceea ce ne obligă să avem mereu înaintea ochilor noștri sufletești cuvintele Mîntuitorului nostru Iisus Hristos: „Voi toți sînteți frați".

Cu cît vom adînci mai mult și cu cît vom trăi la scară mai mare adevărul acestor cuvinte, cu atît marile probleme ale zilelor noastre se vor simplifica și viața va deveni mai demnă de trăit și mai fericită pentru toți oamenii.

Într-o lume în care adevărul că toţi sînt fraţi este cultivat cu stăruinţă şi trăit cu dragoste, inegalităţile dintre oameni şi popoare se vor atenua, primejdia războaielor scade, asuprirea şi crimele de orice fel se vor rări.

Într-o lume în care dragostea de frate este cît de cît vie, nu se mai nasc doctrine şovine, ideologii rasiste sau alte curente extremiste, care au împins de atîtea ori lumea la războaie şi asasinări în masă.

Sîntem într-adevăr fraţi. Sîntem fraţi prin obîrşia noastră comună, provenind cu toţii din aceiaşi protopărinţi şi avînd cu toţii acelaşi Ziditor, acelaşi Tată ceresc. Ne-a spus atît de potrivit tot Iisus Hristos — Domnul nostru, cînd ne-a învăţat să ne rugăm: „Tatăl nostru", ceea ce înseamnă că pe Dumnezeu nu-l putem numi Tată dacă pe ceilalţi oameni, indiferent ce nume şi culoare ar avea, nu-i recunoaştem de fraţi. Învăţîndu-ne să zicem Tatăl nostru — tălmăceşte Sf. Ioan Gură de Aur — „Domnul înlătură duşmănia, stîrpeşte mîndria, elimină invidia, alungă inegalitatea şi face loc a tot binele: dragostea".

A sosit deci momentul ca, asemenea Sf. Apostol Pavel, să spunem şi noi, ca slujitori bisericeşti: Vai nouă, dacă nu vom vesti cu mai multă stăruinţă şi convingere că toţi oamenii sînt fraţi şi, fraţi fiind, sînt îndatoraţi să trăiască frăţeşte întreolaltă, să se ajute frăţeşte unii pe alţii, om cu om şi popor cu popor, să beneficieze frăţeşte fiecare de bucuriile acestui pămînt. A sosit momentul să spunem: Vai nouă dacă nu vom arăta cu mai multă tărie oamenilor „cît de bine este şi cît de frumos cînd fraţii sînt împreună" — cum exclamă cu adevărat inspirat Psalmistul David. A sosit momentul să spunem: Vai nouă dacă nu vom lucra mai mult la zidirea încrederii între oameni şi popoare; vai nouă dacă nu vom spune cu tărie ceea ce Iosif a spus fraţilor săi după ce li s-a descoperit în Egipt: „Nu vă certaţi pe cale!" — cu alte cuvinte: Sînteţi fraţi, convieţuiţi deci frăţeşte.

În felul acesta vom realiza şi noi o dezarmare, fără de care dezarmarea cealaltă se pare că nu este cu putinţă, şi anume dezarmarea lăuntrică, dezarmarea spirituală, smulgerea din sufletele oamenilor a urii, a lăcomiei după bunurile nemuncite, a mîndriei luciferice, a setei oarbe de putere şi stăpînire şi a altor asemenea otrăvitoare buruieni, atît de primejdioase armoniei şi păcii între oameni.

Însăşi firea lucrurilor ne poartă spre astfel de concluzii, spre o asemenea viziune.

Încă din vechime, minţi luminate declarau omul drept „o fiinţă socială", ceea ce în limbajul nostru bisericesc de astăzi am putea exprima prin aceea că fiinţa omenească este croită spre deschidere, spre comuniune cu semenii săi, spre colaborare, spre întrajutorare, spre înfrăţire. „Firea noastră trupească este înrudită şi înrudită este şi naşterea după duh" — ne încredinţează Sf. Vasile cel Mare. „O pîine, un trup sîntem noi cei mulţi" — spunea şi Sf. Ap. Pavel.

Pe lîngă cele arătate, tema conferinţei de astăzi ne cheamă cu stăruinţă ca, folosind toate mijloacele care ne sînt specifice, să ajutăm oamenii să-şi regăsească echilibrul lăuntric, să ajutăm la reorientarea omenirii spre preţuirea valorilor reale ale vieţii, spre creşterea ei în spiritul ideilor nobile ale frăţietăţii şi generozităţii, ale deschiderii şi preţuirii reciproce, ale dreptăţii, întrajutorării şi cooperării, valori care vor deschide cu adevărat o nouă şi fericitoare eră în istoria planetei noastre.

Astfel înfrăţite, popoarele vor putea conlucra „strîns pentru a determina ca minunatele cuceriri ale geniului uman, ale ştiinţei şi tehnicii moderne să fie puse în slujba păcii şi progresului, a vieţii şi nu a distrugerii şi războiului", cum potrivit se subliniază în Apelul pentru dezarmare şi pace al F. D. U. S.

În felul acesta, atomul nu va mai fi pus în slujba distrugerii ci „să aducă lumină în sate şi oraşe, în fabrici şi uzine, în casele oamenilor, să le uşureze munca şi să le facă viaţa mai frumoasă" — cum arăta cu ani în urmă Preşedintele Republicii noastre.

În această ordine de idei, delegaţii chiriarhali au făcut largi referiri la strădaniile neobosite ale Preşedintelui Patriei noastre, pentru promovarea ideilor păcii, echităţii şi colaborării reciproc avantajoase în lumea de astăzi, cît şi la realizările multiple care au avut loc pe plan economic, social, cultural etc. în ţara noastră în ultimii 20 de ani, de cînd în fruntea ţării se află Domnul Nicolae Ceauşescu.

În continuare s-a dat citire Apelului F. D. U. S. pentru dezarmare şi pace lansat în 23 mai 1985, precum şi Scrisorii Bisericii Ortodoxe Române către organizaţiile internaţionale creştine, de a se întreprinde tot ce este necesar „ca pămîntul să rămînă leagănul vieţii, să continue a fi roditor pentru toţi locuitorii săi, ca

cerul să rămînă senin și stelele să lumineze veșnic" — cum așa de potrivit se subliniază în Scrisoare.

Pe marginea celor de mai sus un mare număr de preoți a luat cuvîntul la fiecare protopopiat, exprimîndu-și cu toții „dorința de pace și adeziunea totală" la inițiativele de pace ale țării noastre (prot. R. Zaharia — Făgăraș, prot. D. Luca — Sibiu). Vorbitorii au subliniat totodată, între altele, uriașa „risipă de resurse" pe care o implică cursa înarmărilor (pr. V. Chițu — Brașov), că „din cenușa unui război atomic nu vom mai putea renaște niciodată ca pasărea Phöenix" (pr. I. Oțetea — Comana de Jos — prot. Rupea), că „pacea trebuie cucerită — tot prin pace" (pr. I. Paraschiv — Buia, prot. Mediaș), că războaiele înseamnă „detronarea omului din locul și de la rolul pe care Dumnezeu i l-a dat în univers" (pr. Gh. Rățulea — Băcel), ca și uriașa „răspundere pe care o implică lucrarea preoțească în statornicirea păcii pe pămînt" (pr. V. Drîngă — Bixad — Olt, prot. Sf. Gheorghe), în regăsirea echilibrului lumii de astăzi „răvășită de atîtea contradicții și mistuită de discriminări" (pr. S. Săsăujan — Agnita), „pacea însemnînd astăzi însăși viața" (pr. V. Constantinescu — Sibiu).

Pe lîngă alte asemenea gînduri, în cadrul conferinței au fost rostite și versuri originale închinate păcii, din care încrestăm și următoarea strofă:

„Pe culmea bucuriei copiii toți să crească
În ale iubirii oaze popoarele să înflorească,
Al urii cancer să-l ardem cu a căldurii bunătate,
Ca Soarele vieții să cuprindă globul în fiecare parte"
(Pr. Șt. Tascianu — Brașov).

Din plenul conferinței de la cele trei centre arătate s-au trimis telegrame omagiale Domnului Nicolae Ceaușescu, Președintele Republicii Socialiste România, Președintele Frontului Democrației și Unității Socialiste, în care participanții și-au exprimat adeziunea la ideile nobile ale Apelului F. D. U. S., precum și „simțăminte de aleasă cinstire și profundă gratitudine, acum la împlinirea a două decenii, perioadă de multiple transformări înnoitoare", de cînd Domnia Sa conduce destinele poporului nostru, cum se spune în una din telegramele menționate.

Aducîndu-se în atenție aprecierea Domnului Președinte al Țării noastre, potrivit căreia fiecare fiu al Pămîntului poate și trebuie să facă ceva pentru pace, din materialele prezentate, cît și din dezbaterile care au avut loc în cadrul conferinței pe care am prezentat-o a rezultat limpede că și noi, slujitorii bisericești, slujitorii tuturor cultelor, putem face nu puțin ci chiar mult pentru crearea unui climat de pace în lume și apărarea vieții pe pămînt.

Arhid. *Gh. Papuc*

DESFĂȘURAREA CONFERINȚEI PENTRU DEZARMARE ȘI PACE ÎN ARHIEPISCOPIA CLUJULUI

În lunile iulie—august a.c. s-au desfășurat lucrările conferinței pentru dezarmare și pace cu tema: „Pacea astăzi înseamnă însăși viața planetei noastre".

Dezbaterile conferinței au avut loc pe județe, după următorul program:

— *Marți, 30 iulie a.c.*, în Catedrala ortodoxă din Baia Mare s-au întrunit preoții din protopopiatele: Baia Mare, Sighetu Marmației și Lăpuș, jud. Maramureș, sub președinția Înalt Prea Sfințitului Arhiepiscop Teofil Herineanu;

— *Joi, 1 august a.c.*, în biserica centrală din Năsăud s-au întrunit preoții din protopopiatele Năsăud și Bistrița, jud. Bistrița-Năsăud, sub președinția Înalt Prea Sfințitului Arhiepiscop Teofil Herineanu;

— *Miercuri și joi, 7 și 8 august a.c.*, lucrările conferinței s-au ținut în sala de festivități a Seminarului Teologic din Cluj-Napoca, întrunind preoții din protopopiatele Cluj și Turda și respectiv preoții din protopopiatele Dej și Huedin, jud. Cluj, sub președinția Prea Sfințitului Episcop-vicar Iustinian Maramureșanul.

Potrivit programului stabilit Înalții noștri ierarhi înainte de conferință au asistat la slujba Te-Deumului, după care au rostit scurte meditații tematice în fața preoților prezenți.

Toate conferințele au început la ora 10,00.

La deschiderea conferințelor Înalt Prea Sfințitul Teofil și Prea Sfințitul Iustinian au arătat însemnătatea deosebită a temei permanent actuale: „Pacea este

însăşi viaţa planetei noastre", demonstrînd în cuvinte convingătoare, documentat biblic, ce efecte negative, distructive ar avea izbucnirea unui posibil război nuclear pentru viaţa omenirii, pentru întreaga creaţie.

Prin declanşarea unui război nuclear viaţa pe întreaga noastră planetă ar fi periclitată. Cel mai valoros bun al omenirii — viaţa — ar fi ameninţată de dispariţie totală. Planeta Pămînt pe lîngă multele efecte catastrofale ar fi expusă unei „ierni nucleare" pe un timp încă nedefinit.

În acest context toţi vorbitorii au pus în valoare necesitatea intensificării luptei pentru pace, pentru apărarea vieţii pe pămînt.

Au fost evidenţiate acţiunile neîntrerupte pentru dezarmare şi pace iniţiate, pe multiple planuri şi la diferite nivele de România, de eminentul ei conducător, Domnul Preşedinte Nicolae Ceauşescu. Contribuţia României, prin vocea autorizată a Preşedintelui ei, este recunoscută în întreaga lume.

Ca o dovadă grăitoare — în această direcţie — sînt apelurile lansate de ţara noastră, prin forurile sale reprezentative — către toate statele lumii, către toţi oamenii de pretutindeni, iubitori de pace, să facă totul pentru ca viaţa să fie salvată. Marile puteri sînt chemate, pînă nu este prea tîrziu, să-şi reducă substanţial arsenalele nucleare, să stopeze neîntîrziat fabricarea de noi arme ucigătoare în masă, pustiitoare.

Tot în cadrul acestor dezbateri conferinţele au scos în relief marile realizări, pe multiple planuri, dobîndite prin efortul comun al tuturor cetăţenilor patriei în cei 20 de ani de cînd la cîrma ţării a fost ales Domnul Nicolae Ceauşescu, patriot şi revoluţionar neegalat.

S-a arătat apoi, că pentru contribuţia şi meritele sale ştiinţifice, pentru ideile sale novatoare, Domnului Preşedinte Nicolae Ceauşescu, i s-a oferit titlul de membru şi preşedinte de onoare al Academiei Republicii Socialiste România, cel mai reprezentativ forum de ştiinţă şi cultură al ţării.

Cu prilejul acestor conferinţe, care au dezbătut cea mai arzătoare problemă a lumii contemporane, problema păcii şi a dezarmării nucleare, în primul rînd pentru ca viaţa şi întreaga civilizaţie a omenirii să nu fie pusă în pericol, preoţii Arhiepiscopiei Clujului au adresat telegrame de felicitare Domnului Preşedinte Nicolae Ceauşescu.

În telegrame s-a arătat că preoţimea şi credincioşii ortodocşi din Arhiepiscopia Clujului, conştienţi de cadrul legal acordat de statul nostru, de libertatea religioasă în care îşi desfăşoară activitatea, nu vor precupeţi nici un efort oferindu-şi adeziunea lor totală de pe poziţie creştină la acţiunile şi iniţiativele de pace şi dezarmare intreprinse de România, pentru ca şi în continuare viaţa să triumfe şi oamenii să trăiască în bună înţelegere pe pămînt, pentru binele tuturor.

Toţi preoţii prezenţi la conferinţe şi-au exprimat nădejdea că rugăciunile lor neîntrerupte „pentru pacea a toată lumea" vor fi primite de Mîntuitorul Hristos, Domnul Păcii şi al vieţii.

Prot. *Liviu Ştefan*

IERARHUL, PREOŢII ŞI CREDINCIOŞII EPARHIEI DE ALBA IULIA ÎN SPRIJINUL NĂZUINŢELOR DE PACE ALE POPORULUI NOSTRU

În conformitate cu hotărîrea Sf. Sinod, în Eparhia de Alba Iulia au avut loc conferinţele preoţeşti cu tema: „Pacea înseamnă azi însăşi viaţa planetei noastre".

Conferinţele s-au desfăşurat în contextul larg al manifestărilor care au avut loc în întreaga ţară, manifestări în care a fost antrenat întregul nostru popor. Cu acest prilej, fiii Patriei noastre fără deosebire de naţionalitate s-au adresat conştiinţei omenirii de azi cerînd responsabilitate şi discernămînt pentru evitarea unei conflagraţii care ar pune sub semnul întrebării viaţa pe planeta noastră. Întreaga naţiune şi-a exprimat adeziunea deplină la noile iniţiative de pace ale poporului nostru izvorîte din inima neobosită a distinsului nostru preşedinte Domnul Nicolae Ceauşescu, iniţiative concretizate în „Apelul pentru pace şi dezarmare al F. D. U. S."

Sub semnul acestor realităţi, hotărîrea Sf. Sinod de a readuce problema păcii în prim-plan în cadrul conferinţelor preoţeşti, este binevenită pentru că orice

eforturi puse în slujba vieții și a păcii nu sînt prea mari, atunci cînd acestea, cele mai prețioase valori ale omenirii, sînt în pericol. Integrîndu-se în aspirațiile poporului nostru, în sensul apelului lansat de F. D. U. S. cea mai largă organizație de masă din care face parte și Biserica Ortodoxă Română, a fost elaborată și trimisă scrisoarea Bisericii noastre adresată tuturor Bisericilor și organizațiilor religioase din lume. Dialogul ecumenic din Patria noastră a pus problema păcii în centrul tematicii celei de-a 45-a Conferință teologică interconfesională ce s-a desfășurat la Institutul Teologic Universitar din Sibiu cu cîteva zile înaintea conferințelor de orientare la începutul lunii iulie.

În cadrul Eparhiei de Alba Iulia, acestei conferințe i s-a dat un caracter solemn, atît prin felul în care au fost organizate în reședințele celor trei județe Alba, Mureș și Harghita, cît mai ales prin susținerea cuvîntului introductiv al conferinței de către P. S. Episcop Emilian.

Citirea celor două texte: Apelul F. D. U. S. și Scrisoarea B. O. R. către organizațiile creștine au adus de fiecare dată exprimarea clară a dorinței de pace a fiilor Patriei și Bisericii noastre strămoșești.

Luările de cuvînt pe marginea temei au fost exprimări de conștiință, vibrante și însuflețite. În ansamblu conferințele s-au desfășurat în nota de responsabilitate, de justă apreciere a pericolului grav care amenință viața, de hotărîre și mobilizare în cadrul efortului general de salvgardare a păcii.

Desfășurarea celor trei conferințe preoțești a evidențiat încă odată că preoțimea din cuprinsul Eparhiei de Alba Iulia conștientizează cu acuitate aceste probleme majore și prin specificul misiunii ei susține fără rezerve idealurile nobile de pace ale poporului nostru. Nici nu s-ar putea altfel — s-a dedus frecvent din cuvîntul participanților — pentru că Biserica noastră strămoșească a fost pe parcursul celor aproape două milenii de ființare a ei și a poporului român, înfrățită cu aspirațiile lui. Pacea este un mesaj divin, pacea este o moștenire dată nouă de Mîntuitorul Hristos, pacea reprezintă viața.

Conferințele preoțești s-au desfășurat după cum urmează:

1. Conferința preoților din județul Alba:

Cele trei protopopiate ale jud. Alba (Alba Iulia, Aiud și Cîmpeni) s-au întrunit în ședință solemnă care a avut loc în ziua de 16 iulie la Centrul Eparhial. În catedrala Reîntregirii, catedrala Episcopală s-a oficiat slujba Te-Deum-ului la care au slujit P. C. cons. Petru Pleșa, P. C. Prot. Ilarie Benchea (Aiud) și P. C. Pr. I. Cărpinișan (Blaj II) în prezența P. S. Episcop Emilian.

După momentul de rugăciune, la masa prezidiului au luat loc P. S. Episcop Emilian, alți invitați și consilierii Centrului Eparhial.

Cuvîntul de deschidere a fost rostit de P. C. cons. Petru Pleșa care a făcut o scurtă introducere în tema conferinței după care a expus ordinea de zi și a rugat pe P. S. Episcop Emilian să conducă lucrările conferinței.

A urmat apoi cuvîntul de fond al P. S. Episcop Emilian, o amplă și competentă expunere asupra temei conferinței. P. S. Sa arată, pornind de la realitățile lumii în care trăim, că omenirea se confruntă astăzi cu o situație deosebit de grea, datorită cursei rapide a înarmărilor. Pericolul izbucnirii unui război, cu consecințe imprevizibile, crește cu atît mai mult cu cît stocurile de armament ultramodern, cresc de la o zi la alta. Potențialul de distrugere, existent astăzi în lume, depășește cu mult cantitatea necesară pentru a distruge viața pe planeta noastră. Și totuși, în pofida acestei realități, unele state, continuă să-și mărească, să-și diversifice, să-și perfecționeze arsenalele militare, sporind astfel pericolul care planează asupra omenirii.

Poporul român conștient și iubitor de pace, prin glasul cel mai autorizat al distinsului Președinte al Patriei noastre, Domnul Nicolae Ceaușescu, se adresează tuturor popoarelor lumii să-și unească eforturile, să facă totul pentru a apăra pacea. În istoria sa, poporul nostru s-a dovedit un popor pașnic, un popor iubitor de pace. Românii n-au asuprit, n-au cotropit, n-au subjugat alte popoare și chiar atunci cînd au pus mîna pe armă n-au făcut-o decît pentru a se apăra în fața celor ce-au vrut să-l subjuge.

În aceste clipe ale istoriei, în care poporul nostru dorește să fie auzit, să fie ascultat în lume, spre binele întregii omeniri, Biserica Ortodoxă Română se

alătură acestui glas și-și face cu responsabilitate datoria prin specificul misiunii ei. Apelul F. D. U. S. susținut și însușit de reprezentanții B. O. R. în Consiliul Național al F. D. U. S. a pătruns adînc în conștiința noastră. Efectul imediat a fost Scrisoarea B. O. R. adresată tuturor organizațiilor religioase internaționale.

Conștiința ne îndeamnă să susținem aceste inițiative de pace și să slujim pacea, rugîndu-ne cu credință și cu stăruință lui Dumnezeu, pentru pacea întregii lumi și promovînd pacea și buna înțelegere în toate împrejurările vieții noastre.

Cuvîntarea P. S. Episcop Emilian a fost primită cu multă căldură de cei prezenți și apreciată ca atare în luările de cuvînt.

S-a dat citire apoi, *Apelului pentru pace al F. D. U. S.* în lecturarea P. C. consilier Petru Pleșa.

Scrisoarea B. O. R. către toate organizațiile religioase internaționale a fost citită de P. C. Pr. Doru Gheaja.

Au luat apoi cuvîntul următorii preoți: P. C. Prot. Gheorghe Benchea (Cîmpeni), P. C. Prot. Ilarie Benchea (Aiud), Pr. Ioan Galață (Cut), Pr. Simion Turcu (Seușa), Pr. Ioan Cărpinișan (Blaj III), Pr. Ștefan Urda (Alba Iulia-Lipoveni), Pr. Nicolae Baciu (Teiuș), Pr. Gheorghe Marin (Tărtăria), Pr. Nicolae Lupu (Scărișoara), Pr. Ioan Tocănel (Aiud), Pr. Emil Gîlea (Unirea), Pr. Vasile Chețan (Teiuș).

În cuvîntul lor, participanții la discuții au exprimat cu însuflețire și convingere atașamentul deplin la noua inițiativă de pace a poporului nostru. S-a subliniat faptul că pacea în viziunea creștină are trei aspecte: pacea cu Dumnezeu, dobîndirea prin jertfa Mîntuitorului, pacea cu noi înșine și pacea cu semenii. Această pace cu semenii cuprinde nu numai pacea între om și om ci și pacea între popoare.

În încheierea conferinței de orientare a luat cuvîntul P. S. Episcop Emilian. P. S. Sa și-a manifestat bucuria pentru modul în care s-a desfășurat conferința, pentru convingerea și hotărîrea dovedită de preoți prin cuvintele lor. Tema conferinței trebuie pusă în practică în viața noastră de fiecare zi. Amenințarea distrugerii planează asupra tuturor realizărilor unui popor, iar poporul român a dobîndit mărețe realizări în cei 20 de ani de cînd la conducerea lui se află Domnul Președinte Nicolae Ceaușescu.

Se dă citire textului unei telegrame adresată Domnului Nicolae Ceaușescu, text adoptat de conferință.

P. S. Episcop Emilian mulțumește celor prezenți la conferință, după care cu imnul „Cuvine-se cu adevărat", lucrările se închid.

2. Conferința preoților din județul Mureș:

Cele patru protopopiate ale județului Mureș (Tg. Mureș, Luduș, Reghin și Sighișoara) s-au întrunit în conferința preoțească care a avut loc în ziua de 11 iulie în biserica „Sf. Treime" din Tg. Mureș III.

După oficierea Sf. Liturghii a avut loc primirea P. S. Episcop Emilian urmată de oficierea Te-Deum-ului și începerea conferinței.

La masa prezidiului au luat loc: P. S. Episcop Emilian, P. C. consilier Petru Pleșa și P. C. Pr. David Lazăr, alți invitați.

Cuvîntul de deschidere a fost rostit de P. C. Pr. David Lazăr care adresează un cuvînt de bun venit P. S. Episcop Emilian, făcînd o scurtă introducere în subiectul conferinței.

În continuare P. S. Episcop Emilian a rostit cuvîntarea P. S. Sale la această conferință.

După citirea Apelului pentru pace al F. D. U. S. și a scrisorii B. O. R. se dă cuvîntul preoților participanți.

La discuții au luat parte următorii preoți: P. C. Inspector eparhial pr. Al. Coman, P. C. Prot. A. Sămărghițan (Tg. Mureș), P. C. Pr. David Lazăr (Tg. Mureș), P. C. Prot. Ioan Boian (Sighișoara), P. C. Prot. Iuliu Bacali (Luduș), Pr. Emil Munteanu (Stînceni), Pr. Silviu Negruțiu (Glodeni), Pr. Dumitru Stănculescu (Band), Pr. Emil Maier (Corunca), Pr. Ioachim Soțan (Rîciu), Pr. Cîmpean Gheorghe (Boziaș), Pr. Vasile Chireanu (Iernuțeni), Pr. Vasile Macarie (Chețani), Pr. Cornel Grosu (Filea), Pr. Ioan Șuteu (Sîntana de Mureș) și Pr. Valentin Berbecar (Voiniceni).

În cuvîntul lor s-a exprimat faptul că situația internațională actuală este foarte gravă, iar poziția statului nostru în apărarea păcii este mult apreciată de opinia publică internațională.

De asemenea s-a manifestat dorința ca viitoarele tratative de la Geneva dintre S. U. A. și U. R. S. S. să fie constructive și sincere, să creeze mai multă încredere și destindere în relațiile internaționale. Arătîndu-se atașamentul deplin la Apelul pentru dezarmare și pace al F. D. U. S., preoții s-au alăturat acestei strălucite și noi inițiative de pace izvorîtă din preocuparea susținută a Președintelui țării noastre Domnul Nicolae Ceaușescu.

În încheiere P. S. Episcop Emilian mărturisește că a rămas impresionat de momentele înălțătoare pe care le-a prilejuit conferința și își exprimă regretul că nu toți cei ce s-au pregătit au putut să ia cuvîntul.

Din plenul conferinței se adresează o telegramă Domnului Nicolae Ceaușescu, Președintele R. S. România, după care conferința ia sfîrșit.

3. Conferința preoților din județul Harghita (Protopopiatul Miercurea Ciuc)

În aceeași atmosferă de înaltă trăire creștinească și românească, într-un cadru festiv, a avut loc și conferința preoților din prot. Miercurea Ciuc, județul Harghita în ziua de 30 iunie în catedrala din M. Ciuc, după oficierea Te-Deum-ului.

Lucrările conferinței au fost conduse de P. S. Episcop Emilian, la masa prezidiului aflîndu-se și P. C. Alex. Coman — inspector eparhial și P. C. Prot. Dumitru Gherman.

După un cuvînt de bun venit adresat de P. C. Prot. D. Gherman, P. S. Episcop Emilian rostește cuvîntul P. S. Sale la Conferință, urmărit cu atenția cuvenită de cei prezenți.

S-a dat apoi citire Apelului pentru pace al F. D. U. S. și Scrisorii B. O. R. urmate de cuvîntări ale participanților.

Pe marginea conferinței au luat cuvîntul:

P. Cuv. Arhim. Mihail Goia (starețul Mănăstirii Toplița), Pr. Gavril Filip (Toplița II), P. Cuv. Arhim. Serafim Măciucă (Bălan), Pr. Gh. Oană (Subcetate), Pr. Gh. Stînea (Bilbor), Pr. D. Mierlușcă (Sîncrăieni), Pr. N. Călugăr (Odorhei), Pr. V. Mihoc (Borsec) și Pr. Marcel Stanca (Gălăuțaș).

Prin cuvinte izvorîte din inimă s-a arătat că pacea este o stare naturală a creștinilor, a Bisericii noastre. Biserica, prin misiunea ei, în contextul vieții actuale este chemată să-și împlinească una din cele mai sfinte îndatoriri ale ei, aceea de a fi purtătoare a mesajului de pace.

Convorbirile ce au loc între cele două mari puteri nucleare aduc o rază de lumină în situația actuală de încordare internațională.

După pilda pe care ne-o dă distinsul nostru Președinte, Domnul Nicolae Ceaușescu, să fim slujitori activi ai cauzei păcii...

P. S. Episcop Emilian arată că prin contribuția fiecăruia dintre cei care au luat cuvîntul sfera conferinței a fost întregită, dar ea nu se încheie aici, ci trebuie continuată și pusă în practică pînă la biruința păcii și a vieții. Noi trebuie să ne manifestăm permanent ca lucrători ai păcii cu credință și cu nădejde în Dumnezeu.

Cu adoptarea textului unei telegrame adresată Președintelui Nicolae Ceaușescu, s-a încheiat conferința din prot. M. Ciuc jud. Harghita și odată cu ea conferințele din cuprinsul Eparhiei Alba Iulia.

Pr. *Ștefan Urda*

CONFERINȚELE PENTRU PACE ALE PREOȚIMII DIN EPARHIA ORADIEI DIN LUNA IULIE 1985

În cadrul larg al amplelor manifestări în favoarea păcii și dezarmării din țara noastră, la sfîrșitul lunii iulie a. c. au avut loc trei conferințe preoțești, prin care clerul din întreg cuprinsul Eparhiei, în frunte cu Arhipăstorul, și-a exprimat adeziunea deplină la Apelul pentru dezarmare și pace al Frontului Democrației și Unității Socialiste din Republica Socialistă România, adresat partidelor și orga-

nizaţiilor democratice, guvernelor, tuturor popoarelor din ţările europene, din Statele Unite ale Americii şi Canada.

Conferinţele s-au ţinut în municipiile Satu Mare, Zalău şi Oradea, cu preoţii din judeţele Satu Mare, Sălaj şi Bihor, în zilele de 25, 30 şi 31 iulie, sub conducerea Prea Sfinţiei Sale Dr. Vasile Coman, Episcopul Oradiei, avînd o temă în mod sugestiv intitulată: „Pacea înseamnă astăzi însăşi viaţa planetei noastre".

În deschiderea lucrărilor, P. C. protopopi Ioan Ţolescu de la Satu Mare, Marcel Andreescu de la Zalău şi Aurel Puşcaş de la Oradea au rostit un scurt cuvînt de bineventare. A urmat apoi o amplă cuvîntare a Chiriarhului, urmărită cu deosebită atenţie şi interes de cei prezenţi.

Relevînd faptul că astăzi pacea este o problemă majoră, o problemă fundamentală pentru întreaga lume, Prea Sfinţia Sa arată că toţi oamenii de pretutindeni au datoria să militeze cu consecvenţă pentru înlăturarea primejdiei unui război atomic, să îndemne pe factorii de răspundere să renunţe la cursa înarmărilor, la fabricarea de noi arme nucleare tot mai sofisticate şi cu efect din ce în ce mai distrugător, pentru a se statornici un climat trainic de pace şi echitate între toate popoarele.

„Pacea a devenit o problemă planetară — a arătat P. S. Sa — fiindcă un viitor război va fi şi el planetar, va cuprinde pămîntul, apele şi cosmosul. El va depăşi graniţele dintre state, nu va ţine seama de popoare mici sau mari, nici de tineri sau bătrîni, de un cîmp sau de altul de luptă, de învinşi sau învingători. El va însemna un cataclism de nedescris şi e înfricoşător numai să te gîndeşti la un asemenea spectru.

În asemenea împrejurări este evidentă, este absolut necesară luarea de măsuri concrete, eficiente, pentru apărarea păcii, bunul suprem şi condiţia sine qua non a vieţii pe pămînt. Reazemul vieţii — pacea — se află în primejdie de moarte. De aceea milioane de oameni formează coloane de manifestanţi, se întrunesc şi cer într-un glas: vrem să trăim, vrem să ne împlinim rostul în lume, vrem să contribuim la desăvîrşirea lumii, nu la distrugerea ei, vrem pace pe pămînt şi între oameni bunăvoire".

În continuare, Arhipăstorul subliniază vocaţia pentru pace, specifică poporului român, manifestată în condiţiile vremurilor de astăzi prin numeroase acţiuni şi iniţiative pe plan naţional şi internaţional, întreprinse de ţara noastră, de Preşedintele ei, Domnul Nicolae Ceauşescu, personalitate proeminentă a lumii contemporane, luptător neobosit pentru prietenie şi bună înţelegere între ţări şi popoare. Din iniţiativa Domniei Sale s-a elaborat în acest an, Chemarea şi Apelul pentru dezarmare şi pace al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste, avînd menirea să întărească unitatea şi coeziunea tuturor forţelor iubitoare de pace din lume, să atragă atenţia guvernelor, organizaţiilor democratice, popoarelor asupra gravelor pericole ce ameninţă astăzi omenirea, să cheme la acţiuni hotărîte, energice şi responsabile pentru dezarmare, îndeosebi dezarmarea nucleară, pentru asigurarea dreptului fundamental al popoarelor la dezvoltare liberă şi independentă, la existenţă, la pace, la viaţă.

Prea Sfinţia Sa remarcă apoi meritele excepţionale ale Domnului Nicolae Ceauşescu în dezvoltarea impetuoasă, pe multiple planuri, a ţării noastre, în măreţele realizări pe care poporul nostru, sub înţeleapta conducere a Domniei Sale le-a obţinut în ultimele două decenii. „Trăim o epocă de lumină şi progres — a spus Chiriarhul — o epocă de un dinamism neîntîlnit pînă acum, o epocă de afirmare a capacităţii creatoare a poporului nostru, epocă de explozie ştiinţifică şi culturală, epocă ce se numeşte pe drept cuvînt Epoca Nicolae Ceauşescu. Pentru meritele excepţionale ale Preşedintelui ţării, pentru prodigioasa sa activitate, pentru neobosita muncă în conducerea destinelor poporului, pentru contribuţia la ridicarea prestigiului ştiinţei şi culturii româneşti şi pentru clarviziunea cu care conduce corabia naţiunii noastre, Academia Republicii Socialiste România, cel mai înalt for al Culturii româneşti, l-a ales membru titular şi preşedinte de onoare al ei".

Concluzionînd cele prezentate, Prea Sfinţia Sa subliniază că ne aflăm în miezul aprins al unei epoci de măreţe realizări şi strădanii pentru apărarea păcii în istoria poporului nostru, în care noi, în îndoita noastră calitate de slujitori ai Bisericii şi de cetăţeni loiali ai scumpei noastre patrii, ne simţim integraţi trup şi suflet, sprijinind împreună cu întregul nostru popor grandioasele realizări din această epocă luminoasă din istoria ţării, ca şi măreţele idealuri de pace şi progres ale lumii.

În continuare delegații eparhiali au dat citire textului integral al Apelului F. D. U. S., după care P. C. protopopi Costache Mirea de la Carei, Victor Tăut de la Șimleu și Teodor Cios de la Beiuș au citit Scrisoarea Bisericii Ortodoxe către organizațiile religioase internaționale creștine, care cheamă toate aceste organizații ca în spirit frățesc să facă tot ce le stă în putință pentru salvgardarea păcii și vieții pe pămînt, în lumina sfintelor învățături ale Domnului păcii.

Au urmat apoi luările de cuvînt, la care s-au înscris un număr de 38 de preoți, dintre care 17 din jud. Bihor, 11 din jud. Satu Mare și 10 din jud. Sălaj. Vorbitorii au exprimat atît în numele lor, cît și a credincioșilor pe care îi păstoresc, larga adeziune la Chemarea și Apelul Frontului Democrației și Unității Socialiste, arătînd că sînt conștienți de imperativele vremurilor pe care le trăim și de responsabilitatea cu care trebuie să acționeze alături de întregul popor român pentru binele și înflorirea patriei, pentru pacea a toată lumea, pentru un viitor luminos, fără arme și războaie, pentru destindere și înfrățire între toate națiunile și elogiind cu deosebită stimă și recunoștință pe Președintele țării, Domnul Nicolae Ceaușescu.

Spicuim, succint, din intervențiile cîtorva vorbitori:

„Sîntem aici preoțimea din județul Bihor, care am venit cu tot ce avem mai bun în noi să ne exprimăm dorința fierbinte de pace, de bună înțelegere între oameni și popoare, mîndria patriotică pentru strălucitele inițiative de pace ale Președintelui țării, Domnul Nicolae Ceaușescu, totala adeziune la Chemarea și Apelul F. D. U. S., să spunem un NU hotărît războiului și să reînnoim legămîntul nostru de slujitori și făcători de pace" (Prot. Nicolae Mara — consilier adm. bis.).

„Una din ideile-forță ale politicii externe a Republicii Socialiste România, promovată cu strălucire pe plan mondial de către Domnul Președinte Nicolae Ceaușescu, este și aceea a păcii realizate prin dreptate, dreptate economică, socială, politică și națională, într-un cuvînt prin instaurarea unei noi ordini economice și politice" (Prot. Constantin I. Olariu — Oradea).

„Cu acest prilej ne exprimăm stima și recunoștința față de Președintele țării, Domnul Nicolae Ceaușescu, de la alegerea căruia în cea mai înaltă funcție de conducere în patria noastră s-au împlinit 20 de ani. În tot acest timp s-au obținut realizări mărețe în toate domeniile de activitate. Biserica Ortodoxă Română, ca de altfel și celelalte culte din țara noastră, s-au bucurat de deplină libertate religioasă, a putut să se manifeste liber și să desfășoare o bogată activitate pe tărîmul apostolatului social, contribuind cu mijloacele specifice la slujirea poporului român, sprijinind idealurile lui de pace, libertate, unitate și progres" (Pr. Morgovan — Buntești).

„A sosit ceasul ca fiecare conștiință să fie trează, fiecare glas să se ridice cu hotărîre împotriva acțiunii de nimicire a vieții! Să dăm o dimensiune nouă păcii prin rugăciunile, strădaniile și înmănuncherea eforturilor în slujirea Patriei!" (Pr. Ioan Mitrașcă — Ianoșda).

„Fiecare generație își are datoriile și obligațiile ei. Important este ca noi, slujitorii Bisericii, să ne înțelegem chemarea de făcători de pace și să putem răspunde în conștiință, cu simțul datoriei împlinite" (Pr. Pilca Traian — Satu Mare).

„În cei 20 de ani de cînd Domnul Președinte Nicolae Ceaușescu conduce destinele acestui popor cu vrednicia celui mai iubit fiu, meleagurile patriei au cunoscut o înflorire fără precedent, determinîndu-ne să numim acești ani cu legitimă mîndrie patriotică: Epoca Nicolae Ceaușescu. Această perioadă a însemnat totodată și afirmarea României pe plan extern, susținîndu-se în acest context tot mai mult voința de pace a poporului român" (Pr. Vasile Sabău — Pișcolt).

„Salutăm cu multă bucurie hotărîrea Academiei Republicii Socialiste România de a conferi Președintelui Nicolae Ceaușescu titlul de membru și președinte de onoare, ca un semn de recunoștință și înaltă prețuire a strălucitei sale activități, a genialei gîndiri originale și cutezătoare, puse în slujba bunăstării poporului și a păcii în întreaga lume" (Pr. Gheorghe Rezei — Tășnad).

„Acum, cînd omenirea însetează după liniște și după o pace dreaptă și trainică, să dovedim a fi fiii lui Dumnezeu, adică făcători de pace, urmînd întru totul povața Sf. Ap. Pavel, care ne zice: „Să căutăm cele ce sînt ale păcii și cele ce sînt spre zidirea cea dintre noi" (Romani 14, 9)" (Pr. Viorel Pop — Meseșenii de Jos).

„Noi, clerul și credincioșii ortodocși români din județul Sălaj, ne bucurăm și sîntem mîndri de grandioasele realizări ale poporului nostru și ne alăturăm întru totul Apelului F. D. U. S. pentru pace, asigurarea destinderii, colaborării și sporirii

încrederii între ţări şi popoare. Vom fi şi de acum înainte alături de întregul popor, pentru bunăstarea,progresul şi fericirea patriei noastre dragi şi pentru pacea a toată lumea" (Pr. Ştefan I. Vădeanu — Cehu Silvaniei).

În încheiere a luat cuvîntul Prea Sfinţitul Episcop Vasile, care, apreciind buna reuşită a tuturor conferinţelor, a sintetizat cîteva concluzii pe marginea celor prezentate.

„Pacea nu este o simplă stare lăuntrică sau un simplu ideal — a arătat P. S. Sa. Pacea este o necesitate a vieţii, implică plenitudinea vieţii. Vorbim despre două dimensiuni ale păcii: ca dar şi ca binecuvîntare a lui Dumnezeu şi ca efort al vieţii şi activităţii omeneşti. Este necesar un sinergism, o colaborare între om şi Dumnezeu pentru împlinirea păcii".

În continuare Chiriarhul subliniază că nu-i destul să ne rugăm pentru pace, ci trebuie să fim şi făcători de pace, pentru a fi fiii lui Dumnezeu. Pacea nu e o stare de pasivitate, ci de acţiune, cuprinzînd şi lupta pentru triumful binelui. În consecinţă, se desprind două coordonate ale datoriei preotului în acest context: a) de a face cunoscută strădania şi vocaţia poporului român pentru pace şi b) de a contribui la formarea unui climat de pace şi armonie în parohie.

Relevînd realizările pe tărîm bisericesc, cadrul larg de libertate în care Biserica noastră şi-a desfăşurat activitatea în aceşti ani, în epoca nouă pe care o trăim, P. S. Episcop Vasile le asociază marilor înfăptuiri din patria noastră din ultimele două decenii, fapt pentru care „se cuvine să ne exprimăm recunoştinţa noastră faţă de Domnul Preşedinte Nicolae Ceauşescu, arhitectul României moderne, una din personalităţile cele mai proeminente ale lumii contemporane, adevărat erou al păcii şi prieteniei între popoare".

În încheiere s-a dat citire textului unei telegrame adresate Domnului Preşedinte Nicolae Ceauşescu, pe care îl redăm mai jos:

TELEGRAMĂ

Excelenţei Sale
Domnului NICOLAE CEAUŞESCU
Preşedintele Republicii Socialiste România

BUCUREŞTI

Ierarhul şi preoţimea ortodoxă română din Eparhia Oradiei, întruniţi în conferinţă preoţească, avînd ca temă: Pacea înseamnă astăzi însăşi viaţa planetei noastre, *ne exprimăm deplina adeziune la Apelul pentru dezarmare şi pace al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste din Republica Socialistă România, adresat partidelor şi organizaţiilor democratice, guvernelor, tuturor popoarelor din ţările europene, din Statele Unite ale Americii şi Canada, considerînd că este datoria noastră cea mai înaltă ca împreună cu întregul nostru popor şi cu toţi oamenii de bună credinţă din lume, să facem tot ce ne stă în putinţă pentru a determina oprirea cursei înarmărilor, pentru triumful păcii, armoniei şi bunei înţelegeri între ţări şi popoare.*

Ne mîndrim că ţara noastră se află în primele rînduri în largul front mondial ce militează pentru viaţa şi coexistenţa paşnică a popoarelor, dobîndind un deosebit prestigiu prin strălucitele iniţiative pe care Domnia Voastră le-aţi luat în acest sens pe plan internaţional, ca un adevărat erou al păcii şi prieteniei între naţiuni.

Cele două decenii care au trecut de la alegerea Domniei Voastre la conducerea ţării constituie o epocă de excepţională strălucire, în care poporul nostru a obţinut cele mai bogate realizări, inegalabile în multimilenara istorie a patriei, epocă pe care cu deplin temei şi mîndrie patriotică o numim Epoca Nicolae Ceauşescu.

Clerul şi credincioşii Bisericii Ortodoxe Române de pe meleagurile nord-vestice ale patriei au luat cunoştinţă cu multă bucurie de alegerea Domniei Voastre ca membru titular şi preşedinte de onoare al Academiei Republicii Socialiste România. Conferirea acestor înalte titluri de către Areopagul culturii româneşti este expresia deosebitei preţuiri pe care oamenii de ştiinţă şi cultură, alături de întregul popor, aduc ctitorului României moderne, pentru înţelepciunea şi clarviziunea cu care conduce destinele poporului român pe noi trepte de lumină şi progres, pentru bunăstare şi fericire.

Deplin conștienți de îndatoririle ce ne revin în sprijinirea eforturilor întregului nostru popor pentru propășirea și înflorirea patriei, Vă asigurăm, mult stimate Domnule Președinte, că nu vom înceta să muncim cu abnegație pentru bunăstarea materială și spirituală a României socialiste și pentru pacea întregii lumi".

Pr. *Dorel Rus*

ȘEDINȚA SOLEMNĂ A PREOȚILOR DE LA CURSURILE DE ÎNDRUMARE MISIONARĂ ȘI PASTORALĂ — SERIA A 71-A — DE LA INSTITUTUL TEOLOGIC UNIVERSITAR SIBIU, CONSACRATĂ PĂCII ȘI DEZARMĂRII

Biserica Ortodoxă Română a fost totdeauna, în istoria poporului român, un factor de progres multilateral pentru acesta. Și astăzi B. O. R., ierarhii, teologii, preoții și credincioșii ei sînt în cadrul societății și statului nostru socialist un element component pozitiv și constructiv, un factor dinamic și de sudură socială, colaboratori cinstiți ai administrației de stat în uriașa ei strădanie de a construi pentru poporul nostru o viață din ce în ce mai bună și în toate eforturile ei patriotice privind asigurarea libertății, independenței, suveranității și păcii țării noastre și poporului nostru.

Ședința solemnă a celor 250 de preoți, veniți de pe cuprinsul întregii Patriarhii Române și participanți la cea de a 71-a serie a Cursurilor de îndrumare misionară și pastorală de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, consacrată păcii și dezarmării, — ședință care a avut loc în ziua de 30 iulie 1985 — este o nouă dovadă în această privință. Ținerea acestei ședințe a fost prilejuită de „Apelul pentru pace și dezarmare al Frontului Democrației și Unității Socialiste din Republica Socialistă România, adresat partidelor democratice, guvernelor, tuturor popoarelor europene, din Statele Unite ale Americii și Canada", lansat de Plenara Consiliului Național al F. D. U. S. din 23 mai 1985.

Lucrările ședinței au fost deschise și conduse de *P. C. Arhid. Prof. Dr. Constantin Voicu, Rectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu*, de față fiind și profesorii programați cu conferințe în săptămîna respectivă. În amplul său cuvînt inaugural, P. C. Sa a arătat că situația politică actuală din lume este deosebit de încordată și de primejdioasă pentru destinul popoarelor, că această primejdie sporește prin apariția unor noi pericole ce amenință pacea și viața pe planeta noastră, ca fabricarea și acumularea unor noi arme nimicitoare, militarizarea spațiului cosmic etc. „Pericolul este real și prezent sub multe forme, a spus P. C. Sa. E prezent... sub forma fricii, a spaimei, ... a terorii psihologice... Este prezent sub forma cheltuielilor extraordinare ce se fac pentru înarmare..., cheltuieli pentru distrugere..., spre sinucidere. Pericolul este prezent și prin dereglările pe care le aduce în gîndirea omenească. Se deteriorează substanțial valoarea vieții, a civilizației, a culturii, a tot ceea ce omenirea a achiziționat cu greu de-a lungul secolelor de cercetări, de eforturi, de suferințe".

„În fața acestei situații, realități — a spus P. C. Sa — Președintele țării noastre, Domnul Nicolae Ceaușescu, vine cu o nouă inițiativă, menită să sensibilizeze încă o dată Țara și nu numai țara noastră față de pericolul real care amenință viața și pacea omenirii. La inițiativa Domniei Sale s-a alcătuit și difuzat „Apelul pentru dezarmare și pace al F. D. U. S. din R. S. România adresat partidelor democratice, guvernelor, tuturor popoarelor europene, din Statele Unite ale Americii și Canada", care cuprinde propuneri lucide, realiste, raționale, de dezarmare, de denuclearizare, de asigurare a unei păci adevărate și durabile pe întreg pămîntul". În continuare, P. C. Sa a precizat: „Noi știm... că nu este prima inițiativă de acest fel a Președintelui și a Țării noastre. Faptul că s-a lansat un nou Apel denotă consecvența politicii de pace a României..., insistența cu care România își proclamă punctele de vedere, insistență care are la bază speranța că totuși rațiunea va învinge".

„Arhitect și promotor al acestei politici, Președintele Nicolae Ceaușescu a înscris, prin gîndirea și acțiunea sa, România între națiunile cele mai active ale lumii pe frontul păcii, al colaborării și afirmării independenței ca principiu cardinal al vieții internaționale. Punctul de referință al oricărei acțiuni, inițiative și idei de politică externă este pacea, ceea ce de fapt înseamnă dezarmare și în primul

rînd dezarmare nucleară, edificarea unei Europe unite, primatul absolut al negocierilor ca unica metodă realistă şi durabilă de soluţionare a diferendelor dintre state. De asemenea ea mai înseamnă, pe lîngă afirmarea democraţiei reale în abordarea şi reglementarea problemelor curente de politică externă, făurirea unei noi ordini economice mondiale, idee în care Preşedintele ţării noastre a investit geniu politic creator, intens efort diplomatic, înaltă responsabilitate pentru destinele umanităţii".

Arătînd că asigurarea păcii în lume şi realizarea unei noi ordini economice internaţionale ar însemna şi asigurarea în continuare a progresului multilateral al ţării noastre realizat în „epoca Ceauşescu", P. C. Păr. Rector a făcut o trecere în revistă a realizărilor Bisericii Ortodoxe Române în ultimele două decenii, realizări apreciate ca roade ale păcii, ale legalităţii şi libertăţii de care Biserica noastră se bucură în cadrul statului socialist român. „Este vorba — menţionează P. C. Sa — de restaurarea minunatelor monumente istorice şi de artă bisericească, de dotarea cu noi locaşuri de cult şi împodobirea multora cu pictură nouă, de tipărirea numeroaselor reviste şi cărţi teologice, cursuri, manuale, cărţi de cult, cărţi de rugăciuni, Sfînta Scriptură care a ajuns la a treia ediţie, două ediţii de Noul Testament, patru ediţii de Mica Biblie..., Filocalia în zece volume, diferite opere şi lucrări în „Biblioteca teologică", precum şi în colecţia „Părinţi şi scriitori bisericeşti"...

Subliniază de asemenea că „învăţămîntul teologic îşi desfăşoară în cele mai bune condiţii activitatea sa de formare a noilor generaţii de slujitori bisericeşti, iar clerului i se oferă largi posibilităţi de activitate duhovnicească". Pe plan extern, „Biserica noastră a adîncit mereu legăturile cu Bisericile Ortodoxe surori, ... cu celelalte Biserici. Ea activează intens în C. E. B., C. C. P. P., C. B. E., promovînd peste tot principiile păcii, frăţiei şi egalităţii între oameni şi popoare".

Promovarea acestor principii Biserica noastră o face mai ales pentru că pacea şi înfăţirea generală sînt porunci dumnezeieşti, principii doctrinare creştine, corolare ale mîntuirii. Făcînd o expunere bogată, bazată pe texte biblice şi patristice, a învăţăturii creştine despre viaţă, pace, înfrăţire, interzicerea uciderii, dreptate etc. P. C. Sa conchide: „Iată, deci, atîtea temeiuri în învăţătura noastră care ne îndeamnă să fim apărători ai vieţii şi ai păcii. Pe baza învăţăturii noastre creştine, noi ne alăturăm fără nici o şovăire, fără nici o reţinere, luptătorilor pentru pace. Şi ne înscriem, de asemenea, cu tot entuziasmul, în politica de pace a ţării noastre şi a preşedintelui ţării noastre. De aceea susţinem cu profund simţămînt al îndeplinirii unei datorii de conştiinţă Apelul F. D. U. S. Cerem încetarea cursei înarmărilor. Cerem renunţarea la amplasarea de noi rachete nucleare pe continentul nostru şi în cosmos şi retragerea celor deja existente".

Încheie cu precizarea: „Împlinind mesajul păcii în lume... avem conştiinţa că lucrăm pentru edificarea a însăşi împărăţiei lui Dumnezeu, care este dreptate, pace şi bucuria de la Duhul Sfînt".

Preoţii cursanţi şi-au exprimat consimţămîntul la cele expuse de P. C. Părinte Rector prin aplauze puternice.

În momentele următoare, P. C. Pr. Vasile Popa (Ep. Oradiei) a dat citire Apelului pentru pace şi dezarmare al F. D. U. S., iar P. C. Pr. Vasile Cioriţă (Ep. Buzăului) a citit „Scrisoarea Bisericii Ortodoxe Române către organizaţiile religioase internaţionale creştine", scrisoare cu care aceasta le trimite Apelul pentru pace şi dezarmare al F. D. U. S. şi în care le cheamă la „conjugarea eforturilor... pentru a determina pe şefii de state şi guverne, pe cei ce deţin puterea de decizie asupra stopării înarmărilor nucleare să acţioneze în spiritul raţiunii cu înaltă responsabilitate umană, în scopul apărării păcii, al însăşi vieţii pe planeta noastră".

Ambele documente au avut un vibrant ecou în rîndurile tuturor participanţilor la şedinţă stîrnind aplauze entuziaste.

În continuare, s-a dat cuvîntul preoţilor cursanţi, din intervenţiile şi contribuţia cărora spicuim următoarele:

P. C. Pr. Gheorghe Albiciuc (Ep. Timişoarei), plecînd de la adevărul istoric că niciodată „n-au existat popoare pe planeta noastră care să fi fost duşmanii păcii", mărturiseşte convingerea că „participînd astăzi la conferinţa pentru pace şi dezarmare, ne alăturăm voinţei tuturor popoarelor lumii care doresc să fie pe pămînt pace şi între oameni bunăvoire". Sensibilizat de cuvintele mamei: „Daţi-mi copilul oricum! Daţi-mi copilul, dar nu cenuşa!" din poezia de tensiune dramatică „Surîsul Hiroşimei" de E. Jebeleanu, face o evocare a ororilor celui de al doilea

război mondial, a distrugerii unor comori inestimabile ale culturii și civilizației umane și a jertfelor omenești necesare pentru înfrîngerea fascismului și apoi, declară: „Fie ca jertfele milioanelor de luptători să constituie pentru noi un îndemn pentru pace, așa cum arăta în numeroase cuvîntări Domnul Președinte Nicolae Ceaușescu. Nu vrem să trăim sub amenințarea armelor nucleare! Nu vrem militarizarea spațiului cosmic! Vrem un cer senin sub care să trăim și să muncim în pace!"

P. C. Pr. Dumitru Filip (Ep. Buzăului), convins că exprimă sentimentele tuturor preoților cursanți, zice: „Noi, preoții ortodocși, participanți la cursurile de îndrumare misionară și pastorală din anul acesta, sîntem mîndri aderînd la Apelul pentru pace și dezarmare al F. D. U. S... Totodată vom căuta ca fiecare din noi să sădească în sufletele și viața enoriașilor săi pacea, dragostea frățească, cinstea și prețuirea muncii... Credem că bunul Dumnezeu va ajuta ca binele să triumfe asupra răului din lume".

P. C. Pr. Petru Crăciun (Ep. Iașilor), amintind că „istoria poporului român este o adevărată epopee a luptei eroice pentru dreptate, libertate și independență, o mărturie vie a trăiniciei unui neam ce-și întemeiază speranțele de mai bine nu pe gînduri de cuceriri nedrepte, ci pe efortul propriu călăuzit de idealul luminos al unei vieți în unitate și frățietate, libertate și independență", adaugă: „România de azi este prin excelență o țară a construcției, o țară de constructori, care iubesc munca și pacea, într-un climat de liniște și pace, de înfrățire și colaborare între oameni și popoare" și încheie cu hotărîrea, bazată și pe poziția Bisericii noastre: „Pătruns de aceste realități, în calitate de preot și cetățean, mă angajez solemn pentru realizarea acestor nobile idealuri".

P. C. Pr. Teodor Balaj (Ep. Clujului), invocînd cuvintele biblice: „Caută pacea și o urmează pe ea" (I Petru 3, 11), spune: „Încercăm să stăm treji... lîngă clopotele bisericilor de lemn din Maramureș și Feleac ce secole de-a rîndul au ținut vie în inima strămoșilor noștri credința în Dumnezeu, credința în viață, credința în ei înșiși, credința într-o zi în care lanțurile vor cădea, porțile temnițelor se vor sfărîma, robia va pieri, un nou soare va răsări peste o lume nouă în care vor domni libertatea, dragostea și pacea. Zilele visate de strămoșii noștri le-am ajuns noi și sărbătorește le-am primit. Cînd vorbim de pace ne-am adus aminte de zilele și nopțile scufundate în beznă din timpul războiului, cînd oamenii se tîrau ca niște umbre prin spaime și întuneric, cînd copiii mureau sfîrtecați de bombe, cînd tinerii și părinții noștri piereau în tranșee, cînd munca și realizările oamenilor erau prefăcute în cenușă, cînd se ridicau spre ceruri nu străluciri vesele, ci vaiete și blesteme. Toate aceste amintiri ne-au făcut să strigăm: Nu! nu mai trebuie să fie război. Copiii noștri frumoși nu mai trebuie să moară de bombe, munca omului, strălucitele lui realizări, toate bogățiile unei țări nu mai trebuie să îngăduim să se transforme în pustiu și în ruini. Noi oamenii de azi trebuie să facem tot ce știm ca să nu se stingă luminile rațiunii, luminile senine ale Patriei. De aceea, ca fii ai B. O. R., ca fii ai „Domnului păcii" și urmași ai voievozilor Dragoș și Bogdan din Maramureș, ne vom strădui ca și de acum înainte să propovăduim dragostea de oameni, de cinste, de înfrățire și pace!".

P. C. Pr. Emil Tache (Ep. Rîmnicului), după ce citează texte biblice clasice în favoarea păcii și declarații ale Domnului Președinte Nicolae Ceaușescu care oglindesc hotărîrea cu care Domnia Sa militează cu perseverență pentru pace prin dezarmare, menționează că „Biserica Ortodoxă Română își aduce consecvent contribuția ei la soluționarea problemelor care frămîntă creștinătatea și întreaga omenire contemporană: unitatea creștină și apărarea vieții și păcii în lume" și își exprimă angajamentul de a fi un preot activ în marea luptă pentru pace și dezarmare.

P. C. Pr. Constantin Guzgă (Ep. Iașilor), mișcat de cuvintele lui Horațiu: „tu însuți ești primejdie cînd arde peretele vecinului", observă că „niciodată dorința fierbinte de pace pe pămînt n-a fost mai vie în inima tuturor popoarelor ca în clipa de față" și declară: „ca fiu al acestei țări, aciuit undeva „pe-un picior de plai, pe-o gură de rai" moldavă și totodată ca fiu al Bisericii noastre strămoșești, subscriu sincer acestor uriașe eforturi pentru pacea a toată lumea, pe care țara, în frunte cu Domnul Nicolae Ceaușescu, întregul nostru popor, toți oamenii de bine din lumea întreagă le fac pentru dezarmare și pentru statornicirea păcii pe planeta Pămînt".

P. C. Pr. Mihai Suru (Ep. Timişoarei), în bogata şi frumoasa sa intervenţie spune, între altele: „Este o mare bucurie pentru noi preoţii cei ce am venit din toate colţurile ţării, pentru a ne reîntîlni şi petrece o lună de zile întru îmbogăţirea noastră spirituală în acest vechi aşezămînt de cultură teologică, unde cu ani în urmă ne-am înarmat cu multe cunoştinţe pentru a păşi în viaţă în calitate de slujitori ai Sfintei noastre Biserici şi ai Patriei străbune. Ziua de astăzi ne prilejuieşte cîteva momente care să ne pună mai adînc la suflet problema arzătoare a vremii ce o trăim, problema păcii care este atît de ameninţată cu războiul nimicitor şi devastator, războiul atomic. Într-o vreme ca aceasta, în care trăim şi în care se fabrică arme cît mai ucigătoare de vieţi şi bunuri omeneşti, arme cum nu s-au pomenit în istorie, Bisericile din lume şi Biserica noastră Ortodoxă Română cheamă conştiinţa oamenilor, a credincioşilor şi slujitorilor de pretutindeni, să-şi declare deschis şi hotărît, cu cît mai multă putere de convingere, credinţa în viaţa cea paşnică, ca dar al lui Dumnezeu, de care nimeni în afara Celui ce a dat-o nu are dreptul să dispună". După o argumentare biblică exemplară a adevărului că „pacea este starea normală a lumii" voită de Dumnezeu şi o ilustrare a străduinţelor pentru pace şi progres ale Domnului Preşedinte Nicolae Ceauşescu, vorbitorul conchide: „Trebuie să rămînem optimişti în acest sens al dobîndirii păcii, să avem încredere în Dumnezeu, dar, de asemenea „„să facem slujba deplin" pentru a conlucra împreună cu Dumnezeu. Nu trebuie să disperăm, nici să ne resemnăm cu o condamnare implacabilă la moarte printr-un război inevitabil, ci să ne rugăm neîncetat ca Dumnezeu să ne apere de tot răul, să inspire gînduri şi hotărîri de pace, de unitate şi bunăvoire între oameni şi popoare celor pe care i-a împuternicit cu conducerea destinelor lumii. Deci, „cu pace şi pentru pace Domnului să ne rugăm".

Şirul vorbitorilor l-a încheiat *P. C. Pr. Dumitru Cicula (Ep. Galaţiului şi Tomisului),* care a dat citire unei poezii, creaţie proprie, intitulată: „Distrugeţi armele".

Lucrările şedinţei solemne s-au încheiat prin adoptarea unei telegrame către Domnul Preşedinte Nicolae Ceauşescu, în care participanţii şi-au exprimat adeziunea la ideile nobile ale Apelului pentru pace şi dezarmare al F. D. U. S. şi au felicitat pe Preşedintele ţării cu primejul împlinirii a două decenii de cînd se află în fruntea Patriei noastre şi al alegerii Sale ca membru titular şi preşedinte de onoare al Academiei R. S. România.

Pr. lector *Ioan Glăjar*

Din relațiile externe bisericești

AL IV-LEA DIALOG TEOLOGIC ÎNTRE BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ ȘI BISERICA EVANGHELICĂ DIN R. F. GERMANIA

Între 6—11 mai 1985 a avut loc la Mănăstirea Techirghiol lîngă Constanța al patrulea dialog teologic între Biserica Ortodoxă Română și Biserica Evanghelică din R. F. Germania cu tema: „*Mîntuirea în Iisus Hristos și vindecarea lumii*".

Din delegația Bisericii Evanghelice din R. F. Germania au făcut parte:
Președintele Dr. Heinz Joachim Held, conducătorul delegației
Episcop în retragere Dr. Gerhard Heintze
Pastor Prof. D. Dr. Hans Helmut Esser
Pastor Prof. D. Dr. Georg Kretschmar
Pastor Prof. Dr. Peter Hauptmann
Pastor Prof. Dr. Jörg Jeremias
Pastor Klaus Schwarz, Sectorul relații externe bisericești Frankfurt am Main.

Din delegația Bisericii Ortodoxe Române au făcut parte:
P. S. Dr. Vasile Coman, Episcop al Oradiei, conducătorul delegației
Pr. Prof. Dr. Dumitru Radu, Institutul Teologic Universitar București
Pr. Prof. Dr. Ioan I. Ică, Institutul Teologic Universitar Sibiu
Diacon Asistent Ion Caraza, Institutul Teologic Universitar București
Pr. Dr. Lector Viorel Ioniță, Institutul Teologic Universitar București
Pr. Alexandru Tudor, Secretar Serviciu relații externe bisericești.

Au mai participat în calitate de observatori ai Bisericilor Reformei din România, Pastor Prof. Dr. Hermann Pitters, Biserica Evanghelică C. A. din România, Pastor Prof. Dr. Zoltan Gálfy, Biserica Evanghelică Reformată din România.

Tema principală a fost tratată în trei subteme asupra cărora s-au prezentat din partea ambelor delegații referate, după cum urmează:

1. *Credință și iubire în dobîndirea mîntuirii:*
Referenți: Președintele Dr. Heinz Joachim Held și Pr. Prof. Dr. D. Stăniloae și Diacon Asistent Ion Caraza.

2. *Împăcarea componentă a mîntuirii:*
Referent: Episcop Dr. Gerhard Heintze și Pr. Prof. Dr. Ioan I. Ică.

3. *Mîntuirea, nouă creație a lumii:*
Referent: Pastor Prof. D. Dr. Hans Helmut Esser și Pr. Prof. Dr. Dumitru Radu.

În legătură cu tema principală a dialogului au mai fost prezentate referate și din partea reprezentanților Bisericilor Reformate din România: *Mîntuirea în Hristos și vindecarea vieții comunității* (Pastor Prof. Dr. Hermann Pitters) și *Mîntuirea în Hristos și vindecarea lumii în învățătura și rînduielile tradiționale ale Bisericii Reformate din Transilvania* (Pastor Prof. Dr. Zoltan Gálfy).

Pe linia rezultatelor pozitive atinse la Goslar, Iași și Hullshorst, concluziile referatelor prezentate ca și ale discuțiilor asupra acestora s-au concretizat în o serie de puncte comune sau convergențe cuprinse în comunicatul final al întîlnirii:

1. Cu tema „*Mîntuirea în Hristos și vindecarea lumii*" dialogul nostru a abordat centrul credinței creștine. Sîntem conștienți de faptul că în aceasta există acord fundamental, în ciuda tradițiilor diferite din Bisericile noastre ale căror rădăcini provin în parte din vremea Sf. Părinți, parte din sec. 16 și parte sînt rezultatul formării unor limbaje diferite. Aceste diferențe pot fi înțelese ca exprimări diferite ale credinței comune în conformitate cu expresiile Simbolului de credință de la

Niceea: „Fiul lui Dumnezeu pentru noi oamenii şi pentru a noastră mîntuire s-a pogorît din cer, s-a întrupat de la Duhul Sfînt din Fecioara Maria... S-a răstignit pentru noi... A înviat a treia zi după Scripturi". Prin Hristos cel înviat şi înălţat la cer, Tatăl a trimis pe Duhul Sfînt. Aşteptăm venirea a doua a lui Hristos în slavă.

2. Pe temeiul Sf. Scripturi şi al Sf. Părinţi, tradiţiile noastre teologice şi liturgice pot descrie această taină a mîntuirii în Hristos prin diferite expresii şi imagini. Toţi vorbim despre împăcare, dar categoria îndumnezeirii atît de importantă pentru Biserica Ortodoxă, nu este frecventă în teologia evanghelică, deşi îşi găseşte concretizarea clar mai ales în cîntările de Crăciun ale Bisericii Evanghelice. Pe de altă parte exprimarea îndreptării, atît de importantă pentru teologia apuseană şi mai ales reformatoare, este mai puţin ancorată în cultul ortodox, deşi tot cultul este străbătut de rugăciunea pentru iertarea păcatelor şi ajutorul harului lui Dumnezeu. Noi am ajuns mai ales la concluzia că în aceste diferenţe de exprimare se găsesc şi profunde părţi comune în credinţa şi viaţa Bisericilor noastre care ne permit să constatăm o convergenţă a acestei exprimări privitoare la mîntuire în diferite imagini şi cuvinte.

3. Acest lucru ne permite să exprimăm însemnate acorduri.

3.1. Noi sîntem de acord între noi şi cu Părinţii Bisericilor noastre că măsura acestei credinţe este Iisus Hristos, persoana Dumnezeu-Omului, şi că mîntuirea are loc prin participarea la El.

3.2. Dumnezeu cel întreit, care a creat pe om după chipul şi asemănarea Sa, L-a mîntuit din păcat, din înstrăinarea de Dumnezeu şi din moarte, prin Întruparea, Crucea şi Învierea Fiului lui Dumnezeu. Aceste trei momente ale vieţii Sale pe pămînt sînt inseparabile.

3.3. Întreaga lucrare dumnezeiască a iconomiei mîntuirii îşi are începutul în iubirea din veci a lui Dumnezeu faţă de om şi întreaga creaţie şi s-a realizat odată pentru totdeauna (obiectiv) în Hristos în cele două direcţii: ca *împăcare* cu Dumnezeu, care a înlăturat vrăjmăşia şi a restabilit relaţia noastră iniţială cu El şi ca *înnoire* a firii umane asumate de Hristos, prin care în persoana Sa s-a refăcut chipul lui Dumnezeu în om şi ne-a unit cu Sine şi prin Sine cu întreaga Sfînta Treime.

3.4. Hristos a realizat această lucrare mîntuitoare pentru lume în toate privinţele: ca slăvire şi cinstire a lui Dumnezeu, Hristos făcîndu-se dreptate pentru noi ne-a împăcat în Sine cu Dumnezeu, eliberîndu-ne de robia păcatului şi a morţii şi ne-a îmbrăcat cu putere dumnezeiască prin lucrarea Duhului Sfînt.

3.5. Restaurarea şi înnoirea firii umane asumate în persoana lui Hristos şi umplerea ei de toată viaţa Duhului Sfînt este numită de teologia ortodoxă ca îndumnezeire, în care ea vede dată virtual şi îndumnezeirea tuturor oamenilor în Hristos. Teologia evanghelică foloseşte cu privire la persoana lui Hristos categoriile tradiţionale ale comunicării însuşirilor (comunicatio idiomatum), iar cu privire la toţi oamenii, ea vorbeşte de îndreptare şi sfinţire. Cele două părţi sînt însă întru totul de acord cu faptul că însuşirea roadelor lucrării mîntuitoare a lui Hristos are loc prin lucrarea Sfîntului Duh în Biserică.

3.6. Prin îndreptare, credinciosul îşi însuşeşte darul împăcării şi înnoirii în Hristos (subiectiv) ca viaţă nouă. Prin credinţă care se arată în fapte bune, el este inclus în mod actual în această împăcare şi devine făptură nouă. Darul înnoirii şi împăcării devine roditor şi se manifestă prin iubire în toate relaţiile omului, atît vertical către Dumnezeu, cît şi orizontal către aproapele.

3.7. Împăcarea şi înnoirea lumii în Hristos este dar dumnezeiesc şi totodată misiune; căci ea este o realitate dumnezeiască, care trebuie să se actualizeze tot mai mult în viaţa credincioşilor în lume prin participarea la Hristos, împlinind poruncile din puterea care se revarsă asupra credincioşilor prin harul lui Dumnezeu. Aşa cum Hristos a realizat împăcarea lui prin împlinirea dreptăţii întru Sine, tot aşa credincioşii nu pot împlini pacea lui Hristos pe pămînt decît fiind împlinitori ai dreptăţii. Împăcarea şi dreptatea au sens comunitar.

3.8. Viaţa creştinului prin împăcare şi înviere este viaţa în comuniunea sacramentală a Bisericii, în creşterea în tot binele şi în continuă pocăinţă, pînă ce Dumnezeu va plini darul Sf. Taine în împărăţia Sa.

3.9. În felul acesta, mîntuirea în Hristos, ca împăcare și înnoire, duce la o eliberare și vindecare a lumii de teama de puterile distrugătoare, căci roadele binefăcătoare ale acestei împăcări și înnoiri trebuie să se reverse asupra tuturor, susținînd încrederea între oameni și popoare, precum și eforturile pentru o viață mai bună și demnă pe planeta noastră.

3.10. În toată credința și lucrarea noastră așteptăm împreună venirea lui Hristos întru slavă, împărăția lui Dumnezeu, în care El va plini și desăvîrși tot ceea ce El a început în noi și cu noi aici pe pămînt.

*

Parte componentă a întîlnirii și dialogului teologic a fost și dialogul practic, al dragostei și cunoașterii reciproce, ca și al rugăciunii și care a cuprins vizitarea unor mănăstiri din Dobrogea, Celic Dere și Cocoșul, ca și întîlnirea cu preoții și credincioșii din mai multe parohii ortodoxe cu care cele două delegații s-au unit în slăvirea lui Dumnezeu și schimbul de salut. La Mănăstirea Cocoșul Î. P. S. Arhiepiscop Dr. Antim Nica al Tomisului și Dunării de Jos a oferit o recepție și masă festivă în cinstea celor două delegații la dialog. În ziua de 10 mai au fost vizitate numeroase vestigii arheologice celebre din Constanța, Histria și Niculițel, care toate mărturisesc despre începuturile timpurii ale creștinismului pe teritoriul patriei noastre.

Ca întotdeauna serviciile divine au constituit și ele o parte esențială a întîlnirii noastre, cuprinzînd săvîrșirea liturghiei ortodoxe de către membrii delegației ortodoxe, la care au participat rugîndu-se delegația evanghelică, precum și săvîrșirea unui serviciu divin euharistic evanghelic la care au participat rugîndu-se împreună membrii delegației ortodoxe, numeroși credincioși și călugărițele Mănăstirii Techirghiol. Aniversarea la 9 mai anul acesta a 40 de ani de la terminarea celui de al doilea război mondial a pus încă odată înaintea noastră îndatorirea esențială a Bisericilor noastre de a face totul azi pentru preîntîmpinarea unui nou război și mai nimicitor, a unei catastrofe nucleare și a salva pacea pe planeta noastră. Cele două delegații s-au informat reciproc asupra acțiunilor întreprinse în acest sens de ambele Biserici și au declarat că sarcina aceasta este legată indisolubil și implicată și în tema dialogului: „Împăcarea, și înnoirea lumii în Hristos".

La sfîrșitul lucrărilor s-a dat un comunicat comun și au fost trimise telegrame de salut și mulțumire Prea Fericitului Patriarh Iustin, precum și Episcopului E. Lohse, Președintele Consiliului Bisericii Evanghelice din R. F. Germania.

Membrii delegației evanghelice au vizitat apoi Biserica Evanghelică S. P., Biserica Reformată și Institutul Teologic Protestant Unic din Cluj-Napoca, precum și pe Î. P. S. Arhiepiscop Teofil al Clujului. În ziua de 13 mai delegația a fost primită de P. F. Patriarh Iustin pe care l-au informat asupra desfășurării și rezultatelor dialogului, mulțumind pentru înlesnirea acestei întîlniri și cunoașterea vieții bisericești.

Ambele delegații au apreciat această a patra întîlnire în cadrul dialogului teologic ca deosebit de fructuoasă și promițătoare pentru apropierea și conlucrarea mai departe a Bisericilor noastre, propunînd de aceea conducerilor bisericești continuarea dialogului.

Pr. Prof. Dr. *Ioan I. Ică*

Ecumenismul local

A 45-A CONFERINŢĂ TEOLOGICĂ INTERCONFESIONALĂ

Sibiu, 5—6 iunie 1985

În zilele de 5—6 iunie 1985, a avut loc la Institutul Teologic Universitar din Sibiu lucrările celei de a 45-a Conferinţă Teologică Interconfesională, avînd ca temă principală de prezentare şi discuţie: *Îndatorirea Bisericilor în faţa noilor pericole ce ameninţă pacea şi viaţa pe planeta noastră.*

Lucrările acestei conferinţe au fost conduse de un prezidiu alcătuit din P. C. Arhid. Prof. Dr. Constantin Voicu — rectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu; D-l Prof. Dr. Péntek Arpad — rectorul Institutului Teologic Protestant Unic de grad Universitar din Cluj-Napoca; P. C. Pr. Canonic Prof. Trebits Eugen, rectorul Institutului Teologic Romano-Catolic din Alba Iulia; P. C. Prof. Dr. Dumitru Radu, prorectorul Institutului Teologic Universitar din Bucureşti; D-l Prof. Dr. Christoph Klein, prorectorul Institutului Teologic Protestant Unic de grad Universitar — ramura Sibiu; P. C. Pr. Prof. Dr. Feket Alois, prorectorul Institutului Teologic Romano-Catolic din Iaşi; P. C. Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan, prorectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu.

Lucrările Conferinţei au fost deschise de către P. C. Arhid. Prof. Dr. Constantin Voicu — rectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu — care a dat expresie deosebitei bucurii şi cinstiri ca Institutul Teologic Universitar din Sibiu să găzduiască cea de a 45-a Conferinţă Teologică Interconfesională, „prin care se continuă şirul unei frumoase tradiţii de conlucrare frăţească în cadrul ecumenismului local, în care un loc important îl ocupă aceste conferinţe la nivelul teologilor. Ajungînd la un stadiu de maturitate şi o poziţie avansată de conlucrare ecumenică şi abordare curajoasă a celor mai complexe şi vitale probleme ce preocupă azi întreaga creştinătate şi omenirea contemporană... conferinţele noastre interteologice, întemeiate pe vechi tradiţii de bună convieţuire şi conlucrare între toţi fiii patriei noastre, în condiţiile de deplină libertate create de statul nostru, au adus o importantă contribuţie nu numai la adîncirea unităţii creştine, dar şi la slujirea celor mai nobile idealuri şi aspiraţii ale poporului nostru şi lumii contemporane".

În continuare, P. C. Sa a arătat că această conferinţă „se desfăşoară în contextul unor evenimente de înaltă talie evocatoare şi amplă vibraţie naţională, la care se asociază şi Bisericile noastre". Vorbitorul s-a referit la faptul că în acest an se împlinesc două decenii de cînd destinele patriei noastre au fost încredinţate Domnului Nicolae Ceauşescu, Preşedintele Republicii Socialiste România, perioadă care „s-a înscris drept cea mai activă, mai dinamică şi mai bogată în roade, din întreaga istorie a României".

După ce a evidenţiat că în acest an se împlinesc 40 de ani de la victoria asupra fascismului şi că recent a avut loc la Bucureşti Plenara Consiliului Naţional al F. D. U. S. care a lansat Apelul pentru dezarmare şi pace adresat partidelor şi organizaţiilor democratice, guvernelor, tuturor popoarelor din ţările europene, din S. U. A., din Canada, pentru instaurarea unui climat de pace şi colaborare, între popoare, P. C. Sa a arătat că tematica conferinţei se înscrie în acest domeniu.

P. C. Sa a salutat pe cei prezenţi la lucrările conferinţei: pe Î. P. S. Sa Dr. Nicolae Corneanu — Mitropolitul Banatului; Prea Sfinţiile Lor: Emilian al Alba Iuliei, Vasile al Oradiei, Timotei al Aradului, şi pe Episcopii şi Arhiereii vicari: Pimen Suceveanul, Lucian Făgărăşanul şi Iustinian Maramureşanul şi pe participanţii de la Institutele teologice şi Seminariile teologice din ţara noastră.

După ce a propus ca Prezidiul Conferinţei să fie constituit din persoanele amintite, P. C. Sa a propus de asemenea ca secretariatul Conferinţei să fie compus din P. C. Prof. Dr. Sebastian Şebu, D-l Asistent Ioan Vasile Leb şi P. C. Asistent Liviu Streza.

Prima parte a Conferinţei a fost condusă de P. C. Pr. Prof. Dr. Dumitru Radu, prorectorul Institutului Teologic Universitar din Bucureşti, care a invitat pe referenţi să-şi expună referatele alcătuite asupra temei amintite.

În referatul principal, alcătuit de P. C. Pr. Prof. Vasile Mihoc, intitulat: *Îndatoririle Bisericilor în fața noilor pericole ce amenință pacea și viața pe planetă*, alcătuit din trei părţi, s-a expus cu claritate imperativul zilelor noastre, acela de a fi făcători de pace. În prima parte a referatului se arată că omenirea este iarăşi confruntată cu pericolul unui nou război mondial care, de această dată, ar duce la distrugerea totală a civilizaţiei pe pămînt. De aceea, salvgardarea existenţei umane, apărarea viitorului omenirii, apărarea păcii sînt problemele fundamentale ale lumii contemporane. Grăitor în acest sens este faptul că, în prezent, un singur bombardier strategic poate duce, sub forma bombelor nucleare, mai mult material exploziv decît a explodat în toate războaiele de pînă acum ale istoriei. Dacă ştim ce a însemnat războiul în trecut, rezultatele unui război nuclear pot fi doar estimative. „Omului îi lipsesc, pur şi simplu — spune conferenţiarul — concepte şi categorii adecvate pentru a descrie ororile pe care le implică o catastrofă nucleară". Calculele efectelor unei asemeni conflagraţii mondiale au ajuns la concluzia că după războiul nuclear nu va mai rămîne nimic. De aceea omenirea are nevoie de o nouă concepţie despre pace. Pacea nu mai poate fi concepută ca o rezultantă a războiului, ca o perioadă interbelică în care viitoarele părţi beligerante se pregătesc pentru o nouă confruntare militară. Pacea trebuie apreciată ca o necesitate imperioasă şi condiţie fundamentală a salvgardării existenţei umane, a civilizaţiei şi progresului.

În astfel de condiţii, cursa tehnologică a înarmărilor, continuarea amplasării rachetelor americane cu rază medie de acţiune în Europa şi a contramăsurilor nucleare sovietice, ca şi sumbra ameninţare a „războiului stelelor" nu mai pot fi justificate raţional. Conceptele de „distrugere reciprocă asigurată" şi „apărare reciprocă asigurată" nu pot fi nici ele justificate raţional întrucît competiţia militară, extinsă în cosmos nu va duce la încetarea ei pe pămînt. De aceea România, prin Preşedintele ei, s-a pronunţat şi se pronunţă neîncetat şi hotărît — mai recent la 29 martie 1985 — împotriva militarizării spaţiului cosmic, pentru soluţionarea paşnică a tuturor diferendelor dintre state, pentru lichidarea stărilor conflictuale existente şi pentru promovarea păcii şi colaborării internaţionale.

În partea a doua a referatului sînt expuse temeiurile activităţii Bisericilor pentru pace, arătîndu-se că din perspectiva creştină, acţiunile pentru pace ale poporului şi statului nostru, ale oamenilor de bine din lumea întreagă se înscriu pe linia cuvintelor Mîntuitorului care fericeşte pe făcătorii de pace (Mt. 5, 9). „Orice iniţiativă de pace — spune autorul — de oriunde ar veni ea, orice apel la solidaritate în slujba păcii, constituie pentru Biserică o chemare la datorie. Căci creştinii se simt responsabili pentru viaţa şi pentru pacea lumii, nu numai în faţa oamenilor, ci şi în faţa lui Dumnezeu". În fundamentarea luptei creştinilor pentru pace, autorul aduce atît temeiuri fireşti (sau distrugem armele sau armele ne vor distruge pe noi), cît şi o motivaţie teologică. Întrucît pacea este un dar dumnezeiesc şi ca misiune a noastră a tuturor, ea este, în concepţia biblică şi patristică, indicativ divin şi totodată imperativ al vieţii creştine. Dacă în Vechiul Testament, Dumnezeu este, în primul rînd, *Domn al vieţii* care voieşte şi face pacea (Jud. 6, 94; Ps. 34, 26; Is. 45, 47), în Noul Testament El este *Domn al păcii*, izvor al păcii, care dă Sf. Apostoli pacea Sa (In. 14, 27). Pacea însă nu este doar un deziderat, ci ea se cere săvîrşită prin efortul propriu (Iac. 3, 18), căci „darul păcii nu rodeşte în lume dacă nu ne împlinim datoria: lucrarea păcii". Această lucrare este ancorată şi în cele două concepte biblice, de *împăcare* şi de *împărăţie a lui Dumnezeu* (II Cor. 5, 18—19; Rom. 5, 10), această împăcare potenţială devine realitate prin efortul uman, prin slujirea împăcării şi propovăduirea cuvîntului împăcării (II Cor. 5, 19). În acest sens, referentul a surprins atît dimensiunea verticală a împăcării, de restabilire a relaţiei normale între om şi Dumnezeu, cît şi dimensiunea orizontală a acesteia, implicînd omenirea şi pacea între oameni.

Intemeiat pe Epistolele pauline, referentul a accentuat caracterul pancosmic al împăcării, incluzînd în ea şi dimensiunea politică şi socială a păcii. Din aceasta, conchide autorul că „Biserica trebuie să recunoască drept reale semnele acestei împăcări peste tot unde ele se manifestă şi să fie deschisă spre colaborare cu toţi cei dinafara ei, care luptă pentru instaurarea păcii în lume".

După Noul Testament, pacea constituie o dimensiune esenţială a Împărăţiei lui Dumnezeu (Rom. 14, 17), fiind legată de dreptate. Ea este condiţia păcii, iar bucuria ei este roada păcii. Atît împăcarea cît şi Împărăţia lui Dumnezeu au sens plenar, înglobînd în sensurile lor şi pacea dintre oameni şi popoare. De aceea, creştinii nu se pot izola în realizarea unei păci care să fie numai a lor, refuzînd integrarea lor în efortul general pentru pace. După Sf. Părinţi, nu poate exista o pace creştină care să nu se reverse înafară, ci creştinii trebuie să fie „artizani ai împăcării şi păcii între oameni". Deci, conform învăţăturii biblice şi patristice, „nu numai că este permisă, ci chiar absolut necesară conlucrarea Bisericilor şi a membrilor lor cu factorii subadiacenţi, cu oamenii de bine de pretutindeni, în vederea realizării dezarmării, a stingerii conflictelor de orice fel, pentru crearea în lume a unui climat de pace şi înfrăţire".

Din această perspectivă, *Îndatoririle Bisericilor*, expuse în partea a treia a referatului, apar determinante pentru toţi creştinii. Cu deosebire, slujitorii şi credincioşii cultelor din România s-au angajat în slujirea nobilului ideal al păcii, cu încredinţarea că „datoria de a apăra pacea izvorăşte atît din conştiinţa noastră religioasă cît şi din calitatea de fii ai poporului din care facem parte". Pe plan intern, aceasta s-a concretizat în Adunările Cultelor din România pentru dezarmare şi pace (1981, 1984), iar pe plan extern, la toate întrunirile internaţionale, în cadrul C. E. B., al C. C. P., ş. a. Mijloacele de care ele se slujesc pentru susţinerea păcii sînt: rugăciunea pentru pace, propovăduirea cuvîntului păcii, educaţia pentru pace în vederea activizării conştiinţelor în acest scop şi în realizarea unei noi ordini morale, concept lansat de Î. P. S. Antonie, Mitropolitul Ardealului. Prin aceasta, cultele din România sprijină toate acţiunile pentru pace ale ţării noastre, o ţară a păcii, şi ale şefului statului nostru care este un „om al păcii".

Referatul se încheie cu următoarele opt concluzii, care rezumă întregul cuprins, anume: pericolul fără precedent ce ameninţă lumea şi prin militarizarea spaţiului cosmic; îndatorirea tuturor popoarelor de a conlucra la stăvilirea cursei înarmărilor şi trecerea la dezarmare, se precizează apoi învăţătura biblică şi patristică despre pace, adeziunea sinceră a creştinilor pentru pace, îndatorirea Bisericilor de a sluji şi a lupta pentru pace precum şi angajarea tuturor cultelor din România în efortul ţării noastre de a sprijini dezarmarea, destinderea internaţională, viaţa şi pacea pe pămînt.

Primul referat secundar, intitulat *Împăcarea şi înnoirea lumii în Hristos şi pacea pe pămînt* a fost prezentat de P. C. Conf. Al. I. Stan de la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti. P. C. Sa, pornind de la cuvintele Mîntuitorului (Mt. 5, 23—24) care cer ca înainte de a sluji la altar, să fii împăcat cu toată lumea, arată că în zilele noastre termenul de împăcare sau reconciliere a început „să dobîndească mai multă substanţă în relaţiile interbisericeşti şi în cult". Strîns legată de aceasta apare şi tema re-zidirii sufleteşti, a înnoirii lumii şi a păcii.

Referatul este alcătuit din trei părţi.

În prima parte, „Împăcarea în Iisus Hristos", expune limpede învăţătura ortodoxă privind împăcarea, şi anume: Adam a cunoscut armonia iniţială a cosmosului creat de Dumnezeu prin cuvînt şi a văzut şi admirat ceea ce Dumnezeu „a văzut că este bine". El a primit de la Dumnezeu cunoaşterea călăuzitoare spre desăvîrşire şi conducerea creaţiei. Dar Adam îşi pierde „buna cumpănire" primită prin creare şi alunecă, vădit şi conştient pe panta neascultării, ceea ce-i aduce „vrăjmăşia, spinii şi pălămida" (Fac. 3, 15, 18), îndepărtarea din binele iniţial. Paralel cu deteriorarea continuă a creaţiei, chipul lui Dumnezeu din fiinţa omului se alterează. Rătăcirea minţii, devierea voinţei către crimă sau omucidere, tocirea sentimentului pînă la dispariţia conştiinţei frăţeşti, duc la declanşarea unei lupte lăuntrice între dorinţa de a face binele şi stăruinţa de a face rău (Rom. 8, 6—7). Consecinţele acestei stări păcătoase, în care omul îşi devenise sieşi vrăjmaş, se extinde la întreaga creatură (Rom. 8, 22). Singur, omul nu se poate izbăvi din strînsoarea ontologică în care s-a prins prin păcat (Rom. 7, 15). Slăbit prin păcat, judecata, raţionamentul, puterea de pătrundere a lucrurilor ajung într-o aşa mare decădere încît omul confundă pe

Creator cu creatura Sa şi i se închină (Rom. 1, 25). Inversarea, în mintea omului, a ordinii ontologice, produce o inversare a lucrărilor omului în natura creată, precum şi la o depărtare de punctul iniţial din care a plecat spre desăvîrşire, către o negare intenţionată, gîndită şi repetată a binelui pus de Dumnezeu în făptura Sa, afectînd maleabilitatea omului în raport cu lumea. Aceasta a dus la apariţia unei stări faţă de sine, faţă de semeni, faţă de creaţie şi faţă de Dumnezeu — a unei stări conflictuale. Din această stare, omul a fost scos de către Mîntuitorul Iisus Hristos, care constituie punctul de convergenţă al umanităţii în perspectiva prezentă, ciitoare şi eshatologică. În Hristos se împacă lumea de sus — spirituală, cu cea de jos — omenească, divinul cu umanul (Sf. Maxim Mărturisitorul), împăcare înfăptuită chiar în timpul vieţii pămînteşti a Mîntuitorului, prin întrupare, şi culminînd în momentul Învierii, cînd omenescul atinge, alături de dumnezeire, starea Fiului lui Dumnezeu întrupat, a împăcării cu Dumnezeu-Tatăl prin Fiul. În Iisus Hristos ne împăcăm unii cu alţii printr-o reunire dinamică, pe măsură ce ne adunăm către Dumnezeu-Tatăl ca Părinte iubitor al întregii omeniri; această împăcare angajînd ontologic întreaga umanitate restaurată în Hristos (Rom. 6, 23).

Prin surparea de către Hristos a peretelui ce despărţea divinul de uman şi umanul de ceea ce este divin (cf. Ef. 2, 14), împăcarea devine o împreună-zidire şi o rezidire a semenului în noi şi a noastră în semen, fiecare devenind „locaş al lui Dumnezeu în Duh" (Ef. 2, 22), împreună cetăţeni cu sfinţii şi casnici ai lui Dumnezeu.

În partea a doua, referentul a vorbit despre *Înnoirea lumii în Hristos*, punctul de pornire fiind convorbirea Mîntuitorului cu Nicodim (In. 3, 4), unde condiţie a mîntuirii este socotită naşterea „din apă şi din Duh". Această naştere, prin Botez, este echivalentă cu intrarea umanului într-un alt plan ontologic, în care temelia este pusă de Hristos, noi făcîndu-ne părtaşi ai Lui şi devenind — prin harul Sfîntului Duh — hristofori, hristoşi după har, fii ai lui Dumnezeu prin har (Gal. 3, 27). Schimbarea ce se produce în noi prin părtăşia cu Hristos în răstignire, moarte şi înviere este o schimbare de înnoire, într-un Trup nou care este Biserica, şi avînd un cap nou — Hristos. Întrucît această schimbare se produce neîncetat în lume, Biserica este mereu nouă şi întreagă pe pămînt şi în cer. În Biserică, firea noastră cea veche se înnoieşte, întinereşte, se înalţă, se maturizează. Această înnoire este comparată cu o nouă naştere, naşterea prin Hristos. Dar Biserica este mereu nouă pentru că omenitatea lui Hristos nu se învecheşte niciodată. Trupul şi Sîngele lui Hristos, Euharistia cu care ne împărtăşim, este mereu nouă şi ne înnoieşte şi pe noi ori de cîte ori ne împărtăşim. Multitudinea chipurilor umane înnoite în Hristos constituie însă Biserica, iar Biserica este trupul lumii înnoit şi avînd cap pe Hristos. Astfel lumea este Biserică în devenire continuă, iar Biserica este lume în continuă înnoire, sau, cum spune Berdiaev, Biserica este *cosmosul încreştinat*, adică înnoit în Hristos.

În partea a treia, referatul tratează despre *Împăcarea şi înnoirea în Hristos şi pacea pe pămînt*, arătîndu-se că împăcarea este fundamentul înnoirii şi al păcii. Omul nou este un om al păcii, facerea păcii fiind condiţie pentru a deveni fii ai lui Dumnezeu (Ma. 5, 9). De aceea lucrarea Bisericii în lume nu poate fi considerată împlinită pînă cînd împăcarea şi reînnoirea nu vor fi instaurate în toată lumea creată, pe pămînt şi în cosmos. Şi fiindcă lumea are nevoie de împăcare şi înnoire acum mai mult decît oricînd, este firesc ca toate Bisericile creştine să fie angajate în lucrarea păcii, alături de toate forţele iubitoare de pace. De aceea Biserica Ortodoxă Română, precum şi celelalte culte din ţara noastră şi-au însuşit pe deplin ideea de apărare a păcii în Europa şi în lume şi sprijină iniţiativele de pace ale ţării noastre.

Cel de al doilea referat secundar intitulat *Împăcarea şi înnoirea lumii în Hristos şi pacea pe pămînt* (în viziune protestantă) a fost susţinut de Dr. Juhász Tamás, lector la Institutul Teologic Protestant Unic de grad Universitar din Cluj-Napoca.

În partea primă a referatului, după ce arată că în teologia protestantă opera de mîntuire a lui Dumnezeu se exprimă prin noţiunea de *răscumpărare* şi *împăcare*, referentul delimitează conţinutul fiecăreia. Astfel „răscumpărarea" este sinonimă cu eliberarea, iar efectul şi rezultatul ei este libertatea. „Împăcarea" sau reconcilierea este o noţiune înrudită cu înnoirea (restaurarea), iar efectul şi rezultatul ei este pacea. Între libertate şi pace este o strînsă legătură, ambele fiind înrădăcinate

în credința creștină. Ele prezintă însă o diferență de accent: în sensul biblic al împăcării predomină „perfectul", iar în sensul răscumpărării se simte un „imperfect". Cercetînd filologic noțiunea de împăcare, referentul arată că termenul neotestamentar pentru aceasta este substantivul „katallage", resp. verbul „katallasso" care înseamnă *a face schimb*. În sens teologic a fost folosit de Sf. Apostol Pavel cînd arată că autorul împăcării nu este omul, ci însuși Dumnezeu. Dar pe baza unor tălmăciri greșite, sensul inițial al cuvîntului „împăcare" a fost combinat în mod confuz cu ideea jertfei de ispășire (Anselm de Canterbury), încît împăcarea nu mai este o realitate transcendent-obiectivă, ci una subiectivă, îndreptată spre Dumnezeu. Ea izvorăște din „efortul" religios, din credința omului, autorul fiind însuși omul. Contra acestei denaturări s-a ridicat Karl Barth care și-a ales noțiunea „împăcării" ca temă centrală a întregii hristologii (care la el conține și soteriologia). El numește „împăcare" cunoașterea lui Iisus Hristos în cele două acțiuni ale sale: 1. Iisus Hristos — Dumnezeu adevărat și om adevărat — s-a smerit făcîndu-se trup (Domnul nostru ca rob) și 2. Iisus Hristos — Dumnezeu adevărat și om adevărat — a fost înălțat la dreapta Tatălui (Robul ca Domn al nostru). Aceste două acțiuni formează o unitate în persoana lui Hristos, care este și „chezașul" împăcării. Astfel, rezultatul robiei este justificarea omului păcătos, înțeleasă ca întoarcerea lui Dumnezeu către om, iar rezultatul domniei este sfințirea și înnoirea vieții, ca întoarcere a omului către Dumnezeu. Înnoirea lumii este expusă, de referent, în baza epistolelor pauline care vorbesc despre noua creație în Hristos (II Cor. 5, 17; Gal. 6, 15) în drumul de întoarcere a lui Dumnezeu spre om. Îndreptarea și sfințirea omului în Hristos au în vedere întreaga creație, iar ca scop împăcarea și înnoirea lumii. În acest sens au fost înțelese cuvîntul împăcării și slujirea (diakonia) împăcării (II Cor. 5, 18), slujire ce se realizează în deschiderea spre lume și în iubirea lumii. De aici rezultă și angajamentul Bisericilor în acțiunea lor de împăcare și chiar în definirea unei „teologii a împăcării", o mișcare alternativă în fața așa-numitei „teologii a eliberării".

Dar opera de reconciliere a lui Hristos are ca scop pacea (Rom. 5, 1). Și referentul precizează trei denumiri pe care le are pacea, anume, un sens soteriologic (Rom. 15, 33), un sens eclesiologic (Ef. 2, 17) și un sens politic cărora le corespunde următoarele concretizări nemijlocite: a) dorința de pace (în viața tuturor credincioșilor), b) predica despre pace (în propovăduirea Bisericii) și c) acțiuni bisericești în slujba păcii (la Congrese, reuniuni, conferințe etc.). Referentul precizează însă cu claritate că pacea restaurată de Dumnezeu nu trebuie să rămînă între cele „patru ziduri ale sufletului" ci trebuie lucrat pentru realizarea ei în lume. În această credință își găsește fundamentul participarea Bisericilor protestante din țara noastră la sprijinirea tuturor acțiunilor inițiate de Statul român în vederea instaurării păcii în lume.

De o importanță deosebită sînt cele trei întrebări pe care le pune referentul, anume:

1. Este oare împăcabilă cu credința noastră în Dumnezeu-Tatăl, Creatorul lumii, acea dezvoltare a tehnicii de arme care, sub pretextul asigurării păcii, în realitate reprezintă un potențial de distrugere, de nimicire a întregii creații?

2. Cum se împacă credința noastră în Dumnezeu-Fiul, Reconciliatorul lumii cu Dumnezeu, cu ideea asigurării păcii prin *amenințarea* cu forța, prin înmulțirea armelor nucleare care pot să ducă la o catastrofă cu efecte ireparabile pentru omenire?

3. Oare mai putem susține speranța creștină și încrederea noastră în opera Duhului Sfînt, dacă *ne bizuim pe calculul* „echilibrului de forțe" la nivele tot mai ridicate?

La acestea, referentul răspunde: „Biserica, care a primit „logosul" împăcării și acceptă „diakonia" (slujirea) împăcării și păcii pe pămînt nu are altă alegere: dacă spune un „da" la aceste întrebări, ea și-a sacrificat credința ei și menirea ei de a fi „lumina lumii". Ori, dacă pacea lui Dumnezeu fermentează întregul „cosmos" și întregul „polis", Biserica nu poate face altceva decît, deschisă spre lume, orientată spre lume, umăr la umăr cu toate forțele progresiste ale societății, să binevestească „pacea pe pămînt, între oameni bunăvoire" (Lc. 2, 14).

După susținerea referatelor au urmat înscrieri la cuvînt pe marginea temelor tratate. Înainte de începerea discuțiilor conduse de către Prof. Dr. Péntek Arpad, rectorul Institutului Teologic Protestant Unic de grad Universitar din Cluj-

Napoca, la propunerea P. C. Arhid. Prof. Constantin Voicu, rectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu, s-a păstrat un moment de reculegere şi de pioasă amintire pentru Pr. Prof. Dr. Isidor Todoran care a fost profesor de Teologie şi Dogmatică şi Simbolică şi o perioadă rector al Institutului Teologic Universitar din Sibiu, ale cărui rămăşiţe pămînteşti au fost prohodite în ziua de 3 iunie a. c. în Cluj-Napoca. Adormitul întru Domnul a fost unul dintre cele mai active personalităţi teologice pentru întemeierea şi buna desfăşurare, în înţelegere frăţească, a conferinţelor teologice interconfesionale.

Şirul participanţilor la discuţii a fost deschis de Î. P. S. Sa Nicolae, Mitropolitul Banatului, care a pus în relaţie discutarea acestei teme cu evenimentul împlinirii a 40 de ani de la încheierea celui de al doilea război mondial. „Aniversarea aceasta tristă, i-aş zice — spune Î. P. S. Sa — dar în acelaşi timp şi mobilizatoare, dă o perspectivă mai deosebită problemei păcii aşa cum este ea discutată azi, punîndu-ne în situaţia de a face o comparaţie între ceea ce a însemnat ultimul război mondial şi ceea ce ar putea însemna un nou război în vremea noastră, dus cu mijloacele şi cu tehnica de azi". După ce a evidenţiat faptul că Bisericile de pretutindeni, şi mai ales din ţările apusene unde sînt amplasate arme nucleare, se pronunţă pentru dezarmare şi pentru pace în lume, Î. P. S. Sa conchide că „la ora actuală, problemele păcii şi ale războiului, aşa cum se pun lumii contemporane, nu mai interesează doar creştinismul şi aceasta prin simplul fapt că există religii cu aderenţi care întrec la număr cu mult pe aderenţii religiei creştine". În încheiere, Î. P. S. Sa a subliniat şi apreciat cele trei întrebări finale din referatul D-lui Juhász şi răspunsul preconizat de referent, anume că „pacea nu se poate reduce la liniştea ce ne-o asigurăm între cele patru ziduri ale sufletului".

Prof. Dr. Lengyel Lorand apreciază, din referatul principal, precizarea: Pacea este indicativ divin şi imperativ uman; indicativ divin datorită faptului că pacea este un dar al lui Dumnezeu, imperativ uman datorită faptului că acest dar ne obligă la apărarea vieţii şi a păcii. Ameninţarea acestui dar divin se datorează conştiinţei omului modern, formulată de teologul martir Bonhoeffer prin cuvintele „et si Deus non daretur" (parcă Dumnezeu nici n-ar exista). Această conştiinţă secularizantă îşi are originea nu în secolul luminilor ci în ideea de emancipare, de maturizare apărută la primul om cînd a acceptat spusele diavolului: „Veţi fi ca Dumnezeu" (Gen. 3, 15) şi de atunci omul a acţionat de parcă Dumnezeu nici nu ar exista. Exemplu constituie uciderea lui Abel de către Cain. „Bîta sau arma atomică sînt consecinţe directe ale păcatului, care se manifestă prin aceste forme ale noilor pericole care ameninţă pacea şi viaţa — daruri ale lui Dumnezeu. Iată de ce — în această situaţie ameninţătoare — Biserica, cu toate forţele conştiinţei înaintate, trebuie să contribuie la apărarea păcii şi vieţii".

După ce apreciază în termeni elogioşi conţinutul celor trei referate, vorbitorul, documentat pe texte scripturistice, conchide următoarele: „În întreaga operă de mîntuire constatăm „afecţiunea" lui Dumnezeu faţă de noi, dovedindu-se „Dumnezeu pentru alţii". La fel, prin întreaga operă de mîntuire a Mîntuitorului, prin întreaga Sa existenţă, s-a dovedit Hristos pentru alţii. Iar prin opera de sfinţire a Sfîntului Duh, Biserica primeşte darul şi puterea de slujire de a deveni „Biserică pentru alţii" şi toţi credincioşii să devină „oameni pentru alţii". Această slujire „de a fi pentru alţii" înseamnă slujirea împăcării, care prin rugăciunea de mijlocire, prin rugăciunea „pentru alţii" şi prin arma propovăduirii are menirea: o permanentă sensibilizare a credincioşilor, o permanentă activizare şi o permanentă dinamizare a credincioşilor în slujba împăcării, în apărarea vieţii şi păcii".

Pr. Prof. Dr. Ioan Ică, după ce apreciază ecumenismul local din patria noastră, căruia s-a dedicat acum a treia generaţie de teologi „tineri, bine pregătiţi, gata de a prelua ştafeta şi a continua munca înaintaşilor, slujind ferm idealurile Bisericilor şi poporului nostru de unitate, înţelegere, pace şi conlucrare", şi după ce apreciază mai mult decît mulţumitor cele trei referate, menţionează că aceasta se datorează spiritului înnoitor din patria noastră şi educaţiei sistematice a tinerei generaţii în idealurile de înţelegere, pace şi conlucrare cu toţi oamenii de bine din întreaga lume. P. C. Sa a amintit că la baza acestei conferinţe stau temele ce s-au discutat în cadrul dialogului dintre Biserica Ortodoxă Română şi E. K. D. (Bisericile Evanghelice din Germania). După ce apreciază obiectiv conţinutul referatelor, accentuează o datorie esenţială a Bisericilor, anume că „Bisericile trebuie să se împace mai întîi între ele, făcînd paşi concreţi spre adîncirea unităţii creştine, ca

jertfa lor să fie bine primită de Dumnezeu și lumea să ne creadă. Căci pacea creștină trebuie să se realizeze mai întîi între creștini și roadele ei să se reverse apoi asupra tuturor". În încheiere, vorbitorul accentuează: „Toți creștinii învață unanim că prin Sf. Taine, Botez și Euharistie, primim darul împăcării și păcii lui Hristos și puterea de a-l pune în aplicare. Să dăm atunci lucrarea — zice Sf. Marcu Ascetul — pentru care am primit puterea, împlinind porunca lui Hristos, de a fi factori și artizani ai păcii lui Hristos între oameni. Azi mai mult decît oricînd, cînd este în joc însăși viața și supraviețuirea noastră pe această planetă!

În cuvîntul său, P. S. Pimen Suceveanul a subliniat adevărul creștin că: „Împăcarea și înnoirea lumii în Hristos, obiective realizate de către Mîntuitorul odată pentru totdeauna și pentru toți, vor trebui să găsească subiectiv, dar și eclesial, comunitar, în slujirea noastră, plinătate de rodire. Nu există nimic mai scump pentru noi decît slujirea păcii. Aceasta este poruncă evanghelică și o realitate a mărturisirii noastre de credință ... Dorim cu toții ca, în Hristos fiind una, cum una sîntem și prin actul creației, să ne străduim pentru apărarea vieții și a păcii pe pămînt. Vom face totul ca lumea „viață să aibă din belșug" (In. 10, 10). În fața marilor primejdii și probleme care frămîntă omenirea, îndatorirea noastră nu poate fi alta decît slujirea păcii și apărarea vieții. Și aceasta, noi, creștinii o facem din adîncă trăire religioasă, pentru că Iisus Hristos este Calea Adevărul și Viața (In. 17, 16) ... Și vom ajunge la acest deziderat uman de vreme ce toți simțim și mărturisim că Iisus Hristos a venit în lume și pace a binevestit, nouă celor de departe și celor de aproape" (Ef. 3, 17).

Domnul Prof. Hans Klein, în cuvîntul său, a apreciat că referatele sînt mulțumitoare și a evidențiat mai ales ideea că pacea este un dar de la Dumnezeu dar și o cerință din partea noastră. Dar Domnia Sa face constatarea că deși de mulți ani se activează în direcția stabilirii păcii, mărturisește cu mult regret că „în ciuda strădaniilor teologilor, creștinilor și a oamenilor de bunăvoință nu s-a ajuns la o situație mai bună de pace, ci din contră tensiunea în lume a crescut și cu ea și amenințarea unui nou război, chiar și dacă constatăm cu satisfacție că concepțiile privind pacea în est și în vest, în sud și în nord s-au apropiat în ultimul timp și poate au contribuit și ele la menținerea situației fără un nou război mondial, situație care însă nu poate fi numită pace. Ne punem întrebarea: Cum putem explica acest lucru? Am putea pune creșterea tensiunii în lume pe ineficiența învățăturilor Bisericilor? Ar trebui deci să ne unim forțele, să ridicăm vocea mai sus".

P. C. Prof. Dr. Constantin Galeriu, după ce subliniază punctele de convergență ale celor trei referate, spune în încheiere: „Întreaga noastră ființă este în obîrșia ei și în manifestarea ei structurată în iubire, în deschiderea mea jertfelnică spre semenul meu"... „Pentru acest drept la viață, pentru apărarea vieții prin construirea păcii, pentru care vine Hristos pe pămînt toți sîntem angajați, iar noi creștinii sîntem întrebați ce am făcut pînă acum și ce trebuie să facem pentru transformarea și înnoirea omului."

Doamna Prof. Eszenyei Maria, după ce apreciază conținutul celor trei referate ca fiind convingătoare pentru apărarea vieții și a păcii în lume, precizează, între altele că Biserica își împlinește misiunea păcii conștientă fiind de responsabilitatea sa în această lume. Dumnezeu voiește pacea și viața, „care cuprinde bunurile materiale, spirituale și duhovnicești ale lumii create și recreate. Aceasta pune omul nu numai în slujirea păcii veșnice eshatologice, ci și în a celei lumești, în mod responsabil și activ. În încheiere, Doamna prof. a spus: „Purtarea răspunderii etice pentru menținerea vieții într-o lume periclitată, este o sarcină obligatorie pentru Biserica din toate timpurile, este o slujire manifestată în fapte exemplare demne de urmat."

P. S. Sa Iustinian Chira-Maramureșanul a făcut, pe marginea temei referatelor, următoarele reflecții: „Privind lumea contemporană, faptele ei, ne face impresia că lumea nu-L cunoaște îndeajuns pe Iisus Hristos. Toată lumea știe de Iisus Hristos, dar nu-L cunoaște cu adevărat. Și de aceea nu-L ascultă, nu-L iubește și nu-L urmează. Și de aceea lumea aceasta suferă tot felul de calamități sociale, pentru că nu a găsit cheia, nu a găsit mijlocul de a se salva. În zilele noastre există oameni care cred că există un mijloc de salvare a problemelor vieții, a gravelor probleme sociale cu care se confruntă azi omenirea. Dar unde?

... Creştinii adevăraţi „ştiu şi au certitudinea că răspuns tuturor marilor şi grelelor întrebări existenţiale şi problemelor sociale îşi pot găsi rezolvarea deplină în cuvîntul, în gîndirea, în învăţătura lui Iisus Hristos ... Mulţi dintre cercetătorii învăţăturii lui Iisus Hristos se opresc numai la aspectele teoretice ale învăţăturii Sale ... Vorbesc despre Hristos înafară de Hristos." După ce face îndemn la cunoaşterea aprofundată a Evangheliei Mîntuitorului, P. S. Sa ne recomandă: „Să facem şi noi în lume, în problemele care ne interesează, în problemele spirituale, ceea ce fac oamenii de ştiinţă — o aprofundare tot mai mare — şi să descifrăm lumii că învăţătura autentică creştină, învăţătura lui Iisus Hristos, are putere, deţine soluţia prin care se pot rezolva toate problemele vitale ale vieţii omeneşti ... Unde Hristos este cunoscut cu adevărat acolo este pace, şi în suflet, şi în familie, şi în ţară şi în lume. Unde este cunoscut, ascultat şi iubit Hristos, acolo este întotdeauna pace. De aceea consider că îndatorirea cea mai mare a Bisericilor este să-L aducă pe Hristos în centrul vieţii omeneşti."

P. C. Prorector Dumitru Radu, după ce evidenţiază învăţătura ortodoxă despre împăcare şi înnoire, aminteşte că pacea este un rod al dreptăţii, iar prin actul răstignirii Iisus Hristos a împlinit dreptatea. „Dar Hristos se jertfeşte pe cruce nu numai pentru a împlini un act de dreptate, ci şi a covîrşi acest act de dreptate printr-o revărsare a iubirii ... De aceea se şi spune că Hristos este adevărata noastră pace, pentru că pentru noi, creştinii, ea nu este numai un act de dreptate, ci trebuie să fie o rodire a iubirii, cu care sîntem datori în faţa lui Dumnezeu, ca ucenici ai lui Hristos ... Deci pacea, pentru noi, este act de dreptate şi act de iubire. Sigur că nu-i putem nimănui cere să ne iubească, cum consideră Părintele Patriarh, dar cu dreptatea sîntem datori tuturor. Pacea este în primul rînd act de dreptate şi pentru ea trebuie să lupte omul cu actele dreptăţii ... Trebuie să mărturisim că a intrat în lume şi se manifestă în lume un spirit al inechităţii, un spirit de nedreptate în relaţiile interstatale, în relaţiile dintre popoare, în preţuirea reciprocă a popoarelor. Pacea este pusă în pericol de cei care au trecut de implicaţiile dreptăţii ... adică de a da fiecăruia ce este al său şi de a respecta fiecăruia dreptul la existenţă ... Luptînd noi pentru pace, luptăm, în primul rînd, pentru dreptate. De aceea şi Hristos a spus că „Am venit în lume să împlinesc dreptate". ... Biserica este aceea care trebuie să ducă mai departe, să se facă mesagerul acestor idei, să fie mesagerul Evangheliei lui Hristos...

Prof. Dr. Szabó Árpád, în cuvîntul său, a relevat faptul că „războiul nu este o calamitate naturală de neînvins ci un rezultat al deciziei umane ... Lumea contemporană, în această situaţie de primejdie, aşteaptă, pe bună dreptate, un ajutor curajos şi hotărît din partea ucenicilor iubitori de pace ai lui Iisus Hristos (Mt. 5, 9). După ce arată că pacea este o chemare a lui Iisus Hristos, pe care teologia Bisericii unitariene o sprijină din credinţă, vorbitorul a precizat: „Sîntem profund conştienţi că aparţine de sfera responsabilităţii umane împăcarea şi căutarea unităţii dintre popoarele lumii. Noi, ca oameni religioşi, nu ne mulţumim să expunem simplu principiile păcii. Pentru ca să creăm într-adevăr pace, trebuie să ne utilizăm toate forţele, să conlucrăm cu toţi oamenii, pentru realizarea idealului şi a scopului păcii ... De aceea declarăm că ne vom strădui cu toate puterile noastre fizice şi spirituale pentru realizarea acestei sarcini nobile".

Pr. Prof. Mircea Păcurariu, după ce a arătat că misiunea Bisericii a fost de a sluji dreptatea şi pacea, precizează pentru zilele noastre următoarele: „Credincioasă acestor principii, Biserica Ortodoxă Română s-a străduit — în tot trecutul ei — cu mijloacele şi cu metodele ei specifice de slujire a omului şi a societăţii, să lucreze pentru binevestirea „Evangheliei păcii" (Ef. 5, 15) şi instaurarea împărăţiei lui Dumnezeu pe pămînt, propovăduind şi trăind, fără încetare, poruncile evanghelice şi sădind în sufletul credincioşilor ei simţul de dreptate, de omenie şi de dragoste faţă de aproapele. Ea a sădit pacea în sufletul credincioşilor ei, dar, în acelaşi timp, a recomandat şi a practicat convieţuirea frăţească cu cei de alte neamuri şi credinţe religioase aşezaţi printre români, socotind că „toţi sînt una în Hristos Iisus".

În încheiere, P. C. Sa a spus: „Ca unii care sîntem chemaţi să urmăm pilda Mîntuitorului, vom răspunde înaintea lui Dumnezeu pentru semenii noştri şi pentru lume pentru felul în care am înţeles să slujim lumea de azi. De aceea slujirea noastră să fie o acţiune în continuă desfăşurare şi prefacere, căutînd să o adaptăm la necesităţile şi aspiraţiile societăţii contemporane."

Diac. Prof. Emil Cornițescu evidențiază ideea că pacea a fost una din problemele fundamentale care a preocupat pe toți profeții Vechiului Testament, iar aceasta și-a găsit împlinirea în activitatea și mesajul lui Iisus Hristos. De aceea conchide că „Pacea trebuie apărată și susținută de cei care ascultă cuvîntul lui Dumnezeu care ne cheamă să slujim viața și înțelegerea dintre oameni".

Pr. Prof. Alex. Izvoranu de la Seminarul teologic din Craiova, pornind de la cuvintele Sf. Ciprian: „Pacea trebuie să o caute și să o urmeze fiul păcii. Dacă sîntem împreună moștenitori cu Hristos, să rămînem în pacea lui Hristos", a învederat faptul că toți creștinii sînt frați în Hristos și de aceea sînt angajați în misiunea de a apăra pacea, „fiindcă numai așa ne putem bucura de viață, acest dar asupra căruia nu avem nici un drept". În încheiere, vorbitorul a arătat că țara noastră a militat totdeauna pentru pace și bunăstare, pentru progres și independență.

În încheierea lucrărilor Conferinței teologice interconfesionale, P. C. Diac. Prof. Dr. Constantin Voicu a dat citire Concluziilor formulate de Comisia rectorilor și a prorectorilor, prezenți în prezidiu, pe baza referatelor și a discuțiilor ce au avut loc și care sintetizează următoarele puncte de convergență:

„Cea de-a 45-a Conferință teologică interconfesională, convocată de Institutul Teologic Universitar din Sibiu, la sediul acestuia, în ziua de 5 iunie 1985, a dezbătut tema generală: „Îndatorirea Bisericilor în fața noilor pericole ce amenință pacea și viața pe planeta noastră" ... S-a constatat cu satisfacție o identitate de vederi în ce privește obiectivele majore ale contemporaneității și o reală apropiere în ce privește fundamentarea teologică a temei, cît și în ce privește îndatoririle ce revin Bisericilor în contextul situației conflictuale, deosebit de grave, în care se află lumea de azi.

1. La patru decenii de la terminarea celui de-al doilea război care a cauzat moarte și atîtea suferințe, omenirea este din nou confruntată cu pericolul unui nou război nimicitor, a unei noi conflagrații și mai periculoase care ar duce la distrugerea totală a vieții și civilizației pe planeta noastră.

2. Pericolul care amenință astăzi omenirea este fără precedent datorită stocurilor uriașe de armament nuclear care s-au acumulat, continuării în ritm accelerat a cursei înarmărilor, amplasării rachetelor cu rază medie de acțiune în Europa și militarizării spațiului cosmic, toate acestea constituind o permanentă și gravă amenințare a însăși existenței umane pe planetă și un nou atentat la adresa păcii și securității mondiale.

3. În lumina învățăturilor noastre de credință această situație gravă, existentă la ora actuală, trebuie privită ca fiind contrară voinței lui Dumnezeu și operei de împăcare și reînnoire a lumii în Hristos.

4. Mîntuitorul Iisus Hristos, în lucrarea Sa de împăcare și reînnoire a lumii, a înlăturat prin întrupare, cruce și înviere, vrăjmășia dintre om și Dumnezeu, dintre om și semenii săi, a restabilit relația filială de la început cu El și a reînnoit, în același timp, firea umană asumată de El, refăcînd chipul lui Dumnezeu în om și creația în totalitatea ei.

5. Ca o consecință a împăcării și înnoirii noastre în Hristos, pacea este un dar dumnezeiesc și misiune de realizat în viața credincioșilor, precum și mărturie permanentă despre prezența și lucrarea lui Hristos în Biserică și în membrii ei.

6. Pacea adusă de Hristos în lume se actualizează și prelungește în trupul Său eclesial, iar roadele ei trebuie să se reverse asupra întregii lumi.

7. Împăcarea și pacea în Hristos este o componentă esențială a împărăției lui Dumnezeu care este pace, dreptate și bucurie de la Duhul Sfînt avînd și o dimensiune eshatologică, de tensiune continuă între ceea ce avem și ceea ce trebuie să vină.

8. Pacea ca lucrare a lui Hristos și misiune permanentă a noastră implică următoarele îndatoriri pentru Bisericile noastre:

a) rugăciunea stăruitoare pentru pacea a toată lumea și unitatea ei;

b) propovăduirea Evangheliei păcii și slujirea împăcării (II Cor. 5, 20), printr-o mărturie creștină comună spre edificarea împărăției lui Dumnezeu pe pămînt;

c) intensificarea acțiunilor de educare a credincioșilor în spiritul păcii, înțelegerii și colaborării;

d) sensibilizarea și conștientizarea credincioșilor pentru realizarea păcii lui Hristos în sînul Bisericilor noastre și în relațiile interumane;

e) intensificarea acțiunilor de apropiere și adîncire a unității creștine pentru slujirea în comun a împăcării și înnoirea lumii;

f) solidarizarea cu toți factorii care luptă pentru înlăturarea pericolului războiului nuclear și realizării în lume a unei noi ordini morale, singura chezășie fermă a depășirii momentului critic prin care trece omenirea astăzi.

9. Deplin solidare cu inițiativele și acțiunile poporului nostru pentru apărarea păcii și înlăturarea pericolului unui război nuclear, Bisericile creștine din țara noastră se angajează cu toate mijloacele lor specifice pentru edificarea unei lumi a păcii și dreptății pe planeta noastră."

În încheierea lucrărilor, Prezidiul Conferinței a adresat, în numele participanților la cea de-a 45-a Conferință teologică interconfesională telegrame Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin; Excelenței Sale Episcopului Dr. Jakab Antal — conducătorul Episcopiei Romano-Catolice din Alba Iulia; Excelenței Sale Domnului Albert Klein — Episcopul Bisericii Evanghelice C. A. din R. S. România; Excelenței Sale Domnului Episcop László Papp al Episcopiei Reformate din Oradea; Excelenței Sale Dr. Szedressy Páll — Cluj-Napoca; Excelenței Sale Domnului Episcop Kovács Lajos al Bisericii Unitariene; Excelenței Sale Domnului Episcop Nagy Gyula al Episcopiei Reformate din Cluj-Napoca și Excelenței Sale Episcopului Dr. Ioan Robu al Episcopiei Romano-Catolice — București. În textul telegramelor, participanții exprimă mulțumiri sincere conducătorilor Bisericilor și ai Cultelor religioase creștine din țara noastră pentru interesul și spijinul continuu manifestat „față de strădaniile noastre de conlucrare ecumenică". În continuare se precizează că lucrările Conferinței „s-au desfășurat în atmosfera entuziastă în care poporul nostru a întîmpinat aniversarea a 40 de ani de la victoria asupra fascismului". După ce se amintește de noul Apel pentru dezarmare și pace adresat de Frontul Democrației și Unității Socialiste partidelor și organizațiilor democratice, guvernelor, tuturor popoarelor din țările europene, din Statele Unite ale Americii și Canada, în textul telegramei se spune următoarele: „Conștienți de răspunderea ce ne revine față de pacea lumii, grav amenințată de pericolul unui război nuclear nimicitor și exprimîndu-ne adeziunea la „Apelul pentru dezarmare și pace", ne angajăm să promovăm cu aceeași rîvnă, în rîndul credincioșilor Bisericilor noastre, mărețele idealuri ale păcii, dreptății și frăției între oameni, precum și ale dragostei nețărmurite față de scumpa noastră patrie."

La sfîrșitul lucrărilor Conferinței din prima zi a luat cuvîntul P. C. Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan — prorectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu — în care a exprimat călduroase și sincere mulțumiri tuturor factorilor sprijinitori ai bunei reușite a acestei Conferințe Teologice interconfesionale.

În ziua a doua a Conferinței, joi 6 iunie, a avut loc o conferință pe tema politicii externe a Conducerii țării noastre, prezentată de Domnul Mircea Mitran, consilier în M. A. E. care a înfățișat documentat, competent și cu mult spirit de convingere politica externă a patriei noastre, răspunzînd și la întrebările participanților în mod satisfăcător.

A urmat apoi o sesiune în care reprezentanți ai tuturor cultelor religioase recunoscute în țara noastră și-au exprimat adeziunea lor sinceră și a membrilor pe care îl reprezintă la Apelul pentru dezarmare și pace adresat de Frontul Democrației și Unității Socialiste tuturor organizațiilor și partidelor democratice, guvernelor, tuturor popoarelor din țările europene, din Statele Unite ale Americii și din Canada. În încheierea acestei sesiuni s-a adresat o telegramă Domnului Președinte Nicolae Ceaușescu, în care s-a dat expresie sentimentelor tuturor participanților de a face totul pentru realizarea politicii de pace, de bună înțelegere și într-ajutorare, politică promovată cu perseverență de conducerea patriei noastre.

Lucrările celei de-a 45-a Conferințe teologice interconfesionale s-au încheiat cu o agapă festivă în cantina Institutului Teologic Universitar din Sibiu.

Pr. Prof. Dr. *Sebastian Șebu*
Pr. Asist. *Liviu Streza*
Pr. Asist. Dr. *Ioan Vasile Leb*

Diacon Ilie Frăcea: LEONŢIU DE BIZANŢ. VIAŢA ŞI SCRIERILE (privire critică), teză de doctorat, Atena 1984, pag. X+310, în limba greacă.

„Cu toate că în ultima vreme o mulţime de cercetări au arătat un interes crescînd faţă de Leonţiu de Bizanţ, asupra căruia revin mereu în preocupările lor, totuşi multe probleme legate de persoana şi de operele sale rămîn încă deschise. Iar mai important şi decît acestea credem că e însăşi stabilirea identităţii persoanei şi a întregului complex de scrieri din Corpus Leontianum."

Aşa declară păr. diacon I. Frăcea în prefaţa tezei sale de doctorat, pe care a susţinut-o în ziua de 12 aprilie 1984 la Facultatea de Teologie din Atena. De fapt, elaborarea unei astfel de lucrări pare îndrăzneaţă, derutantă chiar, dar în acelaşi timp şi pasionantă pentru un român, mai ales cînd ne gîndim că în prima jumătate a veacului VI, pe vremea împăratului Iustinian, cînd a trăit şi Leonţiu de Bizanţ, străromânii au marcat o viguroasă prezenţă în viaţa culturală şi spirituală a creştinătăţii. Şi acest lucru nu e întîmplător într-o vreme cînd, alături de Iustinian, o mulţime de conducători de oşti, de scriitori şi teologi, de episcopi şi de călugări care au ajuns să se impună în viaţa Imperiului Roman încreştinat (cum se numea de acum Imperiul Bizantin), se recrutau tocmai din ţinuturile sud-dunărene. Istoricul contemporan Procopiu de Cezareea relatează că în politica lui de colonizare, Iustinian a strămutat din părţile dunărene o mulţime de familii creştine tocmai lîngă muntele Sinai pentru paza mănăstirii Sfînta Ecaterina ridicată de el acolo. Tot din ţinuturile sud-dunărene proveneau şi călugării care-şi săvîrşeau în aceeaşi vreme slujbele în limba tracilor sau a besilor latinizaţi, pe care-i întîlnim nu numai în Constantinopol (unde aveau o mănăstire proprie), ci şi în Lavra Sf. Teodosie de lîngă Betleem şi în alte lăcaşuri palestiniene, cum ne informează „Limonariul" lui Ioan Moshos.

Cît despre Leonţiu de Bizanţ, se ştie că el a fost una din personalităţile cele mai marcante ale vremii, „cel mai adînc teolog şi filozof al veacului său", cum recunosc patrologii sau cum spune păr. I. Coman, „cel mai original gînditor şi scriitor al celei de-a III-a perioade patristice. A trăit între anii 485—543, fiind înrudit cu Vitalian, marele comandant de oşti din Tracia, despre care ştim că a fost un mare sprijinitor al „călugărilor sciţi" din Dobrogea, căutînd prin cele trei asedieri ale capitalei bizantine din decursul anilor 513—518 să constrîngă pe împăratul Anastasie să nu mai sprijine pe monofiziţi, al căror corifeu Sever urca în 512 pe scaunul patriarhal din Antiohia şi împotriva căruia va compune Leonţiu două din scrierile sale. Cu toate că un poet contemporan declara că „stăpînirea romană este de la Dumnezeu şi nu are nevoie de arme pămînteşti", se ştie că împăraţii bizantini nu au ştiut menaja specificul etnic, tradiţiile culturale şi evlavia diferitelor popoare din imperiu (în afară de exploatarea lor economică nemiloasă), încît nu-i mirare că din aceste pricini „conştiinţa de sine se trezise la aceste popoare prea devreme şi pentru totdeauna", cum observa N. Iorga. În planul lui mult prea măreţ pentru a putea fi împlinit şi pentru a putea dura, de a restaura în toată universalitatea lui vechiul imperiu roman, Iustinian a făcut eforturi uimitoare, dar oricît a căutat să promoveze ideologia ortodoxă şi oricîte „războaie" a purtat împotriva tuturor ereziilor, totuşi la unire creştină nu s-a putut ajunge. Putea el „discuta mereu despre fiinţa divină şi să poarte mereu războaie", cum afirma acelaşi Procopiu de Cezareea, putea convoca chiar întruniri şi conferinţe,

cum au fost şi cele la care au luat parte, între alţii, şi Leonţiu de Bizanţ, roadele aşteptate au întîrziat să apară. În schimb pentru lămurirea poziţiilor ortodoxe strădania lui Leonţiu s-a dovedit cu totul salutară.

Teza păr. I. Frăcea încearcă să aducă o lumină nouă în problema stabilirii persoanei şi a operelor lui Leonţiu. Greutăţile care i-au stat în cale sînt de mai multe feluri. Mai întîi nu trebuie să uităm că Leonţiu de Bizanţ a dus viaţă călugărească, fiind numit în documente adeseori chiar „eremit" sau pustnic şi că de obicei astfel de oameni nu prea lasă în scrierile lor informaţii bogate despre viaţa lor. În multe locuri aceste informaţii sînt doar aluzii subtile. Cît despre ştirile pe care le găsim în scrierile unor contemporani, ele sînt adeseori fie incomplete, fie neobiective.

Pe de altă parte, se ştie că textul original al scrierilor atribuite acestui scriitor, aşa cum le întîlnim şi în volumele 86, 1 şi 2 din colecţia Migne, a fost tipărit pentru prima oară abia în anul 1844 de cardinalul Angelo Mai. Dar au trebuit să treacă încă 43 de ani pînă cînd teologul luteran Ferd. Loofs ne-a dat primul studiu temeinic asupra lui şi pe care nu întîmplător l-a intitulat „Leonţiu de Bizanţ şi scriitorii cu acelaşi nume" (1887), pentru că i s-a părut că din cei 20 de indivizi cu acelaşi nume întîlniţi în cele două volume din Migne, cel puţin 3 persoane diferite pot fi socotiţi autori ai unora dintre scrierile respective pentru că poartă atribute diferite şi trăiesc la date diferite, colaborînd la lucrări diferite şi nume: 1. „monahul scit", Leonţiu, rudenie cu generalul Vitalian, cum ne spune corespondenţa dintre Iustinian şi papa Hormisda, care făcea parte din grupul „călugărilor sciţi", unii din ei ajunşi pînă la Roma şi chiar în Sardinia pentru apărarea formulei dogmatice „unul din Treime a pătimit cu trupul"; 2. „apocrisiarul" sau reprezentantul călugărilor palestinieni la convorbirile cu monofiziţii ţinute în anul 532 în Constantinopol precum şi la sinodul prezidat de patriarhul Mina la Constantinopol cu ocazia osîndirii mai multor monofisiţi, în frunte cu Sever, patriarhul Antiohiei şi 3. „origenistul Leonţiu", descris de Chiril de Skitopolis în „Viaţa Sf. Sava" ca fiind căpetinie (împreună cu Nonos) a monahilor palestinieni de direcţie mai liberală. O serie întreagă de cercetători germani, englezi, francezi, italieni au luat în dezbatere studiul lui F. Loofs criticînd unele amănunte, dar, în mare, acceptîndu-l atît de integral încît unul dintre ei declara că „nimeni nu mai poate aduce ceva nou aici".

Dar iată că în anul 1944 Marcel Richard publică variante manuscrise în care apare de astă dată „Leonţiu Ierusalimiteanul" fapt pentru care, spune el, „monahul scit" nu mai poate fi identificat cu acest „Leonţiu Ierusalimiteanul", între altele şi din pricina unor nepotriviri cronologice, iar ceea ce e mai grav, afirmă Richard, scrierile principale atribuite lui Leonţiu de Bizanţ „Contra nestorienilor şi eutihienilor", „30 de capete împotriva lui Sever" şi „Combaterea silogismelor propuse de Sever" ar trebui să le socotim ca aparţinînd altei persoane decît Leonţiu de Bizanţ. Or tocmai în aceasta constă valoarea lucrării păr. I. Frăcea că el caută să dovedească prin analiza amănunţită a operelor atribuite lui Leonţiu, inclusiv a variantelor încă nepublicate, precum şi prin alte mărturii, mai ales de ordin tradiţional că atît „monahul scit" şi „origenistul", cît şi „apocrisiarul" şi „ierusalimiteanul" sînt una şi aceeaşi persoană mai ales pentru că toate aceste calificative sînt legate de teologia „neocalcedoniană" aşa cum a desfăşurat-o în viaţa şi în scrierile sale Leonţiu de Bizanţ. Aceste probleme sînt tratate toate în prima parte a tezei, respectiv în capitolele I şi II, de la pagina 28 pînă la pagina 163. În forma dialogată sau de „centurii", în care lămureşte sau combate pe unii sau pe alţii dintre eretici. Leonţiu nu uită să mărturisească: „toate le-am luat din gura Părinţilor" mai ales a lui Ciril Alexandrinul şi a Capadochienilor, iar despre influenţa pe care a exercitat-o asupra urmaşilor e destul să pomenim că ea e confirmată de Ioan Damaschin, de Fotie, de Eutimie Zigabenul şi de alţii. Autorul nu uită să sublinieze, ceea ce spuseseră toţi cercetătorii, că nicăieri nu se află în scrierile leontiene vreo afirmare origenistă.

Se cunoaşte precizarea cu totul originală pe care Leonţiu o aduce în scrierile sale atunci cînd expune învăţătura sa despre „enipostază" şi pe care şi autorul o analizează. Explicînd lucrurile în mod dialectic (cu elemente din filozofia lui Proclu, a lui Dionisie Pseudo-Areopagitul, dar mai ales cu termeni luaţi de la Aristotel), atunci cînd aplică noţiunile „enosis" şi „diakrisis" (unire şi deosebire) Leonţiu cere să folosim termenul de „ipostas" ori de „persoană" ca principiu de

unire a firilor, dar şi ca principiu de deosebire a lor. Căci miezul doctrinei hristologice pe care-l contestau acum atît nestorienii cît şi monofisiţii şi unde Leonţiu a venit cu o formulă de împăcare a contrariilor, se rezumă după el la următoarele: 1. Creştinii recunosc în Hristos două firi, dar o singură persoană sau un singur ipostas; 2. Nestorienii susţin că în Hristos sînt două firi şi două persoane; 3. La rîndul lor, Monofisiţii recunosc în Hristos o singură fire într-o singură persoană. De unde se vede că atît Nestorienii, cît şi Monofisiţii identificau „firea" cu „ipostasul". Atît unii, cît şi ceilalţi ziceau creştinilor: „pentru voi, firea omenească a lui Hristos nu-i ipostas, deci ea nu există", e anipostatos. Folosind de regulă dialogul, Leonţiu le răspunde: „pentru noi, creştinii, firea omenească nu e nici „ipostasis", nici „anipostasis", ci e „en-ipostasis", căci numai nişte „firi deplin subsistente ca atare" se pot uni prin intermediul persoanei, întrepătrunzîndu-se şi comunicîndu-şi una alteia însuşirile fără să se confunde şi fără să se schimbe una în alta.

În partea a doua a lucrării (pag. 161—270) autorul analizează scrierile autentice (5 la număr) şi cele neautentice (2 tratate şi 2 epistole), descriind structura lor, stabilind autorul, data compunerii, forma iniţială şi actuală precum şi alte referinţe. Adesea informaţia recurge şi la variante manuscrise, dat fiind că pînă acum nu există o ediţie critică a acestor scrieri. Notăm totodată că autorul tezei a tradus el însuşi una din aceste opere şi anume „30 de capete împotriva lui Sever de Antiohia", azi sub tipar.

Teza se încheie cu un capitol scurt (pag. 271—282), în care se prezintă o schiţă biografică a lui Leonţiu de Bizanţ aşa cum a reieşit din cercetarea proprie. Pe tot parcursul lucrării autorul preferă să expună părerile preopinenţior, aducînd în text sau în josul paginilor mărturiile pro şi contra tezelor înfăţişate. Cînd se va publica şi partea privitoare la „teologia lui Leonţiu" atunci se va vedea şi mai clar măsura în care identificările făcute de autor în teză rămîn sau nu definitive.

Bibliografia lucrării este bogată, majoritatea lucrări noi (pag. 283—299).

Drept anexe, autorul prezintă cîteva tabele comparative privind tezele diferiţilor cercetători. Astfel, prima anexă rezumă pe 6 coloane argumentarea a 6 cercetători în legătură cu identificarea „Leonţiu de Bizanţ" = „călugărul scit".

Pe alte 6 coloane se prezintă cazul „Leonţiu de Bizanţ"=„Leonţiu origenistul".

Patru procese verbale după „Actele sinoadelor ecumenice" ilustrează participarea lui Leonţiu de Bizanţ la sinodul din a. 536, alte trei arată „Libelul" sau declaraţiile călugărilor către papa Agapet, către patriarhul Mina şi către Iustinian.

O ultimă anexă prezintă sinoptic concluziile cercetătorilor privitoare la cronologia operelor lui Leonţiu.

Se poate vedea, deci, că metoda de cercetare se orientează după specificul tezei. Profesorul îndrumător Stilian Papadopol a exprimat la început o oarecare rezervă, dar convingîndu-se că teza candidatului român este „icoana unei adînci şi vaste cercetări din domeniul Patrologiei şi al Literaturii bizantine" a aprobat-o elogiind, ca şi întreg corpul profesoral, strădania candidatului. Pentru toate acestea bucuria noastră este cu atît mai deplină.

Pr. prof. on. *T. Bodogae*

Cătălina Velculescu, CĂRŢI POPULARE ŞI CULTURĂ ROMÂNEASCĂ, Bucureşti 1984, p. 217.

Între literatura veche populară, folclor, iconografie religioasă şi arta noastră populară există o conexiune strînsă. Această convingere pe care o avea Nicolae Cartojan e justă pentru că, de fapt, o legătură directă între produsele spirituale ale poporului nostru se poate constata. Dovada o face autoarea Cătălina Velculescu în lucrarea de care ne ocupăm şi care tratează tocmai problema aceasta:

I. Artă plastică şi cărţi populare:

1. Parabola inorogului: prăbuşire sau ascensiune, 2. Rîvnitorul de mere şi Vînătoarea simbolică.

II. Între literatură scrisă şi cultură orală:

1. Eruditi şi cărţi populare

— În vremea lui Neagoe Basarab

— Albinele şi Învăţăturile către Teodosie,

— Posibile puncte de pornire ale Istoriei ieroglifice.

2. Mentalitatea rurală și cultura scrisă în limba română; 3. Copiști și cititori despre ei înșiși; 4. Soarta unei culegeri bizantine de literatură:

— Variante românești ale Prologului

— Copiștii din Transilvania și parabolele lui Vaarlam; 5. Fiziologul de la Bistrița.

III. O socialogie a publicului:

1. Cărți românești cu liste de prenumeranți. Prima jumătate a sec. al XIX-lea. 2. Erotocritul și cititorii săi.

Autoarea pornește de la Sfîntul Ioan Damaschinul, considerat, multă vreme, autorul romanului Varlaam și Ioasaf și vorbește apoi despre cărțile populare privindu-le din punct de vedere al felului cum se integrează în complexul vieții sociale și îndeosebi al manifestărilor culturale. Se oprește apoi, din belșug, la legăturile lor cu artele plastice și semnalează prezența lor în operele unora dintre „învățații" vremurilor trecute: Neagoe Basarab, Dimitrie Cantemir și la alt nivel: Gavril Protul.

Clarificînd importanța acestor cărți în cultura română, aduce știri noi despre raportul între mentalitatea populară și literatura noastră scrisă și urmărește apoi felul cum fragmente dintre aceste cărți s-au modificat în circulație. Dă, apoi, lista de prenumeranți de la începutul secolului al XIX-lea.

Distribuirea volumelor, privind poziția socială, constată că fețele bisericești prenumeră cele mai multe volume (1/3).

În trecut de interes erau mai ales cărțile ecleziastice: Istoria bisericească, istoria biblică, morala, viețile sfinților, Patericul.

Sfînta Scriptură ocupă un loc nu de minimă importanță: Proorocii, Ieremia, Daniel, Iona, Amos..., Maria Egipteanca etc. Instructive sînt Pildele din Anexă, de ex. Pilda nr. 1 are un caracter etic, pedagogic: „Zis-a oarecine către Samoil, pentru fiul lui Iesei: „Nu se cade a se lăuda niștine pentru înălțimea trupului... ci numai pentru faptele cele bune... omul se uită la față iar Dumnezeu la inimă" (p. 180).

Pilda despre șarpe e inspirată din Facere 3: „Șarpele l-a făcut Dumnezeu ca să aibă vrajbă, cu omul" (p. 187).

Pilda pentru vultur (p. 188) are tangențe cu psalmii davidici cînd zice: „inoise-va ca a vulturului tinerețea ta".

La capitolul Bibliografie (selectivă) citează peste 50 de autori consultați de la Dimitrie Cantemir, Istoria hieroglifică și pînă la Mircea Păcurariu Istoria Bisericii ortodoxe române, iar la Note referindu-se la N. Cartojan, N. Iorga, V. Cîndea, Dan Simeonescu, și Dan Zamfirescu, D. Stăniloae T. Bodogae, D. Fecioru, etc. face documentația la lucrări.

Pe lîngă izvoare tipărite, autoarea a consultat texte inedite, în manuscris la Academia Română, la universitatea din Cluj-Napoca și la biblioteca Astra din Sibiu.

În tot cazul e un gen nou de a trata cărțile populare.

N. Neaga

„POEZIE VECHE ROMÂNEASCĂ, Antologie, postfață, bibliografie, glosar de Mircea Scarlat, Ed. Minerva, București, 1985, 240 p.

Pînă nu demult se considera că poezia românească începe cu Văcăreștii. Cercetările în materie de literatură românească veche, ca și lucrările în care acestea au fost concretizate evidențiază adevărul că începuturile poeziei noastre urcă în hronicul vremii (din cît se cunoaște pînă acum) pînă la sfîrșitul secolului al XIV-lea. Nu puține din vechile manuscrise și tipărituri, conținînd și izvodiri versificate, s-au topit în negura zbuciumatei noastre istorii. N-au mai ajuns pînă la noi. În cele care au răzbătut prin vreme, apreciate astăzi ca monumente de limbă și cultură românească, găsim „oaze" de adevărată poezie. Cronicari, ierarhi cărturari, călugări traducători și copiști de vechi manuscrise, demnitari și oameni de carte de la curțile voievozilor români, și-au înscris numele în sfera acestor preocupări.

Fără a fi o ediție critică a vechilor versuri românești, lucrarea de mai sus este „o antologie a celor mai reprezentative texte din faza de pionierat a poeziei

noastre". Prezentarea lor într-o colecţie în ordinea cronologică a datării lor şi în funcţie de limba în care au fost redactate întregeşte calitatea cărţii numită sugestiv de Mircea Scarlat: „muzeul de antichităţi al poeziei româneşti".

Cuprinsul lucrării este structurat pe trei părţi principale:

a) Partea I (p. 9—36) — reuneşte versuri originale scrise de autori români în limba slavonă, greacă, latină, polonă, italiană. Nu trebuie să uităm faptul că în Evul Mediu cea mai mare parte a vechilor texte româneşti s-au redactat în limba slavonă, limba liturgică a vremii şi limba în care erau elaborate actele de cancelarie la curţile domneşti.

Primele stihuri originale sînt *Pripealele* lui Filotei Monahul, fost logofăt al lui Mircea cel Bătrîn. Cuprinsul lor teologic din care răzbate bucuria sărbătorii dă farmec şi eleganţă pripealelor. Dăm ca exemplu pripeala de la Bobotează: „Iisus al meu se botează de mîna unui rob în apa Iordanului, luminînd toate cele făcute".

Pripealele au avut o largă circulaţie în spaţiul românesc şi chiar la popoarele ortodoxe vecine. Au fost traduse în româneşte în Psaltirea de la Buzău (1703) şi au rămas ca model al Polieleului în rînduiala utreniei pînă astăzi.

După ce sînt înfăţişate unele poezii ale lui Nicolae Olahus (p. 14—26), antologia mai cuprinde în această primă secţiune versuri de Udrişte Năsturel, Petru Movilă, fragmente din Poema polonă a lui Miron Costin, un imn de preamărire lui Dumnezeu scris în italiană de Petru Cercel la anii 1579—1580, versurile unui anonim scrise ca epitaf la moartea domniţei Zamfira — fiica lui Moise Voievod, ş. a.

b) Partea a II-a — (p. 37—79) — cuprinde vechi traduceri şi prelucrări în româneşte. Aceste tălmăciri, în contextul procesului de mlădiere a limbii române şi de constituire a poeziei culte, au constituit, „un efort necesar de disciplinare prozodică, prilejuind o confruntare trudnică cu modele ilustre" — subliniază în postfaţă Mircea Scarlat. *Autohtonizarea motivului poetic* rămîne o trăsătură caracteristică a acestor traduceri şi prelucrări.

Ilustrînd cele mai de seamă traduceri versificate, antologia reţine între altele: Psaltirea în versuri a lui Dosoftei, cîteva traduceri versificate ale lui Coresi, Nicolae Costin, Radu Greceanu, Hagi Stachie din Vîlcea, etc. Menţionăm, ca exemplificare, că în *Tetraevangheliarul* lui Coresi din 1560—1561, acesta a tradus fericirea a III-a din Matei cap. 5 astfel: „ferice blînzii / că aceia îndulci-vor pămîntul" (p. 37).

Se pare că Mircea Scarlat în postfaţă (p. 213—214) acordă climatului cultural şi confesional adus de Reformă în Ardeal un rol prea mare în apariţia modelelor de versificare a Psaltirei după care s-au făcut ulterioarele prelucrări în româneşte.

c) Partea a III-a (pag. 81—194) — cuprinde versuri originale româneşti. Dintre textele menţionate amintim spre ilustrare mai jos cîteva exemple:

— Mitropolitul Varlaam scria la 1643 în Cazania sa: „Priimeaşte Doamne, ca de la un păcîtos / să slujesc ţie în ciastă lume pănvoi hi sănătos / Să hie de pururea cinstit şi lîudat numele Tău / iară eu de la inimă să te mărturisesc cu condeiul meu" (p. 82).

— De adîncă cugetare teologică şi pătrunse de ideea unităţii naţionale a celor trei ţări româneşti sînt stihurile alcătuite de un anonim în *Chiriacodromionul* de la Bălgrad (1699) la adresa stemei mitropolitane a Ardealului: „Trei chipuri în osebire / ş-un Dumnezeu în mărire / Lui Avraam te-ai arătatu... / ... / Cunoscutu în trei obraze / şi străluceşti de dai raze / ..." (p. 105).

— De asemenea sînt prezentate versuri cu conţinut religios, istoric şi politic alcătuite de Dosoftei, Antim Ivireanu, Radu Greceanu, Dimitrie Cantemir, versuri anonime dedicate Sf. Ioan Damaschin, Sf. Nicolae, lui Constantin Brîncoveanu, etc.

Deşi structurată pe aceste trei părţi, antologia înfăţişează de fapt o singură perioadă — cea a începuturilor poeziei româneşti — întinsă pe mai bine de trei veacuri şi care a înscris în cuprinsul ei nume şi lucrări reprezentative ale culturii şi literaturii române.

Un glosar (p. 195—201) explicînd sensurile pe care le au unele cuvinte în textele prezentate, postfaţa semnată de Mircea Scarlat (p. 203—226) şi o bibliografie selectivă (p. 227—231) încheie lucrarea de mai sus, o izbutită icoană a poeziei vechi româneşti pe care o recomandăm tuturor celor dornici să cunoască vremurile de început ale literaturii noastre.

Drd. *Eugen Moraru*

Ioan Alexandru, IUBIREA DE PATRIE, II, Ed. Eminescu, Bucureşti, 1985.

Un manifest poetic, poate chiar mai mult, un manifest de viaţă cu jaloane pe care le simţi venind din străfunduri de istorie şi verificate, deci, — dacă au ajuns pînă la noi — şi care-şi propun să realizeze chipul adevăratului poet, al omului în dubla armonie cu sine şi cu universul acesta măreţ şi al unei aşa-zise poezii noi a apărut de curînd în editura Eminescu, purtînd un titlu atît de obişnuit încît ar putea trece neobservat: „Iubirea de patrie". Îl numesc obişnuit întrucît pare identificat cu însăşi noţiunea de persoană aparţinînd unui neam. Şi nu întîmplător. De-a lungul secolelor frămîntate, iubirea de patrie, iubirea pentru legea acestui pămînt s-a identificat cu însăşi raţiunea sau opţiunea de a fi. Culegerea de eseuri pe care o semnalăm înmănunchează teme de adîncă meditaţie, teme ce ar putea fi adîncite — şi, poate, autorul nu e străin de acest scop — în conştiinţa cititorului. De altfel chiar realizarea unei lucrări depinde de capacitatea de mobilizare a cititorului de către autor, de reuşita sau nereuşita scriitorului de a-l integra pe cititor în problematica pe care o oferă spre dezbatere. Cartea pe care o prezentăm răspunde cu succes acestui deziderat. Ea-l capacitează pe cititor, îl antrenează în urmărirea idealurilor sublime ce-i sînt etalate cu patos şi convingere şi nu cu mai puţină sensibilitate poetică.

Abordînd problematica responsabilităţii umane şi în special, a responsabilităţii creatorului de artă, autorul sugerează cu bună ştiinţă un criteriu de selecţie. Dar nu numai atît: trage un adevărat semnal de alarmă: „A scrie poezie — cea mai primejdioasă dintre îndeletniciri pentru că, vai, pentru fiecare cuvînt fără acoperire în aur, pentru fiecare cuvînt în al cărui miez am intrat să-i tulbur focul mistuitor da-voi socoteală" (p. 15).

Criteriul — sau cel puţin unul dintre criteriile — de selecţie pe care-l sugerează poetul celor ce sînt sau se vor maeştri ai condeiului e necesitatea *sine-qua-non* a unei anumite decantări interioare: „A fi scriitor înseamnă a fi angajat total în a sluji adevărul şi numai adevărul... Haosul lăuntric nu are nimic de comunicat luminii. Nu avem dreptul să înspăimîntăm lumea cu coşmarurile noastre, nu avem dreptul să mărim nesiguranţa noastră cu nesiguranţa lumii; nu avem dreptul nicidecum să ne îndoim în faţa semenilor mărind îndoielile" (p. 26). Opera de artă se vrea un izvor ce se dăruie necontenit. Dar pentru a-i îmbia pe oameni izvorul trebuie să reflecte cerul, trebuie să fie cristalin. Nu-i de ajuns să răzbată la suprafaţă printre pietrele-obstacole oricum. Acestea trebuie să-i fie şi filtre pentru zgură şi mîl. Înainte de-a se oferi altora, înainte de a răzbate la suprafaţă, cuvîntul trebuie să fie topit în focul lăuntric curăţitor. Nu-i îngăduit să apară altfel, fără haina de nuntă a adevărului verificat. Va fi aruncat afară, nu i se va acorda credit, va fi deci nefolositor.

Îndelungatul proces interior, transformarea lentă a durerii în mărgăritar culminează cu bucuria păcii interioare. De aceea e remarcabilă remarca: „A te bucura este cel mai greu lucru din lume, a fi scriitor înseamnă a izbîndi în cel mai greu lucru din lume şi acesta este bucuria" (p. 26), iar ţinta spre care năzuieşte orice mînuitor de pană este definită printr-o frază cu tentă de aforism: „A fi adevărat purtător de liră înseamnă a înălţa imnuri absolute absolutului" (p. 26). Subliniind necesitatea creării unui climat interior de neînlocuit pentru posibilitatea genezei artei, Ioan Alexandru afirmă categoric: „Tu, scriitor cu viziuni şi tu poate neechilibrat rămîi la aşternutul scutecelor tale şi cînd vei fi biruit zgomotul biologic, ieşi afară împăcat şi priveşte cerul" (p. 26). De fapt, s-ar putea ca doar atunci să-l şi vezi!

Chipul adevăratului poet se conturează sub pana lui Ioan Alexandru ca al unuia mistuit de dorul după *esenţial*. Iar esenţialul pare a fi: „o poezie a luptei pentru ca oamenii să fie mai buni şi mai frumoşi", o îmbinare a eticului şi esteticului la gradul superlativ.

În paginile următoare găsim şi exprimarea crezului poetic cu privire la „poezia nouă". Metaforele prin care este definită sînt într-adevăr ilustrative. „Poezia nouă... este o poezie ascetică. Un şuvoi curat ţîşnit din pămînt, o flacără pură şi de îndelungă durată ce arde întins între cer şi pămînt" (p. 28). Ea „este limba unui clopot invizibil ce îmbracă prin rostirea lui cosmosul cu mireasma sărbătorească a unei duminici fără sfîrşit" (p. 29).

Poezia trebuie „să deștepte în inima noastră curajul și demnitatea de om": „Omul — acest golf al întîlnirilor între cer și mormînt, această speranță a eternității, acest cuib cosmic al dragostei eterne, această nuntă între eternitate și efemer" (p. 31). Ioan Alexandru mai adaugă încă o condiție necesară adevăratului poet: „Poet nu poți fi decît în graiul patriei tale... și să ai cutezanța să răscoli în lumină încă o dată perlele adîncurilor, ce zac în istoria lui" (p. 35). Poetul se autodefinește apoi: El nu este „nici demiurg, nici ctitor, nici geniu (deși cu un dar deosebit), ci un slujitor al Logosului" (p. 38). El „este ochiul care trebuie să țină trează conștiința eroică, profundă, a înaintașilor, spiritul lor de jertfă și de sărbătoare, de lucrare neîntreruptă și priveghere" (p. 43). În concluzie: „Poetul este memoria unui popor. Fără această memorie un popor nu există, existența lui este efemeră, minoră" (p. 42).

Dacă o bună parte din lucrare răspunde la chemarea de definire a artei și, în special, a poeziei, la creionarea profilului maiestuos al poetului ca și la înțelegerea artei ca mijloc pentru crearea unei dispoziții interioare propice unei cît mai depline deveniri întru ființă, în continuare avem de-a face cu un adevărat caleidoscop din care, în acest spațiu limitat, nu-mi permit să subliniez decît cîteva subiecte sau teme.

Trebuie menționat înainte de toate leit-motivul întregii lucrări, cuvîntul cheie ce-ți deschide universul bucuriei de deasupra focului curățitor, termenul ce cuprinde în sine posibilitatea infinită de ieșire din ego-centrism și de dăruire plenară fără limite: iubirea. În ciuda faptului — recunoaște poetul — că „despre iubire se vorbește astăzi mai mult decît oricînd", că „Cuvîntul în sine este devalorizat în foarte multe cazuri..., totuși față de acest cuvînt este de căutat valoarea cea mai profundă a ființei umane, de cînd știm că Absolutul este iubire". Spațiile cuprinse de conținutul acestui cuvînt sînt infinite: „Numai în iubire nu este măsură...", iar „forța unui om este dată de cîtă iubire iradiază celor din jur prin faptă și adevăr" (p. 62). De unde și chemarea la care este invitat omul cuvîntului: iubirea. „Pentru că esența ființei este iubirea" (Scrisoare către poezie II), iar „Ce ne unește pe toți oamenii cu adevărat este iubirea. S-a spus că pe măsura iubirii ni se adaugă și știința — remarcă în continuare poetul. Cel ce iubește mai mult știe și mai mult, altfel cunoașterea rămîne neîntrupată fără dimensiunea jertfitoare a Logosului și de aici periculoasă" (Scrisoare către poezie III). Se desprinde de aici imperativul poetului care „nu este de ordin gnoseologic în primul rînd, ci de ordinul iubirii" (p. 52).

Iubirea este cea care te face să te deschizi spre a-ți aduce obolul, tenta ta specifică la zidirea turnului de valori universale, dar și spre cuprinderea a tot ceea ce universalul îți poate oferi. Ea te apără de închistarea nocivă în propria-ți cochilie. Adevărata dimensiune a poetului nu se poate realiza decît pe coordonate universale. „Un suflet de poet trebuie să fie universal, ca să poată fi național pînă la cea mai sensibilă fibră a ființei sale" (p. 83). Iar pentru realizarea acestui deziderat e mereu actual îndemnul lui Blaga: „Învățați limbi străine...", instrument fără de care eforturile de abordare a unor culturi și civilizații străine nu sînt încununate de rezultatul scontat.

Sînt abordate în continuare alte realități sociale fundamentale, ca de pildă: domeniul patriei și al familiei. „Țara începe cu mîna de țărînă a trupului meu". La realizarea ei, la prosperitatea ei contribuie conștient sau nu fiecare persoană: „Cum sînt eu ca persoană aici și acum, așa este și țara mea pentru mine, iar dacă nu mă ridic la măsura de aur a desăvîrșirilor ei, ea nu are cum se apropia cu darurile cele tainice de viața mea; lupta cea grea a fi om aici e de purtat în primul rînd cu mine însumi, pentru a fi demn de numele ce-l port, de sfințenia și bucuria și vrednicia strămoșilor mei, frați și părinți, ce au sporit lumina țărînii ce i-a ocrotit cu spiritul lor însetat după dreptate și adevăr" (p. 76—77). Năzuința deci de a te dovedi vrednic urmaș al unor generații ce au sfințit cu jertfa lor acest pămînt trebuie să împodobească conștiința oricărui român. Față de acest deziderat nici un efort nu este prea mare. Și aceasta întrucît — spiritual vorbind — domeniul patriei face parte din cel al valorilor perene: el rămîne în ciuda aparenței efemere: „Patria rămîne — zice poetul — ..., rămîne tot ce durează omul pe pămînt din iubire și bunătatea inimii lui, rămîne tot ce-i drept și curat, tot ce-i adevărat și nenimicit, tot ce-i pentru slujirea celui nevoit, tot ce-i spre propășirea celorlalți, a fraților, pentru îmbunarea și luminarea și înnobilarea

chipului omenesc, rămîne, să fim siguri de asta, să fim foarte convinşi că nimic din ce-i bun şi adevărat nu dispare, nici un fir de păr... nimic nu-i zadarnic..., nici o lacrimă nu arde sufletul de prisos, omul nu dispare, nu-i o absurditate, *nu există zădărnicie* (s. n.)..., tot ce ridici tu, tot ce înalţi tu pe pămînt rămîne mereu..." (p. 65—66). Există în acest pasaj şi în multe altele asemenea un îndemn neobosit spre o atitudine profund constructivă, o combatere tenace a atitudinii pasive ce aduce ca pretext al inactivităţii aşa-zisa „deşertăciune" a lucrurilor. Spiritul creator ţine de esenţa umană, iar dovada fortificării spirituale pînă la măsura desăvîrşirii întru umanitate este tocmai măsura în care-ţi imprimi trecerea printr-o dîră luminoasă pe pămînt.

Din această caracteristică dinamică specific umană derivă — după cum remarca în scrierile sale istoricul V. Pârvan — faptul că „singurul scop al vieţii este dat de lucrarea pentru aproapele: suprema caritate e darea vieţii tale spre păstrarea vieţii celui iubit: cu atît mai mult spre a păstra viaţa Patriei tale" („Pârvan sau eroismul"). Aceasta întrucît — e menţionat în continuare — „Înţelesul vieţii interumane nu este estetic, ci etic. Nu animal frumos, ci animal bun are a deveni omul. Nu frumosul absolut, ci iubirea absolută în binefacere, în milă, în jertfă, în moarte pentru aproapele" (p. 70). Astfel au gîndit strămoşii noştri, iar iubirea — pentru care nici o jertfă nu este prea mare — i-a eliberat de teama de moarte şi i-a întărit ca pe temeiul jertfei lor să ne clădească o patrie cum nu se poate mai bogată în comori spirituale întruchipate uneori în forme de o perfecţiune sublimă ca Cloşca cu puii de aur de pildă, căreia Ioan Alexandru îi închină un eseu de o rară frumuseţe. Şi, fiind vorba de strămoşi, nu se poate să nu remarcăm grija autorului — poate chiar un fel de nemărturisită mîndrie — de a sublinia zestrea lor sufletească particulară. În eseuri ca: „*Cultura getică, Elogiu, Arheologie*, Ioan Alexandru delimitează conturul precis al unor staturi monumentale. Se detaşează cu pregnanţă din paginile cărţii profilul moral nealterat al trunchiului pe care s-a altoit viţa romană. „Strămoşii noştri erau închinători luminii şi cerului senin, cunoscători în amănunt ai firii lucrurilor, mari medici sufleteşti şi ai trupului, asceţi şi astronomi...". „Eonul cel nou i-a găsit pregătiţi întru cele spirituale în aşa fel că au putut primi preceptele morale de dreptate şi iubire întru umanizarea desăvîrşită" (p. 74).

Dacă în unele din primele eseuri se vorbea despre starea de bucurie — cel mai greu lucru din lume — cum o numea poetul, care trebuie să fie suflul a tot ceea ce rămîne încrustat peste veacuri, eseul intitulat „*Echilibru*" aduce un fel de centură transcendentală între tumultul vieţii cu luptele ei şi bucuria ca încununare a efortului, a izbînzii. E vorba de tabloul ce i se desfăşoară privirii celui ce şi-a desprins-o de sine ancorînd-o cu iubire în jurul lui şi care nu-l poate lăsa să treacă mai departe, să răzbată la bucuria cea desăvîrşită. Şi e firesc. „E firesc ca omul adevărat să nu poată fi liniştit cîtă vreme e atîta suferinţă în lume..., cîtă vreme există nepăsare şi atîţia nu dau doi bani pe propria lor viaţă, cheltuindu-şi-o în nelucrare generatoare de deznădejde, cîtă vreme există îngîmfare şi trufie, cîtă vreme există înşelătorie..., atîta vreme cît atîta frumuseţe şi armonie a universului îi lasă pe atîţia nepăsători..." (p. 67). E firesc deci ca bucuria neîmpărtăşită să nu fie bucurie deplină. Iubirea pentru ceilalţi face ca neîmplinirea bucuriei lor s-o scadă pe a ta.

Tot în legătură directă cu principiul generator de viaţă al iubirii, Ioan Alexandru trasează, în cîteva eseuri remarcabile prin profunzimea obesrvaţiilor („Copiii" şi „Familia") jaloanele de bază, în funcţie de trăinicia şi adîncimea cărora se structurează celula de bază a unui popor, a unei societăţi: familia. „Familia — subliniază autorul — este întemeiată pe cea mai trainică dimensiune a Universului care nu piere niciodată şi aceasta este dragostea. Iar dragostea adevărată începe cu jertfa de sine pentru că numai unde stăpîneşte spiritul jertfei de sine este locul larg de vieţuire pentru celălalt..." (p. 93). „Cum eşti în familia ta, cum te porţi cu cele intime ale tale în gîndul şi în faptele tale controlate de conştiinţa ta şi de ochii celor apropiaţi ţie te vei purta şi cu ceilalţi semeni ai tăi" (p. 94). Dar nu orice familie este morală: „Familia care poate avea copii şi refuză să-i primească este imorală" (p. 91). Şi, în cîteva pagini scrise cu patos, autorul pledează pentru necesitatea bunei întocmiri a familiei ca temelie a trăiniciei şi vigoarei unui popor. „Acolo unde nu-i rînduială, unde nu-i armonia iubirii şi sacrificiului de sine nu-i este dat unui copil să vieţuiască, acesta devine un copil bolnav

cu anii. Acolo unde se spun cuvinte întunecate, unde se vorbește cu ușurință despre cele necuviincioase, unde se ironizează și se batjocorește necazul altuia, unde-i *numai mîncare și băutură și căpătuială* (s. n.), viața unui prunc se ofilește fără nici o îndoială" (p. 94). Sînt în continuare pagini vrednice de amvonul oricarei catedrale.

Poate pentru a ilustra mai deplin frumusețea integrității morale, cîteva eseuri printre care: *Țăranul Român, Permanența satului românesc, Țăranul, Chipul țăranului în arta plastică românească* etc. vin să-i fixeze adevărata icoană sufletească. Folosesc termenul de *icoană* pentru că înaintea unui astfel de chip, împodobit cu toate trăsăturile ce-l înnobilează pe om, merită să te apleci aducîndu-i cinstire. Acestui „țăran român, temelie a neamului românesc, care a păstrat sămînța multimilenară a ființei noastre pe această roată a Carpaților" îi închină Ioan Alexandru un neîntrecut imn, comparabil cu puține în literatură. Dar ochiului atent al poetului nu-i poate scăpa nimic din ceea ce-l caracterizează pe țăran, și cu atît mai puțin locuința asupra căreia și-a pus amprenta „dorul după lumină și seninătate ce animă ființa omenească însetată după odihna din cortul primordial". Este vorba de „Casa cu pridvor specific românesc, acoperită cu draniță ușoară ca fulgerul, măreață ca un palat" ce „vorbește de o civilizație milenară" (p. 123). Parafrazîndu-l pe Claudel care spunea că „Singur trandafirul este destul de fragil ca să poată exprima eternitatea", Ioan Alexandru afirmă pe drept cuvînt că „singură casa cu pridvor este spațiul locuit de om cu cele mai mari șanse de a-i da sentimentul cosmicității sale... Este o destăinuire, o deschidere spre lume ce ți-o propune, la care te îmbie, pridvorul un clipăt de ochi, atît cît să cuprinzi lumea, ca să-ți priceapă viețuirea, fără să-i profanezi fragilitatea curăției și taina persoanei ce o sălășluiește" (p. 124).

Pornind de la acest sălaș însorit al sufletului românesc, imagini pline de poezie ne călăuzesc de la „Voronețul, cu judecata lui din urmă de pe peretele de apus" ce „se așează fără nici o stîngăcie pe drept alături de o Capelă Sixtină a lui Michelangelo" (p. 126) prin Țara Vrancei, Cetatea Ciceului, pe Cîmpia Libertății și prin Maramureș — inima Transilvaniei — pe la mănăstirile din Oltenia, în frunte cu Tismana, dar și la Atena — Grecia, prin Finlanda, la Paris, oprindu-ne o clipă în fața mormîntului lui Pascal, în Creta, Japonia sau Roma sau pentru a urmări o convorbire deosebit de interesantă cu Hans Maier la Heidelberg și iarăși încheind în Maramureș.

Parfumuri exotice ne întîmpină la tot pasul: de la „*Florile lui Luchian* la *Floarea de lotus* care e „simbolul purității desăvîrșite, floarea luminii cu precădere..." ce „răspunde pînă astăzi setei după desăvîrșire și împăcare specifice sufletului omenesc de pretutindeni", iar muzica lui Bach asigură un fundal minunat pentru contemplarea capodoperelor lui Grigorescu, Andreescu sau Ressu, a bronzurilor însuflețite ale lui Gheorghe Anghel sau a martiriului lui Brîncoveanu executat cu măiestrie neîntrecută de Octav Grigorescu.

*

Cu toate că perioada deosebit de amplă, cîteodată abia te mai lasă să răsufli — aflîndu-te pare-se în fața unei adevărate lave fierbinți ce se revarsă tumultuoasă fără stavile, fără punct sau virgulă — această culegere de eseuri încîntă în cel mai înalt grad printr-o poezie ce transpare dincolo de rîndurile prozei bogată în conținut. Metaforele sclipitoare, cu o putere de sensibilizare maximă uimesc — în ciuda poeziei cu care ne-a obișnuit poetul. Cartea se recomandă de la sine oricărui sîrguitor spre perfecțiune.

M. Boghian

Cărţi noi

NOI APARIŢII EDITORIALE

Teologie şi ecumenism — Literatură şi istorie
Cultură şi probleme ale lumii contemporane

Sfîntul Grigorie Taumaturgul şi Metodiu de Olimp, *Scrieri*, Trad. de Pr. Prof. Const. Corniţescu, Col. „Părinţi şi scriitori bisericeşti" vol. 10, Editura Institutului biblic şi de misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1984, 251 p.

Î. P. S. Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală, *Vocaţie şi misiune creştină în vremea noastră*, Tiparul Tipografiei Eparhiale Sibiu, 1984, 462 p.

Î. P. S. Nestor Vornicescu, Mitropolitul Olteniei, *Unde-i turma acolo-i şi păstorul. Participarea Mitropolitului Sofronie Miclescu, la înfăptuirea Unirii Principatelor Române 1859*, Editura Mitropoliei Olteniei, Craiova, 1984, 154 p.

Ierom. Ioanichie Bălan, *Convorbiri duhovniceşti*, Editura Episcopiei Romanului şi Huşilor, Bucureşti, 1984, 630 p.

Joseph, Cardinal Ratzinger, Vittorio Messori, *Entretien zur la foi*, Trad. par Eduard Gagnon, Editione Fayard, Paris, 1985, 252 p.

*

Ioan Alexandru, *Imnele Putnei*, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1985, 373 p.

Ion Biberi, *Ultime eseuri*, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1985, 343 p.

George Călinescu, *Opera lui Mihai Eminescu*, 2 vol. Col. „Biblioteca pentru toţi", Editura Minerva, Bucureşti, 1985, XXXVII+359 p.

Vasile Cărăbiş, *Badea Cîrţan. Propagandist de cărţi româneşti*. Editura ştiinţifică şi enciclopedică, Bucureşti, 1985, 111 p.

Gheorghe Grigurcu, *Între critici*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1983, 414 p.

Paul Păltănea, *Viaţa lui Costache Negri*, Editura Junimea, Iaşi, 280 p.

Marin Voiculescu, *Replici*, Editura Cartea românească, Bucureşti, 1985, 315 p.

Cornelia Papacostea-Danielopolu, Rida Demény, *Carte şi tipar în societatea românească şi sud-est europeană*, (Secolele XVII—XIX). Editura Eminescu, Bucureşti, 1985, 264 p.

Ion Miclea, *Sebeş*, Studiu introductiv de Dumitru Crişan, Dorin Ovidiu Dan, Editura revistei Transilvania, Sibiu, 1985, 75 p.

Cassius Dio, *Istoria romană*, III, Traducere, note şi indice de Dr. A. Piatkowski, Editura ştiinţifică şi enciclopedică, Bucureşti, 1985, 944 p.

Civilizaţie medievală şi modernă românească. Studii istorice, Îngrijit de Nicolae Edroiu, Aurel Răduţiu, Pompiliu Teodor, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1985, 401 p.

Mărginenii Sibiului. Civilizaţie şi cultură populară românească. Coordonatori: Cornel Irimie, Nicolae Dunăre, Paul Petrescu, Editura ştiinţifică şi enciclopedică, Bucureşti, 1985, 411 p.

Dr. Ilie Ceauşescu, Dr. Florian Tucă, Dr. Mihail E Ionescu, Alexandru Duţu, *România şi marea victorie. O contribuţie de seamă la înfrîngerea fascismului 23 august 1944—12 mai 1945*, Editura militară, Bucureşti, 1985, 311 p.

Epoca Ceauşescu, epocă de înfăptuiri istorice în dezvoltarea şi modernizarea economiei româneşti. Coordonator Barbu Gh. Petrescu, Editura politică, Bucureşti, 1985, 378 p.

*

Wladislaw Podlacha, *Umanismul picturii murale postbizantine*. Vol. I, *Pictura murală din Bucovina*, trad. de Grigorie Nandriş şi Anca Irina Ionescu, Editura Meridiane, Bucureşti, 1985, 360 p.

Grigorie Nandriş, *Umanismul picturii murale postbizantine din Estul Europei*, Vol. II, Trad. de Anca Vasiliu, Editura Meridiane, Bucureşti, 1985, 238 p.

Leo Frobenius, *Paideuma. Schiţă a unei filozofii a culturii. Aspecte ale culturii şi civilizaţiei africane*. Trad. Ion Roman, Editura Meridiane, Bucureşti, 1985, 291 p.

George Uscătescu, *Brîncuşi şi arta secolului*, Trad. Dorel Lucian Filipescu, Editura Meridiane, Bucureşti, 1985, 115 p.

Mircea Eliade, *Contribuţii la filozofia renaşterii. Itinerar italian*. Texte îngrijite de Constantin Popescu Cadem, Colecţia „Capricorn", Revistă de istorie şi teorie literară, Editura Academiei R. S. R., Bucureşti, 1985, 175 p.

Al. Tănase, *Filozofia ca poesis sau dialogul artelor*, Editura Eminescu, Bucureşti, 1985, 292 p.

Constantin Barbu, *Rostirea esenţială. Eseu despre reamintirea fiinţei*. Editura Scrisul românesc, Craiova, 1985, 189 p.

Mihai Şora, *A fi, a face, a avea*, Editura Cartea românească, Bucureşti, 1985, 197 p.

Imanuel Kant, *Logica generală*. Traducere, studiu introductiv şi note de Alexandru Surdu, Editura ştiinţifică şi enciclopedică, Bucureşti, 1985, 226 p.

Gheorghe Enescu, *Dicţionar de logică*. Editura ştiinţifică şi enciclopedică, Bucureşti, 1985, 382 p.

Filozofie şi ştiinţă. Semnificaţie şi comunicare în lumea contemporană. Prezentare şi antologie de Solomon Marcus, Editura politică, Bucureşti, 1985, 323 p.

Mircea Flonta, *Perspectivă filozofică şi raţiune ştiinţifică*. Editura ştiinţifică şi enciclopedică, Bucureşti, 1985, 392 p.

Vladimir Eşanu, *Biogeneza. De la mit la ştiinţă*. Editura Albatros, Bucureşti, 1985, 189 p.

Spiritul creator şi valorile naţionale, Coordonator: C. Gh. Marinescu, Editura Junimea, Iaşi, 1985, 320 p.

Gheorghe Antoniu, Ştefan Daneş, *Conştiinţa cetăţenească şi educaţia juridică*, Bucureşti, 1983, 181 p.

Doctrine politice contemporane, Coordonator: Prof. univ. dr. Marin Voiculescu, Editura didactică şi pedagogică, Bucureşti, 1985, 344 p.

Ion Deleanu, *Democraţia şi dinamica puterii*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1985, 292 p.

Despre pace şi război în era nucleară. Culegere de studii. Coordonatori Vasile Secăreş, Editura politică, Bucureşti, 1985, 298 p.

Leon Talpă, *România şi procesul de continuitate al securităţii şi cooperării europene*. Editura politică, Bucureşti, 1985, 183 p.

Amadou Mahtar M'Bow, *La izvoarele viitorului. Problematica mondială şi obiectivele UNESCO*, Editura politică, Bucureşti, 1985, 151 p.

Treceri la cele veșnice

† Arhid. Prof. onorar Dr. EMILIAN VASILESCU

La 19 iunie a. c. a trecut la cele veșnice Arhid. Prof. onorar Dr. Emilian Vasilescu, după o scurtă, dar gravă suferință.

Diac. Prof. Emilian Vasilescu urmează la scurtă vreme pe drumul veșniciei pe un alt distins dascăl al teologiei ortodoxe române, pe Pr. Prof. onorar Dr. Isidor Todoran.

A fost cunoscut de multe serii de cititori ca publicist statornic, colaborator la revistele bisericești centrale și mitropolitane ale Bisericii Ortodoxe Române, iar multor serii de studenți și doctoranzi în teologie le-a fost profesor specialist de Apologetică, Filosofie și, îndeosebi, de Istoria religiilor. Pe scurt, drumul vieții și afirmării sale se poate prezenta după cum urmează.

S-a născut la 21 septembrie 1904, în comuna Herăști, județul Ilfov, ca al treilea copil al învățătorului Nicolae Vasilescu și al soției sale Elena. Pe linie maternă se trăgea din familia Dancăș din Rășinari, de lîngă Sibiu, și se înrudea cu un lung șir de preoți. A urmat clasele primare în satul natal, apoi, pentru scurtă vreme — un an — a fost elev al Liceului „Dimitrie Cantemir" din București, după care a trecut ca bursier la Seminarul „Nifon Mitropolitul" din București. Aici s-a distins prin hărnicie și prin scris înființînd și conducînd „Societatea literară a Seminarului Nifon Mitropolitul". În anul 1924 a devenit student al Facultății de Teologie din cadrul Universității București. Cu aceeași hărnicie, deși în paralel îndeplinea și alte funcții pentru a se întreține, căci rămăsese orfan de ambii părinți încă din Seminar, a fondat și a condus revista „Raze de lumină". În această revistă a publicat articole mature, care prevesteau pe viitorul om de carte. Și-a dobîndit titlul de licențiat în teologie cu o teză despre starea religioasă a credincioșilor români, intitulată *Contribuție la studiul sentimentului religios la români*, sub îndrumarea Pr. Prof. Ioan Mihălcescu. După licență, a obținut o bursă de studii în străinătate, pentru studii de specializare la Facultatea de teologie protestantă din Paris. În același timp și-a pregătit teza de doctorat în teologie, cu subiectul *Interpretarea sociologică a religiei și moralei*. A devenit doctor în teologie la data de 21 decembrie 1936, tot ca discipol al marelui profesor universitar Ioan Mihălcescu. În anul 1938 a obținut și diploma de licențiat în filosofie al Facultății de Filosofie și Litere a Universității București. Din anul 1934 și pînă în anul 1942, a funcționat ca asistent universitar (onorofic, suplinitor bugetar, provizoriu și, în fine, definitiv). În anul universitar 1942—1943 a suplinit conferința de Filosofie, nou înființată la Facultatea de Teologie din București (și la care urma să se titularizeze). Dar, așa cum se întîmplă uneori, cursul strădaniilor tînărului doctor în teologie în plină ascensiune filosofică s-a schimbat. Această schimbare a produs-o în viața lui însuși mitropolitul Nicolae Bălan. Acesta l-a chemat la Sibiu și, cu data de 11 noiembrie 1943, l-a încadrat Profesor titular la Academia Teologică din Sibiu, la catedra de Apologetică și Sociologie. Iar întrucît își formase deja o familie prin căsătoria cu domnișoara profesoară Mariana Ionescu — și dînsa licențiată în teologie și absolventă a cursurilor de doctorat în teologie —, l-a hirotonit diacon la 14 noiembrie 1943. A colaborat la „Gîndirea" și la „Telegraful Român", muncind din răsputeri și ducînd greutatea editurii cu modestie și cu competență. Bunul Dumnezeu i-a dăruit un copil de parte bărbătească, Andrei, de ale cărui succese în viață avea să se bucure din plin mai tîrziu.

Anii de predare la catedră în Sibiu au constituit — cum avea să se dovedească mai tîrziu — o practică didactică universitară de prim ordin, o pregătire

asiduă pentru adevărata şi deplina angajare personală în răspunderi de specialist. În anul 1948 s-a reîntors în Bucureşti — de data aceasta ca profesor titular al catedrei de *Studiul comparat al religiilor*. În anul universitar 1948—1949 a funcţionat ca Decan al Facultăţii de Teologie din Bucureşti şi apoi ca Director al Internatului studenţilor în teologie.

Luîndu-şi munca de specialist la catedră, P. C. Părinte Profesor Emilian Vasilescu a predat Istoria religiilor timp de peste 20 de ani, atît la cursurile de licenţă cît şi la cele de doctorat. A stimulat, a îndreptat, a şlefuit suflete tinere şi a deschis orizonturi noi de cunoaştere celor care i-au fost studenţi şi chiar ucenici. Între alţii, au alcătuit lucrări sub îndrumarea sa studenţi şi doctoranzi ca: Gămălie Alexe C. Gheorghe, Manolache Anca, Coman R. Stan, Bidian Augustin, Bria I. Ioan, Glăjar Ioan, Soare Dumitru, Stănescu Nicolae, Chirvasie Gh. Ioan. Drăgulin Gh. Gheorghe, Plămădeală Antonie (azi mitropolit al Ardealului), Galeriu Constantin, Vizitiu Constantin, Ică I. Ioan, Vasilescu Cotiso, Pr. Costea Filaret, Popescu Gh. Dumitru, Găină S. Dumitru, Prescure Vasile, Cosma Sorin, Aioanei Bobric Ioan, Roman A. Emil, Grigoraş Aurel, Rădună Dumitru, Speranţă Gheorghe, Maxim Nicolae, Mehedinţu Viorel, Rus Remus, Ciutacu Ioan, Stan Alexandru, Vîlcu Nicolae, Chişcă Gheorghe, Ierom. Gheorghescu Chesarie, Ichim Dumitru, Sandu Ştefan, Popescu Mihail, Mitru Nicolae, Pr. Voicescu Constantin, Necula D. Nicolae, Popa D. Ioan, Burcă Gheorghe, Hadis Yeshanew. Dintre licenţiaţii P. C. Sale amintim, de exemplu,pe Cornițescu Constantin, astăzi titularul catedrei de Noul Testament de la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti şi preot.

Şi-a ales ucenici dintre cei mai buni studenţi ai şcolii, îndeosebi cunoscători a două sau trei limbi de mare circulaţie şi fără de care nu este posibilă o cercetare ştiinţifică adecvată în domeniul istoriei religiilor. Această grijă, de fapt, pentru viitorul disciplinei, i-a adus întotdeauna satisfacţii intelectuale.

A predat pînă la 21 septembrie 1971, cînd s-a retras la pensie. Dar şi după această dată a continuat să scrie intens şi să publice.

Dintre lucrările elaborate şi publicate de Diac. Prof. Dr. Emilian Vasilescu, amintim cîteva, după cum urmează: *Istoria religiilor*. Manual pentru Institutele teologice ale Bisericii Ortodoxe Române, Editura Institutului Biblic şi de Misiune Ortodoxă, Bucureşti (ediţia I — 1975, cu 439 pagini; ediţia a II-a, revăzută şi îmbunătăţită — 1982, cu 490 pagini). Această lucrare fundamentală va rămîne multă vreme o lucrare de referinţă în teologia ortodoxă română; *Probleme de psihologie religioasă şi filosofie morală* (în două ediţii: 1933 şi 1941); *Interpretarea sociologică a religiei şi moralei* (teză de doctorat, 1936), *Bibliografia Î. P. S. Irineu Mihălcescu* (1939. extras din rev. „Studii Teologice", S. I, VII, 1938—1939, p. 243—326); *Apărarea credinţei* (1937); *Rîvna casei Tale. Ioan 2, 17.* Gînduri şi îndemnuri spre folosul Bisericii (1940); *Apologeţi creştini. Români şi străini* (1942); *Lecţii introductive în Filosofie* (1943). Din mulţimea studiilor şi articolelor publicate în revistele noastre bisericeşti, stăruim asupra următoarelor titluri caracteristice: *Ideea de progres în diferite religii* (1949); *Religia slavilor* (1950); *Religia tibetanilor — Lamaismul* (1951); *Istoria religiilor ca ştiinţă* (1951); *Pacea în învăţătura principalelor religii actuale ale lumii* (1953); *Problema religiei geto-dacilor în lumina noilor cercetări istorice şi arheologice* (1953); *Spiritismul — o primejdie religioasă, morală şi socială* (1953); *Dreptatea în învăţătura principalelor religii actuale* (1955); *Sfînta Scriptură şi literatura sacră a celorlalte religii* (1955); *Locaşuri de cult în creştinism şi în celelalte religii* (1955); *Starea actuală a islamismului* (1956); *Starea actuală a budismului* (1956); *Arta religioasă orientală, factor de apropiere între religii şi popoare* (1958); *Studiul istoriei religiilor în România* (1959); *Ortodoxia şi celelalte religii* (1963); *Deosebirile esenţiale dintre creştinism şi celelalte religii* (1968); *Declaraţii asupra religiilor necreştine* (1967); *Încercări de colaborare între religiile actuale* (1969); *Preocupări în teologia ortodoxă română în legătură cu religiile necreştine* (1971); *Credinţa în viaţa viitoare la diferite popoare şi în diferite religii* (1972); *Viaţa Domnului nostru Iisus Hristos şi viaţa altor întemeietori de religii* (1974); *Marile religii necreştine actuale: Islamismul* (1974); *Budismul* (1974); *Hinduismul* (1974); *Cadrul şi perspectivele dialogului interreligios* (1979). Mai menţionăm şi două studii de Teologie fundamentală pură: *Valoarea argumentelor raţionale pentru dovedirea existenţei lui Dumnezeu* (1946) şi *Dezvoltarea teologiei fundamentale* (1972), ultimul apărut în rev. „Mitropolia Ardealului", an XVII (1972), nr. 3—4, p. 210—224.

Sicriul cu trupul neînsufleţit al Părintelui Profesor Vasilescu a fost depus în paraclisul „Sfînta Ecaterina" al Institutului Teologic Universitar din Bucureşti, la 20 iunie a. c. Profesori onorari, cadre didactice active, doctoranzi şi studenţi au adus un ultim omagiu de flori şi rugăciune şi au străjuit la catafalc citind din Psaltire şi rostind ectenii.

Slujba propriu-zisă a înmormîntării a avut loc în ziua de 21 iunie, la orele 13,00 şi a fost condusă de P. S. Episcop Rector Dr. Vasile Costin, Vicar Patriarhal, înconjurat de un impresionant sobor de preoţi şi diaconi. La sfîrşitul slujbei, P. S. Episcop Rector Vasile Tîrgovişteanul a rostit un cuvînt de mîngîiere, în numele Institutului Teologic Universitar din Bucureşti şi al celui din Sibiu, în numele său şi al Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, evocînd personalitatea celui ce a fost Arhid. Prof. Dr. Emilian Vasilescu şi exprimînd condoleanţe familiei.

Au mai luat cuvîntul şi alţi vorbitori. Astfel, Pr. conf. dr. Alexandru I. Stan, spiritual I la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti, a evocat pe larg, în numele Institutului, viaţa şi activitatea Arhid. Prof. Emilian Vasilescu. Apoi, P. C. Pr. Dumitru Soare, Directorul Editurii Institutului Biblic şi de Misiune al B. O. R., a evocat trăsăturile personale, omenia, cinstea, corectitudinea şi acrivia ştiinţifică a Prof. Emilian Vasilescu. Ultimul vorbitor, Pr. Gh. Cunescu — scriitor —, a reliefat trăsătura de scriitor bisericesc, apologet şi slujitor al Bisericii prin scris, trăsătură care l-a caracterizat toată viaţa.

După oficierea slujbei, sicriul cu rămăşiţele pămînteşti ale celui ce a fost Arhid. Prof. Dr. Emilian Vasilescu a fost transportat la biserica „Belvedere" din Bucureşti şi a fost depus în cripta pregătită dinainte.

Pentru meritele sale deosebite în slujba îndelungată la catedră, P. C. Părinte Profesor Dr. Emilian Vasilescu va rămîne în sufletele tuturor care l-au cunoscut, ca o făclie luminoasă şi ca un exemplu de dăruire faţă de studenţi şi faţă de cititori, faţă de Biserica Ortodoxă Română al cărei fiu vrednic s-a numărat.

Dumnezeu să-l odihnească în pace!

Pr. conf. dr. *Alexandru I. Stan*

PENTRU PACEA A TOATĂ LUMEA

DIN RELAȚIILE EXTERNE BISERICEȘTI

ECUMENISMUL LOCAL

RECENZII

CĂRȚI NOI

TRECERI LA CELE VEȘNICE